

din literatura pieilor roșii

«Istoria spirituală a Pieilor Roșii, din vastele întinderi dintre Rio Grande și deșerturile înghețate de pe țărmul Oceanului Arctic, constituie — de fapt — o descoperire care datează de la sfârșitul secolului trecut. Dar abia în ultimele câteva decenii cercetările au dobândit un caracter mai sistematic și — risipind nimbul romantic care ascundea trăsăturile esențiale ale unor popoare cu personalitate distinctă — au relevat valori artistice de o surprinzătoare forță a expresiei și, în același timp, de mare delicatețe a sentimentului liric. Creațiile literare cuprinse în acest volum (unele dintre ele apărute pentru întâia oară în lume) desează una dintre cele mai originale viziuni a lumii și oamenilor, așa cum se înfățișează privirilor unor poeți deprinși să trăiască într-o comuniune permanentă cu natura, să participe la înnoirile ei neconținute.

Frați cu pământul, cu plantele, cu cerul, cu apele și cu toate jivinele simpiilor și munților, poeții aceștia sînt, în același timp, participanți la tragicele evenimente ale unei istorii nemiloase ce a spulberat nenumărate triburi, decimate de mizerie, nimicite în luptele cu niște cuceritori mai puternici, dar nu le-a putut șterge amintirea locurilor unde au viețuit odinioară.

Istorie, mitologie, vis, cîntec de luptă, literatură aceasta este expresia cea mai patetică a sufletului unor popoare ce-și afirmă astăzi, din nou, conștiința identității lor etnice.»

DAN GRIGORESCU

957

cîntecul bizonului din literatura pieilor roșii

din literatura pieilor roșii

Lei 5

editura minerva

Ilustrația copertei : *Georgeta Pusztai*

cîntecul bizonului

din literatura pieilor roșii

ANTOLOGIE, TRADUCERE,
PREFĂȚĂ ȘI INDICE DE
DAN GRIGORESCU

BIBLIOTECA PENTRU TOȚI • 1978

EDITURA MINERVA • BUCUREȘTI

Pentru ediția de față toate drepturile
rezervate Editurii Minerva (B.P.T.)

PREFATA

Dintre toate zonele culturii umane, aceea cuprinsă între Rio Grande și pământurile înghețate din preajmă golfului Hudson a atras, probabil, cel mai târziu luarea-aminte a cercetătorilor. Învăluită multă vreme într-o legendă care estompa și deforma contururile reale, existența acestor popoare a început să constituie obiectul unor studii sistematice abia în a doua jumătate a secolului trecut. Dar chiar și atunci, publicate în reviste și în tratate cu o circulație relativ restrinsă, rezultatele cercetărilor întreprinse de antropologi și de etnografi n-au izbutit să risipească prejudecățile întreținute timp de aproape patru sute de ani și sporite de pasiunea pentru exotism a romantismului european și, mai ales, american.

Imaginea convențională a „nobilului sălbatic” a alternat cu aceea, la fel de convențională a „indianului războinic și răzbu-nător”, atacînd așezările pașnice ale coloniștilor și pionierilor albi, ucigînd, torturînd, incendiînd. Tragedia unor popoare spoliata de pământurile lor și strămutate în ținuturi aproape lipsite de orice vegetație a fost de multe ori neînțeleasă, alteori răstălmăcită sau transformată (și aici filmele Hollywood-ului poartă, neîndoiește, o grea răspundere) într-un soi de melodramă sentimentală căreia îi lipseau semnificațiile adevărate.

Apoi, comparația cu elementele civilizației aztece (cu ai cărei creatori unele triburi de la nord de Rio Grande se înrudesc, totuși, îndeaproape) a părut să justifice concluzia că indienii din

Statele Unite și din Canada se aflau pe o treaptă negreșit inferioară de dezvoltare. Le lipseau, e adevărat, spectaculoasele monumente, sculpturile megalitice, fastul ceremonialului ritual atât de îndelung comentat de călătorii primelor veacuri ale colonizării europene a Mexicului. Astfel încît cultura triburilor indiene din nord — mai ales a acelorora din marile păduri de pe Coasta de Est și din cîmpiile ce se întind de la Golful Hudson pînă la Golful Mexic — a fost multă vreme neglijată, pentru că noii cuceritori considerau aprioric că au a ~~face~~ cu niște populații înapoiate. Și, cînd și-au dat seama de importanța acestor forme de cultură, pe care nu le înțeleseseră fiindcă erau prea specifice, greu a fi comparate cu cele știute pînă atunci, era prea tîrziu : alungate de pe pămînturile lor, pornite în lungi migrații, adoptînd un fel de viață străină și nepotrivită cu tradițiile proprii, amestecate cu alte popoare cu care aveau puține asemănări, multe triburi ce trăiseră cîndva pe țărmul Atlanticului și în imensele prerii ale Vestului Mijlociu se pierduseră pentru totdeauna în zările unei triste istorii. De aceea, știm astăzi mai multe despre indienii de pe coasta de nord-vest a Pacificului, din munții Californiei, din deșerturile dezolante ale Arizonei și ale Noului Mexic ; aici, europenii — chiar dacă n-au ajuns mai tîrziu (spaniolii și-au întemeiat cele dintîi garnizoane și mînăstiri în secolul al XVI-lea) — au inițiat o colonizare sistematică abia în a doua jumătate a secolului trecut, cînd începuseră să înțeleagă unele fapte ale culturii celor dintîi locuitori ai continentului. Destinul populațiilor din aceste locuri nu e mai fericit decît al celor din vastele întinderi dintre Atlantic și Munții Stîncoși ; dar cercetările privitoare la tradiția lor sînt mai temeinice, legenda romantică a falsificat mai puțin datele adevărate ale unei existențe tragice și demne.

O aspră conștiință a vinovăției se deslășește în comentariile scrise de poeți, de istoricii culturii și de antropologii unei întregi generații, aceea care — trăind propria dramă în vremea războiului din Asia de Sud-Est — a înțeles mai lesne sensurile ce definesc istoria „adevăraților întemeietori ai Americii“, cum i-a numit pe

indieni poetul — foarte tânăr pe atunci — Gary Snyder¹. Protestul social și politic al generației *beatnicilor*, la sfârșitul deceniului al VI-lea, se asocia de multe ori cu revendicarea drepturilor pentru „cea mai năpăstuită dintre toate populațiile acestui continent unde trăiesc atâtea populații năpăstuite”². În ultimii douăzeci de ani, în relatările istorice și literare ale întâlnirii europenilor cu primii locuitori ai Americii s-a rostit tot mai des cuvântul „colonialism”. Apar numeroase antologii de literatură indiană, epica și dramaturgia contemporană se îndreaptă de multe ori spre temele puse la îndemână de viața de astăzi și de odinioară a triburilor care au lăsat în istoria americană urme mult mai adânci și mai hotărâtoare decît s-a crezut pînă de curînd. Pașnicul protest anti-capitalist al celor dintîi grupuri *hippie*, evoca, în îmbrăcăminte, în felul în care tinerii își pieptănau părul, sau în brățările de argint purtate la încheietura mîinii, înfățișarea indienilor, ai căror descendenți se proclamau. E adevărat că, nu mult după aceea, totul s-a transformat într-o modă în care nu se mai recunoșteau semnele vreunei solidarități cu triburile decimate de gloanțe, de molimi și de foame, izolate în nefirești „rezervații”, departe de locurile unde învățaseră să trăiască și să-și agonisească toate cele necesare unei existențe conforme cu legile, adesea inflexibile, ale moralei lor. „Mitologia «Drumului spre Vest», așa cum am moștenit-o de la romantici și încă dinaintea lor, se sfîrșimă astăzi sub povara cercetărilor care scot la iveală purul adevăr. A fost un război inegal. Un război de cotropire, cum nu au fost multe în istoria modernă. Nu încapă nici un fel de discuție asupra dreptului istoric care era, fără excepție, de partea indienilor. Nu temeiurile legale se cuvin discutate, ele sînt prea limpezi pentru toată lumea, ci metodele, incomparabil mai drastice, mai violente decît în cadrul oricărui alt proces de colonizare. Nici istoria popoarelor africane nu cuprinde fapte atît de sălbatice cum sînt cele petrecute pe un pămînt unde la 1776, pentru întîia oară în viața

¹ Gary Snyder, *The Founders of America (Intemeietorii Americii)*, în *Northwest Magazine*, 1 VI 1960.

² Lawrence Ferlinghetti, *The Meaning of Nothingness (Sensul neantului)*, în *Atlantic*, 25 IV 1962.

omenirii, s-a proclamat dreptul inalienabil al libertății fiecăruia, egal prin natură cu toți ceilalți oameni.“¹

Glasurele unor americani s-au ridicat, e drept, și în secolele trecute în sprijinul celor dinții locuitori ai țării lor. Un spirit lucid de justiție însușește cuvintele unui partizan înflăcărat al ideilor Revoluției americane cum era Thomas Jefferson : „Sînt convins că nu greșesc cînd afirm că dovezile de civilizație pe care le-au dat și le dau indienii din America de Nord îi așază pe o treaptă întru totul asemănătoare aceleia pe care s-au aflat și alții într-un anumit stadiu al dezvoltării lor. Nordul Europei furnizează destule exemple pentru a-i putea compara pe oamenii de acolo cu indienii din țara noastră ; ca dovadă a egalității indienilor cu oamenii aparținînd altor rase, pot aminti că am întîlnit cîteva mii de reprezentanți ai lor și că am găsit la ei, oricîteori am stat de vorbă, expresia unor gînduri pline de bărbăție, de o admirabilă sănătate.“² Un secol mai tîrziu, în 1883, Walt Whitman se referea la o problemă ce avea să constituie, de-a lungul întregului secol al XX-lea, una dintre chestiunile fundamentale ale identității culturale americane : „În ceea ce privește populația băstinașă a acestor pămînturi (aztecii în sud, atîtea alte triburi în nord și în vest), știu că s-a ajuns, pare-se, la concluzia că pe măsură ce trece timpul, ei trebuie să se stingă treptat și, peste cîteva generații, să lase numai o amintire, un gol. Dar mie lucrurile nu mi se par chiar atît de simple. America se nutrește din multe izvoare străvechi și din altele ce se revarsă astăzi pe teritoriul ei ; dezvoltă felurite tradiții, le adaptează, și le însușește, le identifică, credincioasă, cu propriile ei tradiții. Și cînd vedem cum acceptă și folosește toate contribuțiile țărilor de pe întregul glob, cum putem să socotim

¹ Vine Deloria, Jr., *We Talk, You Listen* (Noi vorbim, voi ascultați) ; *New Tribes, New Turf* (Noi triburi, noi brazde), New York, 1970, pp. 87—8 . Autorul, indian Sioux, e un cunoscut prozator, istoric și sociolog, specialist în problemele indienilor contemporani.

² Cf. Wayne Maquin, *Great Documents in American Indian History* (Marile documente ale istoriei indienilor americani), New York, 1973, p. 4.

rațională atitudinea de respingere a singurelor tradiții care sînt, în chip distinctiv și caracteristic, ale ei însăși ?¹

Istoria descoperirii Americii începe, în mod obișnuit, cu îndrăznețele călătorii ale vikingilor, în veacul al X-lea : cu patru sute și nouăzeci și doi de ani înaintea lui Columb, Leif Erikson întemeia cele dintîi așezări ale celor veniți de peste Atlantic. Dar aceste prime contacte ale europenilor cu vechii locuitori ai acestui continent ce avea să se cheme *America* („ca probă a unei imense ingraturidini“, după cum se spune) nu au avut consecințe nici asupra celor veniți aici — deși pentru scurtă vreme —, nici asupra băștinașilor. Cu toate acestea, începînd de la sfîrșitul secolului al XVI-lea, de cînd, datorită unei enorme erori de navigație, corăbierii spanioli au ajuns pe țărmul presupus a fi al Indiei, semnificația relațiilor stabilite între noii-veniți și populațiile care trăiau aici de aproximativ 25 000 de ani, s-a modificat mult. Simbolic, ele au început printr-o confuzie : băștinașilor li s-a spus, cu un nume pe care europenii îl vor cunoaște mai ales din lectura lui Chateaubriand, a lui George Sand și a lui Fenimore Cooper, *indieni*. Într-un chip sau altul, dovezile faptului că majoritatea celor veniți în America au înțeles foarte puțin din sensurile existenței și civilizației celor aflați aici cu două sute și cincizeci de secole înaintea lor stau sub semnul celei dintîi greșeli, aceea comisă de Columb în ziua în care a atins țărmul continentului, la 12 octombrie 1492.

După aceea, la 21 decembrie 1620, o altă corăbie — pornind, de data aceasta din Anglia — a adus pe țărmul Massachusetts-ului 102 coloniști și a inaugurat un alt moment în istoria continentului numit de ei „Lumea Nouă“, dar care era atît de vechi încît va mai trece multă vreme pînă cînd oamenii albi își vor da seama de vîrsta lui. Au fost întîmpinați de o populație prietenoasă, de tribul Wampanoag și de căpetenia lui Massasoit, fără ajutorul căruia, în iarna aceea aspră, cu vînturi înghețate, ar fi pierit cu toții. Și, peste un an, au sărbătorit împreună cu indienii ziua pe care o vor numi, ei și urmașii lor, pînă astăzi, „Thanksgiving“ — ziua Recunoștinței : supraviețuiseră iernii cumplite, învățaseră de la

¹ Walt Whitman, *Letters*, Philadelphia, 1927. pp. 275—276.

indienii Squanto să cultive plante prea puțin cunoscute de ei, porumb și dovleci, să crească păsări cu carne gustoasă — curcanii. După ce ajunseseră pe niște pământuri necunoscute, împinși de vânturi potrivnice (pentru că țintiseră un țărm aflat mult mai la sud), se deprinseseră să trăiască în bună înțelegere cu vecinii lor, pașnicii indieni din neamul Massachusetts.

Acesta a fost începutul.

După aceea, de pe la sfârșitul secolului al XVII-lea, coloniștii englezi, porniți spre vest, în căutarea unor noi pământuri fertile și a mult visatelor mine de aur, au luat în stăpânire teritoriile indienilor, împingându-i tot mai departe, spre Marile Cimpii, pe stăpînii lor de drept. Expansiunea engleză s-a întîlnit, încă de pe atunci (dar mai ales în secolul al XVIII-lea), cu aceea franceză, în valea lui Mississippi și a lui St. Lawrence, și cu aceea spaniolă, în Florida, pe țărmul Golfului Mexic și în munții de pe valea lui Colorado, pînă departe, în California. Istoria indienilor din această vreme este alcătuită dintr-un lung șir de tratate de alianță încheiate cu armatele puternice ale celor trei țări europene, în numele cărora triburile porneau la război unul împotriva altuia. „Vreme de mîi bine de două sute de ani, strămoșii mei n-au mai îngropat secură războiului în pămîntul acesta pustiit de pîrjoluri, îmbibat de sînge. Luptau, amăgiți de făgăduielile oamenilor albi și băgau, apoi, de seamă că promisiunile le fuseseră făcute cu gînduri ascunse și că, în cîmpia fertilizată de cenușa satelor, albi obțineau recolte mai bogate. Și-i vedeau cum pleacă mai departe, spre vest și spre sud, ațîțind la război alte și alte triburi, încheind cu ele tratate pe care nu aveau să le respecte și, luîndu-le în schimb pămînturile.”¹

Pe la 1800, coloniștii americani ajunseseră la Mississippi. În 1830, Congresul Statelor Unite a votat Legea Strămutării Indianilor, care împuternicea guvernul să înființeze rezervații la vest de Mississippi, unde să-i așeze pe foștii stăpîni ai pămînturilor.

¹ James Larpenteur Long (First Boy), *The Assinboines: From the Accounts of the Old Ones to First Boy (Indienii Assiniboine: din povestirile spuse de bătrîni lui First Boy — fiul cel mai mare)*, Norman, Oklahoma, 1961, p. 27.

Rămăneau numai câteva triburi risipite în susul fluviului Hudson, în statul New York, în munții Appalachi din Carolina de Nord, în ținutul Marilor Mlaștini din Florida, în Michigan și în Wisconsin. Lăsau însă, în urma lor numele unor locuri ce vor însoți întotdeauna istoria Americii; amintirea triburilor dispărute de mult persistă în Connecticut, Massachusetts, Erie, Huron, Niagara, Ohio, Delaware, Potomac, Tennessee, Kentucky, Illinois și Alabama. În numele celui mai mare fluviu al continentului, Mississippi, al lui Missouri și al lui Arkansas. În Iowa, Minnesota, Wyoming, Nebraska, Kansas, Idaho, Utah, Oregon, Oklahoma, Texas și în cele două Dakote. În numele unor orașe mari, Seattle, Spokane, Savannah, Cheyenne, Ottawa, Quebec, Chicago. „Umbrele strămoșilor noștri care au pierit vă însoțesc pretutindeni, tăcute și pline de mustrare; istoria voastră, care a început în Massachusetts, și pe malul golfului Chesapeake, va însemna întotdeauna Appomatox și Ticonderoga și Tippecanoe și Shiloh și Chattanooga... Răzbunarea lor e mereu alături de voi, nu vă puteți despărți niciodată de amintirea celor obidiți.“¹

Indienii n-au înțeles rostul acestor acaparări de pământuri. Pământul — „maică a oamenilor“ în mitologiile tuturor grupărilor tribale din America de Nord — nu putea fi împărțit, așa cum nu putea fi împărțit cerul — „tatăl celor ce viețuiesc în această lume“ —, nici ploaia, nici soarele. Făpturile omenești trăiau, de când se știau, în niște locuri pe care le hotărîse Marele Spirit. De aceea, legile oamenilor albi erau nu numai nedrepte, ci și absurde și impioase. E ceea ce se deslușește în cuvîntările tuturor căpeteniilor care s-au împotrivit strămutării triburilor lor în pământuri străine. De aceea, în literatura indienilor din America, din perioada de după întîlnirea cu europenii, arta oratorică ocupă un loc atît de important. E încă foarte greu să se spună dacă accentele tragice, rezonanța gravă a discursurilor lor era doar rezultatul unei tensiuni emotive, sau dacă, nu cumva, cei sortiți să fie cîndva căpetenii războinice sau spirituale nu învățau, în vreo școală cu

¹ Yellow Wolf, *The Last Stand of the Nez Percé: Destruction of a People* (Ultima acțiune de rezistență a tribului Nez Percé; nimicirea unui popor), New York, 1962, p. 176.

caracter ezoteric, cum să le vorbească prietenilor și dușmanilor. Ceea ce se știe sigur e că, pentru majoritatea indienilor, cuvîntul are o putere ascunsă, că el se cuvine înțeles perfect, rostit numai atunci cînd e neapărată nevoie; în mitologiile multor triburi, el e cel care a zămislit întreaga lume, și cerul, și pe zei.

„Nu zeama ierburilor băută de bolnav e tămăduitoare — observă un cercetător al tradițiilor poporului Crow — ci cuvintele rostite în șoaptă, într-o anume ordine și cu o anume intonație.“¹ Cuvîntul dă putere asupra dușmanului și, cîteodată, și asupra elementelor potrivnice ale naturii. El nu dăruiește numai știința de a îndura relele, ci și temeiul oricărui succes în viață. „Am fost întotdeauna sărac — îi spunea un Navajo unui antropolog care conducea o anchetă în 1937 — pentru că nu știam nici măcar un cîntec.“ Concluzia savantului e foarte semnificativă; „E cu neputință să se releve în întregime credința pe care se sprijină o asemenea declarație. Ea concentrează întreaga atitudine a națiunii Navajo față de viață și de posibilitățile succesului; în ceea ce privește agricultura, se socotește că nu capriciile climate sînt cele care aduc roade bogate sau foamete, ci puterea cuvîntului de a supune natura însăși.“²

Asemănător cu descîntecul, așa cum îl știau europenii în țările lor, cîntecul menit să domolească natura sau să tămăduiască bolile putea fi rostit, la multe triburi din America de Nord, de către oricine cunoștea formula magică. În cazuri mai rare, recitatorul trebuia să fie un *shaman*, persoană asupra căruia se presupunea că s-a revărsat harul zeilor. Și atunci el aparținea, de obicei, unei confrerii care semăna mai curînd cu aceea a trubadurilor decît cu vreo societate secretă a vrăcilor, pentru că elementul esențial era *cuvîntul*, și nu ritualul care îl însoțea. Cîntecul se crea, și cei care-l murmurau mai tîrziu țineau minte cine l-a compus; recitatorul se silea să-l păstreze întocmai și, dacă introducea un element propriu, menționa această împrejurare. „Cînd

¹ R. H. Mowrie, *Crow Religion*, în *Antropological Papers of the American Museum of Natural History*, XXV, (1922), p. 410.

² W. W. Hill, *The Hunting Methods of the Navajo Indians* (*Vînătoarea la indienii Navajo*), New Haven, 1938, p. 52.

s-a așezat lângă mine și a început să-mi dicteze cîntecul, Johnny John mi-a spus : «Să știi că ăsta e un cîntec compus după Codul lui Lac Preafrumos». Știam că Lac Preafrumos fusese un profet din tribul Seneca, în secolul al XVIII-lea. La un moment dat, Johnny John s-a oprit și mi-a spus : «Aici am adăugat eu un cîntec al meu».¹

Asociațiile tămăduitorilor — *Midewiwin* la algonquini, *Societatea Feței Ascunse* la Irochezi, numită așa pentru că în timpul ritualului, membrii lor purtau mască — perpetuau formulele străvechi, dar rareori creau altele noi. Ceea ce, într-o civilizație care cu puține excepții — nu cunoștea scrierea, era foarte important. Dar plămăditorul de cîntece ocupa un loc încă și mai important în structura tribului : el era *vizionarul*, omul căruia Cuvîntul i se releva în vis, într-o comunicare directă cu Marele Spirit. Putea slăvi isprăvile vitejilor tribului, găsea cuvintele potrivite să-i îndemne la luptă și să-i îmbărbăteze în momentele de restriște. Aducea somnul în casele celor zbuciumați de chin, tămăduia durerea, alina jalea celor care-și plîngeau morții. Ba, mai mult, i se dăduse puterea să deslușească voința zeilor, să-i vadă pe ei înșiși în adăposturile ascunse pe vîrfuri de munte sau în cîmpiile îndepărtate, acoperite de ghețuri.

Mai ales la triburile din sud-vest (parte și la altele, dar acolo culegerile de poezie s-au făcut tirziu, cînd raporturile cu oamenii albi deformaseră natura tradițiilor indiene), se distinge o suprapunere a două tipuri de experiență care par a ține de două planuri diferite ale existenței individului. Procesul a fost semnalat în cazul unor înregistrări de acum vreo douăzeci de ani, efectuate într-o comunitate de indieni Hopi. Adică tocmai acea populație care, fără nici o putință de tăgadă, e cea mai veche pe acele pămînturi aride și pe care triburile învecinate o privesc cu un respect amestecat cu teamă, numind-o uneori, „tribul celor bătrîni“. S-a observat că povestitorii Holi nu făceau nici un fel de

¹ Nota lui Jerome Rothenberg la poemul *Thank You (Mulțumesc)*, cules de el în rezervația Allegany, în statul New York, și publicat în „*El Corno Emplumado*“, nr. 30, 1969, p. 125.

deosebite între ceea ce s-ar numi cu vorbele noastre „latura obiectivă a lumii” și elementele care aparțin strict experienței subiective. Recitatorul este neconștient implicat în întâmplările pe care le relatează, le modifică după voie, participă la nenorocirile și la împrejurările fericite ale vieții eroilor săi. Și, ceea ce știința modernă a constatat de curând, anume că plantele pot fi influențate de tonul pe care li se vorbește, că reacționează la muzică, pare a fi cunoscut de Hopi și de alți indieni din *pueblos* încă de acum câteva mii de ani. „Această perspectivă a faptelor a determinat aspecte importante ale sistemului lingvistic al tribului Hopi, în deosebi accentul pe care el îl pune pe ceea ce s-a definit drept *factorul-intensitate* al gândirii. Gîndul determină, la mai multe triburi din sud-vest, în tradițiile lor atît de specifice, realitatea însăși. Nu în sensul vreunei influențe transcendente, ci în înțelesul cel mai practic cu putință. Concentrîndu-și gîndul asupra unei tulpine de porumb, de pildă, indianul Hopi e sigur să-i poată influența creșterea și maturizarea. Fondul de expresii verbale e foarte bogat în cuvinte ce denumesc factori invizibili, intangibili, fluctuanți, puși în relație cu alții, provenind din aceeași rădăcină, care au o valoare uimitor de concretă. Chiar și evenimente și fenomene ale lumii obiective sînt descrise în termenii procesului de germinație, de creștere, de dezvoltare, și de ofilire, al culorilor ce plutesc în mișcări abia perceptibile.”¹

De aceea, în întregul sud-vest, într-o zonă aridă, cu deșerturi ale căror nisipuri — fascinant colorate în roșu și în verde — sugerează violent dezolarea, cuvintele care desemnează *norul* și *ploaia* sînt atît de numeroase. Cîntecele indienilor Zuñi sînt, toate, rugăciuni pentru ploaie. Și, potrivit legilor tradiționale ale ritua-lului, cu cît descrierea obiectului dorit e mai precisă, cu atît șansele de a-l obține sînt mai mari; de aceea, în lexicul popoarelor care trăiesc în deșerturile Arizonei, ale Californiei de sud-est și ale Noului Mexic, se pot număra câteva zeci de cuvinte pentru *ploaie*,

¹ Margot Astrov, *American Indian Phrase and Poetry* (Grăiul și poezia indienilor americani), New York, 1972, p. 8.

pentru toate înfățișările pe care le poate lua „înruparea milei Naturii“.

Cînd Old Torlino, un cîntăreț Navajo aparținînd confreriei *Hozonihatal*, se pregătește să recite povestea creării lumii, întonează mai întîi un imn „ale cărui cuvinte par a fi rostite de propria conștiință și afirmă solemn că va spune numai adevărul, așa cum l-a înțeles el însuși“ : „Mă rușinez dinaintea pămîntului, / mă rușinez dinaintea cerurilor, / mă rușinez dinaintea zorilor, / mă rușinez dinaintea amurgului, / ... mă rușinez dinaintea soarelui, / Mă rușinez dinaintea celui care stă înlăuntrul meu, vorbindu-mi. / Unele dintre aceste lucruri se uită neconținut la mine. / Nu fug niciodată de privirea lor. / Se cuvine, deci, să spun adevărul. / Îmi țin cuvîntul strîns la piept.“¹

Se instaurează astfel, o relație specifică între poet și lucrurile evocate de el care, cuprinzînd întregul spațiu al conștiinței lui, nu-i îngăduie să se abată de la adevăr. Cîntărețul nu inventează ; sfios, cu o pioasă înțelegere a lucrurilor, nu face decît să le descrie, știind bine că ele îl privesc țînă și că nu poate să modifice înfățișarea lor adevărată.

În privința epicii, problemele nu sînt mult diferite. Cînd își povestesc propria istorie, poeții indieni declară că nu interpretează faptele, ci doar le prezintă, înțelegîndu-și statornica obligație de a rămîne credincioși adevărului. Există, însă — mai ales la triburile din zona pădurilor de pe Coasta de Est și din Marile Cîmpii — cîteva formule retorice care revin ritmic în cursul narației. S-a semnalat, de exemplu la populațiile Crow, un dialog purtat de cîntăreț cu sine însuși ; el își pune întrebări și se silește să răspundă cît mai precis, pentru a-i face pe cei ce-l ascultă să înțeleagă întregul sens al povestirii „care nu e, pur și simplu, acela al unei înșiruii de fapte, ci cuprinde, de cele mai multe ori, un îndemn moral sau o pildă eroică“².

¹ Cf. Margot Astro, *op. cit.*, p. 3.

² Robert Lewis, *The Crow Indians*, Boston, 1935, p. 311, n.

Aproape nicăieri, pe întregul cuprins al ținuturilor de la nord de Rio Grande, în limbile vorbite de băștinași¹, în cele aproape 350 de dialecte, nu există un termen care să echivaleze cu ceea ce europenii numesc *indieni*. Ei își spun, pur și simplu, *oameni*. Triburile irocheze își zic *cei bătrâni*, iar albilor — *frații mai mici*. Ceea ce, sub raportul istoriei americane e strict adevărat : s-a dovedit, de exemplu, că primii locuitori ai continentului practicau schimburile comerciale cu cel puțin 2000 de ani înaintea sosirii europenilor și că nu le-au învățat de la ei. E adevărat, metalele prețioase nu se bucurau de stima pe care o aveau față de ele popoarele din America de Sud și Centrală. Se aducea, însă, obsidian din Munții Stîncoși și din Cascade pînă spre valea lui Mississippi, cremene din regiunea Ohio și din sudul Canadei, aramă de pe țărmurile Lacului Superior, scoici din Golful Mexic, din Atlantic și din Pacific. Relațiile acestea au determinat o circulație constantă a temelor literare, a motivelor artistice, a tehnicilor meșteșugărești, ceea ce explică relativ larga răspîndire a unor legende și mituri — evident, transformate la fiecare trib în parte, prin adăugarea unor elemente sugerate de locurile natale, și de contribuția vreunui cîntăreț inspirat.

Așa se întîmplă, de pildă, ca eroul unei legende de pe Coasta Atlanticului să nu mai meșterească, în Marile Cîmpii, lăcrițe din coajă de mesteacăn, ci scuturi din piele de bizon, iar pe țărmul Pacificului să fie priceput făurar de scuturi de aramă. Simțămîntul de nețărmurită deznădejde, neliniștea tînărului căruia i se pare că nu i se deslușesc rosturile vieții se exprimă, la triburile Crow, prin asemănarea cu starea unui „cîine atins de turbare care

¹ Principalele limbi ale indienilor sînt împărțite în șase grupe mari : Tanoan (înrudită cu limba vorbită de azteci) și Penutian, în Sud-Vest ; Hoka, în California și în zona Munților Stîncoși ; Na-Dene, în Extremul Nord și în unele regiuni ale Coastei Pacificului ; Algonquin și Sionan în Est și în Vestul Mijlociu.

ar vrea să moară”¹, iar la cele din Sud-Vest cu „fuga șacalului hăituit”.

Dezvoltarea unor culturi locale, ale unor populații care nu s-au ilustrat prin fapte deosebite în istoria indienilor americani, e de multe ori consecința faptului că pe pământurile lor se întâlneau, venind de la mari depărtări, triburile dornice să schimbe între ele felurite lucruri trebuitoare. Așa s-a întâmplat cu tribul Chinook de pe fluviul Columbia, la frontiera statelor Oregon și Washington. Membrii acestui trib, aparținând familiei Penutian, aveau obligația de a-și asuma sarcina de crainici al fiecărui trib în parte; dialectul vorbit de ei a devenit un fel de „limba intertribală” a Nord-Vestului, a Munților Stîncoși și a Vestului Mariilor Cimpii. Legendele și cîntecele Chinook au circulat, astfel, mai lesne în zone largi, la rîndul lor, indienii de aici au asimilat teme ale literaturii din regiunile întinse de unde, o dată sau de două ori pe an, triburile veneau pe țărmurile Columbiei.

Alteori, comunicarea formelor culturale se producea ca urmare a unor împrejurări politice. Pe la 1570, cinci națiuni de pe valea superioară a fluviului Hudson, din preajma lacului Erie și a fluviului St. Lawrence, s-au unit în ceea ce a fost numită de europeni *Federația Irocheză*; mai târziu, în 1715, tribul Tuscarora, alungat de pionierii albi din Carolina de Nord, și-a găsit refugiul în colonia New York și s-a alăturat celor care alcătuiseră Federația de la 1570. Rolul lor în stabilirea unui echilibru al puterilor europene pe teritoriul de la est de Mississippi a fost extrem de important; li se datorește, în bună măsură, victoria aliaților lor, englezii, împotriva francezilor (*Confederația Huronă*, din Ontario, care-i sprijinea pe francezi, a fost distrusă de irochezi încă din 1648—49). E și firesc ca, de-a lungul unui sfert de mileniu, cît triburile din cadrul Federației au participat împreună la acțiuni militare și s-au întâlnit la sfaturile de pace și de război, să se fi constituit un tezaur literar comun; iar eroii triburilor Seneca, Onondaga, Oneida, Mohawk, Caga (printre ei, căpetenia Hiawatha) să

¹ Se vorbește, la unele triburi din familia Sionan, de o sectă a „deznădăjduiților”, a „celor care caută singurătatea” și poartă acest nume.

fi devenit purtătorii unor simboluri în care se regăseau idealurile locuitorilor unei regiuni atât de întinse. Fenomenul e identic și în cazul *Confederației Powhatan* (care a întreținut legături prietenești cu coloniștii din Virginia și din Maryland, pînă cînd abuzurile administrației au dus la lungul război din 1622—36, urmat de exterminarea aproape totală a triburilor de aici). Este deasemenea cazul *Uniunii Creek* din Georgia și Alabama, dizolvată de campaniile puternicelor armate comandate de generalul Andrew Jackson. Lucrurile s-au petrecut aidoma cu *Statul Cherokee*, instituit după modelul Uniunii Statelor Americane, recunoscut de guvernul de la Washington și desființat în 1827. Sau cu triburile Fox și Sauk al căror nume apar, aproape întotdeauna, asociate în toate istoriile Americii.

Încă din primele decenii ale colonizării europene se vorbește despre „caracterul războinic“ al multor triburi indiene. Chiar și în secolul nostru se invocă frecvența cu care apare tema războiului în poezia și proza populației băștinașe. Așa s-au justificat incursiunile „de pedepsire“ împotriva satelor indiene, anexarea pămînturilor și strămutarea foștilor lor stăpîni în ținuturi neprielnice vieții. Iată descrierea unei expediții organizate de coloniști, în 1637, împotriva unui sat al indienilor Pequot : „...cei care scăpau din flăcări erau străpunși cu sabia, alții erau cîmpiriți în bucăți, așa încît curînd au fost uciși cu toții și puțini au rămas în viață. Se crede că au fost omorîți cam patru sute. Era o privescătoare să vezi trupurile arse în foc și riurile de sînge care se scurgeau, fierbînd, în jăratecul caselor. Izbînda alor noștri a părut a fi o minunată jertfă, așa încît ei au adus de îndată laudă lui Dumnezeu care-i ocrotise cu atîta mărinimie și hotărîse să le dea în mînă pe vrăjmași dăruindu-le atît de repede o biruință asupra unui dușman trufaș și perfid.“¹ Autorul era cel dintîi guvernator al coloniei întemeiate de pelerinii de pe „Mayflower“.

Procedeele nu s-au schimbat prea mult de-a lungul vremii. Peste o sută de ani, un general englez îi trimitea o scrisoare unuia

¹ William Bradford, *History of Plimmoth Plantation*, Boston, 1938, p. 81. (Textul original al cărții a fost redactat între 1641—1651).

dintre ofițerii săi, aflat într-un avanpost, în plin teritoriu al indienilor : „Vei încerca să-i inoculezi, dindu-le în dar păături pe care au dormit bolnavi de vărsat negru și, prin orice alte mijloace ce le vei crede de cuviință pentru exterminarea acestei rase. Voi fi foarte fericit dacă planul dumitale de a-i vîna cu ciini va putea să dea rezultate.“¹ Într-un mesaj adresat Congresului Statelor Unite în 1867, președintele Andrew Johnson rezuma astfel poziția guvernului său : „Dacă sălbaticii rezistă, civilizația, purtînd într-o mină cele zece porunci, și în cealaltă — sabia, va purcede la imediata lor exterminare“². Și, cu un cinism care avea să fie evocat ca un semn simbolic al atitudinii unor reprezentanți ai puterii oamenilor albi, altcineva va declara, la scurtă vreme după aceea : „Singurii indieni buni pe care i-am văzut, erau cei care fuseseră omorîți“³. Autorul declarației era generalul Philip Sheridan și singura scuză care i se poate găsi e că nici față de adversarii lui sudiști, de conaționali lui, deci, nu se manifestase cu mai multă blîndețe.

Sigur, războiul nu a fost descoperit de cei dinții locuitori ai Americii doar după sosirea europenilor. Lupte violente între grupurile tribale sînt relatate în legendele și în povestirile din absolut toate zonele culturii indienilor. Migrațiile lor în acest spațiu uriaș, nu s-au produs simultan ; valorile celor veniți din nord (aproape sigur, peste strîmtoarea Bering) și din vest (din îndepărtate arhipelaguri ale Pacificului) s-au succedat la intervale mari. Noii sosiți căutau ținuturile cele mai fertile, cei ajunși înaintea lor li se împotriveau. Apoi, în anii în care cirezile de bizoni erau alungate de vînturile înghețate sau de secetă în regiuni îndepărtate, și Marile Cîmpii rămîneau deșerte, noile locuri de vînătoare erau disputate de triburile înfometate. Nu e, însă, mai puțin adevărat, că, după sosirea europenilor, chiar și luptele dintre populațiile indiene s-au întesit. Uneori numai pentru că voiau să obțină în schimb bunuri foarte prețuite în țara lor, piei de bizon sau blănuri

¹ Generalul Jeffrey Amherst, 1932 ; cf. Wayne Maquin, op. cit., p. 105.

² cf. *Ibid.*

³ cf. *Ibid.*, p. 106.

de vulpi argintii sau de castor, alteori pentru a întări puterea unor eventuali aliați în lupta cu alți coloniști albi, negustorii și soldații europeni le-au dat indienilor puști și gloanțe. Luptele au devenit atunci mai înverșunate, ciocnirile dintre triburi sau cu pionierii așezați în Vestul Mijlociu s-au soldat cu mai multe victime. (Un alt rezultat a fost dispariția aproape totală a bizonilor, vânați acum cu arme mai bune, plătiți cu prețuri ispititoare pentru niște oameni alungați de pe pământurile fertile de odinioară, trăind în regiuni unde toate lucrurile necesare traiului se obțineau greu.) „Sub administrația guvernului Statelor Unite, indienii erau niște străini suspecti în propria lor țară, care aveau puțini simpatizanți și încă și mai puțini protectori. Guvernul însuși a devenit principalul jefuitor, pornind la război când voia, prădând în mod legal de câte ori putea. Toate garanțiile privind libertatea, justiția și drepturile omului, cu care americanii s-au mândrit de atâtea ori, deveneau doar o glumă când era vorba de indieni.“¹

Nu e, fără-îndoială, un simplu capriciu lingvistic faptul că indienii Sioux îi numeau pe albi „Wasichas“ — „cei care iau totul“. „Nefericit popor! Să trăiești în asemenea vremuri și să ai astfel de vecini! exclama Benjamin Franklin. Ne dăm seama că ar fi avut parte de o viață mai bună printre păgînii de odinioară, pentru care ritualul ospitalității era sfînt². Împrejurările create, deci, după înfrîngerea cu europenii erau mult mai prielnice izbucnirii războaielor decît fuseseră înainte. Cercetări moderne au dovedit că, aproape fără excepție, războaiele între triburi nu izbucneau decît dacă încercările sfatului căpeteniilor (la care participau nu numai reprezentanții părților aflate în dispută, ci și ale altor grupări tribale, presupuși a fi un fel de mediatori) nu izbuteau să găsească un temei solid al împăcării³. La cei din Marile Cîmpii „era socotit un act de bravură mai vrednic de laudă să atingi un dușman viu, vestit pentru vitejia lui, și să te întorci, apoi, nevătă-

¹ Ibid., p. 102.

² *A Narrative of the Late Massacres in Lancaster Country (Povestirea recentelor masacre din ținutul Lancaster)*, 1764, în Benjamin Franklin, *Works*, XIV, Philadelphia, 1925, p. 37.

³ Robert H. Lowie, *Indians of the Plains (Indienii din cîmpie)*, Garden City, 1966, pp. 182—4.

mat la ai tăi, decât să-l ucizi”¹. O asemenea faptă se numea „lovitură care se numără” și amintirea ei se păstra în poveștile tribului; cel care o săvârșise se putea făli cu numele de „adevărat viteaz” și avea dreptul să poarte o podoabă mult mai arătoasă decât cel care își ucisese dușmanul în luptă dreaptă².

Războaiele erau departe de a reprezenta o stare firească de lucruri pentru indienii de la nord de Rio Grande. Poezia — s-a stabilit de multă vreme — era pentru ei răspunsul pe care îl primeau în vis la întrebările cele mai grave ale existenței; cîntăreții erau vizionari în sensul cel mai exact al cuvîntului. „Ei repovesteau vedeniile care li se arătau peste noapte sau în acele momente ale zilei în care, însingurați sau înconjurați de bătrîni tribului ce asistau tăcuți la acest ceremonial, se lăsau purtați de visare.”³ O întreagă specie a poeziei tradiționale a fost denumită, de altminteri, „evenimente petrecute în vis”. Și tocmai în această stare de vis se întrupează la irochezi, așa cum au relevat studii psihologice relativ recente, reacțiile dureroase la amintirea luptelor celor mai înverșunate. Somnul le era tulburat de „coșmaruri ale unei chinuitoare umilințe care le torturau visele și le bîntuiau chiar și momentele cînd erau treji”⁴. Tema războiului nu pătrundea în poezie ca o formă a mîndriei pentru actele de bravură, ca un îndemn la ucidere, ci ca o părere de rău pentru singele pe care cîntărețul fusese silit să-l verse.

O altă justificare a decimării indienilor, a anexării pămînturilor lor și a strămutării în ținuturi îndepărtate era aceea că băștinășii reprezentau o populație „sălbatică”, față de care „civilizația” avea drepturi nelimitate și neîndoielnice. În pledoaria sa, un avocat

¹ Ruth Murray Underhill, *Red Man's America (America pieilor roșii)*, Chicago, 1953, p. 86.

² *Ibid.*, p. 105.

³ Jerome Rothenberg, *Shaking the Pumpkin (Scuturînd bos-tanul)*, Garden City, 1971, p. 433, n.

⁴ Anthony F. C. Wallace, *Dreams and Wishes of the Soul: A Type of Psychoanalytic Theory among the Seventeenth Century Iroquois (Vise și dorințe: un tip de teorie psihanalitică la Irochezii din secolul al XVII-lea)*, in *American Anthropologist*, LX (1958), p. 235.

care reprezenta statul american într-un proces din 1869 cu triburile Hidatsa, cărora li se luaseră pământurile din Nebraska, perora astfel : „Ideea că o mină de sălbatici, pe jumătate goi, hoți, tîlhari, ucigași ar putea primi demnitatea atributelor națiunilor suverane de a se încheia cu ei tratate solemne și de a pretinde un teritoriu de o mie pe cinci sute de mile, ca recunoaștere a simplului fapt că aici obișnuiau să vinăze bizoni și antilope, poate constitui un subiect frumos pentru romanele lui Cooper și pentru *Hiawatha* lui Longfellow, dar nu se potrivește cu inteligența și cu spiritul de justiție al acestei epoci, nici cu dreptul natural al omenirii”¹.

Se ajunsese la o formulare chiar mai cinică decît aceea propusă, în 1831, de un alt avocat, politicianul conservator John Marshall care, în dezbaterile prilejuite de procesul întentat de reprezentanții națiunii Cherokee după ce se hotărîse strămutarea ei la vest de Mississippi spune : „E o chestiune cu totul îndoielnică — aceea a statutului triburilor care trăiesc între hotarele recunoscute ale Statelor Unite. Nu cred că ele pot fi considerate, în mod îndeajuns de corect, națiuni străine. Ele ar trebui numite, probabil mai corect, *națiuni interne dependente*.”²

Emerson observase că mentalitatea multor politicieni americani amenința să ducă la consecințe greu reparabile : „Se pune la cale o crimă care ne uluiește conștiințele, o crimă uriașă, o crimă care ne fură patria, deopotrivă nouă și națiunii Cherokee ; cum vom mai putea să-i spunem guvern american acestei conspirații care-i strivește pe sărmanii indieni, și cum mai putem să-i spunem patrie pământului blestemat de strigătele și suspinele celor care pleacă în lungă pribegie sau care mor, chinuți, în străvechile lor ținuturi ? Dumneavoastră, domnule președinte, veți coborî gloriosul jîlt prezidențial pînă la nivelul infamiei, dacă sigiliul domniei-voastră va fi pus în slujba acestui

¹ Cf. Harold E. Driver, *Indians of North America* (Indienii din America de Nord), Chicago, 1969, p. 114.

² Cf. Clark Wissler, *Indians of the United States* (Indienii din Statele Unite), New York, 1966, p. 211.

Instrument al perfidiei ; și numele acestei națiuni, pînă acum simbol al libertății, va fi detestat de întreaga omenire.“¹

Cele dintîi dovezi ale puternicei civilizații a indienilor din America de Nord au fost produse de cercetările lui Thomas Jefferson : în 1781, viitorul președinte al Statelor Unite a excavat o „movilă“ indiană, nume vag pentru acele surprinzătoare monumente presărate cu zecile de mii, din Wisconsin pînă în Golful Mexic, și de la Mississippi pînă în Munții Appalachi. Cîteva dintre ele evocă privitorului înfățișarea unor piramide și nu sînt deloc mai puțin impresionante decît unele monumente ale Aztecilor și ale Incașilor care îndreptățiseră admirația și invidia conquisadorilor. Triburilor care le-au înălțat, poate Irochezii și Algonquii poate înaintașii lor, li se mai spune, cu un nume generic care a căpătat de mult drept de cîtate în antropologia americană, „constructori de movile“.

„...Indiferent cine au fost cei care le-au înălțat, aceste relicve ale existenței lor impun respect. S-a calculat că *movila* de lângă Miamisburg, Ohio, conține 311 353 picioare cubice de pămînt. O alta, în comitatul Ross, tot în Ohio (sînt vreo 500 de movile numai în acest comitat) a fost ridicată cu 20 000 de căruțe de pămînt². Se folosește aici unitatea de măsură obișnuită a fermierului american ; dar indienii nu aveau căruțe, nu cunoșteau roata și au cărat această imensă cantitate de pămînt în coșuri și în saci croiți din piei de animale. Doi arheologi care au studiat „movilele“ de la Poverty Point din Louisiana, au publicat calcule potrivit cărora constructorii deplasaseră 510 000 m³ de pămînt. Despre cea mai mare dintre ele s-a spus că a reclamat un volum de muncă de peste 3 milioane de ore³. Laolaltă, cele peste o sută de mii de monumente de acest fel de pe teritoriul Statelor Unite însumează

¹ Scrisoare către președintele Martin Van Buren, 23 aprilie 1838, în Ralph Waldo Emerson, *Letters*, 1907, p. 416.

² C. W. Ceram, *The First American (Primul american)*, New York, 1971, p. 193.

³ Vezi James A. Ford, Charles H. Webb, *Poverty Point : A Late Archaic Site in Louisiana (Monumentul sărăciei : un amplasament arhaic în Louisiana)*, „American Museum of Natural Anthropological Papers, 46, No. 1 (1956).

mai multă muncă, înălțarea unor cantități de pământ cu mult mai mari decât piatra folosită la construcția tuturor piramidelor Egiptului. „Movila” de la Cahokia, din Illinois, e înălțată pe o bază dreptunghiulară, lungă de 330 de metri, lată de 215, o suprafață cu peste 17 000 m³ mai mare decât baza piramidei lui Keops. S-a pus, la un moment dat, în circulație ipoteza că ele erau opera vreunei rase de demult, a unei civilizații superioare, rămasă pentru totdeauna necunoscută.

Uimea, în primul rînd, împrejurarea că monumentele acestea (dintre care unele, precum cele de pe valea rîului Ohio, ascundeau piramide înalte, construite prin secolul al III-lea al erei noastre și acoperite de uriașe cantități de pământ aduse de vînturile preriei) se aflau pe teritoriul unor triburi care, spre deosebire de azteci, disprețuiseră întotdeauna instituția sclaviei.

Amănuntul cel mai uluitor n-a fost, însă, sesizat decât mult mai tîrziu, după inițierea celor dintîi cercetări. Abia cînd au fost văzute din avion s-a constatat că „movilele” conturau felurite trupuri de jivine care, firește, nu puteau fi desluite de la nivelul pămîntului, dar care, privite din aer, apăreau foarte limpede. Chiar și „Șarpele cel Mare” din Ohio (pesemne, cel mai faimos dintre toate monumentele acestea de pămînt) nu impresionează atît de mult cînd e privit de la înălțimea solului. Are o lungime de 401 metri, iar capul prelung cu gura deschisă și trupul care se răsucește, pîrînd că lunecă de-a lungul unui mic pîrîu din apropiere, sînt desenate cu atîta precizie, încît cei care le-au studiat pentru prima dată au crezut că nu pot găsi altă explicație decât aceea că „un popor venit din Egipt, din Grecia, din Asiria, din țările celtice, din India sau din China a fost în stare să ridice o construcție atît de exactă”¹. În Wisconsin s-au identificat figuri reprezentînd urși, păsări, broaște țestoase, bizoni, vulpi, elani, vulturi și una, foarte ciudată, înfățișînd un om cu două capete, lung de 45 de metri.

¹ E. G. Squier, E. H. Davis, *Ancient Monuments of the Mississippi Valley* (Vechi monumente de pe valea lui Mississippi), Washington, 1848, p. 100.

La Lower Dells, tot în Wisconsin, un grup de trei asemenea „mobile” închipuie trei rîndurile în zbor, cu aripile elegant desfăcute. Cea mai mare dintre aceste „efigii”, cum le numesc arheologii, are 72 de metri între vîrfurile aripilor.

Cum au izbutit acești „paleo-indieni” (cărora li se spune, convențional, triburile *Adena* și *Hopewell*) să înalțe niște monumente imposibil să fie văzute vreodată în ansamblu? La ce foloseau aceste „efigii” pe care, oricum, în cîmpia întinsă, fără nici o ridicătură, nimeni nu avea cum să le cuprindă cu privirea și să contemple formele de o mare precizie a „mobilelor”? Explicațiile romantice din secolul trecut n-au putut da nici o satisfacție: în ce măsură s-ar fi schimbat datele problemei dacă s-ar fi acceptat ideea că prințul Madoc, care ar fi navigat din Țara Galilor în secolul al XII-lea, și-ar fi pus însoțitorii să care imense cantități de pămînt și să ridice, ei și urmașii lor, peste o sută de mii de mobile? Soluția prozaică a datării cu carbon radioactiv a dus la rezultatul — contestat, totuși, de unii — potrivit căruia Adena ar fi trăit aici între 500—900 e.n. și Hopewell, care le-au luat locul, între 900—1500¹.

Dar acesta e un răspuns parțial: unde au pierit aceste misterioase triburi? De ce au plecat din bazinul lui Ohio? Încotro s-au îndreptat? Și, dacă e adevărat că ar fi clădit asemenea „mobile”, pînă la 1700, cum susține Willey, cum se face că n-au fost niciodată semnalati de coloniștii englezi și de exploratorii francezi, care, la acea vreme, ajunseseră în Marile Cîmpii? Și încă un lucru: cum au izbutit să respecte formele îndeajuns de complicate ale unor construcții pe care nu le vedeau niciodată în ansamblu? Știau geometrie? Există și alte dovezi ale cunoștințelor lor?

¹ Frederick Johnson, *Radiocarbon Dating and Archeology in North America (Datarea cu ajutorul carbonului și arheologia în America de Nord)*, în *Science*, 155 (13 I 1967), pp. 36—9. Alți savanți datează, cu argumente la fel de solide, construcția „mobilelor” între 1000 î.e.n. — 1700 e.n. (vezi Gordon R. Willey, *An Introduction to American Archeology*, vol. I, Englewood Cliffs, 1966, p. 118—135).

În orice caz, recunosc antropologii, întrebările de felul acestora nu se pot referi la niște „sălbatici“, împotriva cărora „civilizația“ avea tot dreptul „să lupte cu cele zece porunci într-o mână și cu sabia în cealaltă“, așa cum își îndemna compatrioții, în plin secol al XIX-lea, un președinte al Statelor Unite.

Spaniolii porniți în căutarea fantasticelor orașe din Cibola au fost, desigur, dezamăgiți : nu aflaseră nici terase pavate cu aur, nici acoperișuri bătute în ținte de diamant. Trecuseră, însă, fără să bage de seamă, pe lângă așezări a căror arhitectură demonstrează un înalt grad de civilizație. Indienii din *pueblos* știau să clădească case înalte, cu 3 sau 4 etaje, din cărămidă arsă la soare. Proiectate pe munții cu povârnișuri abrupte, de un roșu ireal, în gura unor peșteri care se boltesc deasupra turnurilor cubice, sub streșina imensă a unor stînci de onix, construcțiile de la Mesa Verde (în Colorado), de exemplu, crează un efect de o plasticitate impresionantă. La fel totemurile celor din Nord-Vest, înalte uneori de 20—25 de metri, sculptate cu chipuri de jivine, colorate în negru și roșu, care sînt, nu o dată, adevărate povești mitologice ilustrate. Sau casele triburilor Tlingit sau Kwakiutl, construite din scînduri și împodobite cu ample picturi reprezentînd animalele sacre ale acestor popoare, broasca, ursul, castorul. Tot așa, olăria și țesăturile de un mare rafinament al triburilor Navajo și Hopi și, în Nord-Vest, Klikitat și Nootka...

Nici măcar nu e adevărat că primii locuitori ai Americii nu cunoșteau scrierea. Nu numai răbojurile complicate, sculptate cu motive geometrice de o inepuizabilă fantezie de indienii din Mările Păduri ale Coastei de Est, dar și desenele ce împodobesc, cu scoici colorate, brîiele purtate de triburile de pe coasta Atlanticului (faimoasele *wampun*) sînt astfel alternate și ritmate, încît s-a spus că „e cu neputință ca ele să nu aibă semnificația unor cuvinte sau noțiuni care, din nefericire nu mai sînt înțelese astăzi de nimeni“¹. Desenele de pe pieile de bizon, dispuse de cele mai multe ori în spirală, dezvăluie — celui care mai știe să le citească —

¹ T. C. McLuhan, *Touch the Earth (Atinge pămîntul)*, New York, 1971, p. 176, n.

povestea vieții unui individ sau întreaga istorie a unui trib. Sau țin socoteala rotirilor lunii pe cer și a anotimpurilor care se succed, venind la date stabilite în funcție de poziția stelelor față de soare.

În 1833, Constantin S. Rafinesque, profesor la Universitatea Transilvania din Kentucky, copia cu grijă semnele de pe niște bucăți de lemn de mesteacăn păstrate de indienii Leni-Lenape din valea fluviului Delaware. Avea să le publice, în 1836, în studiul său *Națiunile americane*, însoțindu-le de propria traducere. Pentru că se dovedise că desenele și liniile ciudate alcătuiau cinci cînturi de 183 de versuri ale unei cronici tribale, *Walam Olum*, care ar însemna *Povestirea pictată*. Era istoria tribului, de la facerea lumii, pînă la migrația lui — din ținuturi necunoscute — în America de Nord și, apoi, pînă la întâlnirea cu oamenii albi. Traducerea lui Rafinesque e aproximativă. Nici aceea a lui Daniel G. Brinton, tipărită cu cincizeci de ani mai târziu, nu e întotdeauna vrednică de încredere. Dar versurile aspre ale acestui cînt (al cărui original s-a pierdut în secolul trecut) alcătuiesc, neîndoielnic, „unul dintre cele mai dinamice eposuri naționale ale popoarelor vechi ale lumii, comparabil, sub toate raporturile, cu *Kalevala*“¹. Sau, așa cum socotește un etnograf de mare prestigiu, Munro S. Edmonson, „o singură operă epică a națiunilor băstinașe ale Americii i-ar putea sta alături: *Popol Vuh* al culturii maya“².

Dar mulți urmași ai europenilor au trecut pe lângă aceste valori și n-au știut să le descifreze, sau nu le-au înțeles. Și, cu toate că, încă din 1643, pastorul răzvrătit Roger Williams publicase o *Cheie a limbii din America*, iar la jumătatea secolului al XIX-lea H. R. Schoolcraft inaugura cercetarea metodică a etnografiei indiene, viața triburilor era o taină pe care urmașii europenilor se temeau, sau li se părea nădemn s-o cunoască. S-au mulțumit, adesea, să pună pe seama unor ritualuri primitive tot ceea ce nu

¹ Philip Rahv, *Life and Death in American Indian Poetry* (*Viața și moartea în poezia indienilor americani*), în *Partisan Review*, 15 VII 1944, p. 77.

² Munro S. Edmonson, *The Book of Counsel, The Popol Vuh of the Quiché Maya of Guatemala*, New Orleans, 1971, p. 37.

înțelegeau ei. Cîteodata, urmările au fost tragice. În a doua jumătate a veacului trecut, de pildă, triburile din Marile Cîmpii, s-au adunat la un Dans al Soarelui, care n-avea nici un înțeles amenințător, nici măcar misterios, cum credeau oamenii albi; tinerii războinici își demonstau puterea, capacitatea de a răbda chinurile, martirizîndu-și trupurile sub privirea întregii obști a triburilor. Dar pionierii din așezările aflate în preajmă au sîcîtit că adunarea are drept scop pornirea unui război împotriva lor, și înnebuniți de spaimă s-au ascuns în case plîgînd și țipînd, iar cei mai curajoși dintre ei au plecat în goana cailor să aducă armata. Un regiment de cavalerie s-a năpustit, măcelărind cîteva sute de indieni. Războiul care a urmat a durat un deceniu întreg, transformînd Marile Cîmpii într-un uriaș front de-a lungul căruia se înfruntau forțe inegale.

A trebuit să treacă multă vreme pînă cînd s-a observat că poezia indienilor nu conținea înțelesurile mistice cu ajutorul cărora oamenii albi credeau că pot explica tot ceea ce lor le rămînea inexplicabil. „Problema unei teodiceii nu există pentru indieni: pentru ei, un Dumnezeu atotputernic care, cu minile lui, să fi creat lumea și pe om nu poate fi conceput. Prin urmare, ei nu au de ce să se chinuiască să pună de acord ideea unui Dumnezeu bun și omnipotent cu răul existent în univers.“¹

Ceea ce, în ochii oamenilor albi erau doar niște desene stîngace, însemna pentru indienii Ojibway un poem de dragoste. Silueta unui om împresurată de flori, de pildă, se citea astfel: „Ce ai să-mi spui? / Sînt înveșmîntată în trandafiri, / la fel de frumoasă cum sînt și ei.“ O altă siluetă umană, înfățișată într-un triunghi, care figurează cortul, și o linie șerpuită — riul — are următorul înțeles la Chippewa: „Apa se rostogolește, / sunetul ei / vine încet spre casa mea“. La toate triburile indiene, cîntecul înseamnă o alternanță, de diverse ritmuri rostite cu diferite intensități, intonate pe o scară muzicală complexă, întretăiate de ono-

¹ Morris Edward Opler, *An Apache Life Way (Mod de viață Apache)*, Chicago, 1941, p. 39.

matopei și de strigăte și întrerupte de lungi perioade de tăcere. Tăcerea e, pentru indieni, o formă a tainei lumii, prin intermediul ei oamenii comunică de-a dreptul cu lucrurile cunoscute și necunoscute. Ea e la fel de importantă ca și cuvântul și, de aceea, poezia indiană îi acordă un spațiu larg. „Sînt atîtea forme ale tăcerii ! Uneori e coplășitoare, alteori calmă, învăluitoare... ritmată de sunetul semințelor din dovlecii uscați la soare pe care cîntăreții îl scutură cînd mai repede, cînd mai lent ; sau întreruptă de un strigăt aspru, de un geamăt dureros, de un hohot de rîs, de o chemare duioasă.“¹

În ultimele decenii, s-au arătat semnele unei înțelegeri mai adînci a dramei acestui popor străvechi. Mișcarea pentru drepturile indienilor și-a cîștigat mai mulți aliați printre „oamenii albi“. Revendicările formulate de urmașii celor izgoniți de pe pămînturile lor, la Alcatraz și la Wounded Knee (unde pe locul unei așezări nimicite în veacul trecut, ai cărei locuitori au fost masacrați, s-a proclamat o Republică Indiană și a fluturat vreme de 70 de zile, în iarna lui 1972, steagul independenței), au avut un ecou larg.

La rîndul ei, o generație tînără de poeți indieni afirmă identitatea culturală și etnică a indienilor. Absolvenți ai universităților americane, se întorc în mijlocul triburilor lor și le exprimă gîndurile. Se împlinește, în conștiința multor americani, idealul pe care îl formula, astfel, Whitman : „Frații noștri mai vîrstnici, cei care au dat contur și viață la tot ce există pe acest pămînt, au aceleași drepturi, ba chiar și mai multe decît noi. De felul în care vom înțelege acest lucru depinde supraviețuirea nației noastre.“²

DAN GRIGORESCU

¹ Jerome Rothenberg, *Shaking the Pumpkin*, New York, 1972, p. 276.

² *Letters*, II, New York, 1967, p. 168

INDICE
AL TRIBURILOR INDIENE DE LA
NORD DE RIO GRANDE

ALGONQUIN (sau *Algonkin*) : nume dat triburilor de vânători nomazi din Quebec și Ontario, în sud-estul Canadei. La început, tribul Algonquin trăia în apropiere de locurile unde se va ridica orașul Ottawa ; în secolul al XVII-lea, el a fost împins spre nord de irochezi și de englezi cărora li se opuneau, rămânând credincioși aliați ai francezilor. Astăzi, numele desemnează cea mai largă familie de limbi indiene din Statele Unite și Canada, cuprinzând triburile din nordul Marilor Cimpii (Arapaho, Blackfoot, Cheyenne), din ținuturile de răsărit (Ojibway, Cree, Shawnee, Delaware, Pequot) și din sud (Powhatan). Unii antropologi socotesc că și indienii Nootka, Nisquali și Squamish de pe coasta Pacificului de nord-est aparțin grupului Algonquin. Cultura acestor triburi este, neîndoielnic, cea mai veche din America de Nord, precedind-o pe cea a irochezilor și a „constructorilor de movile“. Din legendele algonquine s-a inspirat Longfellow când a scris poemul său despre Hiawatha.

ALSEA : trib de origine necunoscută, de pe coasta Pacificului, în Oregon, probabil înrudit cu indienii Shoshone și cu întregul grup aparținând ariei lingvistice Tanoan.

APACHE : grup de șase triburi din sud-vestul Statelor Unite : Mescalero, Jicarilla, Lipan, Chiricahua, Kiowa, Navajo. Cu multă vreme în urmă, trăiau în Canada de vest și în sudul Alaskai ; în timpul descoperirii Americii, ei ocupau o vastă arie, cuprinzând Arizona de astăzi, Noul Mexic, Colorado, Texasul de vest și nor-

dul Mexicului. S-au numărat printre cei mai înverșunați adversari ai cuceririi pământurilor indiene de către oamenii albi. În secolele al XIX-lea și al XX-lea, sub această denumire este cunoscut un singur trib care trăiește astăzi în câteva rezervații din Arizona (supranumit „Statul apașilor”).

ARAPAHOE : trib algonquin din Marile Cîmpii ; originar din Kansasul de vest, din Nebraska, din estul actualului stat Colorado și din Wyoming ; urmașii acestei colectivități tribale trăiesc astăzi în rezervațiile din Oklahoma și Wyoming.

ARIKARA : originar de pe valea superioară a lui Missouri, în Dakota de Sud, trăiește astăzi în rezervația Fort Berthold din Dakota de Nord.

ASSINIBOINE : trib din grupul Sioux, originar de pe cursul superior al lui Missouri ; în secolul al XVII-lea, a migrat din Dakota pe malurile lacului Winnipeg, în Canada, iar mai târziu, către vest, spre valea riului Saskatchewan. Ramura de sud a tribului s-a aflat, aproape necontenit, în război cu indienii Dakota ; în secolul al XIX-lea au fost aduși pe o rezervație din Montana.

ATSINA : v. **GROS VENTRE**.

BLACKFOOT : trei triburi din grupul algonquin cărora li s-a dat acest nume ; toate trei trăiesc în Montana, în Statele Unite și în Alberta, Canada. În secolul trecut, ele ocupau un teritoriu care se întindea între Yellowstone River și Munții Stîncoși ; însemnările călătorilor din acea vreme îi prezintă ca pe niște excelenți vînători de bizoni și înverșunați adversari ai cuceririi pământurilor lor de către armatele și pionierii albi. Dușmani ai indienilor Crow, cu care au purtat nenumărate războaie.

CADDO : grup de triburi înrudit cu Sioux, originar din Nebraska.

CAYUGA : membri ai Federației Irocheze, indienii Cayuga trăiau pe țărmul lacului Cayuga din nordul actualului stat New York. Acum, cei mai mulți dintre ei se află pe valea lui Grand River, în Canada ; cîțiva supraviețuitori trăiesc în vestul statului New York.

CAYUSE : mic grup tribal din sud-estul Californiei.

CHEROKEE : trib din grupul limbilor irocheze care ocupa, în secolul al XVII-lea, o vastă regiune muntoasă pe teritoriul actualelor state Georgia, Alabama, Tennessee, Carolina de Sud. Tribul a fost aliatul englezilor împotriva francezilor, în prima jumătate a secolului al XVIII-lea și apoi, împotriva americanilor, în timpul războiului de eliberare al coloniilor. În 1827, indienii Cherokee au adoptat un sistem guvernamental modelat după cel al Statelor Unite. Curtea Supremă a recunoscut autonomia statului Cherokee ; cu toate acestea, în 1838, indienii au fost strămutați cu forța în teritoriul de la vest de Mississippi. În 1906 au fost obligați să adopte cetățenia americană. Înaltul lor nivel de civilizație e sugerat de opera lui Sequoyah (1770—1843), creator al unui alfabet adecvat limbii poporului său, în care a publicat ziarul *The Cherokee Phoenix* (1828). Elian Boudinot (1803—39), redactor al acestui ziar, e și autorul romanului *Sărmana Sarah, sau Femeia Indiană* (1833), scris în limba cherokee.

CHEYENNE : aparținând grupului Algonquian, indienii Cheyenne sînt originari din Minnesota. Sub presiunea triburilor Sioux, au migrat spre Platte River, în vestul Marilor Cîmpii. Opuîndu-se infiltrării americane pe pămînturile lor, au devenit „războinicii preriei” pe la începutul secolului trecut, cînd au învățat să lupte călare. În 1830, s-au împărțit în două ramuri : de nord și de sud. Tratatelor încheiate cu Cheyennii de sud au fost mereu violate de armata și de autoritățile federale. Masacrarea locuitorilor unui sat cheyenne a dus la izbucnirea unui îndelungat război care a culminat, în 1868, cu anihilarea unui mare număr de indieni de către armata comandată de generalul George Armstrong Custer. Restul tribului s-a alăturat indienilor Sioux care, în bătălia de la Little Big Horn (1876) au nimicit armata lui Custer și l-au ucis pe comandantul ei.

CHICKASAW : trib originar din nordul actualului stat Mississippi. În perioada colonială, s-au aliat cu englezii împotriva francezilor și a indienilor Creek. Au fost strămutați în Oklahoma și, în timpul războiului civil, înrolați în armata confederată. Ikkemotubbe și alte personaje indiene ale lui Faulkner aparțin acestui trib.

CHIPENWAYAN : trib din regiunea golfului Hudson, înrudit cu indienii Cree.

CHIPPEWA : grupare de triburi aparținând familiei Algonquin, originare din Ontario, Manitoba, în Canada, și din regiunile nordice ale actualelor state Minnesota, Wisconsin și Michigan. Inițial, probabil cel mai numeros trib de la nord de Rio Grande. Aliați ai francezilor, ei s-au alăturat indienilor Ottawa, în timpul „răscoalei lui Pontiac” (1763—65) împotriva administrației britanice. În războiul anglo-american din 1812, s-au aflat de partea englezilor. Mai sînt menționați sub numele *Ojibway*.

CHIRICAHUA : mică formațiune tribală din Arizona, înrudită cu indienii de la sud de Rio Grande.

CHOCTAW : înrudit îndeaproape cu indienii Chickasaw, tribul Choctaw e originar tot din nordul actualului stat Mississippi. A luptat împotriva englezilor atît în războaiele anglo-franceze din secolele al XVII-lea și al XVIII-lea, cît și în timpul războiului de eliberare al coloniilor din 1776. În 1830 a fost strămutat în Oklahoma.

COCHITI (sau **COCHIMI**) : trib din deșerturile fierbinți ale Californiei de sud-est, aparținînd unui grup izolat între triburile tanoane din acea zonă.

COEUR D'ALÈNE : trib originar de pe valea superioară a lui Missouri, strămutat, la mijlocul secolului trecut, în vestul actualului stat Idaho și în estul statului Washington.

COMANCHE : trib din Marile Cîmpii, între Platte River și frontiera mexicană, înrudit cu indienii Shoshone. Neînduplecat dușman al pătrunderii oamenilor albi în teritoriile sale, tribul Comanche a dus un îndelungat război împotriva spaniolilor, a englezilor și a americanilor. Originari, probabil, din Wyoming, indienii Comanche au fost printre cei dintîi care au învățat să călărească și au devenit cei mai temuți războinici din Marile Cîmpii. Strămuțați în Oklahoma la începutul secolului nostru.

CREE : trib din grupul Algonquin, trăind în pădurile Canadei, între regiunile de nord ale Quebecului și Alberta. Vestiți vînători de bizoni, ei au fost cei dintîi care au descoperit drumurile ce leagă zonele din sudul de cele din nordul Canadei.

CREEK : confederație de triburi (cunoscută și sub numele de **MUSCOGULGE**), care ocupa odinioară un teritoriu larg în Georgia și în Alabama. Aliați cu englezii împotriva spaniolilor, s-au răsculat (1814) și împotriva guvernului Statelor Unite. Învinși de generalul Andrew Jackson, au fost strămutați în Oklahoma, unde au dispărut.

CROW : originari de pe cursul superior al fluviului Missouri, indienii Crow trăiesc azi pe riul Yellowstone, în Wyoming și în Montana ; vânători nomazi de bizoni și foarte buni războinici, au dus lungi războaie cu triburile Sioux și au fost aliați ai americanilor în luptele cu indienii Blackfoot.

DAKOTA : transcriere greșită a numirii **LAKOTA**, trib din nordul Marilor Cîmpii, aparținînd grupului Sioux. Războinici și vânători de bizoni, înverșunați adversari ai albilor și ai aliaților lor, au fost decimați de expedițiile de represalii din prima jumătate a secolului trecut.

DELAWARE : nume dat de coloniști unei confederații de triburi din familia algonquină, pe care le-au găsit pe valea fluviului Delaware. Adevăratul nume al acestor triburi era **LENI-LENAPE**. În 1682, au încheiat un tratat cu americanii care le asigurau independența și integritatea teritoriilor lor. Înfrinși de inchezi (1720), s-au strămutat pe valea fluviului Ohio. Aliați cu francezii în războaiele din secolul al XVIII-lea și cu englezii în timpul războiului de eliberare a coloniilor din 1776. Atacul nejustificat al unor albi împotriva satelor Delaware (1782) a determinat retragerea supraviețuitorilor în provincia canadiană Ontario. Alții au fost siliți să-și cedeze pămînturile și să se stabilească în Oklahoma. Indienii Delaware i-au inspirat lui Fenimore Cooper eroii din ciclul „Ciocrap-de-piele“.

DWAMISH : trib de pe coasta de nord-vest, pe golful Puget, în statul Washington, în apropierea frontierei canadiene. Aproape dispărut ca urmare a condițiilor create de nerespectarea, de către autorități a tratatelor care le lăsa libertatea pescuitului în apele interioare.

FOX : originari din sudul Wisconsinului, indienii Fox au fost multă vreme aliați cu triburile Sauk. Incursiunile oamenilor albi

i-au împins mai întâi în Illinois, apoi în Iowa, unde trăiesc și astăzi, într-un mic grup, în apropierea orașelului Tama.

GASPESIAN : v. MICMAC.

GROS VENTRE : numele a două grupări tribale diferite : **HIDATSA** și **ATSINA**. Indienii Hidatsa, înrudiți de aproape cu triburile Crow, trăiau pe valea superioară a lui Missouri, mai ales în Dakota de Nord. Atsina (sau „Gros Ventre din Cîmpii”) era un trib aparținînd grupului Arapahoe și trăia în Alberta și în Montana, unde mai există și astăzi unii supraviețuitori.

HAVASUPAI : trib din vestul Noului Mexic, a cărui civilizație e influențată de aceea a indienilor din *pueblos* de care, totuși, îi deosebesc numeroase trăsături antropologice.

HIDATSA : v. GROS VENTRE.

HOPI : trib de agricultori din nord-estul Arizonai ; trăiesc în șase *pueblos*, grupate în trei zone muntoase, unde locuințele sînt săpate în stîncă. În aceste locuri ei dăinuiesc fără întrerupere dinainte de venirea europenilor (expediția spaniolă a lui Coronado le-a descoperit așezările în 1540). În 1598, devin vasali ai vice-regelui spaniol din Mexic. Misionarii veniți printre ei în secolul al XVII-lea, au încercat în zadar să-i convertească la creștinism ; și-au păstrat pînă azi credința și tradițiile, cu mult anterioare descoperirii Americii.

HURON : numele dat de europeni triburilor **WYANDOT**, unite într-o confederație care ocupa sudul și estul actualei provincii canadiene Ontario. În 1649, au fost nimicite de atacurile irochezilor ; puținii supraviețuitori s-au refugiat în Quebec, în Michigan și Ohio. Adversari ai americanilor în timpul războiului de eliberare din 1776 și al celui cu englezii, din 1812. Mai târziu au fost strămuțați în Oklahoma.

IROQUOIS : confederație constituită (cca. 1570) în nordul actualului stat New York, din cinci națiuni indiene : Cayuga, Seneca, Onondaga, Oneida, Mohawk. Mai târziu, li s-a alăturat și tribul Tuscarora (1715) și confederația a devenit cunoscută sub numele de „a celor șase națiuni”. Relațiile de schimburi cu olandezii le-au înlesnit procurarea armelor de foc, ceea ce le-a conferit o mare superioritate asupra celorlalte triburi. Cea mai bine organizată

uniune politică a indienilor de la nord de Rio Grande, a început să se dezintegreze în vremea războiului de eliberare a coloniilor, când cele mai multe căpetenii ale triburilor din confederația irocheză s-au aflat alături de loialiști, împotriva republicanilor. Pe la 1800, federația, era practic dizolvată.

KIOWA : trib din familia Ronoon, împărțit în șapte mici ramuri, ducând viața nomadă a vânătorilor de bizoni din Marile Cîmpii. În secolul trecut, un grup de Apache, s-au asociat cu tribul Kiowa, numindu-se „Kiowa Apache“. Din 1868, au fost strămutați cu forța în Oklahoma, unde trăiesc pe o rezervație pe care o împart cu descendenți ai tribului Comanche.

KLALLAM : trib din vestul statului Washington, între Munții Cascadelor și Oceanul Pacific.

KWAKIUTL : grupare tribală de origine necunoscută ai cărei membri trăiesc pe coasta Oceanului Pacific, în Columbia Britanică (Canada) și în statul Washington (Statele Unite). Se îndeletnicesc cu pescuitul și sînt admirabili sculptori de totemuri.

LAKOTA v. **DAKOTA**.

LENAPE (sau **LENI-LENAPE**) : v. **DELAWARE**.

LUISEÑO : trib care trăiește în apropierea țărmului Pacificului nu departe de Los Angeles, înrudit cu Hopi și cu alte triburi din grupul Tanoan.

LUMMI : membrii acestui trib trăiesc risipiți de-a lungul coastei Pacificului, în Columbia Britanică și în sudul Alaskăi. Pescari pe râurile din munți și vînători.

MAHICAN : confederație a mai multor triburi Algonquine care, pînă în secolul al XVII-lea, ocupa ambele maluri ale fluviului Hudson. Împinși de coloniștii albi, indienii Mahicani au migrat în Pennsylvania și, de aici, împreună cu triburile Delaware, în regiunea fluviului Ohio, unde trăiesc și astăzi, risipiți în cîteva așezări mici.

MANDAN : trib din nordul Marilor Cîmpii, aliat multă vreme cu Arikora, vînători de bizoni și agricultori. Epidemia de variolă din 1776 și atacurile unor triburi dușmane au cruțat un singur sat, pe valea superioară a lui Missouri, unde descendenții celor rămași

atunci în viață au trăit pînă în 1870, cînd au fost strămuțați în rezervația de la Fort Berthold, în Dakota de Nord.

MARICOPA : mic trib de păstori și de agricultori din vestul Arizonei, înrudit cu Havasupai.

MENOMINEE : aparținînd familiei Algonquin, acest trib e originar din nord-estul statului Wisconsin. Odată cu dezvoltarea așezărilor pionierilor albi, la începutul secolului al XIX-lea, indienii Menominee au fost așezați în cîteva mici rezervații din Wisconsin, unde se îndeletnicesc astăzi cu agricultura sau sînt angajați de întreprinderile forestiere.

MESQUAKI : noul nume, adoptat în deceniul trecut, al uniunii triburilor Fox și Sauk.

MICMAC : trib de vînători și de războinici din centrul și vestul regiunii canadiene Quebec. A opus o înverșunată rezistență expansiunii oamenilor albi și încercărilor la convertire la creștinism. Supraviețuitorii (puțin numeroși) trăiesc în cîteva sate din bazinul fluviului St. Lawrence.

MINGO : denumirea unui mic grup de origine irocheză din vestul Pennsylvaniei. Treptat, sub presiunea coloniștilor albi și a triburilor Lenape, au coborît pe valea lui Ohio, s-au unit cu indienii și s-au stabilit în Oklahoma, pe la sfîrșitul secolului al XIX-lea.

MODOC : originar din sud-vestul Oregonului și nordul Californiei, tribul Modoc a fost strămutat cu forța în rezervația Klamath (1864). Sub conducerea lui Kintpuash (numit de albi „Căpitanul Jack”) ei, s-au răscolat, încercînd să se întoarcă pe pămînturile lor (1872—3) ; după ce au fost învinși de armata federală căpeteniile lor fiind spînzurate —, au fost trimiși unii în Oklahoma, iar alții în rezervația Klamath unde trăiesc și astăzi.

MOHAWK : trăind în regiunea aflată la limitele de răsărit ale Confederației Irocheze, indienii Mohawk au devenit, pe la mijlocul secolului al XVII-lea (cînd au obținut arme de foc de la negustorii olandezi), unul dintre cele mai puternice triburi din zona pădurilor de pe coasta de nord a Atlanticului. Au supus triburile Delaware, luîndu-le o parte din pămînturi. Aliați cu englezii im-

potriva francezilor, la mijlocul secolului al XVIII-lea, iar în 1776 cu coloniștii americani, indienii Mohawk au migrat în Canada, unde trăiesc astăzi în provincia Ontario. Puțini dintre ei au rămas în statul New York, în apropierea orașelului Hogsburg.

MOHEGAN : trib algonquin din Connecticut, unit cu indienii Pequot de către căpetenia acestora, Sassacus (1630). Răscoala moheganilor, sub conducerea lui Uncas, împotriva lui Sassacus (1637) a dus la declanșarea unui violent război. Tribul s-a strămutat în Maine. Istoria indienilor Mohegan a fost confundată de Fenimore Cooper (*Ultimul mohican*) cu aceea a tribului Mahican.

MONTAGNAIS : trib de vânători din regiunea golfului Hudson, în Canada.

MUSCOGULGE : v. **CREEK**.

NAVAJO : originari din Canada, indienii Navajo s-au stabilit cu multe secole în urmă, în sud-vestul Statelor Unite. Agricultori, vânători, războinici temuți, au fost strămutați de armată, în timpul războiului civil din 1861—1865, la Bosque Redondo, în Noul Mexic, unde au fost ținuți între 1864—1868. În anii următori, li s-a îngăduit să se întoarcă în „Ținutul-celor-patru-unghiuri“ de la frontiera statelor Arizona, Noul Mexic, Utah și Colorado. Membrii tribului sînt rafinați artiști ai culorii, țesători de covoare, împletitori de coșuri și bijutieri.

NEZ PERCÉ : cel mai numeros trib din grupul lingvistic Shahoitin, originar din Idaho și din Oregonul de est. După ce pămînturile aurifere le-au fost răpite printr-un tratat fraudulos (1877), s-au răscolat sub conducerea „Căpeteniei Joseph“, dar au fost înfrinți și strămutați în cîteva rezervații din statele Oregon, Washington și Idaho, unde descendenții lor trăiesc și astăzi, îndeletnicindu-se cu pescuitul, vînătoarea și agricultura.

NOOTKA : trib de pe coasta Pacificului în insula Vancouver din Columbia Britanică. Origine necunoscută. Vînători, pescari ; încă din secolul al XVIII-lea, negustorii de blănuri englezi și, mai tîrziu, americani și canadieni au întreținut relații foarte active cu membrii acestui trib care dezvoltase o civilizație materială avansată.

OJIBWAY : v. CHIPPEWA.

OKANAGON : trib de vînători și de navigatori pe râurile din Alaska de sud. Buni meșteșugari în prelucrarea blănurilor și a pieilor. Sculptori de totemuri și constructori de locuințe de scînduri, lucrate — cu mare exactitate — cu unelte de piatră.

OMAHA : originar de pe valea fluviului Ohio, tribul Omaha s-a stabilit în Nebraska pe la începutul secolului al XVIII-lea. Este alcătuit din agricultori, păstori, vînători. Înrudit cu triburile Ponca și Osage, s-a aliat adesea cu ele pentru a opri înaintarea pionierilor albi prin Marile Cîmpii.

ONONDAGA : membri ai Cónfедераției Irocheze, indienii Onondaga trăiau în regiunea cuprinsă între fluviul St. Lawrence și frontiera Pennsylvaniei. Au fost strămutați, la mijlocul secolului trecut, pe o rezervație de lingă orașul Syracuse, în nordul statului New York.

OSAGE : trib din grupul Sioux, originar din actualul stat Missouri. În secolele al XVII-lea și al XVIII-lea, indienii Osage s-au aliat cu francezii. Apoi au devenit adversarii neînduplecați ai pionierilor americani din Marile Cîmpii. Strămutați în Teritoriul Indian (Oklahoma de astăzi) ; în cuprinsul rezervațiilor unde au fost așezați s-au descoperit cele dintîi zăcăminte de petrol care aveau să aducă acestor pămînturi faima de „cele mai bogate din Statele Unite“. Din nefericire, ei au profitat foarte puțin de pe urma acestei împrejurări.

OTTAWA : semnalat la începutul secolului al XVII-lea în Canada, pe valea râului Ottawa, acest trib s-a aliat cu francezii și cu indienii Huron, împotriva irochezilor. Înfrînt, a fost silit să coboare spre Marile Lacuri și, apoi, în Michigan și pe valea lui Ohio. Trăiește azi în rezervații în Wisconsin.

OTO : mic trib din grupul Sioux, astăzi aproape dispărut. Trăia în nordul actualului stat Missouri și în nord-vestul statului Illinois de astăzi. Vînători și războinici ; aliați ai indienilor Osage și Omaha.

PAIUTE : termen care desemnează două subgrupe de indieni din familia triburilor Shoshone : cea din nord, originară din vestul Nevadei, sud-estul Oregonului și estul zonei centrale a Cali-

forniei ; cea din nord trăia în Utahul de sud, în Arizona, în sudul Nevadei și sud-estul Californiei.

PAPAGO : trib de păstori și de agricultori din sud-vestul Ari-
zonei ; înrudit cu indienii din *pueblos*.

PASSAMAQUODDY : originar din Marylandul de astăzi, acest
trib de vânători a fost împins, încă din primele vremuri ale colo-
nizării europene, spre Marile Cîmpii, spre Ohio și Kentucky unde,
pe la sfîrșitul secolului trecut, i se pierduse aproape orice urmă.

PAWNEE : trib din grupul Caddo, originar de pe valea rîu-
lui Platte, din Nebraska și cuprinzînd patru ramuri principale :
SKIDI, KIKTEHAHKI, CHAUI și PITAHAUERAT. Eroii lui Fe-
nimore Cooper din *Preria* aparțin acestui trib. Pe la începutul se-
colului al XX-lea, decimat aproape în întregime de către albi,
tribul a coborît în Oklahoma, unde puținii săi reprezentanți tră-
iesc în rezervații, împreună cu alte triburi.

PEEAGAN : înrudiți foarte îndeaproape cu indienii Blackfoot
(unii antropologi îi prezintă ca pe o ramură a acestui trib), indienii
Peeagani au coborît în Marile Cîmpii pe la începutul secolului
al XVIII-lea, venind dinspre nord, din provincia canadiană Al-
berta. Astăzi tribul lor a dispărut aproape cu totul, descendenții
lui trăind în sudul Minnesotei și, în nord-vestul Wisconsinului.

PEQUOT : trib algonquin, inițial unit cu Moheganii, a coborît
în secolul al XVIII-lea în Connecticut, unde a ajuns curînd să-l
domine pe toți vecinii săi, împotriva cărora a întreprins dese ex-
pediții războinice. Pe la sfîrșitul secolului trecut dispăruse aproape
în întregime.

PIMA : trib de agricultori și de păstori din vestul Arizonei.

PONCA : trib din grupul Sioux, asociat multă vreme cu Omaha.
Triburile Dakota l-au împins din Minnesota — unde a fost sem-
nalat pentru prima dată la sfîrșitul secolului al XVII-lea — spre
Nebraska și Iowa, de unde autoritățile federale l-au strămutat, în
veacul trecut, în Oklahoma.

POWHATAN : originari din Georgia, indienii Powhatan au
fost siliți să se mute în munții Carolinei de Sud, unde descenden-
ții lor trăiesc și astăzi.

PUEBLOS : termen generic, desemnând mai multe formații tribale trăind în „pueblos” (cuvînt spaniol, însemnînd „sate”), în sud-vestul Statelor Unite. Populații pașnice, cu o civilizație foarte dezvoltată, agricultori care obțin rezultate uimitoare în deșerturile unde trăiesc (mulți dintre ei foloseau irigațiile înainte de venirea spaniolilor). Cultura lor e înrîurită de cea aztecă, de la sud de Rio Grande. S-a stabilit că există șase grupuri lingvistice, ale indienilor din *pueblos* : Hopi (în Arizona de nord-est), Tewa, Tiwa, Jemez, Keresan și Zuñi (toate în Noul Mexic, pe valea superioară a lui Rio Grande). Sînt optsprezece *pueblos* în Noul Mexic și unul singur în Arizona.

SAC : v. **SAUK**.

SALINAS : trib din estul Californiei, cu o foarte dezvoltată agricultură și pomicultură. Mulți dintre membrii grupului au fost împinși, la începutul secolului nostru, în ținuturile aride ale Arizonai, pămînturile lor fiind acaparate de către marii plantatori albi.

SALISH : trib din nord-vestul Statelor Unite și din sud-vestul Canadei, de origine necunoscută. Se disting două grupuri : unul, pe coasta Pacificului, în zona golfului Puget ; celălalt, care a migrat prin secolul trecut în California, și în regiunea muntoasă din vestul statului Utah.

SANTO DOMINGO : mic trib de agricultori și de meșteșugari (mai ales olari), trăind într-un sat din vestul Arizonai, nu departe de orașul Tucson.

SAUK : trib aparținînd grupului Algonquin, asociat multă vreme cu tribul Fox. Originar din valea fluviului Ohio, a fost împins de irochezi în Wisconsinul central. De acolo, pionerii albi i-au silit să coboare în partea de vest a actualului stat Illinois, de-a lungul fluviului Mississippi. Unit cu tribul Fox în 1730, a fost un consecvent adversar al guvernului federal pînă cînd, înfrînt în 1830, a fost strămutat în Teritoriul Indian, Oklahoma de mai tîrziu.

SEMINOLE : trib Algonquin din Florida, în componența căruia au intrat, de-a lungul timpurilor, numeroși indieni Creek, refugiați din Georgia și foști sclavi negri eliberați sau fugiți de pe

plantațiile din Florida, Georgia și Alabama. Încă de pe vremea ocupației spaniole a Floridei, au luptat, în războiul din 1812, împotriva armatei americane. Au fost înfrinți, într-o campanie lungă și istovitoare (1817—18) de generalul Andrew Jackson. După ce Florida a fost cucerită de la spanioli (1819), administrația americană a încercat să-i strămute la vest de Mississippi, ceea ce a determinat izbucnirea „celui de-al doilea război seminol” (1835—42) care a provocat pierderi grele armatei federale, dar — după moartea căpeteniei Osceola — mulți membri ai tribului au fost strămuțați în Oklahoma; alții s-au retras în regiunile inaccesibile din Florida. Pacea nu s-a încheiat niciodată și, din punct de vedere legal, tribul Seminole este singurul care se află încă în stare de război cu guvernul de la Washington.

SENECA (sau **TSNONNONTOVEN**) : cel mai numeros trib din întreaga Confederație Irocheză. A sprijinit răscoala antibritanică a lui Pontiac (1763—65); aliați ai englezilor împotriva americanilor în războiul de eliberare al coloniilor (1775—1783), indienii Seneca vor deveni aliați ai armatei Statelor Unite în războiul cu Anglia din 1812. Astăzi, trăiesc în câteva rezervații din statul New York.

SHAWNEE : trib Algonquin, originar — se pare — de pe valea râului Cumberland, din Tennessee (un grup mai mic venea din Carolina de Sud), de unde a urcat, în secolul al XVII-lea, în Pennsylvania și în Ohio. Sub conducerea lui Tecumseh, a pornit la război (1811) când guvernul federal a refuzat să recunoască principiul potrivit căruia „pământul indian aparține tuturor triburilor laolaltă și nu poate fi acaparat prin tratate încheiate cu fiecare trib în parte”. Profitând de absența lui Tecumseh, plecat să negocieze alianțe cu alte grupări tribale, armata americană i-a înfrânt pe indienii Shawnee care, în războiul din 1812, s-au aliat cu englezii împotriva Statelor Unite. Supraviețuitorii tribului trăiesc astăzi în Oklahoma, împreună cu indienii Cherokee.

SHOSHONE : nume dat unei vaste familii de limbi și de culturi indiene, răspândite într-o zonă care cuprinde teritorii din Montana, Wyoming, Oregon, California, Noul Mexic, Texas. Printre cele mai

importante triburi aparținând acestui grup sînt : Comanche, Paiute, Hopi, Papago, Pima.

SIA : trib aparținînd unui grup lingvistic necunoscut și care trăiește într-un pueblo din Noul Mexic.

SIOUX : confederație a indienilor Dakota (numită de membrii ei „focurile celor șapte sfaturi obștești“): Autoritatea ei se întindea asupra unei largi zone, cuprinzînd actualele state Wisconsin, Minnesota, cele două Dakote și unele teritorii din Virginia și din Carolina de Nord. Familia lingvistică Sioux era cea mai numeroasă în Marile Cîmpii, incluzînd — printre altele — triburile Assiniboine, Mandan, Hidatsa, Crow, Omaha, Osage. Cea mai importantă ramură a indienilor Sioux era **TETON** care cuprindea numeroase triburi, printre care Oglala, Brulé, Blackfoot ; celelalte ramuri erau : **SISSETON**, **WAHPETON**, **SANTEE**, **WAHPEKUTE**, **YANKTON**, **MDEWKANTON** și **YANKTONAI**. La început, prieteni ai coloniștilor albi, ei au pornit de multe ori război, atunci cînd drepturile garantate prin tratate le-au fost nesocotite, luptînd sub conducerea unor căpetenii precum Corb Mic (1862), Cal Năvăș și Taur Șezînd (1866—1876). Înfrinți definitiv, confederația lor a fost dizolvată în 1891. Pentru americani, ei au reprezentat întotdeauna prototipul indienilor mîndri, războinici ; încojurăți de o aură romantică, apar în romanele lui Cooper, Garland și în *Hiwatha* lui Longfellow.

SITKA : v. **TLINGIT**.

SKAGIT : trib din nord-vestul Statelor Unite, pe țărmul Pacificului și din Munții Cascadelor, din nordul statului Washington și din sudul Columbiei Britanice (Canada).

SOKULK : mic trib de vînători și de agricultori din pădurile din centrul provinciei canadiene Alberta.

STONEY : trib Algonquin originar din valea fluviului St. Lawrence ; a migrat în secolul trecut spre nord, unde descendenții săi sînt vînători în zona golfului Hudson.

TAKELMA : trib în sud-estul actualului stat Oregon, originar de pe malul Oceanului Pacific, în apropiere de gura fluviului Columbia. Se îndeletnicește cu o agricultură care, în condițiile unei

clime foarte uscate, dă rezultate slabe, și cu meșteșugul podoabelor lucrate din pietre semiprețioase.

TAOS : cîndva, un centru comercial înfloritor, pe drumul lui Santa Fe, satul e locuit astăzi de indienii Tiwa. Aici a izbucnit răscoala din 1680 împotriva dominației spaniole. Arhitectura caselor e socotită a reprezenta cel mai tipic exemplu al unei admirabile arte a construcției care s-a dezvoltat în sud-vestul actualului teritoriu al Statelor Unite în secolul al XVII-lea.

TEWA : agricultori și meșteșugari (olari, țesători), indienii Tewa locuiesc într-un *pueblo* ; San Juan, din Noul Mexic.

TIWA : v. **TAOS**.

TLINGIT : grup tribal de pe coasta de sud-est a Alaskăi, sculptori vestiți de totemuri și autori ai unor foarte frumoase sculpturi în lemn. Cuprinde trei mici grupuri : **AUK**, **CHILKAT** și **SITKA**.

TSIMSHIAN : trib de vînători de pe coasta Pacificului, în Columbia Britanică ; înrudit cu indienii Modoc din California.

TWANA : mică formațiune tribală care trăiește în sudul Peninsulei Olimpice, în vestul statului Washington ; provine, probabil, dintr-o ramură a indienilor Yokuta de care s-ar fi despărțit în secolul al XVIII-lea.

WABANAKI : originar, pare-se, din vestul actualului stat Texas, tribul a migrat în jurul lui 1700 spre regiunea Marilor Lacuri unde, pe la sfîrșitul secolului trecut, era asimilat cu indienii Dakota.

WINNEBAGO : trib din grupul Sioux, originar din Wisconsinul de est ; o parte a membrilor săi au fost strămutați în Nebraska (1865), alții — însă — au continuat să trăiască în ținuturile strămoșilor, în ciuda presiunilor exercitate asupra lor de oamenii albi. Agricultori și pescari pe nenumăratele lacuri din Wisconsin.

WINTU : originar de pe coasta Pacificului, în vestul actualului stat Washington, trăiește în regiunea muntoasă din estul Californiei, unde se îndeletnicește cu păstoritul și cu agricultura.

WISHOSK : trib care, sub presiunea irochezilor, s-a strămutat — în secolul al XVII-lea — din nordul actualei Pennsylvania în provincia canadiană Ontario și, de acolo, în Saskatchewan, unde se îndeletnicește cu agricultura.

WYANDOT : v. HURON.

YAKIMA : înrudit cu indienii Nez Percé, tribul Yakima trăiește în vestul statelor Washington și Oregon.

YAZOO : trib din grupul Sioux, originar din Louisiana și Mississippi. În secolul trecut, s-a împărțit în două mici grupuri : unul a migrat în Oklahoma, celălalt trăiește și astăzi în centrul Louisianei.

YOKUTS : aparținând grupului sudic al indienilor Paiute, tribul Yokuts trăiește în munții din estul Californiei.

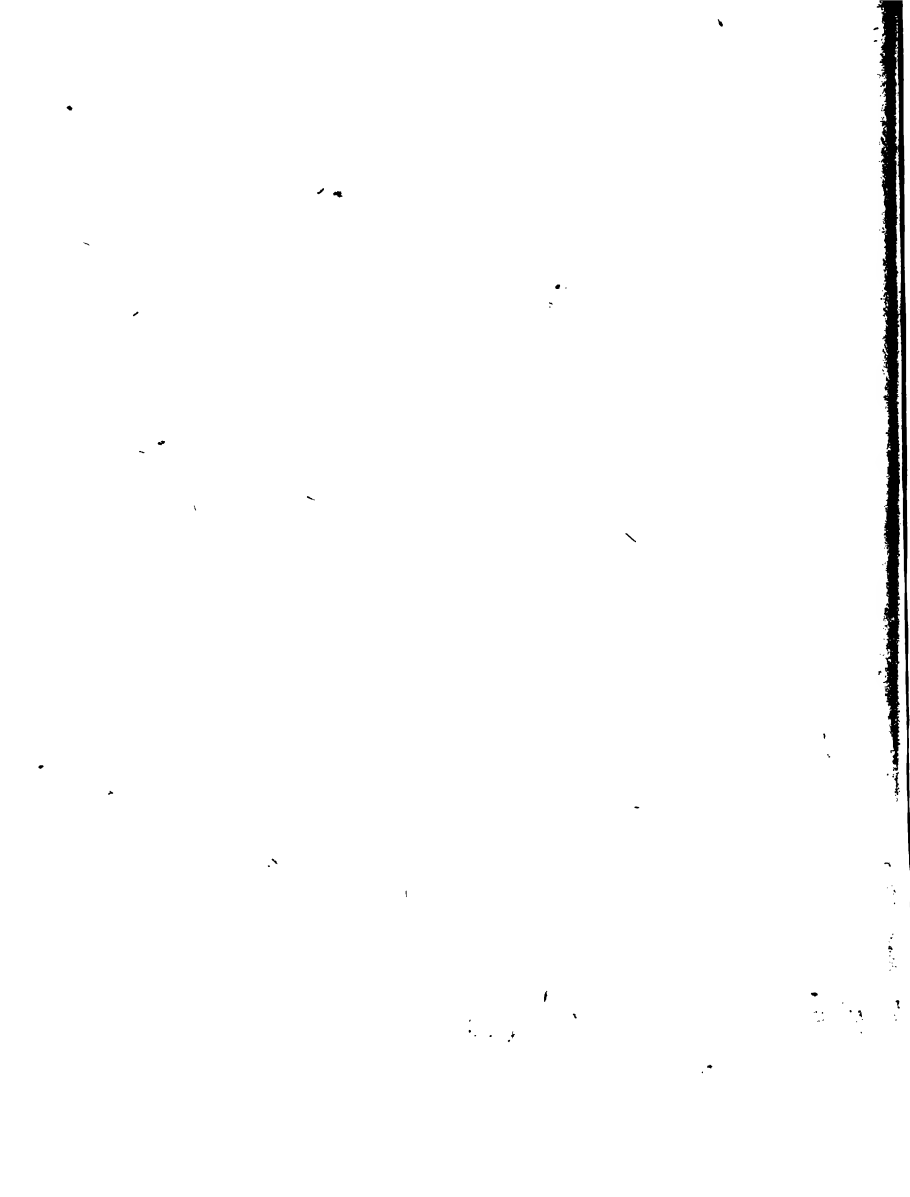
YUMA : înrudit cu tribul Havasupai ; cu multă vreme în urmă, au trăit laolaltă ; despărțindu-se de indienii Havasupai în secolul trecut, tribul Yuma a coborât spre sud, aproape de țărmul golfului Californiei.

YWETANAN : mic trib de origine necunoscută, ai cărui urmași trăiesc pe țărmul lacului Great Slave, în districtul Mackenzie al Teritoriilor de nord-vest ale Canadei, în zona Arctică.

ZUŢI : trib de agricultori din vestul Noului Mexic. Semnalat încă în prima jumătate a secolului al XVI-lea de către exploratorii spanioli. În jurul indienilor ZuŢi s-au ţesut întotdeauna fantastice legende : Coronado a organizat o expediţie împotriva lor (1540), pentru a constata, dezamăgit, că așa-zisele „Şapte oraşe din Cibola” erau doar nişte sate, care nu erau nici pavate cu aur, nici nu aveau acoperişurile bătute în pietre preţioase. Tribul s-a opus asimilării şi trăieşte într-un pueblo, în care îşi păstrează vechile tradiţii şi religia de dinainte de venirea europenilor.

D. G.

I. PROZÁ

1. ISTORIE

WAHUNSONACOCK¹
POWHATAN

CUVÎNT CATRE CĂPITANUL JOHN SMITH²

Acum sînt bătrîn și va trebui curînd să mor. Și moștenirea mea va coborî, pe rînd, la frații mei, Opitchapan, Opekankanough și Catatangh, și apoi la cele două surori ale mele și la cele două fiice ale lor. Le doresc ca încercările prin care vor trece să fie la fel cu acelea prin care am trecut eu ; și ca iubirea voastră pentru noi să nu poată fi mai mică decît aceea pe care v-o purtăm noi. De ce să ne luați cu sila, ceea ce puteți avea prin dragoste ? De ce să ne nimiciți, cînd noi v-am hrănit și am avut grijă de voi ? Ce puteți avea prin război ? Noi am putea să ne ascundem merindele și să fugim în pădure : și atunci voi veți flămînzii, pentru că v-ați purtat rău cu prietenii voștri. De ce ne pizmuiți ? Vedeți că nu purtăm arme și vrem să vă împlinim cererile, dacă veniți ca prieteni și nu cu săbii și puști, ca și cum ne-ar cotorpi un vrăjmaș. Nu sînt atît de nătîng să nu știu că e mai bine să mănînc bucate bune, să mă odihnesc bine și să dorm liniștit alături de nevestele și de copiii mei ; să rîd și să mă veselesc împreună cu englezii ; și, fiind prieten cu ei, să am aramă și topoare și

¹ Sau Powhatan, căpetenie cu al cărei nume a fost desemnată o uniune de triburi de origină algonquină.

² Din Samuel G. Drake, *Biography and History of the Indians of North America*, (Biografia și istoria indienilor din America de Nord), Boston, 1841, p. 353.

tot ce-mi doresc, decît să fug departe de toate, să zac tremurînd de frig în pădure, să mă hrănesc cu roade sălbatice, cu rădăcini și putreziciuni, să fiu hăituit ca un vînat și să nu știu ce-i odihna, nici mîncarea, nici somnul. Atunci, oamenii mei vor sta de strajă și, de va trozni o crenguță, vor da strigăt de spaimă : „Vine căpitanul Smith !” ; și, în felul acesta nenorocit, voi fi sortit să-mi închei o viață nenorocită. Căpitane Smith, aceasta ar putea să fie, curînd, și soarta ta, pe care ți-o vei croi prin nesăbuiță și smin-teală. Te îndemn, deci, să ascuți sfaturi de pace ; și, mai presus de toate, stărui să fie aruncate departe puștile și săbiile, pricină a întregii pizme și neliniști.

cca. 1609

DE CE VORBIȚI DESPRE ȚARA NOASTRĂ CA DESPRE IADUL PE PĂMÎNT ?²

Ne muștrați pe nedrept și ne spuneți că țara noastră e un iad pe pămînt, spre deosebire de Franța pe care o ase-muți cu raiul, de vreme ce vă dăruiește — așa cum spuneți — belșug din toate cîte sînt pe lume. Vorbiți despre noi ca despre cei mai sărmani și mai nefericiți dintre oameni, trăind fără credință, fără obiceiuri frumoase, fără simțul cinstei, fără rînduieli între oameni, într-un cuvînt fără legiuiri, precum jivinele în codri și în păduri, fără

¹ Numele vechi al tribului Micmac.

² Father Chrestien Le Clercq, *New Relation of Gaspesia, with the Customs and Religion of the Gaspesian Indians*, (Noi amănunte despre Gaspesia, despre obiceiurile și religia indienilor gaspesieni), Toronto, 1910, p. 104—106.

pîine și vin și alte nenumărate înlesniri pe care le aveți cu prisosință în Europa. Frate al meu, pentru că nu-ți sînt cunoscute încă simțămintele indienilor față de țara voastră și față de poporul vostru, socot că e datoria mea să ți le spun acum pe față.

Te rog din suflet să crezi că, așa de nenorociți cum părem în ochii tăi, ne socotim cu mult mai fericiți decît voi, pentru că noi sîntem pe deplin mulțumiți cu puținul pe care-l avem... Vă amăgiți grozav dacă socotiți că ați putea să ne faceți să credem că țara voastră e mai bună decît a noastră. Dacă Franța este — așa cum spuneți — un rai pămîntesc, atunci cum de sînteți în stare s-o părăsiți și să plecați? De ce vă lăsați nevestele, copiii, rudele și prietenii? De ce vă primejduiți viața și averea, în fiecare an? De ce vă avîntați cu atîta neasemuită primejdie, în orice vreme a anului, să înfrunțați vînturile și furtunile mării, ca să veniți într-o țară străină și sălbatică pe care o socotiți dintre toate cea mai săracă și mai nefericită din lume? Și apoi, știți bine că noi credem că lucrurile stau tocmai dimpotrivă, așa că nu ne luăm osteneala să mergem în Franța, fiindcă ne temem — cu bună dreptate — că vom afla prea puțină mulțumire acolo, văzînd că voi, băștinașii acelei țări, plecați an de an, ca să vă îmbogățiți pe țărnișurile noastre. Socotim, deci, că voi sînteți neasemuit mai săraci decît noi și că sînteți doar niște nefericiți vînturâlume, feciori în casă, slugi și sclavi, oricît de mult ați vrea să păreți stăpîni și căpetenii de seamă, iar măreția voastră se-mbracă în zdrențe vechi de-ale noastre, în jalnicele noastre piei de castor care nouă nu ne mai sînt de nici un folos, și că, îndeletnicindu-vă în aceste locuri cu pescuitul codului, aflați printre noi tot ceea ce vă lipsește pentru a vă alina nenorocirea și sărăcia ce vă apasă. Cît despre noi, găsim toate bogățiile de care avem nevoie aici, pe pămînturile noastre, fără nevointă, fără să ne primejduim

viețile așa cum faceți voi de-a lungul obositoarelor călătorii. Și, simțind adîncă milă pentru voi, în dulcile ceasuri ale odihnei noastre, ne uimim de grija și de nerăbdarea pe care le luați asupra voastră, zi și noapte, nêcurmat, sîlindu-vă să vă încărcați cît mai degrabă bărcile cele mari. Am văzut că toți ai voștri trăiesc din codul pe care voi îl pescuiți lîngă țărmurile noastre. Nimic altceva decît cod : cod de dimineață, cod la amiază, cod seara, cod și numai cod, pînă cînd, dacă vreți niște bucate mai bune, le luați tot din cămările noastre ; sînteți siliți să veniți la indienii pe care-i disprețuiți atîta și să-i rugați să plece pentru voi la vînătoare, ca să puteți să vă ospătați la rîndul vostru. Și acum, dacă vă simțiți curați în adîncul cugetului, spuneți-mi și mié acest lucru neînsemnat : care din doi e mai înțelept și mai fericit, cel ce se zbate fără conținere și dobindește cu multă trudă atît cît să poată trăi, sau cel ce stă liniștit și găsește tot ce-i face trebuință în bucuriile vînătorii și ale pescuitului ?

E adevărat că noi nu am știut întotdeauna să ne folosim de pîinea și de vinul pe care le face Franța ; dar oare înainte ca francezii să fi venit în aceste locuri, gaspesianii nu trăiau mai mult decît acum ? Și, dacă nu mai sînt printre noi bătrîni de o sută treizeci și o sută patruzeci de ani, asta se întîmplă pentru că ne-am însușit treptat felul vostru de viață. Pentru că se dovedește că trăiesc mai mult aceia care, disprețuind pîinea, vinul și rachiul vostru, se mulțumesc cu hrana lor obișnuită : carne de castor și de bou sălbatic, pește și păsări de apă, așa cum obișnuiau strămoșii poporului gaspesian. Află acum, o dată pentru totdeauna, frate al meu, pentru că trebuie să-mi deschid ție inima mea : orice indian se socotește mult mai fericit și mai puternic decît francezii.

SFATURI CĂTRE EUROPENI²

...Nu, nu-i așa : sînteți de pe-acum pradă tuturor păcătorelor de pe lume și mi-e cu neputință să-mi dau seama cum ați fi putut fi încă și mai păcătoși. Ce soi de oameni trebuie să fie *europenii* ? Din care neamuri de ființe fac ei parte ? *Europenii* trebuie să fie împinși cu sila să facă bine și n-au alt sprijin cînd vor să se ferească de rău decît frica de pedeapsă. Dacă te-aș întreba ce este Omul, mi-ai răspunde că Omul e un francez, dar eu îți voi dovedi că *omul* tău e mai curînd un *castor*. Pentru că Omul nu e vrednic de acest nume numai pentru că are puterea să meargă în două picioare, sau pentru că știe să scrie și să citească sau pentru că e în stare să-și dovedească, în alte o mie de pilde, priceperea lui.

Cine v-a dat toate țările pe care le locuiți, pe temeiul cărui drept le-ați luat în stăpînire ? Înainte sosirii voastre, ele au fost întotdeauna ale poporului Algonquin. Ți-o spun foarte cinstit, fratele meu iubit, te plîng din adîncul inimii. Urmează-mi sfatul și fă-te *Huron*. Pentru că văd

¹ Căpetenie a indienilor Huron ; cunoscut sub numele Adario. Kondiaronk este vestit pentru vitejia și înțelepciunea sa. A participat la așa-zisul „război al lui Frontenac“ (1689—1697), un număr de ciocniri ce au avut loc între englezi și francezi și între francezi și indienii irochezi. Abilitatea-i diplomatică și acțiunile lui, încununate de succes, întreprinse în scopul unificării în cadrul unei confederații a triburilor indiene, i-au atras denumirea de „Constructor al Păcii“. Cuvîntarea care urmează e un răspuns dat baronului de Lahontan, guvernatorul-locotenent al coloniei franceze Placentia din Terra-Nova ; nobilul francez susținuse teoria că, fără pedepsirea răului, jaful și crima i-ar copleși pe oameni și s-ar răspîndi pretutindeni.

² Rueben Gold Thwaites, *Lahontan's New Voyages to North America* (Noile călătorii ale lui Lahontan, spre Nord), Chicago, 1905, vol. 2, p. 533.

împede o mare deosebire între viața ta și a mea. Eu sînt stăpîn al trupului meu, fac tot ce-mi este pe plac, hotărăsc cu depline drepturi asupra lucrurilor care mă privesc, sînt cel dintîi și cel mai de pe urmă din poporul meu, nu mi-e teamă de nimeni, singurul meu stăpîn e Marele Spirit. Pe cînd trupul și sufletul tău sînt osîndite la ascultare față de căpetenia voastră, viceregele hotărăște asupra soartei tale, nu ai dreptul să săvîrșești ceea ce ți-ar fi voia. Ți-e frică de tilhari, de martori mincinoși, de ucigași și de atîția alții și soarta ta atîrnă de voința unora pe care i-ai văzut cum se înalță deasupra ta. Este sau nu adevărat ?

LOGAN
MINGO

CUVÎNT LA SFÎRȘITUL RĂZBOIULUI ¹

Vreau să-mi spună oricare dintre Oamenii Albi dacă s-a întîmplat să între vreodată flămînd în coliba lui Logan și nu i s-a dat să mănînce măcar o bucată de carne. Dacă a venit gol și înfrigurat și nu i s-a dat un strai să se îmbrace.

În timpul războiului acesta din urmă, care a făcut să curgă mult sînge, Logan nu s-a clintit din coliba lui, vrînd să-i îndemne pe ceilalți spre pace. Dragostea mea pentru Oamenii Albi era atît de mare, încît cei din poporul meu mă arătau cînd treceau pe lîngă mine și își spuneau : „Logan e prietenul Oamenilor Albi“.

Mă gîndeam chiar să vin să trăiesc împreună cu voi, dar m-au oprit faptele cele rele pe care mi le-a făcut un

¹ Samuel G. Drake, *Indian Biography*, Boston, 1832, p. 168—164.

om, colonelul Cresap. Primăvara trecută, cu bună știință și fără să-l fi atârnat cineva, a ucis întregul neam al lui Logan, fără să-mi cruțe nici nevestele și copiii.

Nu mai e pe lume nici o ființă vie în vinele căreia să curgă vreo picătură din sângele meu. Aceasta m-a îndemnat la răzbunare. Am căutat neconținut să mă răzbun. I-am ucis pe mulți. Mi-am potolit setea neostoită de răzbunare. Pentru binele țării mele, mă bucur că au răsărit razele păcii. Dar să nu nutriți vreun gând că bucuria mea s-a născut din frică. Logan n-a simțit niciodată frica. Cine ar mai putea să-l jelească pe Logan ? Nimeni !

cca. 1744¹

MONACHTAPE²
YAZOO

DRUMUL SPRE SOARE-APUNE ÎN
CAUTAREA OBÎRȘIILOR TRIBULUI MEU.³

Îmi pierdusem nevasta și copiii pe care mi-i dăruise ea și am hotărât să plec spre soare-răsare. Am pornit din sat, cu toată împotrivirea rudelor și am mers întâi la tribul Chicasaw, prieten și vecin de-al nostru. Am umblat pe pământurile lor mai multe zile în șir, să aflu dacă le este

¹ Versiunea de față e preluată din *Notes on the State of Virginia* (Notă despre Virginia), de Thomas Jefferson și data e aceea menționată în prima ediție a cărții, publicată la Paris, în 1784.

² Căpetenie a tribului Yazoo din Louisiana ; povestea călătoriei sale a fost consemnată de istoricul francez Le Page Du Pratz, care a întreprins minuțioase cercetări printre indienii de pe cursul inferior al lui Mississippi, și a scris o *Istorie a Louisianei* (1758).

³ Samuel G. Drake, *Biography and History of the Indians of North America*, Boston, 1841, pp. 68—72.

cunoscut de unde am purces noi, cu toții, sau — cel puțin — de unde a venit tribul lor însuși căci erau frații noștri mai vîrstnici, pentru că de la ei și-au luat graiul pe care-l vorbesc toți cei ce trăiesc în aceste ținuturi. Și, pentru că nu am putut afla nimic de la Chicasan, am pornit mai departe. Am ajuns în țara indienilor Chaouanous și, pe urmă, m-am dus pe râul Wabash sau Ohio, pînă aproape de izvoarele lui, din țara irochezilor sau a celor Cincinnati. Am lăsat în urmă, spre miazănoapte, ținuturile acestea ; și iarna care în aceste părți este aspră și lungă, am stat într-un sat al tribului Abnaki, unde am cunoscut un om ceva mai în vîrstă decît mine, care mi-a făgăduit să mă însoțească în călătoria spre Apa-cea-Mare, cînd va veni primăvara. Așa încît, de îndată ce s-au topit zăpezile și vînturile s-au potolit, am plecat spre soare-răsare și, după multe zile de drum, am văzut în depărtări Apa-cea-Mare ; priveliștea m-a umplut de bucurie și de uimire încît n-am mai fost în stare să rostesc un cuvînt. Se apropia noaptea : ne-am oprit să ne odihnim pe un țărm înalt, deasupra apei, un țărm pe care-l izbeau dureros vînturile, vuind atît de tare, încît n-am putut adormi. A doua zi, mișcarea neconținută a apelor care se umflau și coborau m-a înspăimîntat foarte tare. Dar tovarășul meu de călătorie mi-a alungat spaima, spunîndu-mi că apa nu trece niciodată de niște hotare ale ei, nici cînd se apropie, nici cînd se depărtează de pămînt. Ne potolisem curiozitatea, văzusem Apa-cea-Mare, așa că ne-am întors la satul Abnaki, unde am stat toată iarna care a urmat. Și, după ce s-au topit zăpezile, tovarășul meu și cu mine am mers să vedem cum se prăvale apa râului St. Lawrence la Niagara, care se afla cale de cîteva zile de sat. Priveliștea acestei mari căderi de apă mi-a făcut părul măciucă și inima aproape că mi-a sărit din piept ; dar mai tîrziu, ina-

inte să fi plecat de acolo, am cutezat să umblu pe sub năvala de ape. A doua zi, am pornit pe drumul cel mai scurt spre Ohio ; tovarășul meu și cu mine am doborât un copac de pe țărmul râului, l-am scobit și am făcut din el o luntre cu care am coborât pe Ohio și pe Mississippi. După care, cu multă greutate, am urcat în susul râulețului nostru și, după un timp, am ajuns cu bine printre ai mei, care s-au bucurat văzîndu-mă întreg și sănătos. Călătoria aceasta în loc să-mi aducă mulțumirea pe care o așteptam, mi-a ațîțat doar curiozitatea. Bătrînii noștri îmi povestiseră, ani de-a rîndul, că din vremuri vechi se spunea că oamenii de la miazănoapte cu pielea roșie au venit la început de foarte departe, de dincolo de izvoarele râului Missouri ; și tînjeam să văd cu ochii mei ținutul de unde au purces cei dintîi străbuni. Așa că m-am pregătit să plec la drum spre soare-apune. Am luat cu mine niște porumb și am pornit de-a lungul malului de răsărit al lui Mississippi, pînă am ajuns la Ohio. Am urcat pe malul acestui rîu, preț cam de un sfert de zi de drum, pînă am găsit un loc pe unde să trec fără să fiu tîrît de ape spre Mississippi. Acolo am legat laolaltă niște trestii și mi-am făcut o plută ; cu ajutorul ei am trecut rîul. A doua zi am întîlnit o cireadă de bivoli la păscut, am vînat unul voinic și gras, i-am luat carnea dintre coaste, pulpa și limba. Curînd după aceea, am ajuns la Tamaroas, un sat al poporului Illinois, unde am rămas cîteva zile. Pe urmă am plecat spre miazănoapte și soare-apune, spre vărsarea lui Missouri care, după ce întîlnește rîul cel mare, curge o bună bucată de timp fără să-și amestece apele mîloase cu undele limpezi ale celui alt. Am trecut Mississippi și am urcat de-a lungul lui Missouri, pe malul lui dinspre miazănoapte. După cîteva zile de drum, am ajuns la poporul Missouri, unde am rămas mai multă vreme să învăț graiul care se vorbește în ținuturile de

dincolo de așezările lor. Mergînd de-a lungul lui Missouri, am trecut — cale de-o zi întreagă — printr-o pășune unde mișunau bivoli.

Cînd au trecut zilele friguroase și zăpezile s-au topit mi-am urmat drumul de-a lungul lui Missouri, pînă am ajuns la poporul de la soare-apune, căruia i se spune Canza. După aceea — așa cum m-au îndrumat ei — am mers fără conținere, vreme de treizeci de zile, tot spre soare-apune, și după mult timp am întîlnit cîțiva oameni din poporul Otter care vinău pe acolo și care s-au minunat foarte cînd m-au văzut că sînt singur. Am pornit în tovărășia vîntătorilor acestora și am mers cu ei două sau trei zile și pe urmă m-au însoțit doar unul dintre ei și nevasta lui, căreia i se apropia vremea să nască. M-au dus pînă în satul lor, care era departe, spre miazănoapte și soare-apune. Ne-am urmat drumul de-a lungul lui Missouri vreme de nouă zile și după aceea am mers încă cinci de-a dreptul spre miazănoapte, pînă cînd am întîlnit un rîu frumos ce cîrgea spre apus, spre partea potrivnică aceleia în care se îndrepta Missouri. Am mers în josul rîului acestuia o zi întreagă, pînă ce am ajuns la satul Otter, unde am fost primit cu multă bunăvoință, de parcă aș fi fost chiar de-al lor. După cîteva zile m-am alăturat cîtorva Otteri care plecau să ducă o pipă a păcii unui popor ce trăia dincolo de aceste ținuturi; ne-am suit într-o luntre și am mers în josul rîului vreme de optsprezece zile, trăgînd din cînd în cînd la țarm, să adunăm merinde. Cînd am ajuns la poporul care se afla în legături de pace cu Otterii, am rămas la ei pînă cînd a trecut frigul; le-am învățat graiul, care era în multe privințe asemănător aceluia pe care-l vorbeau popoarele ce trăiau dincolo de pămînturile acestea.

De-abia trecuseră zilele geroase, cînd am pornit cu luntrea pe apele rîului aceluia frumos; în drumul meu am întîlnit multe popoare și am stat la fiecare o singură

noapte, pînă cînd am ajuns la poporul care trăiește la depărtare doar de o zi de Apa-cea-Mare de la apus. Acest popor stă în pădure, la o leghe de rîu, pentru că se teme de oamenii bărboși care sosesc pe țărm în sate plutitoare și iau copiii să facă dintr-înșii robi. Oamenii aceștia se spune că au pielea albă și bărbi negre lungi, care le ajung pînă la piept ; sînt scunzi și îndesați, au capul mare și sînt îmbrăcați cu pînzeturi din cap pînă-n picioare. Umblă întotdeauna îmbrăcați, chiar și pe arșița cea mai mare ; hainele le ajung pînă la mijlocul pulpei, iar laba piciorului le este acoperită de ceva galben sau roșu. Armele lor scot un foc mare și fac mult vuiet. Și cînd se văd copleșiți de numărul oamenilor cu piele roșie, se trag înapoi în luntrile lor mari : ei vin în număr de treizeci, niciodată mai mulți.

Străinii aceștia veneau de la apus, în căutarea unui lemn galben care duhnește urît, dar din care se scoate o vopsea aurie, de toată frumusețea. Dar oamenii acestui popor, ca să nu le mai lase oamenilor albi nici o pricină care să-i ispitească, aducîndu-i pe meleagurile acestea, au doborât toți aceștia copaci. Alte două popoare din apropiere nu au însă acest soi de lemn în pămînturile lor, de aceea n-au putut să-și doboare copacii și străinii veneau mereu în ținuturile lor. Și, fiind ei grozav de supărați de oaspeții aceștia nepoftiți, și-au chemat prietenii să-i ajute să pornească lupta cu albiu dacă se vor întoarce cîndva. Așa încît, în vara următoare m-am alăturat luptătorilor și, după o călătorie de cinci zile am ajuns la locul unde bărboșii coborau de obicei pe țărm. I-am așteptat șaptesprezece zile. Oamenii cu pielea roșie mi-au ascultat sfatul și s-au așezat la pîndă în jurul aceluia loc, să-i prindă pe neașteptate pe străini : și, cînd aceștia au coborît să taie copacii, i-am lovit cu izbîndă și am ucis unsprezece dintre ei, iar ceilalți au fugit cu două luntri mari, pe Apa-cea-Mare.

Privindu-i cu luare-aminte pe cei uciși, am văzut că erau mai scunzi decât noi și foarte albi. Aveau un cap mare și pe creștet părul le era tare lung. Capul le era înfășurat într-un fel de pînză împăturită de mai multe ori. Veșmintele nu păreau să fie nici din lînă, nici din mătase : erau moi și de culori foarte felurite. Numai doi dintre cei unsprezece care fuseseră uciși aveau arme din acelea din care iese foc, cu pulbere și cu plumb. Le-am cercetat și am văzut că erau mult mai grele decât ale noastre și că nu loveau la o depărtare atît de mare.

După această luptă nu m-am mai gîndit la altceva decât să-mi urmez călătoria și, cu acest gînd în minte, i-am lăsat pe frații mei cu pielea roșie să se întoarcă acasă și m-am alăturat acelor care trăiau mai spre apus, pe tîrm ; și, împreună cu ei, am mers de-a lungul malului Apei-celei-Mari, care se întinde de-a dreptul înspre miazănoapte și soare-apune. Cînd am ajuns în satele tovarășilor mei de călătorie, unde am văzut că nopțile sînt foarte lungi și zilele foarte scurte, am fost sfătuit de bătrînii de acolo să-mi iau gîndul de la călătorie. Mi-au spus că pămîntul se întinde foarte departe înspre miazănoapte și apus, după care se îndreaptă către soare-apune și, la mare depărtare de acolo, e tăiat de-a dreptul de la miazănoapte la miazăzi de Apa-cea-Mare. Unul dintre ei mi-a spus că în tinerețea lui a întîlnit un bătrîn care văzuse acele pămînturi îndepărtate înainte de a fi fost înghițite de apele cele mari și că, atunci cînd apele se trag înapoi, se ivesc colți de stîncă. Deci, dîndu-mi seama că e cu neputință să merg mai departe, că locurile erau reci și neprietenoase, lipsite de vînat, m-am întors pe același drum pe care-l urmasem la venire. Și măsurînd în zile întreaga mea călătorie spre soare-apune, am socotit că mi-a luat treizeci și șase de rotiri ale lunii pe cer ; dar, din pricina deselor întîrzieri, au trecut cinci ani pînă cînd m-am întors printre ai mei, în ținutul Yazoo.

CUVÎNT CĂTRE GENERALUL WASHINGTON¹

Părinte ! Glasul poporului Seneca grăiește către tine, tu, Marele Sfătuitor, în inima căruia înțelepții tuturor celor treisprezece focuri² și-au pus întreaga lor înțelepciune. Cele ce avem a-ți spune pot să ți se pară mici și neînsemnate ; de aceea te rugăm să le ascuți cu luare-aminte, pentru că vrem să-ți vorbim despre lucruri de mare însemnătate.

Cînd oștirea ta a intrat în Țara celor Șase Națiuni³, te-am numit „Nimicitor al Orașelor“ ; și, pînă în ziua de astăzi, cînd aud acest nume înspăimîntător, femeile noastre își întorc fețele și pălesc, iar copiii se ghemuiesc la sînul mamelor. Sfetnicii și războinicii noștri sînt bărbați și nu se pot înfricoșa, dar inimile lor sînt îndurerate din pricina spaimii femeilor și copiilor noștri...

Părinte ! Cînd țara aceasta mare s-a supus, nu erau de față decît prea puține dintre căpeteniile noastre și ele au

¹ Rostit la Philadelphia (pe atunci, sediul guvernului), în sprijinul retrocedării pămînturilor tribului Seneca, luate prin Tratatul de la Fort Stanwix, cu puțini ani în urmă. Publicat în *Documents and Official Reports Illustrating the Causes which led to the Revolution in the government of the Seneca Indians, in the year 1848 and to the Recognition of their Representative Republican Constitution, by the Authorities of the United States and the State of New York*, (Documente și rapoarte oficiale înfățișînd cauzele care au dus la transformările produse în sistemul de guvernare al indienilor Seneca, în anul 1848, și la recunoașterea constituției lor republicane de către autoritățile Statelor Unite și ale statului New York). Baltimore, 1857, p. 56—58.

² Cele treisprezece stele de pe steagul Statelor Unite, reprezentînd primele treisprezece state ale Uniunii.

³ Alt nume folosit de indieni pentru a desemna Confederația irocheză, constituită, în jurul lui 1570, din triburile Seneca, Onondaga, Oneida, Cayuga, Mohawk, cărora — în 1715 — li s-a alăturat și tribul Tuscarora.

fost silite să se plece voinței voastre ; și nu numai cele Șase Națiuni le muștră pe aceste căpetenii pentru că și-au dat țara ; triburile Chippewa și toate popoarele care trăiau pe aceste pământuri, spre soare-apune, ne cheamă și ne întreabă : „Frați ai părinților noștri, care este pământul pe care ni l-ați păstrat, să ne putem așeza și odihni ?”

Părinte ! Ne-ai silit să facem un lucru de care ne rușinăm. N-avem ce le răspunde copiilor, fraților, părinților noștri. Când, primăvara trecută, ne-au chemat să pornim la război ca să-și dobândească un culcuș unde să-și pună capul, poporul Seneca i-a sfătuit să fie liniștiți pînă ce vom veni să vorbim cu voi...

Părinte ! Nu vrem să vă ascundem că Marele Zeu și nu oamenii l-au apărut pe Tulpină de Porumb de mînia poporului său ; pentru că ei întreabă mereu : „Unde e pământul pe care copiii noștri și copiii copiilor noștri ce vor veni după ei se vor putea așeza ?”. „Ne-ați spus, zic ei că linia care trece din Pennsylvania spre lacul Ontario va fi întotdeauna granița dinspre soare-răsare ; și linia care merge de la Pîriul Castorului pînă în Pennsylvania îi va fi granița spre soare-apune. Vedem că nu e așa. Pentru că, mai întîi unul, apoi altul și iar altul vin să ne ia din pămînt, cu poruncă întărită de aceia despre care voi ați spus că au făgăduit să ne apere.” Tulpină de Porumb tace, pentru că nu are ce să le răspundă ; cînd soarele coboară pe cer, el își deschide inima în fața Zeului cel Mare și, mai înainte ca soarele să se arate de după dealuri, îi mulțumește pentru că l-a apărut în ceasurile nopții. El simte că, printre oamenii deznădăjduiți de nedreptățile care li s-au făcut, singur Zeul cel Mare îl mai poate apăra. El iubește pacea ; și tot ce avea le-a dat celor pe care i-au jefuit oamenii voștri, din dorința ca ei să nu lovească în nevino-văți ca să se răzbune. Toată această vreme, pe cînd alții adunau merinde pentru copiii lor, el a trudit din greu să apere pacea ; și acum soața și copiii lui stau întinși pe pămîntul gol și sînt lipsiți cu totul de cele ale gurii.

Inima lui e frîntă din pricina lor, dar simte că Zeul cel Mare îi va încerca tăria de a săvîrși ceea ce e drept să săvîrșească.

Părinte ! Ne-ai spus că sîntem cu toții în mîna ta și că, dacă vei strînge pumnul, ne vei zdrobi și ne vei preface în pulbere. Vrei, oare, să ne zdrobești cu adevărat ?

Părinte ! Mulți nevinovați din poporul nostru au fost uciși, unul cîte unul, aleși din neamurile noastre cele mai înalte, dar nici unul din oamenii tăi care au săvîrșit aceste omoruri nu și-au primit pedeapsa. Te întrebăm : aveți de gînd să-i lăsați să-i ucidă pe cei din poporul Seneca, și nu numai să-i lăsați nepedepsiți pe ucigași, dar și să-i apărați împotriva răzbunării pe care sînt datori s-o împlinească rudele apropiate ?

Părinte ! Acestea sînt lucruri de seamă pentru noi. Știu că ești puternic, am auzit că ești înțelept ; așteptăm răspuns la cele cîte ți-am spus, să putem afla dacă ești și drept.

1791

PACHGANTSCHILHILAS¹
DELAWARE

CUVÎNT CĂTRE INDIENII MORAVIENI²

Cred că este adevărat că sînt și unii Oameni Albi buni, dar cei răi îi întrec ca număr : cei răi, ~~pe seamă~~, sînt cei mai puternici, pentru că ei cîrmuiesc. Ei fac tot ce le este pe plac. Înrădesc pe cei a căror piele nu are aceeași culoare

¹ Căpetenie a indienilor Delaware care, în secolul al XVIII-lea, erau așezați în nord-estul Statelor Unite.

² Misionarii moravieni convertiseră un număr de indieni și-i despărțiseră de triburile lor ; căpetenia Delaware îi sfătuiește să plece din satele izolate în care trăiau și unde erau pradă ușoară

cu a lor, cu toate că au fost plămădiți cu toții de Marele Spirit care ne-a plămădit și pe noi. Ne-ar face robi și pe noi, dacă le-ar sta în putință, dar — pentru că nu pot să ne înrobească — ne ucid ! Nimeni nu se poate încrede în vorbele lor. Nu se aseamănă indienilor care sînt vrăjmași doar în vreme de război, iar cînd e vreme de pace sînt prieteni. Ei sînt în stare să-i spună unui indian „prietene și frate al meu !” ; îl vor lua drăgăstos de mină și îl vor nimici. Așa e și cu voi : o vreme se vor purta frumos cu toți ai voștri. Țineți minte ! Să nu uitați această zi în care v-am chemat să fiți cu băgare de seamă și să vă păziți de asemenea prieteni : nu trebuie să vă încredeți în ei.

TECUMSEH¹
SHAWNEE

INDEMN CATRE FRĂȚII SAI

Mi-e inima ca o piatră : grea de amar pentru soarta poporului meu. E rece ca o piatră, pentru că știu că nici o

a pionierilor albi. Dar ei nu i-au urmat sfatul și, la mai puțin de un an după aceea, chiar pe locul unde se înfilniseră cu Pachgant-schiihilas, 96 dintre ei (aproape 60 femei și copii) au fost masacrați. John Heckewelder, *History, Manners and Customs of the Indian Nation who Once Inhabited Pennsylvania and the Neighboring States*, (Istoria, purtările și obiceiurile popoarelor indiene care au locuit odinioară în Pennsylvania și în statele învecinate), Philadelphia, 1876, p. 77.

¹ Unele căpetenii ale triburilor Shawnee semnaseră un tratat cu guvernul federal, cedîndu-i o largă suprafață a teritoriului indian, garantat de înțelegerile și tratatele mai vechi. Tecumseh s-a opus tranzacției, pe care a declarat-o a fi „un furtișag”. Cuvîntarea lui, rostită la Fort Greenville, Ohio, e preluată din Samuel G. Drake, *Biography and History of the Indians of North America*, Boston, 1834, p. 38.

înțelegere nu-i va face pe oamenii albi să stea departe de pământurile noastre. E tare ca o piatră, pentru că sint hotărit să mă împotrivesc atîta vreme cît mi-e dat să trăiesc și să răsflu. Sintem slabi și mulți dintre noi se tem! Dar ascultați-mă : o singură creangă se rupe cu ușurință, dar mănunchiul e tare. Va veni o zi cînd o să-i strîng în brațe pe frații mei din celelate triburi și o să-i adun într-un mănunchi și ne vom dobîndi din nou pămîntul de la albi.

August 1795

TECUMSEH¹
SHAWNEE

CUVÎNT CĂTRE GENERALUL HARRISON²

Sint shawnee, străbunii mei au fost cu toții războinici. Fiul lor e și el războinic. De la ei am primit viața ce-mi însuflețește trupul ; de la tribul meu n-am primit nimic. Mi-am făurit singur soarta ; și cît aș fi dat să fi fost în

¹ *Tecumseh*, sau — cu numele dat de albi — „Shooting Star“ (Stea Căzătoare), a fost o faimoasă căpetenie și profet al triburilor Shawnee, unul dintre cei mai hotărîți adversari ai cedării pămînturilor către pionierii americani. A organizat o mare confederație a triburilor indiene și în războiul anglo-american din 1812 a luptat alături de englezi, care i-au acordat gradul de brigadier general al armatei britanice. Unul dintre cei mai de seamă oratori ai indienilor, care izbutea — după cum scrie un contemporan — „să-i electrizeze într-o asemenea măsură pe ascultători, cu elocința lui teribilă, încît ei i se supuneau fără crîcnire“. Textul de față e extras dintr-o cuvîntare rostită la întîlnirea cu guvernatorul teritoriului Indiana, după ce un tratat fusese încheiat fără știrea lui Tecumseh și — pe temeiul acestui tratat — armata federală americană ocupase pămînturile triburilor Shawnee.

² Samuel G. Drake, *Biography and History of the Indians of North America*, Boston, 1834, p. 100—101.

stare să dau poporului meu cu față roșie și țării mele o soartă așa cum o vor gindurile minții mele, așa cum s-ar fi cuvenit să o aibă de la Spiritul care întreaga lume o cirmuiește ! Atunci nu ar fi trebuit să vin la guvernatorul Harrison, să-i cer să rupă înțelegerea aceasta mai nouă și să dărîme noile pietre de hotar, ci i-aș fi spus doar : „Domnule, aveți dreptul să vă întoarceți în țara voastră“.

Făptura dinlăuntrul meu, luînd învățătură de la vremurile trecute, îmi spune că odată, nu de mult, nu era nici un om alb pe aceste pămînturi, că ele erau atunci în stăpînirea Marelui Spirit, care le plămădisese ca să le stăpînească, să le străbată ori de cîte ori îi era voia, să se desfete cu roadele lor, să le umple cu oamenii acestui popor, cîndva un popor fericit ; dar care, de atunci încoace s-a prefăcut într-un popor nenorocit, pe care l-au nenorocit oamenii albi, neobișnuiți să lupte, ci numai să-și calce legămintele.

Calea, singura cale de a pune stavilă tuturor relelor acestora, e unirea oamenilor cu Pielea Roșie, care să-și ceară împreună drepturile lor de a stăpîni laolaltă și deopotrivă pămînturile așa cum a fost dintru începuturi și cum s-ar cuveni să fie și acum ; pentru că ele n-au fost niciodată împărțite, ci sînt ale tuturor pentru a fi folosite de toți. Nimeni nu are dreptul să vîndă, pămîntul nu poate fi vîndut nici între oamenii aceluiasi trib, și cu atît mai puțin unor străini, aceluia care vor totul și nu se mulțumesc cu mai puțin decît atît. Oamenii albi nu au nici un drept să le ia indienilor pămîntul, pentru că ei l-au avut cei dintîi, e al lor... Nu pot fi două stăpîniri ale aceluiasi loc : una o face cu neputință pe toate celelalte. Nu e la fel la vînătoare și în călătorie, pentru că acolo același pămînt îi va sluji pe mai mulți. Dar tabăra nu se mișcă din loc. Ea e a aceluia care se așază cel dintîi pe acel pămînt, stînd pe pătura sau pe blana așternută de el pe jos și, pînă cînd pleacă, nimeni nu are dreptul să-i ia pămîntul pe care s-a așezat.

12 august 1810

BLESTEM ¹

Blestemați fie cei care ne-au răpit țara și i-au făcut pe războinicii noștri să arate asemeni muierilor. Părinții noștri ne blestemă din mormintele lor ca pe niște sclavi fri-coși. Le aud glasul în vuietul vântului ; se jelesc duhurile atotputernicilor morți. Lacrimile lor picură din cerul care plînge. Piară albi cotropitori ! Vă răpesc pămîntul, vă băt-jocoresc femeile, calcă pe cenușa morților voștri. Să-i minăm înapoi, pe o cărare de singe, spre locurile de unde au venit.

CĂPETENIILE TRIBURILOR
OTTAWA ȘI CHIPPEWA

RĂSPUNS COLONELULUI CADWELL,
SUPERINTENDENT AL AFACERILOR INDIENE
LA CHENAILLE ECARTI (CANADA) ²

Părinte, ascultă-ne !

Ascultă ceea ce au de spus copiii tăi ; cînd le vorbești tu, ei te ascultă. Se cuvine, deci, ca și tu să ascuți ceea ce au să-ți spună ei.

* Ascultă-ne !

¹ Cuvîntare la Marele Sfat indian de la Tukubatchi, pe ma-lul vestic al riului Tallapoosa, în Alabama (octombrie 1811), în *The American Indian*, vol. 3, nr. 11 (aug. 1929), p. 14.

² *Indian Affairs*, File : *Miscellaneous Letters*, 1812—1869, vol. 626, The New York Public Library.

Îți voi spune acum ce le-au făgăduit strămoșii voștri, englezii, strămoșilor noștri din vremurile de odinioară.
Ascultă-ne !

Le-ați făgăduit strămoșilor noștri că, dacă veți avea vreodată să ne spuneți ceva, ne veți spune tot ce aveți pe suflet, și noi am hotărît să facem același lucru, ori de câte ori vom avea să vă spunem ceva. Ne-ați făgăduit că veți fi întotdeauna gata să ne dați sfatul vostru și să ne îndrumați spre cărarea cea dreaptă, și noi am hotărît să facem la fel, când voi veți pași pe căi greșite.

Ascultă-ne !

Ne-ați spus că noi, indienii care trăim pe aceste insule, sîntem cei pe care voi îi cinstiți mai mult decît pe oricare alții. Dar acum, cînd căpeteniile noastre de odinioară s-au dus de pe lumea aceasta, li se arată limpede tuturor căpeteniilor și războinicilor aci de față, că părinții lor își uita-seră făgăduielile.

Părinte, ascultă-ne !

Le-ați făgăduit strămoșilor noștri că veți veghea să nu ducem niciodată lipsă de nimic, că voi aveți din belșug de toate și că vom primi de la voi tot ceea ce ne va trebui, că aveți atîtea bogății încît puteți să poleiți toți copacii din părțile de miazănoapte ale Canadei. Părinte, ați făgăduit multe, dar puține ați împlinit.

Părinte !

Ne-ați făgăduit că zilele fi-vor pururi senine și că toți copiii voștri vor fi atît de bogați în argint, încît — atunci cînd se vor privi unul pe altul — se vor vedea strălucitori, asemenea soarelui care se înalță pe cer. Gîndiți, pesemne, că nu ne mai amintim ce le-ați făgăduit strămoșilor noștri. Ne-ați spus că ne vom strînge laolaltă, că ne vom așeza pe pămînt și că, în clipa în care vă veți ridica, vom vedea cum rămîn pe locul unde ați șezut, purcoaie de argint. Copiii voștri vor numai să vă aducă aminte cele făgăduite de bătrîni. Ei cred că ați uitat vechile făgăduințe.

Părinte !

V-am adus aminte tot ce ne-ați făgăduit cîndva. Părintele nostru din Québec ne trimite multe din lucrurile făgăduite odinioară dar, pesemne, ele se rătăcesc cînd ajung aici ; indienii nu le văd, pentru că le iau alții.

Părinte, ascultă-ne !

Cînd am fost la Québec, am văzut toate lucrurile acestea și i-am spus Părintelui nostru cel mare că nu le primim în ținuturile noastre ; pesemne, i-am spus, vreun șoarece alb dă iama prin ele. Sînt sigur că nu e un șoarece negru... Părinte, îți vorbesc doar să-ți aduc aminte că și voi ne-ați făgăduit aceleași lucruri și că nu se cuvine să luați nimic din ce se trimite pentru noi și că voi nu trebuie să vă însușiți aceste lucruri...

Atît voiam să vă spun. Asta e părerea căpeteniilor și a tinerilor aici de față. Nu vrem decît să-i aduceți aminte Părintelui nostru lucrurile pe care, poate, le-a uitat.

3 august 1815

ȘARPE BĂLȚAT
'SEMINOLE (?)'¹

RASPUNS TATALUI NOSTRU CELUI MARE²

Frați ai mei ! Am ascultat multe cuvinte rostite de Tatăl nostru cel Mare. Cînd a venit dintru început de peste

¹ Șarpe Bălțat a vorbit în numele indienilor Creek, Chickasaw, Cherokee, Choctaw și Seminole, pe care președintele Andrew Johnson intenționa să-i strămute la apus de Mississippi. Documentul ce-i consemnează cuvintele nu identifică decît vag tribul din care făcea parte vorbitorul. Comentatorii mai recentî cred că „indienii de pe malul oceanului”, pomeniți de textul din 1829, ar însemna mai curînd tribul Yamassee. Argumente foarte convingătoare se pare că nu s-au produs.

² *Niles's Weekly Register*, 36 (20 iunie-11 octombrie 1829).

apele cele întinse, era mic... mic de tot. Picioarele îi amorțiseră în luntrea lui cea mare și s-a rugat pentru o bucată de pământ pe care să-și aprindă focul... Dar când Omul Alb s-a încălzit la focul indienilor și s-a îndestulat cu fierura lor de mălai, s-a făcut dintr-odată foarte mare. Dintr-un pas, a trecut munții și picioarele lui au acoperit cîmpiile și văile. Mina lui a înhățat Marea de la soare-răsare și pe cea de la soare-apune și creștetul său a atins luna. Atunci a devenit Tatăl nostru cel Mare. Își iubea copiii cei cu piele roșie și le-a spus lor : „Dați-vă mai încolo, altminteri calc peste voi“...

Frați ai mei ! Am ascultat multe, nenumărate cuvinte rostite de Tatăl nostru cel Mare. Dar ele începeau și se sfîrșeau la fel : „Dați-vă mai încolo ; stați prea aproape de mine“.

GEORGE W. HARKINS
CHOCTAW

LA PLECAREA DIN ȚARA STRĂMOȘILOR ¹

Către poporul american :

Cu mare greutate, m-am hotărît să-i scriu poporului american, cunoscîndu-mi și simțindu-mi prea bine nepri-

¹ Cînd indienii Choctaw au semnat tratatul de la Dancing Rabbit Creek (27 septembrie 1830), ei au renunțat la ultima palmă de pământ pe care o mai aveau în statul Mississippi ; urmau să se mute într-o regiune aflată la vest de Arkansas, pe teritoriul actualului stat Oklahoma. Potrivit articolului 16, guvernul Statelor Unite trebuia să asigure, pe propria lui cheltuială, strămutarea celor 20 000 de indieni „cu carele sau cu vapoarele, după cum se va socoti de cuviință“. George W. Harkins, căpetenie a unui district din teritoriul ce aparținuse indienilor Choctaw, a redactat această scrisoare cînd aștepta să se imbarce pe un vapor, în iarna lui 1832. Citată în *The American Indian*, vol. 1, nr. 3, dec. 1926

ceperea și socotind că mințile voastre luminate și împodobite cu frumoasele podoabe ale științei nu au cum să se desfete cu slova unui Choctaw. Dar, hotărîndu-ne să plecăm spre apus în această iarnă, m-am gîndit, că e potrivit să-mi iau rămas bun și să rostesc cîteva cuvinte despre ceea ce cred și ce simt în clipele plecării...

Am fost siliți să alegem între două rele și l-am ales pe cel care l-am socotit a fi mai puțin rău. Dar nu putem recunoaște statului Mississippi dreptul de a face legi în numele nostru. Legiuitorii statului au dreptul să hotărască legile potrivite propriilor cetățeni, dar asta nu-i îndreptățește să facă legi pentru un popor ale cărui obiceiuri seamănă atît de puțin cu ale altora, așa cum cele ale poporului Choctaw nu seamănă cu ale mississippienilor. Chiar dacă ar fi să înțeleagă acest popor, pot oare ei să dea deoparte muntele de prejudecăți care a stat întotdeauna în calea riului justiției și i-au împiedicat pe credincioșii mei frați din poporul Choctaw să se bucure de înfrîurirea lui binefăcătoare ? Noi, indienii Choctaw, am hotărît să alegem suferința și libertatea, mai curînd decît să trăim sub puterea înjositoare a unor legi în plămada cărora nu se simte voința noastră.

Cu toate că statul Mississippi s-a purtat atît de nedrept cu noi, nu pot afla în inima mea nici un alt simțămînt decît o fierbinte dorință pentru înflorirea și fericirea lui.

Nădăjduiesc din adîncul sufletului că toți cei care sînt de-o altă vîrstă, care vin dintr-o altă generație nu vor simți urmările hotărîrilor asupraitoare pe care le-ați luat cu atîta lipsă de îngăduință ; că pacea și fericirea vor fi răsplata acestor legiuiri nedrepte. În mijlocul mohorîtelor onoruri care însoțesc despărțirea noastră, ne mîngiem cu nădejdea că nu peste multă vreme vom ajunge la casa care ne este

sortită și că nici o faptă josnică de trădare nu va mai putea să ne-o fure, că vom putea trăi liberi. Cu toate că strămoșii noștri și-au cîștigat libertatea pe cîmpiile de primejdii și de glorie, cu toate că ei o stăpîneau ca pe un drept din naștere, noi a trebuit s-o cumpărăm de la voi, așa cum și-o cumpără cei mai înjosiți dintre sclavi...

Cel care ne-a spus că va împlînta un stîlp în pămînt și că va trage o linie în jurul nostru pe care nimeni să n-o poată trece niciodată, a fost primul care a spus că nu poate păzi nici un fel de linie, și a smuls stîlpul din pămînt și a șters toate urmele de linii. N-o să-mi ascund teama că și teritoriile care ni s-au dat astăzi pot fi mutate mîine în altă parte. Am o presimțire rea : cine poate să ne spună, după ce a fost martor la toate cîte s-au întîmplat, ce va să se mai întîmple ?

Vă cer, în numele dreptății, să ne lăsați să ne odihnim și noi, atît eu cît și poporul meu cel hăituit. Lăsați-ne în pace, nu vrem să vă facem nici un rău, nu vrem decît să ne odihnim. Sperăm, în numele dreptății, că nu ni se va mai face nici un fel de nedreptate...

Prieteni, legătura mea cu pămîntul natal e puternică — dar acum această legătură s-a rupt, și trebuie să pornim cu toții, ca niște drumeți rătăcitori, spre un pămînt străin. Trebuie să plec ; vă rog din adîncul inimii să vă uitați cu blîndețe la noi. Și, cînd mîna împilării se va ridica asupra noastră, dați-mi voie să sper că fiecare colț de pămînt al Statelor Unite, munții și văile acestei țări vor răsfrînge glasul care va striga : *oprește-te !*

Cu respect,
al domniilor voastre, George W. Harkins

CUVÎNT DE RĂMAS BUN²

M-ați silit să mă supun vouă împreună cu toți războinicii mei. Sînt nespus de mîhnit pentru că am crezut, dacă nu chiar că vă voi înfrînge, cel puțin că vă voi ține piept mult mai multă vreme și că, înainte de a mă da prins, o să vă pricinuiască mai multe dureri. Am încercat din răspuțeri să vă atrag într-o capcană, dar generalul acesta pe care l-ați avut în ultima vreme înțelege cum luptă indienii. Cel dinainte nu era atît de înțelept. Cînd am văzut că nu vă pot înfrînge în luptă cu armele indienilor, m-am hotărît să dau năvală asupra voastră și să lupt pe față. Dar puștile voastre au fost bine țintite. Plumbii zburau asemeni păsărilor prin văzduh și ne vîjîiau pe lîngă urechi, precum vîntul iernii vîjîie printre crengi. Războinicii mei cădeau pretutîndeni în preajma mea ; în jur, începu să se ivească nenorocirea. Am văzut cum mi se apropie ziua nefericirii. Soarele a răsărit întunecat deasupra noastră și, în amurg, s-a cufundat într-un nor negru și

¹ Albii l-au numit „Black Hawk”. Șoim Negru ; una dintre cele mai viteze căpetenii indiene din secolul trecut ; el i-a condus pe războinicii triburilor Fox și Sauk într-un război care va fi cunoscut sub denumirea de „Războiul lui Șoim Negru” (1832). După războiul anglo-american din 1812, pîionierii albi au pătruns în Illinois, vechi teritoriu al indienilor Fox și Sauk ; una din căpetenii, Keokuk, a plecat cu oamenii lui la vest de Mississippi. Dar Șoim negru a refuzat să plece și, în fruntea indienilor care mai rămăseseră, a declarat război albilor. După multe lupte, copleșit de puterea armatei americane, a fost capturat și dus spre est, unde urma să fie întemnițat. Cuvîntarea de față a fost rostită la Prairie du Chien, în Wisconsin, unde el s-a predat, la 27 august 1832.

² Samuel G. Drake, *Biography and History of the Indians of North America*, Boston, 1834, Book 5, p. 136—7.

arăta atunci ca o minge de foc. Acesta a fost cel din urmă soare care a lucit deasupra lui Șoim Negru ; inima lui e moartă și nu-i mai bate repede în piept. El e acum un prins în miinile oamenilor albi ; ei vor face cu el așa cum le e placul. Dar Șoimul Negru poate îndura orice chinuri și nu se teme de moarte. Nu e un laș : Șoim Negru e indian.

N-a făcut nimic de care un indian s-ar cuveni să se rușineze. A luptat pentru cei din poporul său, pentru cei fără de apărare, *squaws și papooses*¹, împotriva oamenilor albi care au venit aici, an de an, să-l înșele și să-i ia pământul. Cunoașteți pricina pentru care am pornit războiul. Toți oamenii albi o cunosc. Ar trebui să se rușineze cu toții. Oamenii albi vorbesc urit despre indieni și-i privesc cu dispreț. Dar indianul nu spune minciuni ; indianul nu fură.

Un indian care e la fel de nelegiuit ca oamenii albi nu are îngăduința să trăiască în mijlocul poporului său ; e osîndit la moarte și sfîșiat de lupi. Oamenii albi sînt dascăli răi ; scriu cărți neadevărate și fac fapte rele ; îi zîmbesc în față sârmanului indian, ca să-l mintă ; îi strîng mîna, ca să-i cîștige încrederea ; îi dau să bea, ca să-l poată înșela și să-i aducă nenorocire soției lui. Le-am spus să ne lase în pace și să plece din preajma noastră ; dar ei nu au încetat să se poarte la fel ca înainte și ne-au tăiat cărările și s-au incolăcit printre noi, asemeni șerpilor. Ne-au otrăvit cu atingerea lor. Ne simțeam în nesiguranță. Trăiam în mare primejdie. Începeam să fim ca ei, prefăcuți și mincinoși, trîntori care săvîrșeau păcate grele, flecari cu toții, muncitor nici unul.

Am ridicat privirea spre Marele Spirit. Ne-am dus la Tatăl nostru cel Mare. Ne-a îmbărbătat. Cei din Marele său Sfat ne-au dăruit cuvinte frumoase și făgăduieli de tot felul ; dar nu ni s-a făcut dreptate. Lucrurile au început

¹ Femei și copii.

să meargă mai rău. Căprioarele au pierit din păduri. N-ă mai rămas nici urmă de oposum¹ și de castor : au fugit. Primăverile au venit, fierbinți și secetoase ; sărmanele *squaws*, sărmanii noștri *papooses* nu mai aveau merinde și se stingeau de foame. Am strâns Marele Sfat și am aprins un foc uriaș. Duhurile părinților noștri s-au înălțat și au grăit, îndemnându-ne să pedepsim pe răufăcători sau să murim. Cu toții am vorbit în fața focului aprins la Sfatul cel Mare. Era cald și văzduhul era mîngietor. Am scos un strigăt de război și am dezgropat securea. Cuțitele ne erau pregătite și inima i-a crescut în piept lui Șoim Negru cînd i-a dus pe războinici la luptă. E mulțumit. Va pleca spre țara spiritelor, plin de mulțumire. Și-a făcut datoria. Tatăl său îl va întîlni și-l va lăuda.

Șoim Negru e un indian adevărat și nu se înjosește să plîngă asemenea muierilor. Îi e milă de soția, de copiii, de prietenii lui. Dar de el însuși nu-i pasă. Îi pasă de poporul lui și de indieni. Ei vor fi cei loviți. El plînge pentru soarta lor. Oamenii albi nu-și scalpează dușmanii ; dar ei săvîrșesc o faptă și mai rea : le otrăvesc inima. Cu ei nimic nu e limpede. Poporul meu nu va fi scalpat, dar în cîțiva ani va semăna cu oamenii albi, nimeni nu se va mai încrede în el ; și vor trebui să vină, ca în așezările albilor, tot atît de mulți soldați cîți locuitori sînt în sat, să aibă grijă de ei și să păstreze rînduiala.

Rămas bun, popor al meu ! Șoim Negru a vrut să te salveze și să răzbune toate nedreptățile făcute ție. A sorbit din sîngele albilor. A fost prins și planurile lui s-au risipit. Nu poate face mai mult. Sfirșitul lui e aproape. Soarele lui apune și nu va mai răsări vreodată.

Rămas bun lui Șoim Negru !

¹ Mamifer care-și poartă puii într-o pungă, asemeni cangurului ; albiu l-au vînat pentru blana lui cenușie, foarte prețioasă.

CUVÎNT CĂTRE GENERALUL ATKINSON ¹

Domnule ! Norocul schimbător și năpastele războiului au făcut ca domnia voastră să fiți învingătorul meu. Când cele din urmă merinde ni s-au sfârșit, oștenii mei — sleiți de atâtea marșuri lungi și istovitoare — s-au supus și am ajuns să fiu prinsul domniei voastre. Povestea vieții mele e înfățișată în paginile care urmează ; ea e strâns legată și, într-o bună măsură, e una și aceeași cu însăși povestea vieții domniei voastre. De aceea v-am închinat-o

Schimbarea atîtor veri a adus asupra mea bătrînețea și nu nădăjduiesc că voi mai apuca să trăiesc prea multe rotiri ale lunii pe cer. Înainte de a fi gata să pornesc în călătoria spre țara părinților mei, m-am hotărît să dau în vileag pricinile războaielor purtate de mine împotriva oamenilor albi și să-mi apăr forțele de orice cuvinte nedrepte. Bunătatea cu care v-ați purtat față de mine pe cînd am fost prinsul domniei voastre îmi dă încredințarea că veți întări întîmplările din povestirea mea, pentru că ați avut prilejul să le vedeți cu ochii domniei voastre.

Sînt acum un om neînsemnat al unui popor care, mai de demult îmi cinstea și-mi asculta cuvîntul. Drumul faimei e greu și multe ceasuri întunecate îl umbresc. Fie ca Marele Spirit să răspîndească lumină asupra drumului domniei voastre și să nu încercați umilirea la care m-a silit pe mine puterea cîrmuitorilor americani. Aceasta e

¹ Dedicatie, precedînd textul volumului *The Autobiography of Black Hawk, dictated by himself to Antoine Le Clair, 1833* (Autobiografia lui Șoim Negru, dictată de el însuși lui Antoine Le Clair, 1833) New York, 1882, p. 1.

urarea pe care v-o face acela care cîndva, în pădurile unde s-a născut, era atît de mîndru cum sînteți acum domnia voastră.

Șoim Negru

ȘOIM NEGRU
SAC

RĂMAS BUN, POPOR AL MEU ! RĂMAS BUN, ȘOIM NEGRU !¹

...Îndată după ce ne-am întors acasă, ne-a ajuns știrea că se pregătea un război între englezi și americani.

Veneau fugari din toate triburile, întărind veștile despre războiul care se pregătea. Împuternicitul englez, colonelul Dixon, stătea de vorbă cu triburile și le făcea daruri. Încă nu mă hotărisem dacă să mă alătur englezilor sau să rămîn deoparte. Nu văzusem nici un lucru bun în firea și în purtarea americanilor care veniseră în ținuturile noastre. Făcuseră tot felul de făgăduințe și nu le împliniseră, în vreme ce englezii nu făgăduiseră decît puține lucruri și întotdeauna ne-am putut bizui pe cuvîntul lor. •

Un om din tribul nostru ucisese un franțuz la Prairie du Chien, englezii îl prinseseră și hotărîseră să-l împuște a doua zi. Ai lui erau într-o tabără, nu depărte de locul acela, lingă gura rîului Wisconsin. El s-a rugat să i se dea voie să se ducă în noaptea aceea și să-i vadă, pentru că a doua zi trebuia să moară. I s-a îngăduit să plece, după ce a făgăduit că se va întoarce înainte de răsăritul soarelui.

S-a dus să-i vadă pe-ai săi, nevasta și cei șase copii. Nu pot să înfățișez cum s-au întîlnit și cum s-au despărțit

¹ *The Autobiography of Black Hawk, dictated by himself to Antoine Le Clair, 1833, New York, 1882, p. 168—72.*

după aceea, pentru că albi tot n-ar avea cum să înțeleagă, simțămintele lor fiind hotărîte de legile care le sînt date de predicatorii lor, pe cînd ale noastre sînt hotărîte de călăuza dinlăuntru nostru. El și-a luat, cu vorbe pline de amărăciune, cel din urmă rămas bun de la cei dragi și plecă în grabă, de-a curmezișul preriei spre fortul americanilor și ajunsese la vreme. Soldații îl așteptau și de îndată ieșiră și-l împușcară.

...De ce oare Marele Spirit i-a trimis pe albi pe această insulă, să ne izgonească din case și să aducă printre noi băuturi otrăvitoare, molimi și moarte? Ar fi trebuit să rămînă pe pămînturile pe care le-au primit de la Marele Spirit. Dar să-mi spun povestea mai departe. Nu mai țin, însă, minte prea bine toate cîte mi s-au întîmplat de cînd am mers întîia dată la oamenii albi. Îmi sună încă un bîzîit în urechi... Poate că unele lucruri vor fi spuse altfel decît așa cum s-au petrecut ele cu adevărat, dar voi face tot ce-mi va sta în putință să nu smintesc lucrurile de la locul lor.

Unele căpetenii au fost chemate să meargă la Washington, să-l întîlnească pe Tatăl cel Mare, care voia ca ei să nu se amestece dacă va începe vreun război și le făgădui că le va îngădui neguțătorilor să le vîndă, în toamnă, tot soiul de mărfuri — pe datorie — și ei să poată să meargă la vînătoare și să plătească, în primăvară, așa cum statorniciseră mai înainte englezii. De această învoială atîrna totul pentru cei din tribul Sac. Dar neguțătorul nu s-a învoit nicidecum să vîndă pe datorie.

Căpetenia războinică ne spuse că neguțătorul nu vrea să ne dea nimic pe datorie și că n-a primit nici un fel de cuvînt de la Tatăl nostru cel Mare de la Washington. Am plecat nemulțumiți de la fort și ne-am dus în tabără. Nu știam ce aveam de făcut... Puțini dintre noi au mai apucat să doarmă în noaptea aceea. În fața noastră se așternea doar tristețe și întunecime.

Așa că ne-am alăturat englezilor.

Curînd, căminele noastre au fost doborîte la pămînt și noi am pornit spre Rock Island. Așa s-au spulberat nădej-dile noastre că vom rămîne în pace, și am fost siliți să luăm armele, din pricina prea marii deznădejdi...

Am mers mai departe, pînă i-am întîlnit pe englezi lingă Detroit ; curînd după aceea am dat o bătălie. Ame-ricanii s-au luptat bine și ne-au împins înapoi, pricinuin-du-ne pierderi mari. Am fost tare uimit de asta, fiindcă ni se spusese că americanii nu se vor bate...

La întoarcerea în sat m-au întîmpinat căpeteniile și vitejii și m-au însoțit pînă la coliba pe care mi-o pregăti-seră. După ce am mîncat, le-am povestit cu de-amănuntul tot ce văzusem și toate pe cîte le făcusem. Le-am lămurit și felul în care au luptat englezii și cum au luptat ameri-canii. În loc să se furișeze, ascunzîndu-se de dușman, fo-losind fiecare prilej să-și ucidă vrăjmașul și să-și scape oamenii — așa cum facem noi și cum socotim că înseamnă să porți cu chibzuință o luptă, cînd ești căpetenie a război-nicilor —, ei merg ziua în amiaza mare și dau lupta, fără să ia seama la numărul oștenilor pe care-i pot pierde. Cînd se încheie lupta, ei se întorc să se ospăteze și să bea vin, ca și cum nimic nu s-ar fi întîmplat. După care se apucă să dea seama în scris de cele întîmplate, fiecare spunînd că el a biruit și nici unul nevorbind decît de jumătate din cei care au fost uciși de partea lor... ¹

Căpetenia cea mare din St. Louis ne-a trimis vorbă să venim la el și să întărim înțelegerea ; nu am șovăit și am pornit de îndată să fumăm cu el pipa păcii. Cînd am ajuns, le-am găsit pe căpeteniile cele mai mari adunate în sfat.

¹ Urmează un fragment în care se relatează că englezii erau învinși mereu și că, după îndelungă chibzuință și după ce ținuse de multe ori sfat cu ai lui, Șoim Negru s-a hotărît să încheie pace cu „căpetenia de la St. Louis“.

Ne-au lămurit cuvintele Tatălui nostru cel Mare din Washington, învinuindu-ne de ticăloşie şi de fapte nevrednice, mai ales că nu ne-am înfăţişat cînd am fost chemaţi înţia dată. Ştiam prea bine că Tatăl Cel Mare ne înşelase şi că, prin urmare, ne silise să ne alăturăm englezilor ; nu puteam crede că el pusese acele cuvinte în gura căpeteniilor ca ele să ni le rostească acum. Eu nu eram o căpetenie civilă şi nu puteam răspunde ; dar căpeteniile noastre civile le-au spus căpeteniilor albe :

— Ceea ce spuneţi voi e o minciună. Tatăl nostru cel Mare nu ne-a trimis o asemenea vorbă, el ştia în ce stare ne aflăm şi că totul se întîmplă din pricina lui.

Căpeteniile albe s-au mîniat de un asemenea răspuns şi ne-au spus :

— O să rupem înţelegerea şi o să începem războiul împotriva voastră, pentru că ne-aţi insultat în chip grosolan.

Căpeteniile noastre nu avuseseră de gînd să-i insulte, şi le-au spus aceasta, grăind :

— Am vrut numai să vă lămurim că aţi spus o minciună şi n-am vrut defel să vă mîniem, aşa cum faceţi şi voi, oamenii albi, cînd nu credeţi ceea ce vi se spune.

Apoi sfatul s-a ţinut mai departe şi s-a fumat pipa păcii.

Acolo am atins pentru înţia dată pana de gîscă să iscălesc înţelegerea, fără să ştiu că prin hîrtia aceea mă învoiam să-mi dau albilor satul meu. Dacă aceasta mi-ar fi fost spus lămurit, m-aş fi împotrivit şi n-aş fi iscălit niciodată înţelegerea, aşa cum o dovedeşte purtarea mea în vremea din urmă. Ce ştim noi despre purtarea, despre legile şi despre obiceiurile oamenilor albi ? Ei ar putea să ne cumpere trupurile, să le taie şi să le cerceteze, şi noi am pune mîna pe pana de gîscă şi am încuviinţa, fără să ştim ce facem. Aşa s-a întîmplat cu mine şi cu oamenii mei cînd am pus înţia dată mîna pe pana de gîscă.

Putem judeca ce-i drept și ce-i bine după legile noastre care ne spun ce-i bine și ce-i rău, și legile acestea nu sînt deloc aidoma celor ale albilor, dacă e adevărat ce mi s-a spus. Albii pot face fapte rele întreaga viață și, dacă le pare rău cînd se află în clipa morții, totul e bine ; dar la noi lucrurile sînt altfel. Noi trebuie să făptuim lucruri bune întreaga viață, fără conținere. Dacă avem porumb și alte merinde și știm pe alții care nu au, le împărțim cu ei. Dacă avem mai multe pături decît ne sînt de trebuință și alții nu au îndeajuns, trebuie să dăm celor aflați în nevoie... ¹.

Îl socotesc pe Keokuk un laș și nu un viteaz... Ce drept aveau oamenii aceștia ² asupra satului și a cîmpurilor noastre pe care Marele Spirit ni le-a dat să trăim pe veci acolo ? Gîndul meu mă învață că pămîntul acesta nu poate fi vîndut. Marele Spirit l-a dat copiilor săi să trăiască pe el, să-l îngrijească atît cît e nevoie să ia de la el hrana de fiecare zi, și atîta vreme cît ei trăiesc pe acest pămînt și îl îngrijesc, au drepturi depline asupra lui ; dar dacă îl părăsesc de bună voie, atunci un alt popor are voie să se așeze acolo. Nimic nu poate fi vîndut decît lucrurile de felul celor ce pot fi duse cu tine.

Rămas bun, popor al meu ! Rămas bun, Șoim Negru !

Măcelul cu care s-a încheiat războiul a ținut cam două ceasuri. Au fost uciși cam șaizeci de oameni de-ai noștri, în afara unora care s-au înecat.

¹ În continuare, se povestește că Șoim Negru nu s-a putut supune cererii „căpeteniilor albe“ care voiau să-i ia satul și cîmîtirul, și astfel a izbucnit un război — cunoscut sub numele de „Războiul lui Șoim Negru“ — care a durat între anii 1830—1832. Căpetenia Keokuk, cel mai de seamă adversar al său, care voia să negocieze cu americanii, a convins o parte a tribului să părăsească satul și a provocat o gravă disensiune în sînul tribului Sac.

² Albii.

Am fost predat de agentul american comandantului de la Fort Crawford, deoarece Castor Alb¹ plecase în josul riului.

Pe drum, am privit ținutul care ne costase atita neli-niște, atita sînge și din pricina căruia eram acum prins de război. M-am gîndit la nerecunoștința albilor, cînd le-am văzut casele frumoase, roadele bogate și tot ceea ce-și doriseră și-și agonisiseră ; și mi-am adus aminte că tot pămîntul acesta fusese al nostru, că poporul meu nu primise nici măcar un dolar pentru el și că albii nu fuseseră mulțumiți pînă ce nu ne luaseră satul și cimitirul și ne duseră dincolo de Mississippi.

Cînd am ajuns la Jefferson Barracks am întîlnit-o pe Marea Căpetenie Războinică pe numele de Castor Alb, care fusese în fruntea marii oștiri americane ce luptase cu oamenii mei puțini. Am simțit cît de umilitoare era starea mea : nu cu mult înainte mă aflasem în fruntea vitejilor mei și acum eram prins în război. El ne-a primit cu blîndețe și s-a purtat bine cu noi.

Eram acum zăvorîți în barăci și purtam lanțuri și ghiulele legate de picior. Asta ne chinuia trupurile, ne durea rău și era fără nici un folos. Se temea, oare, Castor Alb că voi fugi din baraca lui și că mă voi pierde departe ? Sau poruncise asta ca să mă pedepsească ? Dacă eu l-aș fi prins în bătălie, nu i-aș fi rănit în acest chip simțămintele, purtîndu-mă cu el într-un asemenea chip, pentru că știam că o căpetenie vitează ar alege moartea în locul necinstei. Dar nu-l învinuiesc pe Castor Alb pentru felul în care s-a purtat, pentru că acesta e obiceiul ostașilor albi și cred că așa era datoria lui.

¹ Generalul Atkinson, comandantul armatei americane de pe cursul mijlociu al lui Mississippi.

RĂSPUNS UNEI DEFĂIMĂRI²

Această țară care se cheamă Ganono-o, sau „Statul Imperial” — cum vă place vouă să-i spuneți —, a fost oîndva ȣesut de drumurile ce duceau de la Albany la Buffalo, drumuri pe care noi am umblat secole în șir. Drumuri atît de adînc bătătorite de pașii irochezilor, încît au devenit propriile voastre drumuri, pe măsură ce posesiunile voastre au ros și au înghițit pămînturile poporului meu. Drumurile voastre traversează încă aceleași linii de comunicație și leagă o parte cu alta a Casei-celei-Mari. Țara Ganono-o, „Statul Imperial”, e monumentul clădit de noi ! Nu vom mai ocupa decît un loc îngust, atîta vreme cît ne-a fost sortit să mai trăim. Singurul copac rămas dintre miile care le dădeau umbră străbunilor noștri — un ulm bătrîn sub care reprezentanții triburilor obișnuiesc să se întîlnească — ne va acoperi pe toți ; dar trupurile noastre se vor îngemăna în moarte cu rădăcinile lui, în pămîntul din care a crescut trunchiul lui maiestuos. Pesemne că n-o să mai trăiască nici el prea mult, pentru că trupurile noastre, putrezind, vor îngrășa pămîntul...

În ultimul vostru război cu englezii, fratele vostru cu piele roșie — frate mai vîrstnic —, s-a ridicat și a venit în

¹ Numele indian al doctorului Peter Wilson, membru al tribului Cayuga, absolvent cu cele mai înalte distincții al Universității Columbia.

² În mai 1847, la o sesiune de comunicări organizată de Societatea Istorică din New York, s-a prezentat o comunicare în care se afirma că „irochezii n-au clădit monumente”. Peter Wilson, aflat de față, a replicat cu o intervenție din care e extras fragmentul de față ; intervenția sa a apărut în Lewis H. Morgan, *League of the Ho-De-No-San-Nee, or Iroquois*, New York, 1904, p. 104—5.

ajutorul vostru pe granița canadiană, așa cum mai făcuse și odinioară. Nu ni se mai lasă, oare, nouă — celor dintii stăpînituri ai acestor ținuturi prospere — nici un loc în istoria voastră ? Bucuroși au fost părinții voștri cînd s-au așezat pe pragul Casei-celei-Mari, și bogați s-au socotit ei cînd au ținut în mînă praful adunat sub ușa ei.

I-au alungat cu dispreț, oare, străbunii noștri, atunci cînd francezii, plini de mînie, căutau o trecere pe aici, să vă arunce cu totul în mare ? Oricare o fi fiind soarta celorlalți indieni, irochezii ar fi putut rămîne o națiune ; și eu, în loc să pledez pentru privilegiul de a fi lăsați să trăim între hotarele voastre, aș fi putut să am și eu o țară a mea!

PEAU DE CHAT
OJIBWAY

CUVÎNT CATRE REPREZENTANȚII GUVERNULUI
LA SAULT SAINTÉ MARIE¹

Părinte, ne întrebi cum am ajuns stăpîni ai acestor pămînturi. Se știe prea bine că au trecut patru mii de ani de cînd Marele Spirit ne-a așezat aici și voi, Fețe albe, s-ar cuveni să știți asta, așa cum o știm noi, Fețele roșii. El ne-a dat aceste ținuturi. În vremea aceea vorbeam cu toții un singur grai ; de atunci mari schimbări s-au petrecut, pentru că am ajuns să fim un popor neunit, care vorbește mai multe graiuri. De cînd strămoșii noștri au primit darul acestor ținuturi, el ne-a fost pe deplin încredințat nouă și

¹ In *The Advocate*, Green Bay, Wisconsin, 30 nov. 1848.

numai nouă. Nu l-am vîndut niciodată, și nu ne-a fost luat cu puterea armelor sau prin vreun alt mijloc. Cînd Marele Spirit ne-a așezat aici, cu mult înainte ca oamenii albi să fi venit de acolo de unde soarele scapătă atît de adesea cu minie deasupra capetelor lor, oamenii cu piele roșie duceau o viață după placul lor. Cutreierau pădurile, foamea sau lipsurile nu-i răpuneau, pentru că aveau jivinele pădurii drept hrană și blana lor drept îmbrăcăminte. Dar acum, oriîncotro ne întoarcem privirea, nu întîlnim decît sărăcie și necaz și durere.

Cînd cel dintîi om alb sosi aici, el era un străin de dincolo de Marele-Lac-cu-Ape-Sărate. Și a aflat aceste ținuturi și a văzut că blănurile purtate de popoarele noastre erau de preț și le-a arătat multe lucruri aduse de el peste apele cele mari. Și lucrurile acestea i-au ispitit pe strămoșii noștri. Omul alb grăi: „Nu vreți să vindeți pieile de jivine pentru lucrurile pe care le-am adus cu mine?” Și au răspuns strămoșii noștri: „O să-ți cumpărăm lucrurile acestea și tu o să ne cumperi blănurile“. Omul alb n-a vrut să cumpere nimic altceva și strămoșii noștri n-au scos nimic altceva la mezat. Omul alb n-a spus: „Veniți, o să vă cumpăr pămîntul și tot ceea ce se află pe el și dedesubtul lui“. Omul alb n-a făcut nici o învoială despre toate acestea: el a cerut doar blănurile pe care am vrut să i le vindem. De aceea trebuie să-ți arăt că și în această clipă sîntem stăpîni peste pămînturile acestea. Ne poți spune, părinte, cum, cînd sau unde ne-am pierdut acest drept sau ni l-am închinat vreunui drept al altcuiva?

Aceasta a fost învoiala Pieilor Roșii, strămoșii mei, cu Omul Alb. Ei porneau la vînătoare să aducă vînat pentru Omul Alb și, după puțină vreme, vînatul s-a împuținat pretutindeni și ciștigurile pe care le-au avut ai mei de pe

urma acestei învoieli sint acestea : în loc să taie lemnul cu o bucată de piatră, au un topor bine ascuțit ; în loc să fie înveșmîntați în straiiele lor calde de odinioară, se îmbracă în hainele acestea aduse de dincolo de apele cele mari ; în loc să aibă hrană din belșug, sint întotdeauna înfometăți ; și, în loc să fie cu mintea trează, sint într-una beți, nenorocire de care nu știau strămoșii noștri.

Cînd englezii au venit peste apele soarelui-răsare să se bată cu francezii, le-au spus strămoșilor noștri : „Veniți, treceți alături de noi ; fiți copiii noștri și noi îi vom goni pe francezi de pe pămîntul vostru“. Și nu le-au mai spus după aceea : „Va veni vremea cînd vă vom lua pămîntul“. Cînd ați înălțat strigăt de război voi, Cuțitele Lungi ¹ împotriva celorlalți oameni albi ², ați trimis la noi, pieile roșii, după ajutor. V-am trimis mulți războinici și ați ajuns foarte puternici. Omul acesta — îl arată pe căpetenia Shingwawkonce — și războinicii lui au fost alături de voi și v-au slujit îndelung, v-au slujit cu vitejie și cu credință, v-au slujit cu credință de războinic, și în vremea asta au îndurat nespusă suferință și au pierdut pe mulți din neamul lor pentru voi, pe cîmpul de bătaie. Nici atunci, nici cînd războiul s-a sfîrșit, voi n-ați spus : „O să vă luăm pămînturile acestea“, și nici noi n-am spus : „Puteți să le luați“. Și tu știi asta, părinte. Ți-am arătat că stăpînim pămîntul acesta din vechimi. Ți-am arătat că oamenii albi nu s-au îndoit niciodată de acest drept al nostru și că l-au recunoscut întotdeauna.

Mă întrebi în ce împrejurări oamenii albi nu ne lasă să lucrăm pămîntul. Pe pămîntul nostru trăiesc niște oameni, oameni răi. Ei nu conțin să ne spună : „Nu lu-

¹ Americanii.

² A englezilor din Canada.

crăți pămîntul, trăiți așa cum au trăit întotdeauna indienii. O să aveți parte de nefericire dacă o să începeți să lucrați pămîntul. Luați-vă pușca, plecați la vînătoare și aduceți-ne blănurile și alungați gîndul să lucrați pămînturile." Dar sînt alții care ne spun : „Făceți-vă creștini". Dar cînd ceilalți mă aud, le spun : „Vedeți-vă de ale voastre, trăiți așa cum v-au trăit strămoșii. Și așa ei ne nimicesc și credința și puterea de a lucra pămîntul". Acesta e răspunsul meu la întrebarea ta.

Minerii ne ard pămîntul și alungă vinatul de pe urma căruia trăim. Nu mai avem carne pe care s-o mîncăm, nici blănuri pe care să le îmbrăcăm sau să ne facem rost cu ele de cele trebuitoare. Încep să gîndesc că omul alb, dacă a alungat vînatul ne va răpi și pămîntul și noi vom trebui să pierim. Nu spun nimic despre această purtare. Nu ne împotrivim să ne vindem pămîntul. Vom vinde și pămîntul și bogățiile ce se ascund sub el. Dar să ne dați plată bună pentru el. Nu se cade ca eu să vin la tine și să spun : „Hai, vino să-mi cumperi pămîntul". Tu trebuie să ceri să-l cumperi. Trimite pe careva să ne spună un preț și o să vi-l vindem. Cred că o să fie un lucru bun pentru poporul meu. Da, foarte bun. Marele Spirit a pus, cred, aceste bogății sub pămîntul nostru spre folosul copiilor săi cu piele roșie, astfel încît cei care se vor naște să dobîndească foloase de pe urma lui, cînd jivinele pădurii se vor împuțina și nu le vor mai da hrană îndeajuns. Vom folosi, deci, aceste daruri lăsate nouă de Tatăl nostru, Marele Spirit. Vom vinde aceste pămînturi, dacă ne veți da ceea ce este drept să ne dați. Și vrem să ne plătiți pentru bogățiile de sub pămînt, cîte au fost luate, ca și pentru cele care vor mai fi luate.

9 august 1848

CUVÎNT CĂTRE TRIMIȘII GUVERNULUI ¹

Frate ! Ți-am ascultat cu toții cuvîntul pe care ni l-ai adus de la Părintele nostru, Marea Căpetenie Albă din Washington, și poporul meu m-a chemat să-ți răspund.

Frate ! Ți-am fost prieteni și am luptat alături de tine și ne-am vărsat sîngele să te apărăm, dar armele noastre sînt sfărîmate. Voi ați crescut și v-ați făcut mari. Poporul meu s-a făcut mic și nimănui nu-i este milă de el.

Frate ! Glasul mi-e slab, de-abia mi-l poți auzi. Nu seamănă cu strigătul unui războinic, ci cu scîncetul unui prunc. Mi l-am pierdut, jelind durerea și rănile poporului meu. Mormintele alor noștri se văd risipite în jurul nostru ; și în vîntul care trece prin pinii aceștia bătrîni auzim suspinele duhurilor lor ce se îndepărtează de noi.

Frate ! Inima ne e grea. Cu douăsprezece ierni în urmă ni s-a spus cum căpeteniile noastre ne-au vîndut țara. Toți războinicii pe care-i vezi aici s-au împotrivit acestei învoieli. Și, dacă s-ar fi putut auzi glasul poporului nostru, învoiala nu s-ar fi făcut niciodată. Dar, vai nouă ! cu toate că ei au stat neclintiți în jurul vostru, nimeni nu i-a văzut, nimeni nu i-a auzit. Lacrimile lor au căzut asemenea stropilor de ploaie, plînsul lor a fost purtat departe de vînturile călătoare : Fetele-Palide nu i-au luat în seamă și pămîntul lor le-a fost răpit.

¹ *Documents and Official Reports Illustrating the Causes which Led to the Revolution in the Government of the Seneca Indians, in the Year 1848 and to the Recognition of their Representative Republican Constitution, by the Authorities of the United States and the State of New York, Baltimore, 1857, p. 66—7.*

Frate ! Rostești cuvîntul unei nații puternice. Eu sint asemeni unei umbre și de-abia îți ajung la genunchi. Poporul meu s-a risipit și s-a dus. Cînd strig, îmi aud glasul în adîncurile pădurii, dar nici un glas nu-mi aduce răspunsul ; în jurul meu s-a așternut tăcerea. Cuvintele mele sînt, deci, puține. Nu pot vorbi mai mult.

SEATTLE
DWAMISH

CUVÎNT CĂTRE GUVERNATORUL ISAAC STEVENS
AL TERITORIULUI WASHINGTON ¹

Cerul de deasupra care a revărsat lacrimi de milă asupra poporului meu de-a lungul veacurilor tainice și care ni se pare a fi neschimbat și veșnic, poate să se mai schimbe. Azi e senin. Mîine poate fi acoperit de nori. Cuvintele mele sînt asemenea stelelor ce rămîn de-a pururi neschimbate. Pe tot ceea ce spune Seattle, Marea Căpetenie de la Washington se poate bizui la fel de temeinic cum crede și în veșnica întoarcere a soarelui sau a anotimpurilor. Căpetenia cea Albă spune că, prin el, Căpetenia cea Mare de la Washington ne trimite cuvinte de prietenie și de bunăvoință. Oamenii lui sînt mulți. Ei sînt asemenea ierbii care acoperă întinsele prerii. Oamenii mei sînt puțini. Ei seamănă cu arborii împrăștiați pe un cîmp bîntuit de furtună. Căpetenia cea Albă, un om mare și — bănuiesc — bun, ne trimite cuvînt că vrea să ne cumpere pămînturile, dar că vrea să ne mai lase atît cît să putem trăi în voie. Ceea ce, neîndoielnic, se înfățișează ca o faptă

¹ *The Washington Historical Quarterly*, oct. 1901, pp. 67—69.

plină de dreptate și chiar de dărnicie, pentru că Oamenii cu Piele Roșie nu mai au drepturi care să trebuiască a fi păstrate ; cele ce ni se pun dinainte pot fi, de asemenea, înțelepte, pentru că nu mai avem nevoie de o țară întinsă.

A fost o vreme cînd poporul nostru acoperea aceste pămînturi, așa cum valurile mîngiate de vînt acoperă patul podit cu scoici al mării. Dar această vreme a trecut de mult și, odată cu ea, a trecut măreția triburilor din care a rămas doar o amintire cernită. Nu voi vorbi despre neconținută noastră decădere, nici nu o voi jeli, nici nu-i voi învinui pe frații noștri cu față palidă că ei au grăbit această decădere, pentru că noi înșine am săvîrșit unele fapte pentru care avem să ne aducem vină.

Tineretea e nestăpînită. Cînd tinerii noștri se mînie pentru vreo pricină adevărată sau închipuită și își urîtesc obrajii cu vopsea neagră, semn că inimile lor sînt negre și atunci ajung adesea să fie cruzi și nestăpîniți și bătrînii noștri nu-i mai pot domoli. Așa a fost întotdeauna. Așa a fost și cînd oamenii albi au început să-i împingă pe strămoșii noștri spre apus. Dar să nădăjduim că războiul dintre noi nu se va întoarce niciodată. Am avea totul de pierdut și nimic de cîștigat. Vitejii cei tineri socotesc că răzbunarea e un cîștig, chiar și cu prețul vieții lor pierdute ; dar, bătrînii care rămîn acasă în vreme de război și mamele care se tem pentru viața fiilor lor știu mai bine cum stau cu adevărat lucrurile.

Bunul nostru părinte din Washington (pentru că îmi închipui că el este acum părintele nostru, așa cum e și al vostru, de vreme ce regele George și-a mutat hotarul mai spre miază-noapte), părintele nostru cel mare și bun, spuneam, ne trimite vorbă că dacă vom face așa cum ne cere el, o să ne fie proteguitor. Vitejii lui războinici vor sta ca un zid neclintit al puterii întru apărarea noastră și minunatele lui corăbii de luptă vor umple porturile noastre,

astfel încît vechii noştri duşmani din miazănoapte, triburile Hida şi Timpşion să nu ne mai înspăimînte femeile şi copiii şi bătrînii. Că el ne va fi cu adevărat părinte şi noi vom fi copiii săi. Dar pot acestea să se întîmple vreodată ? Dumnezeuul vostru nu e Dumnezeuul nostru. Dumnezeuul vostru îşi iubeşte poporul său şi îl urăşte pe al meu. El îi cuprinde cu dragoste în braţele-i puternice pe cei cu faţa palidă şi-i duce de mînă, aşa cum un părinte îşi duce pruncul de mînă ; dar el i-a uitat pe fiii săi cu piele roşie, dacă e adevărat că ei sînt copiii săi. Dumnezeuul nostru, Marele Spirit, pare şi el că ne-a uitat cu totul. Dumnezeuul vostru sporeşte zilnic puterea poporului vostru. În curînd, ei vor umple întreg pămîntul. Poporul nostru se trage repede înapoi, asemenea unui val care se întoarce spre mare şi nu va veni niciodată înapoi. Dumnezeuul Omului Alb nu-mi poate iubi poporul, nici nu poate să mi-l apere. Oamenii noştri sînt asemenea unor orfani care n-au încotro să privească după ajutor. Cum putem să vă fim fraţi ? Cum poate Dumnezeuul vostru să ne fie şi nouă Dumnezeu şi să ne dea din nou ce ne trebuie şi să trezească în noi vise despre redobîndirea măreţiei ? Dacă avem acelaşi Tată. Cereşc, înscamnă că el e un tată părtinitor, pentru că se arată numai copiilor săi cu faţa palidă. Nouă nu ni s-a arătat niciodată. El v-a dat legi vouă, dar n-a avut nici un cuvînt pentru copiii săi cu piele roşie, ale căror mulţimi fără de număr umpleau odată aceste pămînturi nemărginite, aşa cum stelele umplu bolta cerească. Nu. Sintem două spiţe deosebite şi obîrşia noastră e deosebită şi soarta noastră tot deosebită ne este. Sînt foarte puţine lucruri pe care putem să le stăpînim împreună.

Pentru noi, cenuşa strămoşilor e sfînţită şi locul odihnei lor e pămînt prea sfînt. Voi rătăciţi departe de mor-

mintele strămoșilor voștri și se pare că nu vă încearcă părerea de rău. Credința voastră a fost scrisă pe table de piatră cu degetul de fier al Dumnezeuului vostru, așa ca voi să n-o uitați niciodată. Oamenii cu pielea roșie nu vor putea nicicând s-o înțeleagă, sau s-o țină minte. Credința noastră înseamnă străvechile obiceiuri ale strămoșilor noștri, visurile bătrînilor noștri și vedeniile ce s-au arătat sachimilor¹ noștri și e scrisă în inimile poporului nostru.

Morții voștri nu vă mai iubesc nici pe voi și nici pămîntul nașterii lor deîndată ce trec de porțile mormîntului și rătăcesc departe, dincolo de stele. Peste ei se așterne în curînd uitarea și nu se mai întorc niciodată. Morții noștri nu uită niciodată lumea cea frumoasă care le-a dat ființă. Lor încă le sînt dragi văile pline de verdeată, riurile cîntătoare, munții măreți, vilcelele singuraticе și lacurile și limanurile înconjurate de iarbă ; și tînjesc neconținut cu dor fierbinte și cu dragoste după cei rămași cu inima însingurată și se întorc adesea de pe Tărîmul Vinătorii Fericite să-i vadă, să-i călăuzească, să-i mîngîie și să le întărească sufletul.

Ziua și noaptea nu pot trăi laolaltă. Oamenii cu Piele Roșie au fugit întotdeauna la apropierea Omului Alb, așa cum ceața dimineții fuge din fața soarelui care răsare.

Cu toate acestea, cele pe care spuneți că vreți să le împliniți par a fi lucruri cinstite și cred că poporul meu le va primi și va merge în rezervația pe care i-o dați voi. Apoi vom trăi în pace, pentru că vorbele Marei Căpetenii Albe par a fi glasul Firii grăind din întunerіc adînc către poporul meu.

De puțină însemnătate este unde ne vom petrece zilele care ne-au mai rămas. Noaptea indianului se arată a fi neagră. Nici o stea a nădejdiei nu tremură deasupra zării.

¹ Termen algonquinian pentru *căpetenie*.

Vinturi cu glas îndurerat gem în depărtare. Soarta cea întunecată pare să vegheze pe cărarea omului cu Piele Roșie, și oriunde va merge el, va auzi pașii năruirii care-i iese în întâmpinare și se va pregăti nepăsător să-și primească osînda, așa cum căprioara rănită ascultă nepăsătoare pașii vînătorului care se apropie.

Luna se va mai roti de cîteva ori pe cer. Vor mai veni cîteva ierni, și apoi nici unul din urmașii puternicelor duhuri care umblau pe acest pămînt întins sau trăiau în casele lor fericite, apărate de Marele Spirit, nu va mai rămîne să jelească pe mormintele unui popor care a fost cîndva mai puternic și mai plin de nădejdi decît poporul vostru. Dar de ce aș jeli soarta nedreaptă a poporului meu? Un trib urmează altui trib, o națiune îi urmează alteia, asemenea valurilor unei mări. Așa e firea însăși a firii și părerea de rău e nefolositoare. Vremea căderii voastre se află, poate departe; dar ea va veni cu siguranță, pentru că nici Omul Alb al cărui Dumnezeu a umblat și a vorbit cu el, așa cum prietenul îi vorbește unui prieten, nu poate fi scutit de soarta care e aceea a tuturor. La urma urmei, s-ar putea să fim frați. O să vedem.

O să cîntărim lucrurile pe care spuneți că vreți să le facem și o să vă aducem la cunoștință hotărîrea noastră. Dar, dacă vom încuviința cererile voastre, vă spun răspicat că ne vom lua înapoi cuvîntul, dacă nu ne veți lăsa să venim netulburați de nimeni, oricînd vom dori, la mormintele strămoșilor, ale prietenilor și copiilor. Fiecare palmă a acestui pămînt e sfințită; așa socotește poporul meu. Fiecare deal, fiecare vale, fiecare cîmp și dumbravă au fost sfințite de o întâmplare tristă sau fericită din zilele care au apus de mult. Chiar și pietrele, care par mute și moarte, asudînd neclintite în soare de-a lungul tăcutelor

țărături, freamătă de amintirea mișcătoarelor întâmplări din viața poporului meu ; și chiar praful pe care-l călcați voi acum tresare, însuflețit de mai multă dragoste cînd simte pașii poporului meu, decît atunci cînd îi simte pe cei ai oamenilor voștri, pentru că în el s-a amestecat pulberea strămoșilor noștri și picioarele noastre goale simt atingerea plină de dragoste a acestui pămînt. Vitejii noștri care au plecat pentru vecie, mamele-cele-prea-iubite, fecioarele cele cu inima plină de bucurie, și chiar și copiii care au trăit și s-au veselit aici doar scurt timp, iubesc aceste singurătăți întunecate și care la vremea cînd marea își ține apele în cumpănă, sînt umbrite de spiritele ce se întorc în aceste locuri. Și, cînd cel din urmă Om cu Piele Roșie va pieri, și amintirea tribului meu se va preface într-o poveste de demult printre Oamenii Albi, pe țărmurile acestea vor mișuna morții cei nevăzuți ai neamului meu ; și cînd copiii copiilor voștri se vor crede singuri în cîmp, în prăvălie, în atelier, pe drumul cel larg sau în tăceră nestrăbătutelor păduri, ei nu vor fi singuri. Pe tot pămîntul nu e nici un loc unde să se afle singurătatea. Noaptea, cînd ulițele orașelor și satelor voastre vor tăcea și voi le veți crede pustii, ele vor fi înțesate de cei care se vor întoarce, pentru că odinioară au trăit aici și iubesc încă aceste pămînturi frumoase. Omul Alb nu va fi niciodată singur.

Se cuvine, deci, să fie drept și să se poarte cu blîndețe cu poporul meu, pentru că morții nu sînt lipsiți de putere. *Morții*, am spus ? Moartea nu e nimic ; e doar o schimbare a lumilor.

CUVÎNTARE LA SFATUL DE LA FORT LARAMIE,
WYOMING²

Ascultați-mă, o, voi, oameni ai poporului Dakota ! Cînd Tatăl cel Mare din Washington ni l-a trimis pe căpetenia soldaților săi să ne ceară dreptul de a-și tăia cărare prin pămînturile unde trăiește vînatul nostru, un drum de fier spre munți și spre marea de la apus, ne-au spus că dorința lor e numai să treacă prin ținuturile noastre, nu să rămînă printre noi, ci să caute aurul din îndepărtatul soare-apune. Căpeteniile noastre au vrut să le arate prietenie și bunăvoință și i-au îngăduit primejdiosului șarpe să se strecoare printre noi...

Și înainte de a se răci cenușa flăcării de la acest sfat al nostru, Tatăl cel Mare își înalță forturile pe pămîntul nostru. Ați auzit toporul soldatului alb răsunînd spre Little Piney. El se află aici ca o batjocură și o amenințare pentru noi. E o batjocură și pentru spiritele strămoșilor noștri. O să lăsăm oare mormintele lor cele sfinte să fie arate, ca să se semene porumb ? O, voi, Dakotas ! Sînt pentru război !

1866

¹ Căruia albi îi spuneau „Red Cloud” (Nor Roșu), una dintre cele mai viteze căpetenii ale indienilor Sioux ; s-a împotrivit trecerii pionierilor prin teritoriul indian, spre Montana, unde se descoperise aur. Tratatul de la 1851, care nu dădea americanilor dreptul să construiască forturi în acele locuri, a fost călcat ; indienii s-au adunat la Fort Laramie.

² Charles A. Eastman (Ohyesa). *Indian Heroes and Great Chieftains* (Eroi și mari căpetenii ale indienilor), Boston, 1918, p. 102.

CUVÎNT LA ADUNAREA DE LA MEDICINE LODGE
(KANSAS) ². LUNA VREMII CE SE SCHIMBĂ

Inima mi se umple de bucurie cînd vă văd cum ați venit aici, așa cum pîraiele se umplu de apă cînd zăpezile se tolesc primăvara ; și sînt vesel, așa cum sînt mînjii cînd iarba proaspătă dă colțul la începutul anului.

Poporul meu nu a fost niciodată cel care a încordat cel dintîi arcul sau și-a țintit pușca împotriva albilor. Au fost tulburări pe hotarul ce ne desparte și tinerii tribului meu au încins dansul războinic. Dar ele n-au fost stîrnite de noi. Voi ați fost cei care ați trimis cel dintîi soldat și noi l-am trimis pe cel de-al doilea. Acum doi ani, am venit pe drumul acesta, pe urmele unui bizon ; nevestele și copiii mei aveau dreptul să aibă obrații rotunzi și trupurile calde. Dar soldații au tras asupra noastră și, de atunci încoace s-au auzit necurmat tunete ca de furtună și noi n-am știut încotro să ne îndreptăm...

Odinioară nu aveam de ce să plîngem cu lacrimi amare. Dar soldații cu straie albastre și prietenii lor, tribul ute, au venit din noapte, la vremea cînd era întuneric și liniște și, în locul focurilor de veghe ale taberei, au aprins colibele noastre. În loc să vîneze jivinele pădurii, mi-au ucis vitejii, și războinicii tribului și-au tăiat părul

¹ Poet comanche, numit de americani „Ten Bears“, Zece Urși. În octombrie 1867, unul dintre cele mai importante consilii din istoria indienilor s-a desfășurat în Kansas, locul fiind acela al adunărilor tradiționale indiene. Au participat peste patru mii de membri ai triburilor Arapaho, Cheyenne, Kiowa, Comanche și Apache din Prerii. Guvernul propusese un plan de creare a unei rezervații la sud de riul Arkansas, pentru toate cele cinci triburi.

² *The American Indian*, vol. 4, no. 5, February 1930, p. 38—40.

în amintirea morților. Așa s-a întâmplat și în Texas. Ei au minat durerea spre colibele noastre și noi am ieșit din colibe, așa cum ies taurii când sînt lovite vacile. Când i-am aflat, i-am ucis și scalpurile lor sînt atîrnate în colibele noastre.

Comanchii nu sînt nici slăbănogi și nici orbi, asemenea cățelușilor care n-au trăit decît șapte somnuri. Ei sînt puternici și ochii lor vād departe, asemenea cailor fotoși. Am purces pe drumul lor și am mers pe el. Femeile albe au plîns și femeile noastre au rîs.

Dar sînt lucruri pe care mi le-ați spus și care nu-mi plac. Nu erau dulci ca zahărul, ci amare ca miezul de tidvă. Ați spus că vreți să ne așezați într-o rezervatie, să ne clădiți case și colibe ale vracilor. Nu le vreau. M-am născut în prerie, unde vîntul suflă slobod și nimic nu frînge lumina soarelui. M-am născut acolo unde nu sînt împrejmuiți de nici un fel și unde totul răsufală slobod. Vreau să mor acolo și nu închis între ziduri. Cunoscare pîrîu și fiecare pădure dintre Rio Grande și Arkansas ; am vînat și am trăit în aceste ținuturi. Am trăit asemenea părinților mei și, asemenea lor, am trăit în fericire.

Cînd am fost la Washington, Tatăl cel Mare mi-a spus că tot pămîntul comanchilor e al nostru și că nimeni nu ne poate stînjiți sau să ne împiedice să trăim aici. De ce atunci ne cereți să lăsăm rîurile și soarele și vîntul și să ne mutăm în case ? Nu ne cereți să schimbăm bivoliile pe oi. Tinerii au auzit vorbindu-se despre asta și sînt din cale afară de abătuți și de minioși...

Dacă texanii n-ar fi intrat în țara mea, s-ar fi putut să avem pace. Dar locurile pe care ni le dați acum și ne spuneți să trăim pe ele sînt prea mici. Texanii au luat locurile unde creștea iarba cea mai grasă și unde lemnul era cel mai bun. Dacă am fi putut păstra locurile acelea,

am fi putut face așa cum ne cereți. Dar e prea târziu. Oamenii Albi sînt stăpîinii ținuturilor pe care le iubim și nu mai vrem altceva decît să umblăm prin prerie pînă vom muri.

16 octombrie 1867

CAL ZĂNATIC¹
OGLALA SIOUX

CUVÎNT CĂTRE OAMENII ALBI²

Noi nu v-am chemat pe voi, Oameni Albi să veniți pe aceste pămînturi. Marele Spirit ne-a dat țara asta să ne fie casă. Voi o aveți pe a voastră. Nu ne amestecăm în ceea ce faceți voi. Marele Spirit ne-a dat pămînt din belșug și bivoli și antilope și alte vînături. Dar v-ați arătat voi; îmi luați pămîntul, îmi ucideți vînatul și îmi faceți viața din ce în ce mai grea. Ne spuneți să muncim să ne agonisim traiul, dar Marele Spirit ne-a menit să trăim din vînat. Voi, Oamenii Albi, n-aveți decît să munciți, dacă asta vă este voia. Nu ne amestecăm în nici un chip cu voi, dar voi ne spuneți; „De ce nu vreți să vă civilizați?”. Nu vrem civilizația voastră! Vrem să trăim așa cum au trăit părinții noștri și părinții lor și părinții părinților lor.

¹ Unul dintre conducătorii spirituali și războinici de seamă ai tribului său, „respectat și temut de toți”, adversar înverșunat al organizării rezervațiilor. Unindu-se cu oastea lui Tatanka Yotanka (Taur Șezind), războinicii comandați de el au nimicit, în 1876, trupele de represiune ale generalului Custer. În primăvara următoare, armata federală l-a înfrînt și l-a luat prizonier. În septembrie 1877 a fost ucis, pe cînd încerca să evadeze.

² Norman B. Wood, *Lives of Famous Indian Chiefs* (Viețile unor vestiți șefi indieni), Aurora (Illinois), 1906, p. 187.

CUVÎNTARE LA SFATUL DE LA POWDER RIVER²

Priviți, frații mei : primăvara a venit ; țărina a fost înmbrățișată de soare și în curînd ni se vor înfățișa roadele acestei iubiri.

Semințele s-au deșteptat, jivinele au ieșit la lumină. Aceasta e tainica putere care a plămădit și făpturile noastre. Le dăm vecinilor noștri, chiar și celor cu gheare sau copite, același drept pe care-l avem noi înșine, să trăim pe aceste pămînturi.

Dar, ascultă bine, popor al meu : acum vom avea a face cu un alt popor — erau oameni mici de stat și slabi, cînd părinții noștri i-au întîlnit înțîia dată, însă s-au făcut mari și puternici. Ei au obiceiul ciudat de a munci pămîntul și pofta de a pune stăpînire pe toate se ține de ei asemenea unei boli. Oamenii aceștia au făcut multe legi, pe care cei bogați le pot călca, dar cei săraci, nu. Iau dijmă de la cei săraci și slabi, pentru a întări puterea celor bogați care cîrmuiesc. Ei o cer în stăpînire pe maica noastră, țărina, și ridică împrejmuiri pentru a-și alunga vecinii ; ei îi urîtesc obrazul cu casele pe care le clădesc și cu guoaiile pe care le aruncă. Poporul acesta e asemenea unui pîriu de primăvară care își iese din matcă, revărsîndu-se peste țărîmuri și nimicînd tot ce întîlnește în cale.

¹ Vestit războinic indian, căruia pionierii albi i-au spus „Sitting Bull“ (Taur Șezînd) ; cuvîntarea reprodusă aici a fost rostită la un consiliu al căpeteniilor indiene aflate în război cu guvernul american, care le ordonase să evacueze pămînturile garantate printr-un tratat încheiat cu cîțiva ani înainte.

² Charles A. Eastman (Ohiyesa), *Soul of the Indian* (Sufletul indianului), Boston, 1911, p. 173.

Nu putem sta alături de ei. Acum șapte ani am făcut o înțelegere cu ei și ținutul bizonilor ne era lăsat nouă pentru vecie. Acum ne amenință că ni-l vor lua de la noi. Frații mei, oare o să ne supunem, sau o să le spunem : „Ucideți-ne înainte de a pune stăpânire pe țara părinților noștri“ ?

1377

CHIEF JOSEPH
NEZ PERCÉ

CUVÎNT CĂTRE MEMBRII GUVERNULUI ȘI AI
CONGRESULUI ¹

Am strîns mîinile multor prieteni, dar au rămas nelămurite unele lucruri pe care vreau să le aflu și se pare că nimeni nu-i în stare să mi le spună. Nu pot înțelege cum trimite guvernul pe cineva care să lupte împotriva noastră, așa cum a făcut generalul Miles, și pe urmă își calcă cuvîntul. Sub o asemenea cîrmuire e neapărat nevoie de niște lucruri strimbe... Nu înțeleg de ce nu se face nimic pentru poporul meu. Am auzit vorbe, mereu alte vorbe, dar nu s-a făcut nimic. Cuvintele frumoase nu trăiesc prea mult, dacă nu ajung să se împlinească în fapte. Cu-

¹ Vestita căpetenie indiană sosise la Washington pentru a-i prezenta președintelui Hayes o cerere de a se îngădui tribului Nez Percé (ai cărui membri se stingeau, loviți de maladii grave și adaptîndu-se cu greu climei aspre din rezervație) să se întoarcă pe pămîntul său. Abia în 1883 s-a permis unui mic număr de femei și de copii să părăsească rezervația. Joseph n-a primit niciodată această permisiune și a murit în 1904, în rezervația Colville din estul statului Washington. Cuvîntarea tradusă aici a fost publicată în *North American Reviews*, nr. 128/1879.

vintele nu pot răscumpăra viețile pierdute ale celor din poporul meu. Ele nu-mi pot răscumpăra țara, în care au năvălit Oamenii Albi. Ele nu-mi apără mormîntul tatălui meu. Ele nu-mi răscumpără caii și vitele ucise.

Cuvintele frumoase nu-mi dau înapoi copiii. Cuvintele frumoase nu vor ține loc de împlinire a făgăduințelor căpeteniei voastre războinice, generalul Miles. Cuvintele frumoase nu vor aduce sănătate oamenilor mei și nu-i vor opri de pe drumul morții. Cuvintele frumoase nu-i vor da poporului meu o casă în care să trăiască în pace și să-și poată îngriji trupul slăbit de boli.

Sînt obosit de vorbele care nu duc nicăieri. Ele îmi fac inima să sufere cînd îmi amintesc de toate cuvintele frumoase și de făgăduințele călcate. S-au rostit prea multe vorbe de către oamenii care n-aveau nici un drept să vorbească. Prea adesea a fost nesocotit adevărul și neînțelegerea s-a ivit între Oamenii Albi cînd au vorbit despre indieni.

Omul Alb poate trăi în pace cîu indianul, dacă vrea să trăiască în pace. Nu-l nevoie de nici un fel de tulburare. Purtați-vă cu toți oamenii la fel. Dați-le tuturor aceeași lege. Dați-le tuturor aceeași putință să trăiască și să crească... Mai curînd vă puteți aștepta ca riurile să curgă spre izvoare, decît ca oamenii care s-au născut liberi să fie închiși în țărcuri și să nu li se dea dreptul să plece încotro le e voia. Dacă legi un cal de pripon, nu te poți aștepta să se facă vînjos și ager. Dacă-l aduceți pe indian într-un țarc și-l siliți să trăiască pe o bucatică de pămînt, el va fi nefericit și nu va crește, nici nu va înflori.

Le-am întrebat pe cîteva din Marile Căpetenii Albe, de unde au puterea să-i spună indianului să nu se clin-tească, în vreme ce lui îi e dat să vadă că Oamenii Albi merg încotro le e placul : n-au putut să-mi răspundă.

Nu-i cer guvernului decît să se poarte cu mine la fel cum se poartă cu toți ceilalți oameni. Dacă nu mă pot duce acolo unde mi-e casa, dați-mi dreptul să-mi clădesc

casa într-un ținut în care poporul meu să nu se stingă atît de repede...

Știu că toți cei din spița mea trebuie să se schimbe. Nu putem să rămînem cum sîntem, în înfruntarea cu Oamenii Albi. Vrem doar să ni se dea dreptul să trăim, așa cum trăiesc alți oameni. Vrem să fim socotiți oameni. Vrem ca legile să fie aceleași pentru toți. Dacă un indian calcă legea, pedepsîți-l după lege. Dacă un Om Alb calcă legea, pedepsîți-l la fel și pe el.

Lăsați-mă să fiu un om liber — liber să umblu, liber să mă opresc, liber să fac negoț în locurile alese de mine, liber să-mi aleg învățătorii, liber să urmez credința părinților mei, liber să gîndesc și să vorbesc și să făptuiesc în numele meu — și atunci voi asculta de oricare lege va fi hotărîtă și mă voi supune oricărei pedepse.

14 ianuarie 1879

URS PĂROS
PONCA

UCIDEREA LUI ȘARPE MARE, CĂPETENIE PONCA¹

Am fost de față cînd ofițerul a vrut să-l ia și să-l închidă pe Șarpe Mare. Stăteam lîngă ușa încăperii, în partea dinăuntru a ușii. Ofițerul era cam în mijlocul odăii. I-a spus lui Șarpe Mare : „Am venit să te duc la închisoare“. Șarpe Mare a răspuns că nu merge dacă nu-l însoțește un tălmaci ; numai atunci va merge cu ofițerul. Șarpe Mare a spus : „Dacă nu-l lăsați pe tălmaci, atunci

¹ Documentele Senatului Statelor Unite, nr. 14, al 46-lea Congres, cea de-a treia sesiune (1880), p. 13.

vreau s-o iau cu mine pe una dintre nevestele mele". Ofițerul a spus că așa ceva nu e cu putință, că el a venit să-l ducă la închisoare numai pe Șarpe Mare. Agentul ¹ a spus că e mai bine să meargă și că-i va da o pătură să aibă pe ce să doarmă. Șarpe Mare nu s-a clintit și i-a spus ofițerului că vrea să afle de la el ce rău a făcut. A spus că nu ucisese pe nimeni, nu furase nici un cal și că n-a făcut nici o faptă rea. După ce Șarpe Mare a spus acestea, ofițerul vorbi cu agentul și apoi îi spuse lui Șarpe Mare că a încercat să omoare doi bărbați și că s-a purtat cu multă violenție. Șarpe Mare a zis că nu e adevărat. Agentul i-a spus atunci că ar fi mai bine să meargă și că va putea afla totul de la cei care-l așteaptă acolo unde va merge. Șarpe Mare a spus că el n-a făcut nimănui nici un rău ; că nu are nici un cuțit ; și și-a aruncat deoparte pătura care-i acoperea trupul și s-a întors să arate că n-are nici un fel de armă asupra lui. Ofițerul i-a spus din nou să vină cu el. Șarpe Mare a zis că n-a făcut nici un rău și că mai degrabă se va lăsa ucis înainte să plece de acolo. Atunci m-am îndreptat spre Șarpe Mare și i-am spus că omul acesta nu-l poate duce la închisoare fără vreo pricină anume și că ar fi mai bine să se ducă și că pesemne se va întoarce teafăr ; i-am spus vorbele cele mai meșteșugite pe care le puteam rosti, ca să-l fac să plece ; i-am spus că are nevastă și copii și să-și aducă aminte de ei și să nu se lase să fie ucis. Atunci Șarpe Mare s-a ridicat și mi-a spus că nu vrea să meargă și că dacă ei vor să-l ucidă, n-au decît s-o facă, chiar pe locul unde se află. Șarpe Mare era foarte liniștit. Atunci ofițerul i-a spus să meargă cu el și, că dacă nu merge, s-ar putea întâmpla cine știe ce. I-a spus că vorbele nu sînt de nici un folos : „Am venit să te iau la închisoare și vreau să vii cu mine". Ofițerul s-a dus să ia cătușele pe care le avea cu sine un soldat și le aduse în odaie. Ofițerul, ajutat de un soldat,

¹ Reprezentantul guvernului federal în relațiile cu indienii.

a încercat să-i pună cătușele, dar Șarpe Mare i-a imbrâncit pe amîndoi. Atunci, ofițerul vorbi cu soldații și patru dintre ei încercară să-i pună cătușele, dar Șarpe Mare îi împinse pe toți deoparte. Un soldat care avea niște dungi pe mîneci a încercat și el să i le pună, dar Șarpe Mare i-a împins pe toți deoparte. Au încercat în mai multe rînduri, cu toții, să-l prindă pe Șarpe Mare și să-l țină. Dar Șarpe Mare ședea jos, cînd șase soldați se repeziră și-l prinseră. El s-a ridicat și i-a zvîrlit pe toți în lături. Însă atunci, un soldat care se afla chiar în fața lui, l-a izbit pe Șarpe Mare cu pistolul în obraz și un alt soldat l-a lovit în timplă cu patul pistolului. El s-a prăvălit pe spate, lîngă perete. S-a ridicat din nou. Sîngele îi șiroia pe față. Am văzut pistolul ținut spre el și m-am înspăimîntat căci nu voiam să-l văd ucis. Așa că, am fugit de acolo. Pe urmă pistolul a luat foc și Șarpe Mare a căzut mort pe podea.

31 octombrie 1879

URS MARE¹
CREE

CUVÎNTARE LA SFATUL DE LA DUCK LAKE²

Am încercat fără conținere să dau irup făgăduințelor pe care ei, oamenii albi, mi le-au făcut ; am strîns pumnii, am vrut să le prind în mînă, dar n-am găsit nimic. Din tot ce mi-au făgăduit ei, n-am văzut împlinindu-se nici măcar jumătate.

¹ Fruntaș al luptei pentru apărarea libertății indienilor din Canada, în a doua jumătate a secolului trecut.

² Norman B. Wood, *Lives of Famous Indian Chiefs*, (Viațile unor renumite căpetenii ale indienilor), Aurora, Illinois, 1906, p. 265

Am fost dezamăgiți cu toții, în același chip. Aceasta e pricina pentru care ne-am întâlnit aici, la Duck Lake. Au spus că-mi vor da un loc unde să ne putem așeza cu toții, o rezervație. Dar am văzut că nu au de gând să se poarte cinstit și de aceea mi-e frică să primesc o rezervație. Mi-au dat să aleg între mai multe rezervații mici, dar mă cuprinde jalea să mă lipsesc de libertatea țării mele când ei mi se înfățișează, dîndu-mi niște petice de pămînt pe care să-mi duc viața și să nu fiu sigur că voi primi nici jumătate din cîte mi-au făgăduit. Cînd va veni vremea să vă adunați cu toții laolaltă ? Mi se pare că văd ca printre rămurelele unui tufiș că voi nu sînteți uniți cu toții. Chib-zuiți bine, uniți-vă și atunci voi vorbi. Cîrmuirea a trimis către noi pe cei care gîndesc despre ei că sînt oameni. Nu-i adevărat : nu sînt oameni. N-au nici o fărîmă de cînste în cugetul lor. Sînt niște fiare groaznice la vedere. Fața lor schimonosește chipul oamenilor cinstiți.

31 iulie 1884

PĂR CÎRLIONȚAT
PAWNEE

POVEȘTEA UNEI ÎNTÎLNIRI CU OAMENII ALBI¹

Am auzit că, în urmă cu multă vreme, în țara aceasta nu trăiau decît indienii. După un timp, oamenii acestor locuri au aflat despre niște fapte cu pielea albă : cineva le văzuse departe, spre soare-răsare. Au ajuns în ținuturile noastre înainte chiar de a mă fi născut eu. Cel dintîi a

¹ Povestirea se referă la o întîmplare din perioada 1800—1820. George Bird Grinnell, *Pawnee Hero Stories and Folk Tales* (Povestiri despre eroi Pawnee și povești populare), New York, 1889, p. 246—247.

venit un om din partea cîrmuirii : voia să facă o învoială cu noi și ne-a adus daruri, pături și puști, și cremene și amnar, și cuțite.

Căpetenia noastră i-a spus că nu avem nevoie de nimic din toate astea. Spuse el : „Avem bizoni și porumb. Cîrmuitorul cel Mare ni le-a dat și asta e tot ce ne trebuie. Uită-te la veșmîntul meu : îmi ține cald iarna. N-avem nevoie de pătură.“

Omul Alb aduse cîteva vite și căpetenia pawnee zise : „Scoate o juncă și dă-i drumul în prerie !“. Au scos-o și căpetenia, îndreptîndu-se spre ea, a scos o săgeată, a pus-o în arc, l-a încordat și a slobozit-o și junca a căzut numai-decît și a murit. Atunci spuse căpetenia : „Săgeata mea nu ucide oare ? Nu-mi trebuie puștile tale.“ Pe urmă și-a luat cuțitul de piatră, a jupuit junca și a tăiat o bucată de carne grasă. După aceea zise : „De ce ți-aș primi cuțitele ? Cîrmuitorul mi-a dat o unealtă cu care pot să tai orice lucru pe care am nevoie să-l tai.“

După aceea a luat două bucăți potrivite de lemn, a aprins un foc și a fript carnea ; și, în vreme ce pregătea mîncarea, grăi din nou : „Vezi frate al meu, Cîrmuitorul ne-a dat ce ne trebuie să vînam jivine sau să îngrijim pămîntul. Întoarce-te în țara de unde ai venit la noi. N-avem nevoie de darurile tale și nici nu vă vrem pe voi să veniți în țara noastră.“

BLACKFOOT

DE CE NU NE VINDEM PĂMÎNTUL ¹

Pămîntul nostru e mai de preț decît banii voștri. El va dăinui în veci. Nu-l vor mistui niciodată flăcările. Atita vreme cît soarele strălucește și apele curg, pămîntul acesta

¹ Henry K. Fisherman, *The Life and Decos of the Blackfeet (Viața și podoabele indienilor Blackfoot)*, New York, 1899, p. 78.

va rămîne aici, să le dea viață oamenilor și jivinelor. Cum putem vinde viața oamenilor și a jivinelor ? Tot astfel nu putem vinde nici acest pămînt. El a fost așezat aici, pentru noi, de Marele Spirit și nu-l putem vinde, pentru că nu-i al nostru. Puteți să vă numărați banii și să le dați foc cît ar clătina din cap un bizon, dar numai Marele Spirit poate număra grăunțele de nisip și firele de iarbă ale acestor cîmpii. O să vă dăm în dar tot ceea ce veți putea duce cu voi ; pămîntul, însă, niciodată.

GOYATHLAY¹
CHIRACAHUA APACHE

POVESTEA VIETII MELE²

Sintem ținuți de douăzeci de ani pe pămînturile fraților noștri comanche și kiowa, care nu se potrivesc felului nostru de viață. Poporul nostru e din ce în ce mai puțin numeros și va ajunge încă și mai firav dacă nu e lăsat să se întoarcă pe pămîntul unde s-a născut.

¹ Cunoscut sub numele de Geronimo, a fost unul dintre cei mai înverșunați adversari ai strămutării indienilor în rezervații. După numeroase lupte cu armata federală, el s-a predat în 1877, împreună cu războinicii săi (în număr de trei sute patruzeci), a fost deportat și, în cele din urmă, s-a așezat pe o rezervație, la Fort Sills (Oklahoma). A evadat de mai multe ori, dar de fiecare dată a fost adus cu forța înapoi. În 1905 și-a povestit viața unui alt Apache, Asa Daklugie, care a tradus-o în engleză. Superintendentul școlilor din Lawton, un orașel de lângă rezervație, a publicat cartea care avea să devină un *best-seller*, fiind tipărită în multe ediții, de-a lungul anilor.

² *Geronimo's Story of His Life, as Told to Asa Daklugie and Edited by S.M. Barrett, (Geronimo, povestea vieții sale, spusă lui Asa Daklugie și redactată de S.M. Barrett), New York, 1906, p. 173.*

Nicăieri potrivirea vremii și pământul nu au seamă cu cele din Arizona. Acolo se află țărini întinse, iarbă grasă, păduri cu lemn bun și minereuri ascunse în pământul pe care Atotputernicul l-a făcut pentru poporul Apache. E pământul meu, căminul meu, pământul părinților mei și la el vreau să mă întorc. Vreau să-mi trăiesc ultimele zile acolo și să fiu îngropat între munții cei de departe. Dacă asta se va împlini, voi muri în pace, știind că poporul meu — așezat în casele unde s-a născut — se va înmulți din nou și că numele nostru nu se va stinge.

Știu că, dacă poporul meu va ajunge în ținutul acela muntos de la izvoarele riului Gila¹, va trăi în pace și se va purta așa cum cer legile Președintelui țării... Dacă voi vedea cum se săvârșește asta, voi putea uita toate relele pe care le-am îndurat și voi muri ca un bătrîn fericit, care și-a împlinit dorul. Dar noi nu avem nici o putere și trebuie să așteptăm ca hotărîrea s-o ia cei care fac legile. De nu va fi cu putință să văd asta înainte de moarte, de va trebui să mor ca un sclav, nădăjduiesc că aceia care vor rămîne în viață din poporul apache vor putea, cînd eu voi fi pierit, să primească dreptul cerut de noi : acela de a ne întoarce în Arizona.

1905

GOYATHLAY
CHIRACAHUA APACHE

POPORUL APACHE SE STINGE²

Pierim de pe fața pământului, dar tot nu credem că sîntem fără folos nimănui sau că Usen³, care i-a plămădit pe toți ceilalți, nu ne-a plămădit și pe noi.

¹ În New Mexico.

² Un alt fragment din *Povestea vieții* lui Geronimo, dictată în 1905 lui Asa Daklugie ; S.M. Barrett, *op. cit.*, p. 69.

³ Dumnezeuul triburilor Apache.

Pentru fiecare trib pe care l-a plămădit el, Usen a clădit și o casă. În pământul pe care l-a dat fiecărui trib, el a așezat tot ceea ce se potrivea mai bine îndestulării tribului.

Cînd Usen i-a plămădit pe cei din tribul apache, le-a clădit și casele în Soare-apune. Le-a dat grăunțele și roadele și vînatul de care aveau ei nevoie. Ca să le întărească sănătatea cînd era subrezită de vreo boală, i-a învățat să găsească ierburile tămăduitoare și i-a învățat cum să și le pregătească. Vremea era întotdeauna blajină și tot ce le trebuia pentru veșminte și pentru adăpost se afla la îndemînă.

Așa a fost la începuturi : apachii și casele lor, erau făcute să se potrivească pe deplin, omul și căminul lui, și au fost clădite de Usen însuși. Cînd sînt luați de la casa lor, oamenii se îmbolnăvesc și mor. Cît va mai trece pînă cînd se va spune că nu mai e nici un apache pe lume ?

CHIPAROPAI
YUMA

CUVÎNT CĂTRE OAMENII ALBI ¹

Cu voi vin molimile care ne ucid cu sutele. Unde vă stă puterea?... Pe vremuri eram puternici. Vînam și pescuiam. Stringeam puțină recoltă de porumb și de pepeni și adunam boabele de *mesquite* ². Acum totul s-a schimbat. Ne hrănim cu mîncarea Oamenilor Albi, care ne face să fim moi și lipsiți de vlagă. Purtăm veșmintele lor grele, care ne fac să fim slabi. Pe vremuri, veneam în fiecare zi, iarnă și vară, să ne scăldăm în rîu : de aceea trupul

¹ Natalie Curtis, *The Indian's Book*, New York, 1907, p. 569.

² Arbust țepos care crește în sud-vestul Statelor Unite și în Mexic și ale cărui fructe seamănă cu mazărea.

ne era puternic și pielea ne stătea întinsă pe trup. Dar alții se rușinau să vadă indienii umblînd în pielea goală, așa încît acum ne ținem departe de malul râului. Odinioară ne încingeam în jurul șoldurilor cu șorțuri din scoartă de copac și din trestie. Munceam ziua întreagă în vîntul iernii, cu brațele goale, cu picioarele goale și nu simțeam frigul. Acum, însă, cînd vine vîntul dinspre munți, ne apucă tusea. Da, știu că, atunci cînd veniți voi, noi murim.

CĂPETENIA MULTE-LOVITURI CROW

CUVÎNT DE RĂMAS BUN¹

Pămîntul pe care stăm e pămînt sfințit. El e pulberea și sîngele strămoșilor noștri. Pe aceste cîmpii, Marele Părinte Alb din Washington și-a trimis soldații cu cuțite lungi și cu puști să-i ucidă pe indienii. Mulți dintre ei dorm sub colina de colo, unde Pahaska — acea Căpetenie Albă cu Părul Lung² — a luptat vitejește și a căzut. Soarele se va mai roti de cîteva ori pe cer, și apoi nu ne vom mai vedea, iar pulberea și oasele noastre se vor topi în pămîntul acestor preri. Mi se arată scînteierea ce stă să se stingă a focurilor noastre de la sfaturi, cenușile lor albe și reci. Nu mai zăresc fumurile cîrlionțate urcînd din stîlpii căminelor noastre. Nu mai aud cîntecele femeilor care prăgătesc mîncărurile. Antilopa s-a dus, tufișurile bivoliilor sînt pustii. Se aude numai scheunatul coyotului. Vrăjile omului alb sînt mai puternice decît ale noastre : cațul său

¹ Rostit la sfatul de la Little Big Horn, în Montana (1909). Publicat în Joseph K. Dixon, *The Vanishing Race*, Garden City, 1913, p. 189.

² Generalul Custer.

de fier aleargă pe cărările bivolului. El ne vorbește prin duhul-care-șoptește ¹. Sîntem asemeni păsărilor cu o aripă frîntă. Inima mi-e rece în piept. Ochii mi se-ntunecă... Sînt bătrîn...

CECILIO BLACKTOOTH ²
SALINAS

SOARTA INDIENILOR ³

Vă mulțumim că ați venit aici să ne spuneți cuvinte pe care le putem înțelege.

Nici unul dintre Oamenii Albi nu s-a purtat pînă acum astfel cu indienii din aceste locuri. Vreți să vă spunem unde am vrea să plecăm, care sînt pămînturile care ne plac cel mai mult, dacă părăsim aceste meleaguri unde am trăit întotdeauna. Vedeți cimitirul acesta ? Aici sînt părinții și bunicii noștri. Vedeți Muntele Cuibului de Vultur și Muntele Vizuinii de Iepure ? Cînd le-a clădit Dumnezeu, ni le-a dat nouă drept locuri unde să trăim de-a pururi. Stăm aici din veacul veacurilor. Nu vrem nici un alt loc pe pămînt. Aici am trăit mereu. Vrem să murim aici. Părinții noștri aici au murit. Nu-i putem părăsi. Copiii noștri aici s-au născut. Cum puteam oare să plecăm din pămîntul acesta ? Dacă ne-ați da în schimb cele mai bune locuri din toată lumea, ele nu pot fi pentru noi la fel de bune cum sînt acestea. Acesta e vatra noastră... Nu putem trăi în altă

¹ Telefonul.

² Fruntaș al indienilor din California, în numele cărora a rostit cuvintele ce urmează la o întîlnire cu reprezentanții guvernului federal, la Hot Springs, pe la începutul acestui secol.

³ Zephyrin Engelhardt, *San Luis Rey Mission*, San Francisco, 1911, p. 192.

parte. Ne-am născut aici și părinții noștri aici sînt îngropați... Pămîntul acesta îl vrem și nici un alt loc din lume nu ne trebuie...

Nu vrem nici un alt loc. Nu vrem să cumpărați vreun alt pămînt. Dacă ne veți cumpăra aceste locuri, vom pleca în munți asemeni prepeițelor speriate și vom muri acolo, bătrîni, femei, copii, cu toții. Guvernul poate fi bucuros și mîndru : ne poate ucide. Nu ne luptăm cu el. Facem întocmai ce ne spune. Dacă nu putem trăi aici, vrem să mergem în munți și să murim. Nu vrem altă casă.

WENINOCK¹
YAKIMA

DREPTURILE INDIENILOR²

Dumnezeu a creat țara indienilor, așa cum ar fi întins peste pămînturi o pătură mare. I-a așezat aici pe indienii. Ei au fost plămădiți în această țară — o spun fără dorința de a înșela pe cineva —, și atunci a început rîul să gonească la vale. Pe urmă, Dumnezeu i-a făcut pe pești și i-a pus în rîul acesta și a pus căprioarele în munți și a făcut legi să se înmulțească peștii și vînatul. Pe urmă, Dumnezeu

¹ În 1859, Senatul Statelor Unite a ratificat tratatul încheiat cu indienii Yakima, în 1855, în orașul Walla Walla de pe teritoriul actualului stat Washington. Tratatul le lăsa o parte a pămînturilor lor, dar ceda o mare suprafață guvernului Statelor Unite. Curtea Supremă a respins tratatul, în favoarea indienilor. Tratatul a fost din nou început; cuvîntarea căpeteniei Weninock a fost rostită în timpul anchetei ordonate de judecători. În cele din urmă, indienii au primit dreptul de a pescui pe râurile pe care pescuiseră înainte de tratatul din 1855.

² *Proceedings of the New Jersey Historical Society (Lucrările Societății de istorie din New Jersey)*, vol. 13, 1928, p. 477—479.

ne-a dat viață nouă, indienilor. Am început să umblăm și, deîndată ce am văzut vînatul și peștii, am știut că pentru noi erau făcute toate acestea. Pentru femei, Dumnezeu a făcut rădăcinile și roadele pădurii pentru ca ele să le culeagă, și indienii au crescut și s-au înmulțit și au ajuns să fie popor.

Cînd am fost creați, ni s-a dat și pămîntul pe care să trăim, și din vremurile acelea, acestea au fost drepturile noastre. E pe deplin adevărat. Peștele era al nostru înainte să fi venit misionarii, înainte să fi venit Omul Alb. Am fost puși aici de Ziditor și acestea au fost drepturile noastre de cînd își amintea bunicul meu. Aceasta era hrana cu care trăiam. Maică-mea culegea fructe din pădure ; tatăl meu pescuia și vîna. Aceste vorbe sînt ale mele și sînt toate adevărate. Puterea mea o dă pește; singele meu mi l-a dat peștele, mi l-au dat rădăcinile și roadele din pădure. Peștele și vînatul sînt miezul vieții mele. Nu am fost adus dintr-o țară străină. Am fost așezat aici de Ziditor.

Nu am avut vite, nici porci, nici semănături, ci doar roade ale pădurii și rădăcini și vînat și pește. Nu ne-am gîndit niciodată că vom avea de îndurat suferințe din pricina acestor lucruri și vă spun vouă, popor al meu, că nu e o greșeală a noastră să ne luăm asemenea hrană. De cîte ori se apropie vremea, îmi înalț inima spre Ziditor și spre mărînimia lui, rugîndu-l ca aceste bucate să vină către mine.

Vreau să-mi dați învoirea să le arăt ofițerilor care erau drepturile noastre la pescuit. Am fost la sfatul de la Walla Walla cu tatăl meu, una dintre căpeteniile care au iscălit înțelegerea. Mi-aduc aminte bine ce-a cuvîntat el despre înțelegere. Erau la Walla Walla mai mulți indieni decît s-au adunat vreodată într-un singur loc în această țară. În afara femeilor și a copiilor, erau două mii de războinici indieni, și au stat acolo cam vreme de-o rotire a lunii pe cer, și era cam aceeași parte a anului, în mai și iunie.

Indienii și comisionarii au petrecut multe zile vorbind despre înțelegere. Într-o zi, guvernatorul Stevens a citit ce scrisese și a pus pe unul dintre tâlmaci să le lămurească lucrurile și indienilor. După ce toți au vorbit și a vorbit și Pu-Pu-Max-Max, generalul Stevens a dorit să o audă și pe căpetenia tuturor căpeteniilor tribului Yakima. El a spus : „Kamiaken, marea căpetenie a yakimilor, nu a grăit deloc. Poporul lui n-a avut pe nimeni să grăiască pentru el. Dacă nu i-e teamă să vorbească, să-l ascultăm“.

S-a spus câte ceva despre albi care veneau din ce în ce mai mulți în ținuturile indienilor și despre indienii care vor fi alungați pe urmă de pe pământurile lor de vânătoare și de pe lângă riurile unde se învățaseră ei să pescuiască. Pe urmă guvernatorul Steyens le-a spus indienilor că atunci când Omul Alb va ajunge aici, drepturile indienilor vor fi apărate.

Pe urmă, căpetenia Kamiaken zise : „Mi-e teamă că vorba Oamenilor Albi nu este cinstită ; că nici copiii lor nu vor face ceea ce e drept pentru copiii noștri ; că nu vor face ceea ce ați făgăduit voi în numele lor.“

cca. 1915

CĂPETENIA DAN GEORGE¹ SALISH

CENTENARUL CANADEI²

De cită vreme te știu, o, Canada ? O sută de ani ? Da, de o sută de ani ! Și de multe alte anotimpuri. Azi, când îți

¹ Căpetenie ereditară a tribului Salish și căpetenie onorifică a tribului Squamish din Columbia Britanică, pe țărmul Pacificului.

² Cuvîntare ținută în 1967, la Vancouver, înregistrată pe bandă. Biblioteca Universității Washington din Seattle, sectorul audio-vizual, p. 32672.

sărbătorești centenarul, o, Canada, mă cuprinde tristețea pentru toți indienii din țară.

Pentru că te-am cunoscut cînd pădurile tale ale mele erau. Cînd îmi dădeau hrană și-mi dădeau și veșminte. Te-am cunoscut în izvoarele și-n rîurile tale, cu pești săgetînd și dansînd ageri în soare, iar apele acestea întruna veneau, veneau hrănindu-se din belșugul tău. Te-am cunoscut în vîntul tău nezăgăzuit. Și duhul meu, asemenea vîntului, hoinărea prin darnicele tale pămînturi.

Dar în acești îndelungi o sută de ani, de cînd venit-a omul cel alb, am văzut cum apune libertatea mea, asemenea somonului ce se pierde tainic în mare. Și obiceiurile ciudate ale Omului Alb, pe care niciodată nu le-am putut înțelege, au apăsât asupra-mi, pînă cînd mi-au tăiat răsufllarea.

Cînd am luptat să-mi apăr pămîntul și casa, mi s-a spus că-s sălbatic. Cînd n-am înțeles și n-am întîmpinat cu brațele deschise acest fel de viață, mi s-a spus că sînt leneș. Cînd am vrut să-mi cîrmuiesc, precum se cuvine, poporul, am fost jefuit de-ntreaga-mi putere.

Poporul meu e trecut cu vederea în cărțile tale de istorie ; el e doar cu puțin mai vrednic de luare-aminte în istoria Canadei decît este bizonul care rătăcea prin pășuni. Am fost batjocorit în piesele și-n filmele tale, cînd am băut din apa ta de foc și m-am îmbătat — eram beat, foarte, foarte beat. Și uitat-am toate.

O, Canada, cum pot să serbez împreună cu tine acest centenar, acești o sută de ani ? Să-ți mulțumesc pentru rezervațiile lăsate mie în frumoasele mele păduri ? Pentru peștii rîurilor mele, puși în cutii de conserve ? Pentru nesocotirea mîndriei și puterii mele, chiar față de-ai mei, de propriul meu popor ? Pentru lipsa voinței de luptă ? Nu ! Se cuvine să uit cele trecute și-apuse.

O, Doamne din ceruri ! Dă-mi înapoi îndrăzneala căpeteniilor din vremuri străbune ! Putere dă-mi să lupt cu tot

ce e-n jurul meu! Să fiu — așa cum am fost mai de mult — stăpînul celor ce mă-nconjoară! Să-mi însușesc supus această nouă cultură și prin ea să mă-nalț și să merg mai departe !...

REPREZENTANȚII
ÎNTREGII NAȚIUNI INDIENE¹

PROCLAMAȚIE :
CĂTRE MARELE TATĂ ALB ȘI ÎNTREGUL SAU POPOR²

Noi, americanii băștinași, ne proclamăm din nou drepturile asupra pămîntului cunoscut sub numele de Insula Alcatraz, în numele indienilor americani, pe temeiul drepturilor conferite descoperitorilor.

Dorim să fim drepecți și cinstiți în relațiile noastre cu locuitorii de rasă albă ai acestui pămînt³ și de aceea propunem următorul tratat :

Vom cumpăra sus-amintita Insulă Alcatraz cu prețul de douăzeci și patru de dolari (\$ 24) în mărgele de sticlă și pînză roșie, precedent stabilit de oamenii albi la cumpărarea unei insule similare, cu trei sute de ani în urmă. Știm că \$ 24 în mărfuri pentru aceste șaisprezece pogoane reprezintă mai mult decît s-a plătit la cumpărarea Insulei Manhattan, dar știm și că valoarea pămîntului s-a ridicat

¹ În noiembrie 1969, un grup de indieni a ocupat mica insulă Alcatraz din golful San Francisco, unde funcționase, vreme de multe decenii, una dintre cele mai întunecate închisori americane. Ei au respins ordinele guvernului de a părăsi Alcatrazul și au fost evacuați cu forța, în iunie 1971.

² *San Francisco Chronicle*, 15 dec. 1969, p. 2.

³ Administrația penitenciarelor lăsase pe insulă cîțiva reprezentanți și un număr de oameni de serviciu.

de-a lungul anilor. Oferta noastră de \$ 1,24 pe pogon e mai avantajoasă decît cei patruzeci și șapte de cenți, pe pogon, cît plătesc în mod curent oamenii albi indienilor din California pentru pămînturile lor. Vom da locuitorilor acestei insule o bucată de pămînt pe care s-o păstreze pentru ei înșiși, sub tutela Biroului pentru Problemele Indianilor Americani și a Biroului pentru Problemele Rasei Albe, și să fie a lor pe vecie, atîta vreme cît soarele va răsări și riurile vor curge spre mare. Îi vom călăuzi pe locuitori spre modul de viață cel mai potrivit. Le vom oferi religia, educația, obiceiurile noastre, în scopul de a-i ajuta să atingă nivelul nostru de civilizație și astfel să-i ridicăm pe ei și pe toți frații lor albi din starea lor barbară și nefericită. Propunem acest tratat în deplină bună credință și dorim să fim drepti și cinștiți în toate relațiile noastre cu oamenii albi...

Sîntem convinși că această așa-numită Insulă Alcatraz e mai mult decît potrivită pentru o rezervație indiană, așa cum o stabilesc standardele omului alb însuși. Prin aceasta înțelegem că acest loc se aseamănă cu majoritatea rezervațiilor indiene în punctele ce urmează :

1. E izolată de orice instalații moderne și nu dispune de mijloace adecvate de transport.
2. Nu are nici un curs de apă dulce.
3. Posedă instalații sanitare neadecvate.
4. Nu are zăcămintе minerale sau petrolifere.
5. Nu există industrie, astfel încît șomajul e foarte ridicat.
6. Nu există mijloace medico-sanitare.
7. Solul e pietros și neproductiv ; teritoriul nu oferă posibilități de vînătoare.
8. Nu sînt construcții pentru școli.
9. Populația de aici a fost întotdeauna mult mai numeroasă decît permite suprafața teritoriului.
10. Populația a fost întotdeauna ținută în condiții de prizonierat și locuitorii erau dependenți de alții.

Mai mult, va fi întru totul potrivit și simbolic ca navele venind din toate părțile lumii, intrînd prin strîmtărea Porții de Aur, să li se înfățișeze mai întîi un pămînt indian, și astfel să li se amintească adevărata istorie a acestei națiuni. Această insulă minusculă va fi un simbol al întinșelor pămînturi stăpînite cîndva de indienii cei nobili și liberi.

CONDUCĂTORII TRIBULUI HOPI

SCRISOARE CĂTRE PREȘEDINTELE STATELOR UNITE¹

Stimate domnule președinte,

Noi, conducătorii autentici și tradiționali, sîntem recunoscuți de poporul Hopi, păstrînd deplină autoritate asupra întregului pămînt și a vieții din emisfera vestică; ni s-a acordat dreptul de a conduce pe temeiul inițierii în tainele Naturii, ale Păcii și Armoniei, așa cum au fost ele date poporului nostru de el, cel cunoscut sub numele de Massau'u, Marele Spirit, care — cu foarte multe vreme în urmă — ne-a înmînat cărțile de piatră sfințite, păstrate de noi pînă în aceste zile. De-a lungul multor generații, înainte de venirea triburilor Navaho, poporul Hopi a trăit în locurile sfințite, cunoscute de voi sub numele de „Sud-vest” și

¹ În 1970, societatea minieră „Peabody Coal Company” a început exploatarea pe o suprafață de șaiseci și cinci de mii de pogoane din pămînturile stăpînite de indienii Hopi și Navaho. Scrisoarea de protest adresată președintelui Nixon de un grup de conducători ai tribului Hopi, a apărut în *The New York Times* din 17 august 1970.

de noi ca „Deplinul Centru Spiritual al continentului nostru”. Cei dintre noi, din poporul Hopi, care au urmat fără abatere calea cea dreaptă, au a vă transmite un mesaj, încredințat lor prin mijlocirea unei profeții.

Omul alb, cu lipsa lui de înțelegere a felului în care lucrează Natura, a slujit fața Maicii Țărine. Tehnologia avansată a Omului Alb a provenit din lipsa lui de grijă pentru cele ale sufletului și pentru nevoile adevărate ale tuturor ființelor vii. Dorința Omului Alb de a acumula putere și bunuri materiale l-a orbit, drept pedeapsă pentru chinurile pricinuite de el Maicii Țărine prin căutarea neistovită a ceea ce el numește resurse naturale...

Astăzi, pământurile sfințite ale poporului Hopi sînt sfirtecate de oameni care le răscolesc în căutarea cărbunelui și a apei ce ar putea spori puterea orașelor Omului Alb. Nu trebuie să îngăduim ca aceasta să continue, pentru că atunci Maica Natură va răspunde aducîndu-le oamenilor, așa cum ei știu de pe acum, sfîrșitul vieții. Marele Spirit a spus să nu lăsăm să se întîmple asta, chiar dacă așa s-a prorocit strămoșilor noștri. Marele Spirit a poruncit să nu-i luăm Pămîntului nimic din ce-i al lui, nici să nu nimicim făpturile vii. Marele Spirit, Massau'u, a poruncit ca omul să trăiască în armonie desăvîrșită și să păstreze pămîntul curat pentru toți copiii care vor veni după noi. Întregul popor Hopi și alți frați indieni de-ai noștri respectă această poruncă și Mișcarea pentru Unitatea Tradițională face astăzi eforturi să trezească din nou această conștiință în cugetul popoarelor indiene de pe întinsul țării. Guvernul de la Washington a nimicit credința noastră tradițională care constituie, de fapt, modul de viață al tuturor popoarelor ce viețuiesc pe aceste pămînturi. Știm că, pentru a putea supraviețui Zilei Purificării care se apropie, trebuie să ne întoarcem la principiile fundamen-

taie ale tradiției și să ne strângem laolaltă pe aceste temelii, ca adevărați conducători de drept ai acestui popor.

Astăzi, prorociile s-au împlinit. Drumuri largi, asemenea riurilor, trec prin ținuturile acestea ; omul vorbește omului prin firele de păianjen ale telefoanelor ; călătorește pe cărările cerului, în avioane ; două războaie au adus pustiu pe pământul oamenilor ; pămîntenii calcă pe solul lunii și pipăie lucirea stelcelor. Mulți s-au depărtat de calea arătată lor de Marele Spirit. Numai Massau'u poate să le descopere drumul care să-i ducă spre el.

Marele Spirit le-a spus oamenilor că, dacă o tigvă plină cu cenușă se va arunca pe pământ, va fi semn că oamenii vor muri și că nu va fi departe capătul drumului vieții. Noi am înțeles că semnul acesta e aruncarea bombelor la Hiroshima și la Nagasaki. Nu vrem să vedem că asemenea lucruri se vor mai întîmpla vreodată în istoria vreunui popor ; știu că stă în puterea oamenilor să întoarcă puterea aceasta spre folosuri pașnice și nu spre război.

Noi, conducătorii poporului Hopi, vorbind cu legiuită îndreptățire în numele lui, am primit poruncă de la Marele Spirit să dăm glas unci invitații către președintele Statelor Unite și către conducătorii oamenilor de pretutindeni și să discutăm bunăstarea umanității, așa încît Pacea, Unirea, Frăția să devină parte a vieții omului de pretutindeni.

Ai domniei-voastre

Thomas Banyacya — în numele conducătorilor
Așezării Tradiționale a poporului Hopi
Claude Kawangyawma, Shungopavy
Starlie Lomayaktewa, Mushongnovi
Dan Katchongva, Hoteville.

CE ȘTIU OAMENII ALBI DESPRE PĂMÎNT²

Oamenilor albi nu le-a păsat niciodată de pământ, nici de cerbi, nici de urși. Cînd indienii ucid o vietate, o fac pentru că vor să-i mănînce carnea. Cînd căutăm rădăcini, săpăm gropi mici în pământ. Cînd clădim case, săpăm gropi mici în pământ. Cînd dăm foc ierbii, să gonim lăcustele, nu aducem pagube pămîntului. Scuturăm cu grijă din copaci pînă și fructele de pin. Nu sfîrtecăm copacii ca să-i doborîm la pământ. Ne folosim numai de lemn mort. Dar Oamenii Albi ară adînc pămîntul, doboară copacii, ucid totul. Copacul le spune : „Nu-mi faceți așa ceva. Nu mă chinuiți. Nu mă răniți !” Dar ei îl doboară și-l taie în bucăți. Spiritul pămîntului îi urăște. Ei pun pulbere în pământ să arunce în aer copacii și-i răscolesc adîncurile. Taie copacii cu fierăstraie. Asta îi chinuie. Indienii nu rănesc și nu chinuie pe nimeni, dar Oamenii Albi nimicesc totul. Ei aruncă în aer stînci și le sfărîmă și le risipesc pe pământ. Stîncă le spune : „Nu-mi faceți așa ceva ! Nu mă răniți !” Dar Oamenii Albi nici n-o iau în seamă. Cînd indienii folosesc pietre, ei iau cîțiva bolovani rotunzi, pe care-i așază drept vetre.

Cum ar putea Spiritul pămîntului să-i îndrăgească pe Oamenii Albi ?! Tot ceea ce a fost atins de mina Omului Alb s-a prefăcut în rană și în durere.

¹ Bătrînă indiană, supraviețuitoare a unui trib puțin numeros, cîndva stabilit în ținuturile păduroase din California de Nord ; în 1971 ea trăia la Portland, în Oregon, unde fusese femeie de serviciu la căminele unei universități din oraș.

² Înregistrată pe bandă, la 15 august 1971.

2. VIAȚA ZILNICĂ

SĂGEATA APRINSĂ¹
ACOMA PUEBLO

VINĂTOAREA DE CERBI²

La început ne-am strîns laolaltă cu toții și ne-am împărțit în pîlcuri de cîte patru. Am pornit cîntînd :

„Plec din Ácoma și-n calț mocasinii mei cei noi ;

sînt bărbat și-n calț acum mocasini frumos cusuți.

Îmi vopsesc cu grijă trupul, mi-l vopsesc pe îndelete,
cu argilă albă, neagră, galbenă și roșie.

Și îmi pun pieptar de pînză, cu desene prea frumoase,

Și-mi încing apoi genunchii cu împletituri de lînă,

Și cu lînă împletită-mi leg și-ncheietura mîinii,

Brațu-apoi mi-l leg cu pînză, lungi fișii de pînză verde,
și cu crengi mlădii, pe care mi le prind de braț, cu panglici.

Cu vopsele negre, roșii, îmi vopsesc apoi obrazii.

Și îmi pun în păr, în creștet, pană luată de la șoim.

Tolba cu săgeți mi-o pun, arc cioplit din curcubec, și săgeți,
săgeți din fulger.

Merg cîntînd, și cîntu-mi cheamă cerbii să alerge-ncoace.“

După ce am mers o zi întreagă, am făcut popas. Căltorisorisem spre miazăzi ; ne-am oprit să găsim un loc pentru crenguțele sfinte³. Le-am pus cu grijă pe pămînt și le-am îngropat ca pe niște zei care ar putea să-mi audă rugă-

¹ Numele indian al căpeteniei James Paytiamo.

² *The North American*, oct. 1923.

³ Ramuri vopsite în negru și în roșu, împodobite cu pene, despre care indienii din Pueblos cred că ar avea puteri magice.

ciunile. Toți vînătorii făcură la fel. După că ne-am îngropat crengu ele sfinte, ne-am str ns în jurul focului.

Plecasem de-acasă cu merinde  i cu p ine gata coaptă, să ne  in  două s pt mini, cu mălai pentru fiertură, cu slănină, ceapă, cartofi, cafea  i zahăr. Nu luasem carne, pentru. că  tiam că locurile acelea erau pline de iepuri.

C nd am poposit în prima seară, după ce a căzut  nt nericul fiecare a pornit de unul singur să se roage zeilor acelor locuri. Rug ndu-ne, ne-am întors într-acolo unde g ndeam că s-ar putea afla cineva care să ne asculte rugăciunile. Ne-am rugat pisicii sălbatică, vulturului,  oimului, lupului  i altor jivine din acele locuri. Pe urmă, ne-am îngropat crengu ele sfinte, am luat o bucată de lemn, am presărat pe ea niște mălai  i i-am spus : „Ești cerbul pe care vrem să-l aducem încoace“.  i am luat bucata de lemn  i am pus-o în foc,  i am suflat peste mălai pe care-l  ineam în palme  i l-am aruncat în foc.  tiam că a a vom avea mai multă putere  i vom v na cu spor.

Pe urmă fiecare s-a așezat pe o pătură făcută sul, lingă foc. Trebuia să ne alegem conducătorii. Mai întii l-am ales pe căpetenia v n torii, *Tsa-ta-ow-ho-tcha* ; el trebuia să vadă că to i v n torii vor avea parte de cerbul lor. Dacă vreunul dintre ei n-ar fi fost destul de norocos să doboare un cerb, ceilal i trebuiau să împartă cu el. După aceea, l-am ales pe *Dta-pa-po*, cel care trebuia să vadă dacă în tabără domne te r nduiala  i să păstreze pacea între to i cei de-acolo. Cel mai t n r e ales întotdeauna să gătească bucatele, să aibă grijă de cai  i de cat ri  i să facă rost de lemne pentru foc. Dacă-i r m ne timp, după ce a spălat vasele  i a str ns apă  i lemne pentru foc, se poate duce  i el să v neze.

.După ce s-a hotărit cine să se îndeletnicească cu acestea toate, căpetenia v n torii d  poruncă să se a eze lingă foc, jivinele cioplite în cremene  i în alte soiuri de piatră, pe care fiecare v n tor le duce cu el  i care trec din tată în fiu, în casele oamenilor. După ce micu ele jivine se a az  pe

pământ, presărăm pe ele mălai și semănăm apoi un cerc de mălai în jurul lor. Pe urmă cîntăm un cîntec care spune: „Fiți bineveniți în adăpostul acesta al nostru. Vino și te-așează aici, lingă noi.“ Îl cîntăm pentru pisica sălbatică, poftind-o să vină și să se-așeze ; pe urmă pentru lup, pentru om, pentru bufniță și pentru șoimi. Cîntăm cîntec după cîntec, din amurg pînă-n zori. Dis-de-dimineată, fiecare își alege jivina cioplită în piatră, îi leagă o fișie de pînză în jurul grumazului și ia puțin mălai din săculețul pe care și-l ține alături. Ne rugăm zeilor străini din aceste locuri și suflăm mălaiul din mină, risipindu-l spre soare-răsare.

Se dă porunca să pornim mai departe, la drum ; sîntem mulțumiți cu toții și nimeni n-are voie, sub aspră pedeapsă, a se plînge de ceva. Cîntăm cu glas dulce de-a lungul întregului drum.

Cînd unul din noi lovește un cerb, aleargă să vadă jivina căzută. Ia o crenguță și-i scutură blana încet, fiindcă se știe că toți cerbii-s făcuți din fișii de nori și norii, de-aceea trebuiesc dați la o parte, ca să poți s-ajungi la trupul cerbului. Pe urmă, vînătorul scoate dintr-un săculeț ce-l are asupra-i puțin polen galben pe care-l strînsese cu grijă, din vreme, de la florile cîmpului ; îl ține între degetul mare și inelar, presară puțin pe botul cerbului, îl duce apoi la buze și-l suflă spre tabără, să-ndemne-ntr-acolo duhul cerbului.

Apucă cerbul de picioarele din față și-l trage, întorcîndu-l cu capul spre tabără. Pe urmă ia jivinele de cremene, pisicile sălbatice, lupii și urșii, atîtea animale cioplite în piatră cîte poate să ducă, le-așază pe trupul cerbului, ca ele să se hrănească din el și să-și capete iar puterea pe care le-o dăduse cîndva. Jivinele de cremene sînt cele dintîi care se-nfruptă din cerbul ucis. În vremea aceasta vînătorul își răsucesce o țigară din foi de porumb și, trăgînd fumul, vorbește cu cerbul de parcă ar vorbi cu o făptură omenească, spunîndu-i pe ce drum să apuce. Își strînge cu

grijă jivinele-n traistă, cuvîntînd către ele în vreme ce le aşază la rînd, şi le spune că se aşteaptă să fie destul de norocos ca să doboare încă un cerb. Şi-şi pune traista cu micuţele jivine în jurul grumazului, pe sub veşminte.

Scoate dintr-o altă traistă capul unei săgeţi de cremene şi se preface a tăia cerbul, pornind de la greabăn. În vremurile vechi, cînd nu se ştia de cuţite, cerbul era jupuit chiar de-adevărat cu capul suliţei sau al săgeţii. Vînătorul taie crengi tinere de ienupăr şi le-ntinde precum un pat gros, de-a lungul cerbului ; cînd trupul îi va fi jupuit, ele vor ţine sîngele să nu se scurgă în ţărîină, şi aşijderi praful, ca să nu pătrundă în carne.

După ce a jupuit cerbul şi i-a aşezat carnea pe patul de ienupăr, vînătorul îl despică în bucăţi. Mai întîi de toate, îi scoate măruntaiele ; scobeşte o groapă în pămînt şi îşi spală mîinile. Dacă nu-i nici un fel de apă în preajmă, se şterge cu cîrpa. Îşi moaie de patru ori mîinile în sînge şi-l toarnă în groapa săpată în pămînt, să-i dea de mîncare Maicii Țărîne. Apoi scoate din pîntecul cerbului splina şi-o pune alături, să-i fie hrană cerbului. Apoi taie vînatul în bucăţi.

...Şi după ce fiecare vînător doboară cîte un cerb, toţi ne hotărîm să plecăm spre casă. Pornim cîntînd cu glas tare şi-n urma noastră vin caii şi catirii încărcăţi de povara vînatului.

Iar cînd ajungem aproape de sat, ne-ncărcăm puşca şi tragem pe rînd cîte-un gont ; astfel, cei de-acasă numără împuşcăturile şi află cine sînt cei care se-ntorc. Şi-n drum, ne punem cunună din crengi de brad în jurul capului şi la hamul calului, şi pe capul cerbului vînat. Împodobim cu ramuri de brad chiar şi capul catirilor.

Şi-n vreme ce toţi cei rămaşi să ne aştepte acasă tre-băluiesc. punînd în rînduială vînatul şi dînd de mîncare la cai şi la catiri, noi nu mai avem altceva de făcut decît să spunem poveşti minunate despre tot ce ni s-a întîmplat în călătoria aceasta.

POVESTEA LUI POONOKOW¹

187

Poonokow² era fiul lui Kootanae Apee, căpetenia războinică. Era făgăduit unei fete și abia aștepta să-și facă rost de o piele de bizon ca să-și poată ridica un cort pentru el și soția lui. În timpul acesta, tribul Șerpilor³ aduse o grea jignire tribului nostru, și, atunci, tatăl lui Poonokow a adunat războinicii să meargă împotriva Șerpilor și să se răzbune. Printre ei era și Poonokow ; tribul nostru a câștigat izbînda și Poonokow s-a întors plin de mîndrie aducînd cu sine doi cai frumoși, dintre care pe unul voia să-l dea tatălui soției lui.

Dar, cît ținuse războiul, tatăl unui alt tînăr, umblind cu daruri și făgăduieli, o dobîndise pe fată pentru fiul lui. Un prieten al băiatului s-a dus la el în grabă să-i dea de veste de aceste întîmplări și să-l sfătuiască să-și ia gîndul de la ea ; dar dragostea lui Poonokow era prea puternică și n-a putut să urmeze sfatul. Și-a luat cei doi cai și a venit pînă aproape de sat, dar s-a oprit acolo ; prietenul lui a venit din nou să stea cu el de vorbă. Poonokow i-a cerut să-i trimită pe una din matusile lui și cînd ea a sosit, el i-a povestit toate cîte i se întîmplaseră, cum i se răpise fata care trebuia să-i fie soție și cum vrea să și-o ia înapoi și să-l ucidă pe hoț. Văzînd cît e de hotărît, matusa lui i-a făgăduit că o s-o pîndească pe fată, să vadă care-i voia ei, și că o să vină să-i dea și lui de veste.

Și i-a vorbit fetei și a aflat că și ea vrea să plece, să vină să-l întîlnească pe Poonokow. Au plecat, fiecare pe

¹ *David Thompson's Narrative of his Explorations in Western America (Povestirea lui David Thompson despre explorările sale în America de Vest)*, Toronto, 1916, p. 353.

² Al cărui nume înseamnă *Cerbul*.

³ Indienii Shoshone.

drumul lui, spre Casa Schimburilor de pe râul Saskatchewan, cale de șase zile de acolo. Când a ajuns aproape de Casă, el a văzut niște cai și, pentru că se rușina să se arate în fața ei cu cei doi cai ai lui, obosiți și murdari de drum, le-a luat șeile și le-a pus pe alți doi cai. Un indian care păzea caii, l-a văzut și a crezut că vrea să-i fure; l-a ochit și l-a împușcat în pîntece. Poonokow a știut de îndată că rana îi va aduce moartea, dar și-a găsit puterea să se tîrască pînă la Casa Schimburilor; și cum a ajuns acolo, s-a prăbușit la pămînt și le-a povestit celor dinăuntru ce i se întîmplase. A doua zi dimineata, simțind că moare, și-a luat cuțitul cel ascuțit, gata să-l împlinte în inima fetei care venise și ea la locul de întîlnire și stătea acum lingă el, privindu-l. I-a spus: „Voi pleca singur: mă iubești cu adevărat?”. Ea a început să plîngă, și-a plecat capul dar n-a rostit nici o vorbă. El a grăit: „Văd că nu mă iubești și că trebuie să pornesc singur la drum. Spune-i fratelui meu ce s-a întîmplat și că am pierit de mîna mea.” Și, zicînd acestea, și-a spintecat pîntecele dintr-o parte în alta și, rîzînd ca un nebun, a căzut și a murit.

Oamenii care se aflau în Casa Schimburilor l-au îngropat. Fata a rămas două zile lingă mormîntul lui; soarta ei era pecetluită și, de aceea, unii au sfătuit-o să meargă și să-și caute adăpost în vreun sat al tribului Blackfoot. Ea s-a împotrivit, spunîndu-le: „Mi-a poruncit să mă duc la frații lui, și la ei trebuie să mă duc”. Și, cerînd un cal, și-a luat merinde și a plecat spre satul unde trăiau frații iubitului ei. Când a ajuns acolo, le-a spus toată povestea; lor li s-a făcut milă de ea, pentru că știau că omul căruia ea îi fusese dată ca soție avea s-o ucidă. I-au spus asta și-au întrebato ce are de gînd să facă.

Ea a răspuns: „Știu ce s-ar fi convenit să fac, dar inima mea a fost slabă; acum însă nu mai ȳ așa; viața mea s-a dus și, de voi muri de mîna omului căruia i-am

fost dată, voi avea parte de o moarte rea iar, în lumea cealaltă, voi rătăci singură, fără prieteni, și nimeni nu va avea grijă de mine. Fratele vostru m-a iubit, el e acum în lumea cealaltă, va fi bun cu mine și mă va iubi; fie-vă milă, trimiteți-mă la el." O săgeată i-a străpuns atunci inima și sufletul ei a plecat să-și întâlnească iubitul. Au îngropat-o ca pe văduva fratelui lor.

cca 1784—1807

SAUKAMAPEE¹
CREE

AMINTIRI DIN VIAȚA MEA²

...Indienii Peeagan au fost întotdeauna un trib de frontieră, împotriva căruia tribul Șerpilor³ venea adesea cu război; chiar și atunci când nu erau însoțiți de prietenii lor, Șerpii erau foarte mulți și tribul Peeagan trimitea soli în satul nostru să ne ceară ajutor. Doi dintre ei au venit în satul tatălui meu, când eu eram un băiețandru de vreo cincisprezece ierni; tata a făgăduit să vină în satul Peeaganilor, și să aducă și războinici din tribul său, Nahathaway⁴. Trebuie să știți că eu sînt din tribul tatălui meu și nu din cel în care trăiesc acum.

Tatăl meu a luat cu el vreo douăzeci de războinici. Cîțiva dintre ei aveau puști, dar erau prea puțini plumbi

¹ Întîmplările din povestirile lui Saukamapee (care, cînd a fost întîlnit de David Thompson, avea 75—80 de ani) s-au petrecut între 1730 și 1781.

² *David Thompson's Narrative of his Explorations in Western America*, Toronto, 1916, p. 353.

³ Indienii Shoshone.

⁴ Indienii Cree.

și praf de pușcă și ei le lăsaseră acasă pentru vînătorii tribului. Drept arme aveau cîte o suliță (cel mai adesea, cu vîrf de fier, dar și unele cu vîrf de piatră), un arc și o tolă cu săgeți. Arcurile erau din lemn de scoruș și erau înalte pînă la bărbie ; într-o tolă erau cincizeci de săgeți, dintre care zece cu vîrf de fier, celălalte cu vîrf de piatră. Tata își purta cuțitul legat cu o curelușă pe piept și se-curea în cingătoare. Armele celor veniți împreună cu el erau cam la fel cu ale lui. Eu aveam arc cu săgeți și un cuțit de care eram foarte mîndru.

Am ajuns la Peeagani și la prietenii lor. Își înălțaseră tabăra în cîmpie, pe malul de miazănoapte al rîului. Erau în număr mare de tot. Am fost ospățați, un mare Cort al Războiului a fost ridicat și cîteva zile au trecut în cuvîntări, ospete și dansuri. Căpeteniile au ales dintre ei o căpetenie războinică și iată-ne gata să pornim spre luptă. Iscoadele noastre merseseră pînă departe și văzuseră o tabără mare a Șerpilor în cîmpiile de la Dealul Vulturilor. A trebuit să trecem rîul în canoe și cu plutele și am avut grijă să le ascundem bine, ca să le avem la îndemînă la întoarcere. După ce am ajuns pe malul celălalt i-am numărat pe oameni și am văzut că eram de treizeci de ori cît degetele de la două mîini și încă de cinci ori cît cele zece degete. Șerpii și-au trimis cercetașii în întîmpinarea noastră ; amîndouă taberele își arătau cu fală puterea, dar eu cred că ei erau mai mulți decît noi.

Și noi și ei am cîntat și am dansat, pe urmă ei s-au așezat pe pămînt, punîndu-și pavăzele lor mari dinainte și acoperindu-se, astfel, cu totul. Am făcut și noi același lucru, dar nu aveam atîtea scuturi și, de aceea, unele scuturi acopereau cîte doi oameni. Scuturile lor erau atît de multe, că se atingeau unul de altul. Arcurile lor nu erau atît de mari ca ale noastre, dar erau făcute dintr-un lemn mai bun și pe spate era acoperite cu zgîrciuri de bizon care le dau multă putere, iar săgețile lor zburau pînă departe și șuierau cînd veneau spre noi, întocmai ca plum-

bii cînd ies din pușcă. Virful săgeților lor era dintr-o cremene mai moale care se spărgea de cum atingea vreun lucru. Săgețile noastre cu virf de fier nu le străpungeau pavăzele, ci rămîneau înfipite în ele. De amîndouă părțile, au fost mai mulți răniți, dar nici unul n-a căzut la pămînt ; noaptea a pus capăt luptei, fără ca vreun scalp să fi fost luat de vreuna din tabere. În vremurile acelea, așa se încheiau luptele, dacă într-o tabără nu erau cu mult mai mulți războinici decît în cealaltă. Cea mai mare violență a unui război era (și la fel e și acum) să lovești și să nimicești cîte o tabără mică, de zece-douăzeci de corturi, unde stau vînătorii, despărțiți de ceilalți oameni ai tribului.

Am ajuns un om în toată firea și neamurile mele mi-au adus o nevastă. Era tinărară și frumoasă și ne iubeam mult. Am stat împreună o iarnă întreagă ; și iată că într-o dimineață au venit iarăși solii prietenilor noștri să ne ceară ajutor.

În timpul acesta, multe se schimbaseră în cele două tabere. Aveam mai multe puști și săgeți cu virf de fier decît înainte ; dar dușmanii noștri, tribul Șerpilor și prietenii lor aveau *misstutim*¹ pe care umblau călare, iuți ca niște cerbi. Îi izbeau din goană pe cei din tribul Peeagan cu niște măciuci de piatră cărora le spuneau *pukamaggan* ; mulți dintre ai noștri au căzut, astfel, cu țestele zdrobite. N-am înțeles bine ce se întîmpla și ne-am speriat foarte rău : nu mai văzusem *misstutim* și nu ne dădeam seama ce fel de jivine puteau fi acestea. Doar trei dintre ai noștri au ieșit la luptă, și eu ar fi trebuit să mă țin deoparte, dacă nu i-aș fi auzit pe cei din neamul nevestei mele cum spuneau că traista vrăjită cu leacuri a tatălui ei va trebui cinstită cu scalpul unui Șarpe.

Cînd am ajuns la prietenii noștri, ei au înălțat Marele Cort al Războiului, am ținut cuvîntări și unii și alții și am

¹ Cai ; în traducere literală, „cîini mari“.

fost poștiți la ospete și la dansuri, ca odinioară. Căpetenia războinică ne-a cercetat cu privirea, a văzut că noi și indienii Tribului de Piatră¹ aveam laolaltă zece puști și că fiecare dintre noi aveam câte treizeci de plumbi și pulbere destulă, așa încît a socotit că la noi se afla puterea întregii tabere. După cîteva zile de mers, cercetașii noștri ne-au adus vestea că dușmanii erau în apropiere, adunați într-o tabără mare, dar că nu aveau cai. Cînd oștile s-au întîlnit, fiecare s-a fălit, ca de obicei, cu numărul luptătorilor, al armelor și al scuturilor ; și în fiecare privință ei erau mai puternici, în afara puștilor pe care nu le-am arătat, ci le-am ținut în învelitorile lor de piele : dacă le-am fi arătat, dușmanii le-ar fi luat drept niște măciuci ceva mai lungi.

Multă vreme, nu ne-au lăsat să bănuim cum au de gînd să lupte. Apoi, o căpetenie înaltă și-a strîns o ceată puternică și a lovit tabăra noastră drept în mijloc, în vreme ce toți ceilalți au pornit la luptă cu cei din fața lor. Ne-am pregătit și noi de luptă cît am putut mai bine. Cei care aveau puști s-au așezat în față și fiecare ținea în gură doi plumbi și în pumnul stîng praful de pușcă, gata să-și încarce pușca după ce vor trage.

Am băgat de seamă că mulți dintre ei aveau măciuci scurte, de piatră, pentru lupta de aproape ; acestea sînt arme foarte primejdioase și dacă ei ar fi sărit la luptă, am fi fost înfrinți, pentru că erau mai mulți și aveau arme mai bune, pe cînd noi nu am fi putut trage decît de două ori. Ne aflam, deci, în grea cumpănă acolo, în cîmpia întinsă ; și fiecare căpetenie își îndemna oamenii să nu dea înapoi. Ochii noștri erau ațintiți la căpetenia cea înaltă a lor și la mișcările pe care le făcea și care păreau a fi potrivnice sfaturilor date de căpeteniile mai bătrîne :

¹ Indienii Assiniboine.

eram doar la o bătaie de săgeată unul de altul. Încetul cu încetul, căpetenia cea înaltă a început să dea înapoi și să-și rînduiască luptătorii în obișnuitorul lor șir, așezînd pavăzele una lîngă alta, pe pămînt, astfel încît să se atingă între ele, fiecare pavază fiind lată de trei picioare, ba chiar și mai mult. Stăteam întinși la pămînt în fața lor și așteptam căderea nopții, nerăbdători să ne tragem cît mai repede înapoi. Căpetenia noastră războinică stătea în preajma noastră, dornică să vadă ce sînt în stare puștile pe care le aveam. Dușmanii se aflau prea departe pentru ca plumbii noștri să-și atingă ținta și l-am rugat să ne lase să ne apropiem pînă la vreo șaiszeci de yarzi. Ceea ce am și făcut, mișcîndu-ne cu grijă, încetul cu încetul, tîrîndu-ne la pămînt în spatele pavazelor. Pîndeam clipa în care își încordau arcurile să tragă în noi : atunci trupurile lor ne erau ținte sigure. Am ochit și am tras și i-am ucis sau i-am rănit greu pe toți cei în care țintisem.

Căpetenia războinică s-a bucurat foarte și tribul Șerpilor, văzînd că au căzut atîția morți și atîția răniți, nu a mai cutezat să iasă de după scuturi. Căpetenia noastră ne-a poruncit pe urmă să ne răspîndim printre ceilalți luptători așezați în șir, ceea ce noi am făcut de îndată și, cînd am tras am pricinuit mare spaimă printre dușmani. Lupta începuse pe la amiază, acum soarele nu ajunsese încă la jumătate de cale spre asfințit, cînd i-am zărit pe cîțiva dintre ai lor cum se tîrăsc înapoi, lăsîndu-și scuturile pe loc și, după ce ajung ceva mai departe, o rup la fugă. Căpetenia războinică văzu aceasta, și mergînd de-a lungul șirului nostru, le spuse tuturor căpeteniilor să-și țină oamenii pregătiți să se repeadă la luptă împotriva întregului șir al dușmanilor, cînd el va da semn. Și a ieșit în frunte, purtînd o sulită și, chemîndu-ne să-l urmăm, se năpusti spre șirul lor. Într-o clipă, toți am pornit după el și cei mai mulți dușmani au luat-o la fugă ;

dar o parte din ei s-au luptat cu vitejie, iar dintre ai noștri au căzut peste zece morți și mulți alții au fost răniți. Unii dintre ai noștri s-au luat după cei care fugeau și au și ucis câțiva dintre ei ; dar au primit poruncă să se întoarcă, pentru că în jurul fiecărui leș al dușmanului se strinseseră cinci ori șase de-ai noștri, luptându-se să-i ia scalpul, sau o bucată din veșmînt, sau vreun alt lucru al celui mort, ca semn al biruinței. Dar cei trei din tribul nostru, Cree, și cei șapte prieteni ai noștri din Tribul de Piatră au stat deoparte și n-au luat nimic.

A doua zi în zori, Căpetenia războinică le-a cuvîntat, lăudîndu-le vitejia și spunîndu-le să înalțe un Cort mare al Războiului în amintirea izbînzii lor ; ceea ce ei au și purces să facă și, pe la amiază, cortul era gata.

Atunci, Căpetenia războinică le-a chemat pe celelalte căpetenii și le-a spus să-și strîngă oamenii și să-i aducă la cort. În puțină vreme, au venit cu toții ; cei care-și pierduseră vreun neam și-au înnegrit obrajii, iar cei care ucisese un dușman sau voiau să se creadă asta, își vopsiseră fața cu negru și cu dungi roșii. Cei care nu voiau să se laude nici cu una, nici ce cealaltă, se vopsiseră cu roșu și cu dungi de culoarea lutului. Nu ne-am vopsit fața, pînă cînd Căpetenia războinică nu ne-a spus să ne vopsim frunțile și ochii în negru și în culoarea lutului, pentru că purtasem puști și se cuvenea să ne deosebim astfel de toți ceilalți. Cei care luaseră scalpurile dușmanului pășiră în față ; scalpurile erau bine întinse pe o creangă de salcie. Erau mai mulți de cincizeci și scoteau cu toții strigăte puternice și cîntau cîntecul izbînzii. Cînd au terminat cu strigătele, Căpetenia războinică le-a spus că, dacă se cuvenea cuiva scalpul vreunui dușman, aceștia eram noi, pentru că noi, cu puștile noastre, cîștigasem izbînda și că aveam dreptul să plecăm de îndată de pe cîmpul de luptă și că zece scalpuri trebuiau să ni se dea nouă. Ceea ce s-a și făcut și fiecăruia dintre noi i s-a dat un scalp.

Toți cei ai căror obraji se înnegriseră în semn de jale pentru că le murise vreo rudă sau vreun prieten s-au apropiat atunci și au cerut celelalte scalpuri să le țină în mâini spre folosul celor plecați. Ceea ce a prilejuit o îndelungată sfadă cu aceia care luaseră scalpurile dușmanilor ; veneau pe rînd dinaintea Căpeteniei războinice și cei care luaseră semnul izbînzii de pe capul dușmanilor uciși de ei spuneau că sufletele dușmanilor pe care-i ucisese fiecare din noi erau ale noastre și că le dăruisem rudelor plecate în altă lume și ne legasem să le dăm lor și să le fie sclavi. Cei care luaseră scalpurile dușmanilor găsiți morți sub scuturile lor nu știau ce să spună, pentru că nici unul n-ar fi putut jura că el l-a ucis cu adevărat pe dușmanul al cărui scalp îl avea acum și, cu toate acestea, țineau să-i trimită sufletul în cealaltă lume, să-i fie sclav vreuneia din rudele plecate acolo.

S-a iscat astfel mare sfadă și căpeteniile mai bătrîne au hotărit că așa ceva nu se poate face și că nimeni n-are dreptul să trimită sufletul unui dușman să fie sclav în cealaltă lume, în afara războinicului care-l ucisese cu adevărat. „Scalpurile pe care le aveți, ziceau ei, sînt semne ale izbînzii voastre, dar ele nu vă dau drept asupra sufletului celui căzut, căruia i-ați luat scalpul. Numai cel care a ucis un dușman are dreptul asupra sufletului să-l trimită să-i fie sclav cui o vrea el.“ Această hotărîre nu le-a plăcut, dar au fost siliți să i se supună. Apoi căpeteniile bătrîne s-au întors spre noi și ne-au lăudat pentru felul în care ne purtasem în luptă, că fiecare din noi ucisese cel puțin doi dușmani ; trebuia acum să ne întoarcem la ai noștri și, pentru că eram tineri cu toții, să-i întrebăm pe cei mai bătrîni cui se cuvine să-i trimitem sufletele celor uciși iar pînă atunci să-i lăsăm să rătăcească prin cealaltă lume.

Căpeteniile ar fi vrut să rămînem și ne-au făgăduit cîte o nevăstă tînă și frumoasă și ne-au făgăduit că or să ne

înfieze și să fim asemenea copiilor lor, dar le-am spus că eram nerăbdători să ne vedem iarăși rudele și pe toți ai noștri și că, după aceea, poate că ne vom întoarce. Când toată sărbătoarea izbînzii s-a terminat, ne-am strămutat în tabere mari, cu femei și cu copii cu tot, la hotarul cu Țara Șerpilor și vînam bizoni și cerbi roșii, care erau foarte mulți prin acele locuri, și doream nespus să vedem deaproape un cal despre care auzisem atît de multe. În cele din urmă, cînd cădeau frunzele, am auzit că unul fusese ucis de o săgeată care-i străpunsese pîntecul și că indianul Șarpe care fusese călare fugise ; ne-am dus cu toții să-l vedem și ni s-a părut foarte frumos ; semăna cu un cerb care-și pierduse coarnele. Nu știam ce nume să-i dăm. Dar, pentru că era sclav al omului, asemenea ciinelui care ne căra lucrurile, i-am spus Ciîne Mare.

Am plecat spre satul alor noștri... Mă gîndeam numai cum o să mă arăt cît mai falnic în fața soției mele și a părinților ei și cum o să-i dau în dar tatălui ei scalpul cu care să-și împodobească traista cu leacuri vrăjite. Și, înainte de-a ajunge în sat, ne-am îmbrăcat și ne-am vopsit obraji să arătăm cît mai frumos cu puțință și eram tare mîndri de înfățișarea noastră. Am văzut în depărtare niște prieteni de-ai mei și am alergat spre ei ; întrebîndu-i, am aflat că părinții mei au plecat spre ținuturile joase dinspre Lacuri și că, după ce plecasem la război, înainte ca luna să se fi rotit de trei ori, soția mea plecase cu un alt bărbat și că tatăl ei nu putuse s-o împiedice și că se îndreptaseră cu toții spre miazănoapte să petreacă iarna acolo.

Cînd am auzit acestea, am simțit de parcă mi-ar fi smuls cineva inima din piept ; n-am scos nici o vorbă, dar eram plin de mînie și dorință de răzbunare. În noaptea aceea n-am dormit, ci îmi tot făceam planuri cum să plătesc o asemenea viclenie. În zori, prietenii mei au venit să mă îmbărbăteze și să-mi spună că n-are rost ca femeia aceasta să-mi pricinuiască atîta durere, că se cuvine să mă

gîndesc la ea doar cu scîrbă și fără tristețe. Că un adevărat războinic nu trebuie să pătimească din pricina unei femei, că sînt destule femei și că voi putea găsi o alta care să-i ia locul în casa mea. Alții ziceau, că, dacă aș fi rămas acasă cu soția mea, în loc să mă duc să mă bat cu tribul Șerpilor, așa ceva nu s-ar fi întîmplat. Mînia mi s-a mai domolit, i-am dat unui prieten scalpul pe care-l adusesem și l-am rugat să-l dea tatălui meu.

Pe urmă, m-am despărțit de ai mei și am venit să trăiesc laolaltă cu Peeganii care m-au primit cu bucurie în mijlocul lor. Cînd le-am spus că vreau să rămîn cu ei pentru totdeauna, căpetenia cea mare mi-a dat de soție pe fiica lui cea mai vîrstnică ; ea e sora căpeteniei de acum și, așa cum puteți vedea, a îmbătrînit și ea, pentru că a trecut atîta vreme de cînd îi sînt soț.

Spaima și durerea pe care le-a pricinuit lupta aceea și frica de puștile noastre i-au împiedicat pe cei din tribul Șerpilor să mai iasă la război ; luptele au avut, de atunci încoace, înfățișarea unor încăierări între cete mai mici. Eram întotdeauna în cîștig, din pricina puștilor pe care le aveam, a săgeților cu ascuțiș de fier, a cuțitelor lungi, a baionetelor și a toporiștilor pe care le cumpărasem de la negustorii albi. Tribul Șerpilor nu avea nici una din armele acestea, în afara celor pe care le luau drept pradă din vreo tabără de-a noastră mai mică pe care o nimiciseră, dînd uneori năvală pe neașteptate. Neguțătorii nu veneau să facă schimburi cu ei.

Și așa mergeam mai departe prin cîmpiile acelea frumoase dinspre Stag River, cînd moartea s-a abătut asupra noastră și a doborât mai mult de jumătate din noi ; ea se chema acum Vărsat Negru, despre care nu știam nimic pînă nu ne lovise atît de nemilostiv. Îl luasem de la tribul Șerpilor. Cercetașii noștri ne-au adus într-o zi o veste care ne-a uimit pe toți : văzuseră un sat care părea prea mare ca să ne încumetăm să pornim la luptă împotriva lui ; dar,

de pe colina înaltă, de pe care priveau ei, se arăta un lucru tare ciudat. Anume, nu se vedea nimeni vinînd, nici umblînd prin preajmă. Erau cîțiva cai, dar nici unul nu s-a mișcat la vederea oamenilor, și o cireadă de bizoni păștea netulburată printre corturi. Ne-am gîndit că s-ar putea să fie un șiretlic de luptă și războinicii noștri erau siguri că un alt sat, mai mare, fusese înălțat undeva prin apropiere. Că satul pe care-l văzuseră cercetașii era destul de mare ca să se împotrivească cu toată puterea cetelor care s-ar fi năpustit spre el și că, în timpul acesta, celălalt i-ar fi venit în ajutor și i-ar fi copleșit pe năvălitori, așa cum ni se întimplase nouă înșine o dată, cînd pierdusem mulți oameni în luptă.

Sfatul le-a poruncit cercetașilor să se întoarcă, să se furișeze pe lîngă sat și să treacă mai departe, ca să vadă cu ochii lor dacă nu mai e vreun sat prin acele locuri. În vremea asta, noi ne-am apropiat cu tabăra cu tot. Cercetașii s-au întors și ne-au spus că nu se mai zăreau nici un fel de corturi și că satul părea în aceeași stare în care fusese mai înainte. Ei se apropiaseră, însă, prea mult de sat și fuseseră văzuți, de aceea, a doua zi, în zori, am năvălit asupra corturilor cu pumnalele și cuțitele și am început lupta. Dar îndată ne-am oprit, cuprinși de groază : ochii noștri înspăimîntați nu vedeau pe nimeni în stare să se ridice la luptă, ci pretutindeni numai morți sau oameni care trăgeau să moară. Întregul sat avea o înfățișare care te înfricoșa. Nu ne-am atins de ei, am ieșit din corturi și am ținut grabnic sfat, să hotărîm ce avem de făcut. Cu toții am crezut că Spiritul cel Rău a pus stăpînire pe satul acesta și i-a nimicit pe locuitori. Am hotărît să luăm doar cîteva corturi aflate într-o stare mai bună și numai prada care se arăta a fi curată și neatinsă de rău. Așa am și făcut, și le-am luat și cei cîțiva cai pe care-i aveau și ne-am întors în tabără.

A doua zi, molima a izbucnit în tabăra noastră și se întindea de la un cort la altul, purtată de Spiritul cel Rău. Nu credeam că oamenii ar putea să-și dea unul altuia o asemenea năpastă, așa cum nu puteau să-și dea altuia rănile trupului. Noi nu am avut de pățimit atât de mult ca aceia care stăteau lângă râu : moartea a dat năvală în corturile lor și i-a doborât pe toți. Pe lângă corturile noastre trecea un pîrîu și cam a treia parte dintre noi a murit. Dar în alte tabere nu a scăpat viu nici unul dintre cei de acolo.

Cînd, după multă vreme, molima a plecat dintre noi, ne-am dus să-i găsim pe ai noștri. Dar nu am fost întîmpinați cu dansuri și cîntece, ci cu lacrimi, strigăte de jale și bocete pentru cei care nu aveau nicidec să se mai întoarcă la noi. Nimeni nu se mai gîdea la război, trebuia să plecăm la vînat, să aducem de mîncare pentru ai noștri, pentru că în timpul molimii toate merindele tribului fuseseră mîncate, fără să se fi gîndit cineva să le împrăspăteze. Dar a trebuit să ne dăm seama că bizonii și cerbii plecase și ei și nu rămăseseră nici jumătate din cîți fuseseră înainte. Nu știam încotro se duseseră, dar eram siguri că Spiritul cel Bun ne părăsise și-l lăsase pe Spiritul cel Rău să ne fie stăpîn. Puținul pe care l-am agonisit l-am dat în dar Spiritului celui Rău, să plece de la noi și să se ducă la dușmanii noștri. Spiritului celui Bun i-am dăruit pene, ramuri de copac și iarbă frumos miroitoare.

Inima ne era plină de durere și știam că nu vom mai fi așa cum fuseserăm înainte. Singura noastră îndeletnicire era vînătoria, vrînd să adunăm merinde pentru ai noștri ; mai vînam castori, lupi și vulpi, cu ale căror blănuri făceam negoț ; și primeam în schimb cele de trebuință pentru noi și pentru rudele noastre. De atunci, nu ne-am mai gîndit la război ¹ și poate că ar trebui să facem pace

¹ Epidemia de variolă a avut loc în 1781, iar Thompson nota relatările lui Saukamapee în jurul lui 1790—1792.

cu tribul Șerpilor, pentru că și ei au avut de îndurat ca și noi și pentru că ne-au lăsat tot ținutul acesta frumos de pe malurile lui Bow River...

HIN-MAH-TOO-YAH-LAT-KEKHT¹
NEZ PERCÉ

MOARTEA TATĂLUI MEU²

Tata trimise după mine. Mi-am dat seama că era pe moarte. I-am luat mîna în mîinile mele. Mi-a spus : „Fiule, trupul meu se întoarce la maică-sa, Tărîna și spiritul meu va porni în curînd să-l întîlnească pe Căpetenia Marele Spirit. Cînd nu voi mai fi, gîndește-te la țara ta. Ești căpetenia acestui popor. El privește spre tine, așteptînd să-i fii călăuză. Să-ți aduci întotdeauna aminte că tatăl tău nu și-a vîndut niciodată țara. Trebuie să-ți acoperi urechile dacă ți se cere să închei o învoială de vînzare a țării. Nu va mai trece mult, și Oamenii Albi se vor afla pretutindeni în jurul tău. Ei nu-și iau ochii de pe aceste pămînturi. Fiul meu, nu uita cuvintele acestea ale celui care moare. Trupul tatălui tău e al acestui pămînt. Să nu vinzi niciodată oasele tatălui și ale mamei tale.” I-am strîns mîna tatei și i-am spus că-i voi apăra cu viața mea mormîntul. Tata a surîs și a plecat spre tărîmul spiritului.

¹ În traducere, numele înseamnă Tunet-ce-se-îndreaptă-spre-cele-mai-semețe-înălțimi-ale-muntelui ; americanii i-au spus *Chief Joseph*. Faimoasa căpetenie a indienilor Nez Percé (al căror nume indian e Chute-pa-lu) își amintește de cuvintele rostite de tatăl său, Tù-eka-kas, în 1871, pe patul morții.

² *North American Review*, apr. 1879, p. 16.

L-am îngropat în valea cea frumoasă a apelor învolburate. Iubesc pământul acesta mai mult decît tot restul lumii. Un om care nu iubește mormîntul tatălui său e mai rău decît o jivină sălbatică.

NEZ PERCÉ

CUVINTELE ROSTITE ÎN ZORI ¹

1. *Crainicul aleargă în jurul taberei.*

Vreau să știu dacă s-a trezit tot norodul. E dimineață. Sîntem cu toții în viață, deci să aducem mulțumită. Scu-lați-vă ! Priviți în jurul vostru ! Duceți-vă să vedeți caii, dacă nu cumva lupii au mîncat vreunul. Să mulțumim că toți copiii ne trăiesc ! Și voi, cei mai bătrîni ! Și voi, cele mai vîrstnice dintre femeile noastre ! Și toți prietenii noștri sînt în viață în alte sate ! Dar sînt pe semne și unii care în dimineața asta au căzut bolnavi și pentru asta copiii sînt cuprinși de tristețe, și prietenii lor sînt și ei triști.

2. *Cuvinte rostite înainte de-a începe Dansul Războiului*

Oameni, lăsați totul deoparte pentru că o să începem un dans. Puneți-vă straietele cele mai frumoase și gătiți-vă de dans. Oameni, vom vedea veșmintele celor morți demult ; să vină toți, fiindcă altă dată s-ar putea să nu ne mai aflăm în viață...

¹ Franz Boos, *Folk-Tales of Salishan and Sahaptin Tribes*, New York, 1917, p. 201.

CUM NE VORBESC Cei MORȚI²

Știu că poporul nostru are o remarcabilă putere de concentrare și de abstractizare, și uneori îmi închipui că o apropiere de natură, de felul aceleia pe care am descris-o, face ca spiritul să rămână sensibil la impresiile nepercepute în mod obișnuit. Unii dintre noi par să posede o intuiție cu totul deosebită, ce le dă puțință să descopere locul unui mormînt : ei explică asta spunînd că au primit un mesaj din partea spiritului celui plecat dintre noi. Buna mea era și ea înzestrată cu o asemenea putere și, așa cum îmi aduc aminte, ori de cîte ori ne ridicam tabăra într-un pămînt străin, fratele meu și cu mine căutam oasele celor morți în locul indicat de ea, acolo unde, ne spunea, se afla străvechiul mormînt al unui războinic căzut. Și le găseam întotdeauna. Semnele exterioare ale mormîntului dispăruseră de mult.

¹ Născut în 1858 în Minnesota, Ohiyesa a fugit împreună cu unchiul său, în Canada, după ce familia îi fusese masacrată de soldații americani, în 1862. A dus viața nomadă a triburilor Sioux, pînă ce a împlinit cincisprezece ani. În 1887 a absolvit Colegiul Dartmouth, iar în 1890 a primit titlul de doctor în medicină al Universității din Boston. În 1902 a publicat cea dintîi carte a sa, *Copilărie indiană*. Activitatea sa literară și de istoric al triburilor indiene au făcut din el unul dintre cei mai celebri scriitori ai poporului său. A murit în 1939. Este cunoscut sub numele de Charles Eastman.

² Charles Eastman *The Soul of the Indian*, Boston, 1911, p. 163.

DRAGOSTEA DE NATURA²

Indianul Lakota iubea cu adevărat natura. Iubea pământul și toate lucrurile de pe pământ și dragostea lui creștea pe măsură ce înainta în vîrstă. Bătrînii ajungeau să le fie drag pământul în cel mai deplin înțeles al cuvîntului și se culcau în țărîna sau se sprijineau de o piatră cu simțămîntul că se aflau lîngă o mamă iubitoare și ocrotitoare. Era o mîngîiere a trupului să simtă atingerea pământului și bătrînilor le plăcea să-și scoată mocasinii și să umble cu picioarele goale în țărîna cea sfîntă. Corturile lor erau înălțate de-a dreptul pe pământ și altarele erau clădite din pământ. Păsările ce zburau prin văzduh veneau să se odihnească pe pământ și pământul era locul ce adăpostea tot ce se născuse, trăise și crescuse pe lume. Țărîna aducea alinare, dădea putere, însemna curățenie și tămăduire.

De aceea, indienii bătrîni obișnuiesc și astăzi să stea de-a dreptul pe pământ, în loc să se proptească în vreun toiag care i-ar fi îndepărtat de această putere dătătoare de viață. Cînd se așază sau se întind pe pământ, pot gîndi mai adînc și pot simți mai puternic lucrurile : pot să vadă mai clar tainele vieții și să se apropie mai mult de alte vieți din preajmă, contopindu-se cu ele...

¹ Născut în 1868, căpetenia Luther Urs-în-două-picioare și-a petrecut copilăria în cîmpiile din Nebraska și din Dakota de Sud. La unsprezece ani a fost unul dintre primii elevi ai școlii indiene din Carlisle în Pennsylvania. În 1883 a devenit învățător la școala din rezervația Rosebud din Dakota de Sud. A participat în calitate de interpret la spectacolele trupei lui Buffalo Bill și și-a petrecut ultimii ani ținînd conferințe și scriind cărți de istorie indiană. Tribul Lakota din care făcea parte trăia în regiunea de vest a Marilor Cîmpii.

² Chief Luther Standing Bear, *Land of the Spotted Eagle* (Țara vulturului pestriț), Boston, 1913, p. 192—193.

Înrudirea cu toate creaturile pământului, aerului și apei era un principiu real și activ. Indianul iubea lumea jivinelor și a păsărilor cu un sentiment frățesc, care-l făcea pe cel din tribul Lakota să se simtă în siguranță în mijlocul lor ; și atât de aproape ajungeau unii dintre indienii Lakota de prietenii lor cu blănuri și cu pene, încît întemeiau o adevărată frăție și vorbeau aceeași limbă.

Bătrînii Lakota erau înțelepți. Ei știau că, dacă se desparte de natură, inima omului se împietrește. Că nepăsarea față de tot ceea ce crește și viețuiește pe lume duce curînd la nepăsare față de oamenii înșiși. Așa încît, îi țineau pe tineri în preajma acestor înrîuriri ce îmblînzesc ființa omului.

TÎNARA CĂPETENIE ¹
CAYUSE

CE GRAIEȘTE PĂMÎNTUL ²

Mă întreb dacă pămîntul vrea să ne spună ceva. Mă întreb dacă pămîntul ne ascultă. Mă întreb dacă pămîntul va prinde viață și ce se va întîmpla după aceea. Dar eu aud ce grăiește pămîntul. Așa grăiește pămîntul : „Cel care m-a

¹ Cuvîntarea Tinerei Căpetenii a fost rostită la Marele Sfat indian de la Walla Walla, convocat de Isaac Stevens, guvernatorul Teritoriului Washington și de generalul Palmer, superintendent al Problemelor indiene din Oregon. Guvernatorul Stevens voia să stabilească trei rezervații : una pentru triburile Cayuse, Walla Walla și Umatilla ; o a doua pentru tribul Nez Percé ; a treia pentru indienii Yakima. Tînăra Căpetenie a fost unul dintre cei care s-au opus cu vehemență acestui plan.

² Lawrence Kip. *The Indian Council in the Valley of Walla Walla*, (Sfatul indian din valea Walla Walla), New York, 1855, p. 22.

așezat aici a fost Marele Spirit. Marele Spirit îmi spune să-i hrănesc așa cum se cuvine pe indieni." Marele Spirit le-a spus rădăcinilor să-i hrănească fără conținere pe indieni. Apa spune același lucru ; „Marele Spirit mă îndrumă și-mi spune : «Hrănește-i pe indieni așa cum se cuvine»". Iarba spune și ea : „Hrănește-i pe indieni așa cum se cuvine". Pământul, apa, iarba spun : „Marele Spirit ne-a dat nume. Purtăm numele dat de el și ni-l păstrăm." Pământul spune : „Marele Spirit m-a așezat aici să dau putere la tot ce crește pe grumazul meu, la copaci și la roade. În același chip — grăiește pământul — din trupul meu a fost plămădit omul." Așezînd oamenii pe pământ, Marele Spirit a vrut ca ei să aibă neconținută grijă de el și unul celuilalt nici un rău să nu-i facă...

DAKOTA

INTRUPĂRILE VIEȚII¹

Tot ce se mișcă se oprește din cînd în cînd și din loc în loc. Pasărea se oprește din zbor aici, să-și dureze cuib, apoi dincolo, ca să se odihnească. Omul se oprește din mers, ori de cîte ori îi e voia. Așa s-a oprit și Dumnezeu. Soarele, care e atît de strălucitor și de frumos, e un loc al opririi sale. S-a oprit și cu luna, cu stelele și cu vînturile. Copacii, jivinele sînt și ele semne ale opririi sale ; și indienul se oprește la aceste locuri și către ele își trimite rugăciunile ca ele să ajungă acolo unde s-a oprit Dumnezeu și să-i aducă ajutor și binecuvîntare.

¹ James Owen Dorsey, *A Study of Siouan Cults*, (*Studii despre riturile indienilor Sioux*), Washington, D.C., 1894, p. 435.

LEGENDA ALABAMEI²

Frații mei, amintirea indienilor trebuie să stăruie mereu pe aceste pământuri. Cuvintele graiurilor noastre au dat nume multor lucruri frumoase care vor vorbi neconținut de noi. Minnehaha³ va rîde împreună cu noi, Seneca va da strălucire chipului nostru, Mississippi ne va murmura durerile. Întinsa Iowa și Dakotele cu pământul vălurit și rodnicul Michigan ne vor șopti numele soarelui care le sărută. Niagara cea care mugește, Illinois care suspină, Delaware — cel care cîntă vor îngîna *Dta-wa-e*, Cîntecul morții noastre. Veți putea voi și copiii voștri să auziți acest cîntec veșnic fără să vă tresară inima ? Sîntem vinovați de un singur păcat : am stăpînit lucrurile pofțite de Omul Alb. Ne-am dus spre soare-apune și ne-am lăsat casele în seama Omului Alb.

Frații mei, e o poveste a poporului meu despre o căpetenie care își ducea pe cei rămași din tribul lui ; și a trecut el un rîu mare și și-a înfipt bățul *tipi*-ului în pămînt, strigînd : „*A-la-ba-ma !*“. Ceea ce în limba noastră înseamnă : „Aici putem rămîne !“. Dar el n-a văzut viitorul. Pentru că a venit Omul Alb : căpetenia și tribul lui n-au putut rămîne acolo. Au fost alungați și, într-o mlaștină neagră, au fost împinși în smîrcuri și uciși cu toții. Cuvîntul rostit de el cu atîta tristețe a dat nume unui stat al Omului Alb. Nu, e loc sub stelele acestea care ne surîd de deasupra noastră, unde indianul să poată pune piciorul

¹ Numit de americani „*Eagle Wing*“, Aripă de vultur.

² William J. Harsha, *Ploughed Under, The Story of an Indian Chief Told by Himself*, (*Dezrădăcinatul ; Povestea unui șef indian spusă de el însuși*), New York, 1881, p. 249—250.

³ Cascadă pe rîul Minnesota.

și să rostească suspinînd : „A-la-ba-ma !“. Poate că Wakanda, marele zeu ne va da un astfel de loc. Dar acest loc va fi numai alături de El.

TATANGO MANI¹
STONEY

GRAIUL LUCRURILOR²

Poporul meu nu avea legi scrise, dar se afla în legături de bună înțelegere cu Marele Spirit, crătorul și stăpînitorul tuturor lucrurilor. Voi, Oamenii Albi, ne socotiți că sîntem niște sălbatici. Nu ne-ați înțeles rugăciunile. Nu ați încercat să ni le înțelegeți. Cînd înălțam cîntece de slavă către soare și lună și vînt, spuneți că ne închinăm la idoli. Fără să ne înțelegeți, ne osîndeți ca pe niște suflete pierdute, numai pentru că ne închinăm în alt chip decît voi.

Vedeam lucrarea Marelui Spirit pretutindeni : soarele, luna, copacii, vîntul și munții. Uneori, ne apropiam de el prin mijlocirea acestor lucruri. Era oare asta ceva rău ? Mi se pare că aceasta înseamnă adevărata credință în ființa supremă, o credință mai puternică decît a multor albi care ne-au zis păgîni. Indienii care trăiesc aproape de natură nu trăiesc în beznă.

Știați că acești copaci vorbesc ? Da, nu încape nici o îndoială : vorbesc între ei și îți vorbesc și ție dacă-i asculți.

¹ Născut în 1871, Walking Buffalo, Bizon-care-Merge — cum îl numeau albi — a fost emisar de pace al guvernului canadian în cadrul relațiilor acestuia cu indienii. Respectat ca unul dintre cei mai buni cunoscători ai naturii din ținuturile lui natale — provincia Alberta din vestul Canadei, Walking Buffalo a murit în 1967.

² *The Sunset*, 17.V 1968.

Nenorocirea e că voi nu-i ascultați. N-ați învățat nici să-i ascultați pe indieni, așa încît sînt sigur că nu știți să ascultați nici alte glasuri ale naturii. Eu am învățat multe de la copaci : uneori am aflat multe despre vreme, alteori despre animale, alteori despre Marele Spirit.

HEHAKA SAPA¹
OGLALA SIOUX

RUGACIUNE²

Hey-a-a-hey ! Hey-a-a-hey ! Hey-a-a-hey !

Strămoș al meu, o, Mare Spirit, întoarce-te încă o dată spre mine, pe pămînt, și pleacă-te spre glasul meu cel slab. Tu ai fost cel dintîi și ești mai bătrîn decît orice trebuință a celor ce trăiesc și ești mai bătrîn decît orice rugăciune. Tot ce-i pe lume e al tău, cei cu două picioare, cei cu patru picioare, aripile văzduhului și tot ceea ce-i verde și crește. Ai dat putere celor patru părți ale lumii să se întretaie. Ai făcut ca drumul cel bun și drumul cel plin de greutate să se întretaie : și unde se întîlnesc ele, locul e sfințit. Lumină a zilei înlăuntru, lumină a zilei în afară, tu viață a tuturor lucrurilor.

Ai spus către mine, cînd eram tînăr și puteam încă să nădăjduiesc, că dacă voi fi vreodată în mare greutate — să-ți trimit cuvînt de patru ori, o dată pentru fiecare pătrime a pămîntului. .

¹ Căpetenie spirituală a indienilor Sioux, cunoscută sub numele de „Black Elk“, Elan Negru.

² Rostită în 1931, pe virful Harney din lanțul de coline Black Hills, la frontiera statelor North Dakota și Montana, în apropiere de Little Big Horn unde, în 1876, armata comandată de generalul Custer a fost nimicită de indienii Sioux și Cheyenne. Reprodusă în *The Green Review*, 15.X 1932, p. 67.

Azi îți trimit cuvînt pentru un popor aflat în adîncă deznădejde.

Din soare-apune, mi-ai dăruit căușul cu apă vie și arcu cel sfînt, puterea de a da viață și de a nimici. Mi-ai dăruit vîntul cel sfințit și iarba din locul unde trăiește uriașul cel alb¹ — puterea de a aduce curățenie și tămăduire. Steaua răsăritului de ziuă și pipa mi le-ai dat din soare-răsare. Și din miazăzi mi-ai dat inelul cel sfînt al tuturor neamurilor și copacul care va înflori. Spre miczul lumii m-ai purtat și mi-ai arătat bunătatea și frumusețea și ciudățenia țărinei înverzite — singura noastră mamă ; și înfățișarea lucrurilor spiritului, așa cum se cuvine să fie ele, tu mi-ai arătat-o și eu am văzut-o. În mijlocul acestui inel sfințit mi-ai spus că va trebui să fac copacul să înflorească.

Cu lacrimile curgînd rîu, o, Mare Spirit, o, Mare Spirit, strămoș al meu, cu lacrimile curgînd rîu, vin să-ți spun că niciodată copacul n-a înflorit. Un biet bătrîn, iată-mă aici, m-am prăbușit și n-am împlinit nimic. Aici, în miezul lumii, unde m-ai adus cînd încă eram tînar și tu mă învățai ; aici stau în fața ta, bătrîn, și copacul e uscat, strămoșule, strămoș al meu !

Îmi aduc aminte încă o dată, și poate e ultima dată pe acest pămînt, priveliștea măreață pe care tu mi-ai trimis-o. Poate că mai e vreun vîrf de rădăcină, încă viu, în copacul acesta sfințit. Hrănește-l să poată da frunză și floare și să se umple cu păsări cîntătoare. Ascultă-mă, nu pentru mine, ci pentru poporul meu ! Sînt bătrîn. Auzi-mă, ca ei să poată merge încă o dată la inelul cel sfințit și să găsească drumul cel bun, drumul roșu, și copacul care-i apără de rău !

În adîncă durere îți trimit glasul acesta slab al meu. O, voi, cele Șase Puteri ale Lumii ! Auziți-mă, pentru că s-ar putea să nu vă mai chem niciodată ! Faceți poporul meu să trăiască !

¹ Nördul zăpezilor veșnice.

PLECAREA²

Plecarea însemna o mare singurătate. Soțul meu era mort, prietenii îngropați sau ținuti ca prinși de război. Simțeam că mă despart de tot ce aveam, dar n-am plîns. Știti cum te simți cînd îți pierzi rudele și prietenii doborîți de boală și de moarte. Nici nu-ți mai pasă dacă mori tu însuși. Cu noi era și mai rău. Bărbați vînjoși, femei frumoase, copii care abia știau să umble au fost uciși și îngropați. Nu făcuseră nici un rău. Cerusem doar să fim lăsați în casele noastre, casele strămoșilor noștri. Am plecat cu inimile grele, cu gîndurile pline de întuneric. Dar vom fi liberi... Pierdusem totul și mergeam tăcuți prin noaptea răscolită de vînt.

BEDAGI³
WABANAKI

NATURA ȘI MOARTEA⁴

Marele Sîmrit ne e tatăl, dar mamă ne e țărîna. Ea ne hrănește ; tot ceea ce îi dăruim ea ne dă înapoi și ne dă și ierburi tămăduitoare. Cînd sîntem răniți, ne ducem la ma-

¹ Soția lui Ollokot, fratele lui Chief Joseph ; soțul ei fusese ucis în lupta cu armata comandată de generalul Howard, în septembrie 1877. Cînd, la 5 octombrie, Chief Joseph s-a predat ofițerilor americani, cei din tribul său au fost strămutați în Kansas.

² Herbert J. Spinden, *The Nez Percé Indians (Indienii Nez Percé)*, în *The American Anthropological Association, Memoirs*, vol. 2, 1908, p. 234.

³ Albii îl numeau „Big Thunder“, Trăsnet Mare, pe acest indian care a trăit pe la începutul secolului. Din poporul Wabanaki făceau parte cinci triburi : Maliseet, Micmac, Penobscot, Passamaquoddy și un altul, ale cărui urme s-au pierdut.

⁴ Natalie Curtis, *The Indian's Book*, New York, 1907, p. 11.

ma-țărână și căutăm să ne culcăm cu partea rănită lipită de trupul ei și ea ne vindică. Și jivinele la fel fac și își culcă rănile în țărână. Când plecăm la vânătoare, nu arcul nostru e cel care ucide boul de mosc, oricât ar fi de puternic arcul : natura e cea care-l ucide. Săgeata i se înfige în piele : și, asemenea tuturor făpturilor însuflețite, boul se duce la maica noastră, țărîna, să fie tămăduit. Vrea să se culce cu rana lipită de pământ și astfel împinge săgeata mai adînc în rană. În vremea aceasta, eu umblu pe urmele lui și-l caut. Nu-l văd, dar îmi pun urechea pe trunchiul unui copac din pădure și el îmi aduce sunetul și aud jivina rănită cînd sare mai departe. Se oprește din nou din pricina durerii pricinuite de săgeată și-și freacă îndelung coastele de pământ și-și înfige săgeata mai adînc în rană, pînă cînd — în cele din urmă — e aproape sfîrșit de oboseală și de durere ; atunci îl găsesc și pot să trec săgeata de-a dreptul prin trupul lui...

ALEEK-CHEA-AHOOSH ¹
CROW

POVESTEA VIETII MELE ²

Cînd împlinisem patruzeci de ani, mi-am putut da seama că țara se schimba repede și că aceste schimbări ne

¹ Născut în 1848, și-a primit de la bunicul său, căpetenie a tribului Crow din Montana, numele de „Plenty Coups”, care înseamnă : Multe lovituri, nume sub care e cunoscut și în scrierile în limba engleză : „Am visat — se spune că a zis bătrînul — că va trăi pînă va putea să numere multe lovituri și va ajunge bătrîn ; și că va fi cea mai de seamă căpetenie a poporului nostru”. Plenty-Coups a murit în 1932, lăsînd cele două sute de pogoane de pământ administrației federale, pentru a se amenaja aici „un parc în amintirea poporului Crow” și „ca semn al prieteniei tuturor oamenilor, a celor albi și a celor cu pielea roșie”.

² *The Life Story of a Great Indian Plenty-Coups, Chief of the Crows*, Lincoln, Nebraska, 1920, p. 88.

sileau și pe noi să trăim altfel decît înainte. Oricine putea să vadă că nu va mai trece mult și bizonii vor pieri din cîmpiile întinse și toți se întrebau cum vom putea trăi după aceea. Nu mai erau decît puține războaie și rareori unii mai năvăleau cu armele asupra altora... Oamenii Albi cu bizonii lor mici și tărcăți, cărora le ziceau *vite*, pusese ră stăpînire pe cîmpie. Casele lor se aflau aproape de fîntîni și satele li se-ntindeau de-a lungul rîurilor. Am vrut să le fim prieteni, în pofida schimbărilor pe care le aduseseră cu ei. Ne-am dat seama cît era de greu, pentru că făgăduiau un lucru, dar pe urmă nu se țineau de vorbă și faptele lor arătau cu totul altfel decît fusese făgăduința.

Vorbeau cu glas tare cînd spuneau că legile lor erau făcute pentru toți ; dar curînd am înțeles că voiau să ne supunem doar noi legilor acestora, dar că lor înșile nu le păsă cîtuși de puțin cînd le călcau. Ne spuneau să nu bem whisky, dar ei îl fabricau și ni-l vindeau pe blănuri și pe veșminte frumoase pînă cînd aproape că nu ne-au mai rămas nici blănuri, nici veșminte. Înțelepții lor ne spuneau că s-ar cuveni să ne supunem credinței lor ; dar, cînd am vrut să le-o înțelegem mai bine, am văzut că Oamenii Albi au atîtea feluri de credințe, că noi nu le putem înțelege pe toate și că rareori puteai întîlni doi Oameni Albi care să-ți vorbească despre aceeași credință ce s-ar fi cuvenit, după părerea lor, să ni se dea nouă pentru că aceasta ar fi fost cea mai dreaptă. Asta ne-a neliniștit foarte tare, pînă am văzut că Oamenii Albi nu dau credinței lor mai multă însemnătate decît legilor lor și că le țin doar la îndemînă, ca pe niște unelte, ca să le folosească în negoțul lor cu alții și să le aducă foloase. Nu astfel erau căile știute de noi. Noi ne păstrăm legile pe care ni le făcusem și trăiam cu ade-vărat în credința noastră. Niciodată n-am fost în stare să-l înțelegem pe Omul Alb care nu-și bate joc de nimeni altcineva decît de sine însuși.

VINĂTOAREA FERICITĂ²

Cînd moare un Ojibway, trupul său e așezat într-o groapă, ghemuit ca și cum ar sta la sfatul bătrînilor, cu fața spre soare-apune. Alături, se rînduiesc lucrurile de care are nevoie pentru călătorie. Dacă e bărbat, pușca, pătura, ulciorul, amnarul, cremenea și mocasinii ; dacă e femeie, mocasinii, toporul, traista pe care o poartă pe după gît, pătura și ulciorul. Sufletul pornește, îndată după moartea trupului, pe o cărare bătută care duce spre soare-apune. Cel dintîi lucru pe care-l întîlnește pe cărare sînt marile O-da-e-min, boabele inimii, cărora Albii le spun căpsune, care stau pe marginea drumului, asemenea unei stînci roșii : el își umple mîinile cu boabe, să aibă de mîncare în călătorie. Merge înainte pînă întîlnește un rîu adînc și repede, pe deasupra căruia trece temutul *Ko-go-gaup-o-gun* (Podul-ce-se-clatină-și-se-scurfundă-mereu) ; dacă îl trece teafăr, călătorul ia înfățișarea unui șarpe uriaș, care se încolăcește și se desface, săgetînd prin apele rîului.

Doarme patru nopți sub cerul gol și călătorește ziua prin prerie și apoi ajunge în Țara spiritelor, unde-și află

¹ William W. Warren s-a născut în 1825 ; mama sa era o indiană Ojibway, tatăl său — descendent al lui Richard Warren, unul dintre „părinții pelerini“ care au debarcat în 1620 pe țărmul Massachusetts-ului. A fost crescut de tribul mamei sale ; în 1842 s-a stabilit în Minnesota de astăzi, unde era folosit ca interpret în relațiile autorităților americane cu populațiile locale. În 1851 a fost ales membru al Camerei Reprezentanților din St. Paul. A publicat legende și folclor indian în ziarul local, *The Minnesota Democrat*. A murit în 1853, cînd o istorie a tribului — pe care o scrisese întemeindu-se pe tradițiile orale indiene — abia ieșise de sub tipar.

² William W. Warren, *History of the Ojibway, based upon Traditions and Oral Statements* (Istoria tribului Ojibway, întemeiată pe tradiții și povestiri orale), St. Paul, 1853, p. 77—78.

toate rubedeniile care au venit aici de cînd a fost plămădită omenirea. Cu toții se bucură, dansînd și cîntînd ; trăiesc într-un ținut nespus de frumos, presărat cu lacuri și riuri limpezi, păduri și prerii bogate în roade și vînat. Într-un cuvînt, tot ceea ce Oamenii cu Pielea Roșie își doresc cel mai mult în timpul vieții și care le dăruiește cea mai desăvîrșită fericire. Pe aceste pămînturi minunate ajunge acela care, prin purtarea sa de pe pămînt, se arată vrednic de o viață plină de necurmată bucurie.

HEHAKA SAPA ¹
SIOUX OGLALA

MĂRTURISIRI ²

Wasichi ³-i ne-au așezat în aceste cutii patrate, cărora ei le spun odăi. Puterea noastră s-a stins și noi murim, pentru că puterea din noi s-a sleit. Priviți-ne copiii, și o să înțelegeți ce se întîmplă cu noi. Pe cînd trăiam prin puterea pe care ne-o dădea viața ce trebuia s-o ducem, băieții deveneau bărbați cînd aveau doisprezece sau treisprezece ani. Dar acum ajung mult mai tîrziu să fie bărbați. Așa e și nu putem schimba nimic. Sîntem prinși în război și stăm și ne așteptăm aici soarta. Dar mai e și o altă lume în afara acesteia.

¹ Faimos conducător spiritual al tribului Sioux, numit de americani „*Black Elk*” — Elan Negru.

² John G. Neihardt, *Black Elk Speaks (Vorbește Elan Negru)*, Lincoln, 1932, p. 71.

³ Nume dat albilor de indienii Sioux, și care înseamnă „cel-ce-iau-totul”.

ORAȚIE FUNEBRĂ²

Tu stai aici cu noi, frate, chipul tău își păstrează încă asemănarea și e aidoma chipurilor noastre, fără să lase a se vedea vreo stricăciune. Doar că și-a pierdut puterea de a se mișca. Dar unde a zburat suflarea care, acum câteva ceasuri, trimetea fumul spre Marele Spirit ? De ce tac buzele acestea care ne vorbeau într-un grai plin de frumusețe ? De ce rămân împietrite picioarele care întreceau în fugă și cerbul pe povârnișul munților în zare ? De ce zac fără folos brațele care puteau să urce în copacul cel mai înalt și să îndoaie arcul cel mai puternic ? Vai ! Toate măduarele acestui trup la care priveam cu uimire și cu umilință sînt acum la fel de lipsite de viață cum erau în urmă cu două sute de ani. Dar nu te vom jeli ca și cum te-am pierde pentru vecie ori numele-ți s-ar îngropa în uitare ; sufletul tău trăiește în întinsul Ținut al Sufletelor, dimpreună cu cele ale poporului ce ți-a dat naștere, care au ajuns acolo înaintea ta ; și noi, care ți-am rămas în urmă ca să-ți purtăm slava mai departe, vom veni într-o zi alături de tine. Îndemnați de simțămîntul de supunere pe care ți-l purtam cînd erai viu, am venit acum să ne plecăm înaintea ta să-ți aducem ultima dovadă a iubirii care mai stă în puterea noastră : ca trupul tău să nu zacă uitat în cîmp, pradă a fiarelor din șesuri sau a păsărilor din cer, ne

¹ Atribuire aproximativă ; editorul textului nu menționează tribul de la care l-a cules. Dar, ținînd seama că *Orația* e inserată între câteva relatări relative la regiunea râului Platte din Nebraska, unde indiefii Pawnee constituiau o populație compactă, textul le-a fost atribuit.

² Jonathan Carver, *Travels Through the Interior Parts of North America, in the Years 1766, and 1767—1768* (Călătorii prin regiunea centrală a Americii de Nord, în anii 1766 și 1767—1768), Londra, 1778, p. 212.

vom îngriji să fie așezat lalolaltă cu cele ale înaintașilor tăi care au plecat de aici devreme. Nădejdea noastră e că spiritul tău va sta la sfat cu spiritele lor și va fi pregătit să le primească pe ale noastre, când va veni ziua să ajungem și noi în ținutul cel întins al Sufletelor.

LUP SARMAN
GROS VENTRE

POVESTEA VIETII MELE¹

M-am născut pe malul râului Knife, în apropierea a trei sate Gros Ventre, lângă gurile acelei ape. Căpetenia satului din mijloc a fost Tăietor-de-Drumuri. Tatăl lui se chema Cort-de-Piele-de-Bizon. Tăietor-de-Drumuri era fratele mamei mele. Se născuse acum o sută patruzeci și doi sau o sută patru zeci și trei de ani. Am păstrat o însemnare cu mersul timpului și știu aceasta. Tăietor-de-Drumuri a murit când număra șaptezeci și opt de ani. Asta a fost acum șaizeci și patru sau șaizeci și cinci de ani. Tatăl meu era ceva mai tânăr decât el. El a murit iarna și Tăietor-de-Drumuri murise vara, la vremea când cireșele erau coapte.

Cînd eram un copil de cinci ierni, sau poate numai de patru, mă rugam Spiritului jivinelor, stelilor, soarelui și lunii. Cuvintele mele erau puține, dar mă rugam. Pe întineric, mi-era frică de dușman... Aveam deasupra noastră cîteva zeițe, ne rugam celor patru vînturi și pămîntului care făcea să crească porumbul. Sînt multe cîntece despre toate aceste lucruri, unele cîntece grăiesc despre flori zugrăvite în culori felurite. Toate acestea le învățam, cu preț scump, de la preoții tribului.

¹ North Dakota State Historical Society, *Collections*, vol. I, Bismarck, 1906, pp. 106—109.

Cînd împlinisem cinci ierni, o căpetenie albă a venit în satul nostru de pe râul Knife. El ne-a spus că triburile Gros Ventre trebuie să dea ascultare Tatălui cel Mare¹, și că pămînturile pe care aveam voie să vînam se întind de la Lacul Diavolului pînă la râul Yellowstone. Oamenii aceștia aveau opt lunturi. Le împingeau cu niște visle mînuite de oameni. Erau soldați și aveau niște dungi pe piept și pe brațe. S-au întors în josul apei, pornind de pe râul Knife². Unul dintre ei a venit în satul Gros Ventre, chiar lingă gurile râului Knife, unde ne aflam noi, și a zugrăvit un chip al unchiului meu, Tăietor-de-Drumuri — căpetenia satului nostru.

Cînd aveam șaptesprezece sau optsprezece ani, m-am îmbolnăvit de vărsat negru. Am fost lăsat singur într-o colibă, lipsit de ajutor, slab, cu ochii aproape închiși. Un urs a venit și s-a apropiat de locul unde zăceam eu. S-a culcat pe pămînt, cu spinarea lipită de trupul meu și a început să-și scrijelească pieptul cu labelle din față. Din cînd în cînd, se ridica și ieșea din colibă. Visasem, sau fusese cu adevărat? Și pe cînd mă gîndeam la asta, ursul s-a întors; eu tremuram de frică și el s-a apropiat din nou de mine, s-a culcat cu spinarea lipită de trupul meu și a plecat, fără să mă fi vătămat în vreun fel. Cînd taică-meu a venit, i-am povestit ce mi se întîmplase și amîndoi am spus că ursului i se făcuse milă. După care l-am slăvit pe urs ca pe o făptură sfîntă; și, în timpul dansului, purtam în jurul gleznelor șiraguri din dinți de urs.

Cînd aveam nouăsprezece sau douăzeci de ani am ținut douăzeci de zile de post. Timp de patru zile n-am îmbucat nimic și nici n-am fumat. În ziua a cincea am înghițit cîțiva dumicați și pe urmă am postit din nou. Maică-mea și prietenii s-au străduit să mă facă să-mi iau gîndul de la post, dar eu nu m-am lăsat. Am plîns neconținut tot timpul ăsta și apoi, un an întreg, cu toate că n-am ținut

¹ Nume dat de indieni președintelui Statelor Unite.

² Rîul Knife este un afluent al lui Missouri.

post, n-am încetat să plîng. Pe urmă m-am lăsat să-mi fie tatuate brațele și spatele. Ceea ce a prilejuit o mare serbare. La serbarea aceasta s-a cîntat. Cîntau așa : „Să-i zăgrăvim trupul și chipul și spiritul. O, Tată Alb din Ceruri, și voi patru vînturi, faceți-l albastru ! Nu-l lăsați să-l muște șerpilor veninoși.“ Toți știau că tatuajul îi face pe oameni îndrăzneți și-i apără de rele : el nu-i lasă să fie atinși de gloanțe. După ce-a fost tatuat, oricine poate să sugă veninul de șarpe, fără să-și pricinuiască vreun rău. N-aș vrea să-i încerc puterea în felul acesta, dar tata mi-a spus că nu e nici o îndoială că lucrurile stau întocmai așa. După ce-am fost tatuat, trupul mi se umflase și mă durea și m-a cuprins o mîncărime grozavă. După o vreme, am început să mă mișc încet, cu greu, și fiecare mișcare mă durea. Am început să mănînc cîte puțin. M-au frecat cu grăsimi și rănilor s-au tămăduit și semnele albastre au ieșit la iveală. Cinci unelte mici și ascuțite sînt legate laolaltă de cel care tatuează ; ele sînt asemenea unor ace și se înfig în carne și dor.

Pe râul Knife, cîțiva războinici din tribul Sioux s-au năpustit asupra noastră, într-o iarnă. Tribul Gros Ventre a luat-o la goană. Eu am mers drept spre războinicii Sioux care veniseră călare : toți au fugit dinaintea mea. Pe urmă, doi dintre ei s-au întors, pe jos, și au pornit împotriva mea. Au țintit, dar gloanțele m-au lovit în cămașa de mărgele și nu mi-au făcut nici un rău. Aveam pe atunci douăzeci și unu de ani.

Cînd am împlinit douăzeci și patru de ani, am mers la Fort Berthold. Acolo era un loc unde se făceau schimburi între indieni și Oamenii Albi. Eram cu toții cincizeci de războinici și încă cincizeci de bărbați, femei și copii. Am ridicat un gard înalt în jurul locului unde se făceau schimburi. Am tras buștenii cu niște curele de piele încinse pe după umeri. Lăsaserăm ținuturile de la râul Knife, pentru că lemnul se împutinase și războinicii Sioux se înmulțiseră.

Și cei din tribul Hidu-Sidi ¹ erau din ce în ce mai primejdioși.

E un bot de deal lângă Piriul-Lung-de-Șase-Leghe, aproape de răspintia de drumuri care se vede astăzi ; acolo obișnuiau ei să vină să prindă vulturi. Acolo venea tatăl meu să se roage când pornea la vânătoare de vulturi. Veneau în vremea aceea de pe malurile râului Knife. Odată am prins doisprezece vulturi la o singură vânătoare. Până atunci nu prinsesem decât cel mult trei într-o zi. Altă dată am prins șapte. Legile vânătoarei de vulturi sînt foarte aspre, dar mie mi se păreau nedrepte și nu ascultam de toate legile acestea. Una din legi spunea că vînătorul care se întoarce cu izbîndă în tabără, trebuie să-și vestească cu strigăt mare sosirea. Mă întorceam plin de bucurie. Dacă-mi strigam izbînda, mă gîndeam că vulturilor nu le-ar fi plăcut să mă audă. Dar dacă ar fi strigat ceilalți, pentru că nu prinseseră nici un vultur, lațul ar fi putut să-i audă și să le dea ajutor altă dată. Ei se închinau lațului cu care prindeau vulturii ; era un laț împletit din ierburi culese în pădure. Două căpetenii ale vînătorii de vulturi purtau pene de vultur în jurul gîtului și cîntau cîntece în puterea nopții. Mai erau și alte legi, dar mie îmi plăcea să vînez așa cum îmi venea mai ușor la îndemînă. Aveam o gheară de vultur tatuată pe mîna dreaptă. Unchiul meu o pusese acolo, astfel încît să pot prinde un Sioux.

Odată, o sută de războinici au plecat în călătorie și, de la o vreme li s-a făcut foame. Aveam o halcă de carne grasă de bizon, pe care o ascunsesem bine și o purtasem asupra-mi. Am fript-o și le-am împărțit-o, apărîndu-i de foame. Atunci, unul dintre războinici mi-a dat numele de Lup Sărman. Războinicul care-mi dăduse numele acesta luase cîndva parte la un dans al soarelui. A jucat întruna,

¹ Indienii Blackfoot, din grupul Algonquin, care trăiau în Marile Cîmpii, pînă spre vest, în Montana.

pînă cînd toți ceilalți s-au oprit și apoi a mai dansat încă patru zile. După aceea a avut un vis și în vis a văzut un lup, care i-a spus că o să aibă parte de viață lungă. De aceea el mi-a dat numele de Lup Sărman, adică Slăbănog, adică Milos, pentru că îi scăpasem viața.

Odată, cînd am ajuns să am și eu un car și o pereche de catîri, am cărat întreaga iarnă lemne pentru oamenii din sat care nu aveau cai. Într-o vară am vînat un bizon, într-o vreme în care nu prea se găsea vînat prin locurile noastre. Tot în anul acela am adus două care trase de cai, pline de carne. Eram singur. Altă dată le-am dat în dar celor din trib toată carnea pe care-o aveam și toate lucrurile mele : un cal frumos, o căciulă de războinic, o pătură roșie, o piatră tare de ascuțit, un cuțit și o teacă. Acum mă simt cuprins de bucurie cînd mă gîndesc la toate acestea.

Sînt patruzeci și patru de ani de cînd cei din neamul Sioux au venit pentru cea din urmă oară împotriva satului celui vechi de la Fort Berthold. Eram bolnav, în susul rîului, în așezarea noastră de iarnă. Cei din neamul Sioux veneau dinspre rîul Poplar și dinspre Standing Rock. Ei au dat foc mai multor case din sat, printre care și casei mele. Mi-au ars și clopotul cel mare și multe alte lucruri pe care le aveam. Au luat cu ei multe din cele pe care ai noștri le pitiseră prin ascunzători și prin gropi. Pierre Garreau se afla la vremea aceea în sat și mulți indieni din așezarea din susul rîului au coborît spre sat și i-au sărit în ajutor negustorului, apărîndu-i casa și împrejmuirea. Între timp, Pierre scalpase un războinic Sioux, al cărui trup îl trăsese cu un arcan de la catul de deasupra al casei. După luptă, Cuțit Vechi, un indian din neamul Crow, și un Sioux care trăia printre noi au mers pînă la rîul Knife și au găsit leșurile, a doi războinici Sioux. Pe care le-au scalpat și după aceea s-au întors, fără să mai vadă vreo urmă de dușman. N-am fost niciodată rănit într-o luptă.

În vremurile vechi aveam vînat din belșug, acum avem cîteva vite și cai voinici... În vremurile vechi ne închinam la toate lucrurile cîte sînt pe lume, visam mereu, și ne sfădeam, și luam cai drept plată pentru cele pe care le dădeam Oamenilor Albi. Acum știm că așa ceva nu se cuvine, e rău ; dar în vremurile acelea nu cugetam la ce e bine și ce e rău. Credeam că un ucigaș sau unul care-și ridică singur viața nu poate ajunge într-un loc fericit...

Aveam o carapace uscată de broască țestoasă, o blăniță de șoarece de mosc, o piele de nure, niște mușchi roșu, o țeastă de bîțlan și o piele de focă. Șase lucruri, în afara unor fire de izmă și a altor ierburi. Pentru ele și pentru cîtecele în care e vorba despre ele, am plătit optzeci de piei de bizon, în afară de puști, cai și altele. Păstrez carapacea de broască țestoasă și mușchiul roșu, pentru că sînt ale tatălui meu ; dar nu mă închin lor. Cîndva am plătit o sută optzeci de piei de bizon, între care zece erau împodobite cu țepi de porc spinos, și cuțite, și cai, pentru un braț de urs, o țeastă de bîțlan, o țeastă de bufniță, un cap de bizon, și un fuior de iarba-ciobanului, împletit în chip de șarpe cu două capete. Mai erau și alte lucruri. Blana cea lungă de pe falca unui bizon, gheare de bufniță și o bufniță făcută din păr de bizon. Toate acestea erau folosite la Dansul Bizonului, cînd se chema duhul jivinei. Ele dădeau războinicului puterea acestuia, în lupta cu vrăjmașii. Tot ele chemau bizonul în bătaia glontelui cînd hrana era puțină. Și tămăduiau rănile. Mai sînt și alte lucruri care au acest dar. O boabă de porumb în ureche și porumb în coșuri. Vulpi roșcate, vulpi iuți de picior, capete de săgeți și cîte și mai cîte ; ele silesc vîntul să bată din partea din care e nevoie. Lucruri de acestea am luat cu mine pe un deal și le-am vorbit, spunîndu-le că nu-mi mai sînt de folos și le-am azvîrlit în vînt. Pentru că am făcut asta, Piept de Corb, căpetenia neamului Gros Ventre, a zis că sînt nebun de-a binelea !

SFATURILE UNUI PĂRINTE CĂTRE FIUL SĂU ¹

Fiule, cînd vei crește mare, vei vedea că ești de folos semenilor tăi. Una singură e calea pe care poți începe a le fi de ajutor, și anume — să postești. Așa încît, fiule, să ai grijă să postești. Strămoșul nostru, focul, care stă mereu neclintit în mijlocul satului nostru, revarsă asupra-ne tot felul de binecuvîntări. Să faci astfel încît să fii vrednic de binecuvîntările lui.

Fiule, să-și aduci aminte că strămoșii noștri, căpeteniile războinice, te binecuvîntează. Fii încredințat că lor le este milă de tine. Veni-va o zi cînd vei porni pe cărarea războiului și cînd binecuvîntările lor îți vor da puterea, să știi din vreme ce se va întîmpla cu tine atunci. Aceasta s-ar putea să te facă în stare să împlinești tot ceea ce ai vrea să fie spre binele tău, iar primejdiile să nu stea în calea planurilor tale, Fără să ai parte de cel mai mic rău, vei putea să cîștigi izbînda în războaie. Fără nici un necaz, vei putea să cîștigi pradă bogată și, de deasupra, mărirea și cinstirile cuvenite celui care a învins. Iar dacă-ți va fi cu adevărat sete de moarte, strămoșii noștri ce hotărăsc soarta războaielor și la care e strînsă toată puterea asupra războaielor lumii, te vor binecuvînta.

Fiule, de nu-ți vei osteni picioarele alergînd de colo-colo în vremea postului și de nu-ți vei înnegri obrazul, întreaga suferință pe care o vei îndura va fi în deșert. Binecuvîntarea nu ți se va da ; ea nu se cuvine celor care nu împlinesc trebuincioasele jertfe sau care nu izbutesc să-și recapete limpezimea minții. Fii sigur, fiule, că nu vei putea dobîndi nimic fără strădanii. Să știi că măcar unul dintre spiritele plămădite de Făcătorul Pămîntului se va milostivi

¹ *The Thirty-seventh Annual Report of the Bureau of American Ethnology*, Washington, D. C. (1923), chapter 7.

de tine și-ți va da binecuvîntarea. Tot ceea ce spiritul acesta îți va spune se va împlini întocmai.

Fiule, dacă nu-ți va veni într-ajutor nici un spirit, nu vei dobîndi cinstirea semenilor tăi. Prea puțină îți vor arăta. Și se poate să-și ridă de tine.

Să nu mori în sat. Nu se cade să mori aici. Ori de cîte ori cineva ajunge la vîrsta bărbăției, i se dă acest sfat. Nu se cade nici să lași femeile să plece înaintea ta în călătorie din mijlocul satului, nici să le lași să moară înaintea ta. Așa încît, ca să se păzească de toate acestea s-au îndemnat unul pe celălalt să țină post. Într-o bună zi vei avea de străbătut un drum greu ; ți se va întîmpla un necaz în viață și atunci va fi prea tîrziu să te-nvinuiești că n-ai postit la vremea potrivită. Și pentru că poate nu vei avea prilejul să arunci asupra-ți grele învinuiri cînd va fi prea tîrziu, postește la vreme. De nu ți se va da binecuvîntarea cuvenită, vei vedea cum femeile își împart prăzile aduse de frații lor din război, iar surorile tale vor sta deoparte, pizmuindu-le. Iar de vei primi binecuvîntarea spiritelor care poruncesc asupra războaielor, și te vei întoarce cu izbîndă, cît de mîndre vor fi surorile tale să li se dea semnele de cinstire ale războiului, să și le pună în jurul grumazului și să se încingă în dansul izbinzii ! Și astfel, surorile tale vor fi întărite de isprăvile tale din luptă. Datorită ție, vor fi întotdeauna sănătoase.

Fiule, va fi cît se poate de bine să ai parte de puterea războinicului, dar strămoșii noștri au spus că aceasta se dobîndește cu multă greutate. Și e încă și mai greu să fii căpetenie a celor ce umblă pe calea războiului. Așa au spus strămoșii. Dacă nu vei fi potrivit să-i duci pe ceilalți la luptă, și vei greși socotindu-te un războinic de rînd, vei risipi viața unui om, faptă întru totul vrednică de dispreț. Un om din alaiul de înmormîntare te va putea lovi greu, pentru că l-ai silit să îmbrace straie cernite și te va arde cu un tăciune aprins. Ai tăi vor fi triști din cale-afară atît

pentru umilința ta, cît și pentru durerea care ți se va pricinui.

Fiule, nu poți porni pe cărarea războiului nici cu binecuvîntarea unui singur spirit, nici cu aceea a douăzeci de spirite. Trebuie să fii binecuvîntat de toate spiritele cîte se află deasupra pămîntului și de toate cîte sînt pe pămînt și de toate cîte s-au împlîntat în scoarța pămîntului. Și de toate cîte sînt sub pămînt. Și de toate cîte sălășluiesc pe laturile pămîntului, adică în cele patru vînturi. Și de Răspînditorul de Molimi. Și de Soare. Și de Lumina Zilei. Și de Lună. Și de Pămînt. Și de toate cele care hotărăsc soarta războaielor. Binecuvîntările tuturor trebuie să se reverse asupra-ți înainte de a fi căpetenia unor războinici care să ciștige izbînda.

Fiule, de vei lepăda straietele burlăciei, vei fi de folos oamenilor. De te vor cinsti ai tăi va fi bine. Și ei te vor cinsti încă și mai mult de vei avea o odraslă. Le vei plăcea dacă vei căpăta o odraslă ; și încă și mai mult le vei plăcea, dacă vei avea două sau trei. De vei face asta, oriunde vor pregăti ai tăi o fierătură de carne, vei avea loc lîngă ei.

Dacă, pentru faptele tale vitejești, ți se va îngădui să-ți povestești isprăvile la Veghea celor Patru Nopti, spre folosul sufletelor celor morți, nu te sili să adaugi la cinstirea ce ți se dă și să vorbești mai frumos decît se cuvine despre faptele tale ; dacă vei face așa, sufletul se va împiedica și va cădea în călătoria lui spre Țara Spiritelor. Dacă vei face așa și vei adăuga un lucru neadevărat despre faptele tale din lupte, vei muri curînd. Spiritele războaielor te aud întotdeauna. Să spui mai puțin decît s-a întîmplat cu adevărat. Bătrînii spun că așa e înțelept.

Fiule, e bine să mori în război. Dacă mori în război, sufletul tău nu-și va pierde privirea cea limpede. Vei face întocmai ce vrei cu sufletul tău și el va fi fericit. Dacă vei voi să te întorci pe pămîntul acesta și să mai trăiești, o dată aici, vei putea să faci și asta. Viața cea de-a două îți va fi dată ca unei făpturi omenești ; sau, de vei voi, vei

putea trăi ca o făptură a văzduhului, ca pasăre, sau vei putea colinda pământul sub chipul oricărei jivine.

Fiule, postește ca să ți se dea un loc de cinste printre semenii tăi. Postește, astfel încît — cînd vei avea o soată și copii — să aveți mîncare din belșug. Așa vei putea să fii fericit și să nu te îngrijorezi că nu vei avea hrană destulă pentru copii. Dacă în vremea cît vei posti o să ți se arate căminul pe care-l vei avea, nimeni din neamul tău nu va duce lipsă de nimic de-a lungul vieții. Postește pentru hrana de care s-ar putea să ai nevoie. De vei posti de mai multe ori, adică atît de des cît îți va fi cu putință, atunci vei putea, cînd copiii vor plînge și vor cere de mîncare, să le dai o bucată de carne de cerb sau de bou moscat. Copiii tăi nu vor fi niciodată infometați.

Fiule, să te porți frumos cu nevasta. Femeile sînt ființe sfinte. De te vei purta urît cu ea și-i vei face viața grea, vei muri curînd. Bunica noastră, țărîna, e femeie și, dacă îi vei face rău nevestei tale, bunica noastră țărîna va fi aceea căreia îi vei face rău. Să nu te îndoiești că bunicii noastre îi vei face rău cu asta. Și, pentru că ea e aceea care se îngrijește de noi, înseamnă că pe tine însuți te vei ucide dacă te vei purta astfel.

Fiule, cînd vei avea casa ta, lasă pe oricine să intre, oricine ar fi el și ai grijă să-l îmbei cu tot ce ai în casă. Orice bucatică de merinde ai ascunde atunci, va fi — mai mult ca sigur — izvor al pierzaniei tale. De vei fi zgîrcit și nu-i vei pofti pe oaspeți să ia din tot ce ai tu, pe tine te vei ucide. Ei te vor otrăvi. Dacă auzi că un călător s-a oprit în ospetie la ai tăi și vrei să-l vezi, pregătește mîncarea și trimite după el să poftască la tine. Numai în felul acesta te vei purta cum se cuvine. Întotdeauna e bine să te porți cum se cade și să faci fapte bune — așa spun bătrînii.

Dacă îți iese în cale un bătrîn neajutorat, ajută-l cu tot ce ai. De se, întîmplă să ai o casă și-l iei la tine acasă, se poate întîmpla ca, în toiul mesei, să înceapă să-ți spună

cuvinte urite. Cuvintele acestea îți vor da mai multă putere și tărie. Dar s-ar putea ca acest călător să-ți dea, dimpotrivă, vreun lucru pe care-l poartă sub braț și pe care el îl prețuiește foarte mult. Dacă-i un lucru fără tulpină, păstrează-l să-ți apere casa. De-l vei păstra în casă, nici un spirit vrăjmaș nu-ți va lovi căminul. Nimic nu va putea să se strecoare neștiut în casa ta. Așa vei trăi. Vrajitoarele nu vor intra la tine, ci îți vor ocoli casa. Dacă, pe lângă leacul acesta, vei mai și posti, ai tăi vor avea mult de câștigat de pe urma ta. Făcătorul Pământului a plămădit spiritele de deasupra și pe altele le-a adus să viețuiască sub apă sau în apă. Și pe toate le-a însărcinat cu câte ceva. Chiar și pe jivinele cele mai mărunte le-a înzestrat cu câte o putere. Așa le-a făcut El. După aceea ne-a făcut pe noi, făpturile omenesti și, pentru că împărțise toate puterile pe care le avusese, nouă nu ne-a mai rămas să avem putere peste vreun lucru. Pe urmă a făcut o buruiiană și a pus-o sub puterea noastră. Și a spus că această buruiiană nu ni se va lua și că nici o jivină nu se va atinge de ea. Această buruiiană e tutunul, care nu a fost făcută să ne aducă bine, pentru că Făcătorul își pierduse puterile pe care le dăduse altor ființe...

Dacă-ți vei lua vreodată soție, fiule, să n-o prefaci într-un idol. Cu cât i te vei închina mai mult, cu atât va dori ea să i te închini mai mult. Așa spun bătrânii. Ei le arată tinerilor pilda celor care se supun la toate poruncile femeii și ajung robi ai femeilor. Adesea, ei vorbesc astfel : „Vi s-a spus aceasta de multe ori, dar s-ar putea întâmpla să nu fi dat ascultare la cele ce vi s-au spus. Când veți fi chemați la Sărbătoarea Iernii, s-ar putea să nu vreți să mergeți. Când războinicii pleacă la luptă, s-ar putea să ascultați de nevestă și să nu vă alăturați lor. Așa veți ajunge asemenea unei femei. Bărbații de toate soiurile vor face tot ceea ce se cere bărbaților, doar tu nu te vei purta ca un bărbat. Nu vei mai împlini faptele pe care trebuie să le împli-

nească un bărbat. Cînd te vor pofti la Sărbătoarea Iernii, ți se va da o bucată de carne slabă. De ce să te pui în primejdia ca alții să rîdă de tine ? Cînd un adevărat viteaz merge la Sărbătoarea Iernii, i se dă un cap de cerb, iar ție ți se va da o bucată slabă, numai cu oase. Asta ți se va da să mînci. Ți se va opri în gitlej.

Fiule, de vei asculta întruna numai de nevastă, după o vreme ea nu te va mai lăsa să mergi la nici o sărbătoare. Toate rudele tale te vor privi cu dispreț și chiar și surorile tale te vor socoti un nevolnic. Și vor grăi astfel între ele : „Să nu mai mergem să-l vedem. Nu-i de ajutor nimănui.“ În cele din urmă, cînd vei ajunge cu adevărat rob al soției tale, ea ți-ar putea spune să te duci să-ți lovești chiar rudele tale, și tu așa vei face. Pentru aceea, fiule, îți spun să te ferești de vorbele femeilor. Păzește-te de ele. Căci, dacă nu vei face așa, nu vei fi asemenea celorlalți bărbați. Nu e bine să fii înrobit unei femei.

Fiule, îți mai spun și cele ce urmează. Femeile niciodată nu pot fi păzite. De vei încerca să veghezi asupra lor, îți vei da în vileag doar pizma și necazul și femeile din neamul tău te vor privi și ele cu pizmă. După o vreme vei ajunge atît de bănuitor, că soața te va lăsa și va fugi de la tine. La început, i te vei închina ei mai presus decît oricărui alt lucru, pe urmă vei fi pizmas și bănuitor și o vei pîndi tot timpul și la urmă ea va fugi de la tine. Și numai tu vei fi cel pe care se va cuveni să-l învinuiești. Ai prețuit o femeie mai mult decît s-ar cădea și, închinîndu-i-te, te-ai umilit pe tine și, ca urmare, ea ți-a fost luată. Așa le faci pe femei să sufere amarnic și să se simtă foarte nenorocite. Toate celelalte femei vor ști asta și nici una nu va mai voi să se mărite cu tine. Toate te vor socoti un om foarte rău.

Fiule, ori de cîte ori bărbații pornesc pe calea războiului, mergi împreună cu ei. E bine să mori pe cărarea răz-

boiului. Poate că vei spune așa, pentru că vei fi abătut că soața te-a lăsat singur. Fiule, nu pentru asta trebuie să pornești pe cărarea războiului. Vei irosi astfel viața unui om. De pornești pe cărarea războiului, s-o faci numai pentru că vei simți că ești îndeajuns de îndrăzneț, nu pentru că ți-ai pierdut fericirea când nevasta a plecat de la tine. De vei porni pe cărarea războiului, o să dobândești bucurie. Să nu pleci fără să fi postit, și mai ales fără să fi postit pentru cărarea războiului pe care pleci chiar atunci. De nu vei posti și te vei avînta, cu toate acestea, pe cărarea războiului, un glonte te va căuta, fără îndoială, și te va găsi. Asta se va întîmpla dacă nu vei posti.

De te vei supune postului, vei izbuti să săvîrșești vreo faptă vitejească. Trebuie să le spui surorilor și copiilor lor și surorilor mamei tale tot ce ai făptuit. Ține minte, că păstrătorii sculelor de război pot să-ți dea sfaturi folositoare. Pentru faptele lor, vor primi o strachină plină de mîncare gustoasă. Iar ei ți-o vor da ție.

Despre aceste lucruri vorbeau strămoșii mei și doresc să te porți așa cum s-au purtat ei înșiși. De aceea îți spun toate acestea. Eu n-am cerut niciodată asemenea sfaturi dar tatăl meu le-a cerut. Orice faptură omenească s-ar cuveni să le ceară și să le asculte. Să nu lași pe nimeni să te pună în încurcătură, cînd te întreabă ce-i drept și ce nu-i. Să ceri aceste sfaturi, fiule, pentru că ele nu sînt un lucru de rînd. În vremurile vechi, dacă cineva își iubea mult copilul, nu i-ar fi dat sfaturi decît după ce ar fi început să postească ziua întreagă, pentru întîia dată. Cînd un băiețandru trece de vîrsta bărbăției, cei care-i dau sfaturile nu-i pun decît o singură întrebare, și anume, dacă a început să postească. Și băiatul trebuie să spună întotdeauna adevărul adevărat, pentru că dacă a început să postească, învățătura trebuie să ia sfîrșit. Bătrînii nu-i învață pe bărbați, ci numai pe copilandri.

POVESTEA STRĂMOȘULUI MEU, WESHGISHEGA¹

Cînd Weshgishega era încă foarte tînăr și nu se opriise din creștere, tatăl său l-a înduplecat să țină post. I-a spus că atunci cînd Zămislitorul Pămîntului a făcut duhurile, le-a dat în grijă cîte un lucru tuturor duhurilor bune. Unora le-a dat darul de a-i binecuvînta pe oameni cu viață lungă și izbîndă în război ; altora, să-i binecuvînteze cu știința vînătoarei. Tot ceea ce le era trebuincios indienilor pentru a viețui, a pus în mîna feluritelor duhuri. Lui Weshgishega tatăl său i-a spus că se cuvine să încerce a căpăta de la duhuri aceste binecuvîntări.

Așa că Weshgishega ținu post încercînd să înduplece duhurile. Dar în vreme ce postea, el se gîndea astfel :

— De mult de tot, Zămislitorul Pămîntului a făcut felurile duhuri și i-a dat fiecăruia în grijă cîte un lucru din această lume. Așa spun oamenii. Zămislitorul însuși este, se vede, mai puternic decît toate celelalte. Toate duhurile sînt sfinte. Dar Zămislitorul înseamnă că e și cel mai puternic, și cel mai sfînt.

Așa cugeta el. Și voia să dobîndească binecuvîntarea Zămislitorului. Se gîndea :

— Ce fel de făptură e el ?

Și, pe cînd postea, Weshgishega își spunea :

— Nici măcar spiritele create de Zămislitor nu l-au cunoscut cu adevărat pe el. Nici unul dintre spirite n-a primit binecuvîntarea lui. O să vrea, atunci, Zămislitorul să mă binecuvînteze pe mine ? La asta mă gîndesc.

Așa încît se purtă cu și mai multă smerenie și se îndreptă, plîngînd, către duhuri. Nu-și putea opri lacrimile.

¹ Paul Radin, *Crashing Thunder, the Autobiography of an American Indian* (Trăsnet nimicitor, autobiografia unui indian american), New York, 1926, pp. 20—23.

— De la Zămislitor doresc să dobîndesc cunoaştere. De nu mă va binecuvînta cîtă vreme eu voi posti, mă aşteaptă, cu siguranţă, moartea.

Ținea post pînă ce ajunse aproape de marginea puterilor. Dorea să primească neapărat numai și numai binecuvîntarea Zămislitorului.

La început, a postit patru zile, apoi șase, opt, zece și, în cele din urmă, douăsprezece zile. După aceea, lăsă postul ; dar era limpede că nu dobîndise cunoaşterea și că nu fusese binecuvîntat. Așa încît nu s-a mai gîndit la post și, cînd a ajuns la vîrsta bărbăției, s-a căsătorit.

Și-a luat soața și amîndoi s-au așezat într-un loc îndepărtat. Au început să țină post împreună, el și cu soția lui. Dorea să dobîndească binecuvîntarea Zămislitorului. De data aceasta, simțea că va muri dacă Zămislitorul nu avea să i se arate în timpul postului.

— Niciînd nu s-a spus că s-ar putea întîmpla ca Zămislitorul să-și reverse binecuvîntarea asupra cuiva. Dar eu nu voi conțeni să țin post, chiar de va fi să mor.

După o vreme, i se născu un copil. Era băiat. Vorbi cu nevastă-sa și-o rugă să-l sfătuiască dacă s-ar cuveni să-l jertfească pe copil Zămislitorului. Ea răspunse că așa ar fi bine. Și prinseră să pregătească jertfa. Ridicără un pod de lemn unde-l așezară pe băiat. Plîngeau amîndoi cu alean. Noaptea, cînd bărbatul adormi, Zămislitorului i se făcu milă de el și i se arătă. Omul nostru privi la el și își zise :

— Acesta este, neîndoielnic, Zămislitorul Pămîntului.

Purta strai de oștean și un chipiu înalt, împodobit cu pene de cocoș. Avea o înfățișare frumoasă. Weshgishega se uita la el și se întreba dacă acesta era cu adevărat Zămislitorul Pămîntului. Arătarea făcu un pas, apoi încă unul și, la urmă, se făcu nevăzută, scoțînd un țipăt. Nu fusese Zămislitorul Pămîntului, fusese un porumbel. Duhurile rele își bătuseră joc de Weshgishega.

Acum, mai mult decît înainte, inima îl durea și se chinuia de dorul de a fi binecuvîntată de Zămislitorul

Pămîntului. Începu din nou să postească și din nou i se păru că Zămislitorul i se arată dinainte.

— Muritorule, te binecuvîntez ! Îndelung ai plîns după binecuvîntarea mea. Eu sînt Zămislitorul Pămîntului.

Cînd Weshgishega privi la el, văzu o făptură nespus de frumoasă. Era un bărbat chipeș, cu veșminte mîndre. Omul nostru se întrebă dacă acesta era cu adevărat Zămislitorul. Pe cînd se uita lung la el, văzu că arătarea se face din ce în ce mai mică și, cînd o privi din nou, băgă de seamă că era doar o pasăre.

Inima îl durea mai tare decît înainte. Plîngea cu mult amar. Pentru a treia oară, Zămislitorul Pămîntului, îl binecuvîntă, zicîndu-i :

— Muritorule, ai dorit din adîncul sufletului să dobîndești binecuvîntarea Zămislitorului și ai îndurat pentru asta chinuri grele. Eu sînt Zămislitorul Pămîntului și te binecuvîntez. N-o să duci niciodată lipsă de nimic. O să poți înțelege graiul tuturor jivinilor. O să ai parte de viață îndelungată. Cu toată puterea mea te binecuvîntez.

Dar, de la bun început, lui Weshgishega i se păru că nu-i lucru curat cu arătarea aceasta și el își spuse :

— Cineva își rîde, pesemne, de mine.

Și chiar așa a fost : arătarea era o pasăre.

Atunci simți că-l cuprinde dorința să moară, pentru că simțea cum toate păsările rele de pe lume voiau să-și rîdă de el.

Zămislitorul Pămîntului, din înalturile în care sălășluia, cunoștea toate acestea. El auzi glasul omului și zise :

— O, Weshgishega, te aud cum plîngi. Voi coborî pe pămînt pentru tine. Tatăl tău mi-a spus totul, cum a fost și cum s-a întîmplat.

Pe urmă, cînd Weshgishega privi într-acolo, văzu o rază de lumină cum coboară din cer pînă pe pămînt și cum ajunge în tabără.

— Weshgishega, ai spus că vrei să mă vezi. Asta nu se poate în nici un chip. Dar eu sînt raza de lumină. Acum m-ai văzut.

Zămislitorul nu l-a binecuvîntat cu nici o putere de războinic. Ci numai cu puterea vieții.

WITAPANOXWE
DELAWARE

SARBĂTOAREA CASEI CELEI MARI¹

Crainicul cheamă puterile duhurilor :

— Aducem adîncă mulțumită pentru că am trăit destul să vedem cum vine vremea cînd strămoșii noștri, copacii, înfloresc și cînd crește tot ce dă frunză și muguri.

Mulțumim, de asemenea, pentru apa aceasta și-i mulțumim strămoșului nostru, focul, și văzduhului, și luminii soarelui. Cînd am fost cu toții binecuvîntați cu asemenea daruri de preț, e de-ajuns să ne dăm seama cîtă mărinimie ne-a arătat părintele nostru, fiindcă el e cel care le-a plămădit pe toate.

Povestitorul vorbește despre întîia noapte a sărbătorii :

— Mai-marele serbării intră în Casa cea Mare și, ridicîndu-se în picioare, rostește : „Aduc adîncă mulțumită, neamuri ale mele. E nespus de bine că am trăit să ne vedem unii pe alții și să ne dăm seama că sîntem sănătoși cu toții. Aduc adîncă mulțumită că pot da știre de binecuvîntarea aceasta vouă, frați și surori ale mele, și vouă, copii ai noștri. Vă binecuvîntez în toate chipurile binecuvîntării. Mă

¹ Frank G. Speck, *A Study of the Delaware Indian Big House Ceremony* (Studiu despre ceremonia din Casa Mare a indienilor Delaware), vol. 2, Harrisburg, 1911, pp. 105, 118, 115, 125.

sînt cu adevărat foarte stingherit, fiindcă nu știu să vă învăț ce aveți de făcut. Sînt vrednic de plîns așa cum s-a zis. Mi-e cugetul greu, cînd văd cum, cu fiecare an care trece, viața noastră e tot mai vrednică de plîns. Dar trebuie să ne străduim cu toții, o, frați și surori ale mele, și — la fel — acești copii ai noștri. Să-și pună fiecare mintea la încercare, să fie cinstit cînd înalță rugi, chemîndu-l pe Părintele nostru, Marele Spirit și Zămislitorul nostru. Cu adîncă durere ne aruncăm privirile în urmă și vedem care erau atunci înfăptuirile minților noastre. Îndurerate ne sînt cugetele cînd vedem cît de puține sînt neamurile noastre care s-au mai adunat în jurul acestui loc. E de-ajuns ca fiecare să chibzuiască asupra adevăratelor pricini. Nicio dată n-am crezut că voi trăi îndeajuns, singur printre cei vii, să-i învăț pe alții acele lucruri sfinte pe care le-au învățat preasfinții învățători, strămoșii noștri. De aceea mă rog de voi să mă ajutați. Dacă fiecare va face tot ce-i stă în putere, rugîndu-se cu inimă curată, ar putea să le îndemne pe preaputernicele duhuri care au deplina putere a binecuvîntării să asculte chemarea noastră cea vrednică de milă. Și chiar pe acest loc, în această seară, nu peste multă vreme, vom simți atingerea părinților noștri care ne conduc ruga. Aduc adîncă mulțumită, frați și surori ale mele, că port binecuvîntarea, toate felurile de binecuvîntare spirituală. Sînt, e adevărat, eu însumi foarte slab, așa cum s-a spus, și mă doare inima să-i văd pe orfanii noștri. De ne-numărate ori am auzit de la răposatii noștri strămoși cum vorbeau cu nemăsurată întristare cînd, prevestind viziunea lor, spuneau cît de vrednică de milă le fusese viața. Sînt cu adevărat plin de durere, rude ale mele, cînd privesc în urmă. Dar încercați din răspuțeri, pentru că fiecare are o voință ce ne poate fi de mare ajutor și s-ar putea ca rugăciunea noastră să fie auzită de El, de Marele Spirit. Am putea să dobîndim o izbîndă întru binele nostru. E

adevărat, neamuri ale mele, că nu mai îmi e teamă că n-aș avea destulă putere să izbîndesc, așa cum stau aici, învățîndu-i pe toți, aici unde stă Părintele nostru.¹ Și sînt cu adevărat bucuros să binecuvîntez cu adîncă smerenie toate puterile duhurilor care ne înconjoară, stînd în jurul nostru pe întregul pămînt. Și să ne aducem aminte cu cîtă plecată luare-aminte își plăteau răposații noștri strămoși îndatoririle rugăciunii ! Cu atîta bunătate se revarsă asupra noastră aceste binecuvîntări, cînd ele ne dau putința să ne urmăm serbarea, întocmai cum ne-am deprîns să vedem cîndva că făceau strămoșii noștri ! Pentru ziua de azi e de ajuns ! Mulțumim tuturor ! ”²

În dimineața celei de-a treisprezecea zile. Mai-marele serbării vorbește astfel către întreaga adunare :

„Neamuri ale mele, mai e încă un lucru pe care e bine să-l aveți mereu în minte. Așa se spune din vremuri vechi : Gîndul se naște doar în sufletul celui care gîndește îndelung la ceea ce înseamnă Binele. Și cînd te gîndești la Bine, lesne e să te porți bine, dar cînd te porți rău, Răul se naște în sufletul celui care veghează asupra grijilor vieții. E din cale-afară de greu pentru că trebuie să ne pregătim sufletul-spirit și să ni-l putem duce din nou în casa noastră, acolo unde îi e locul, tatălui nostru, cînd rostul lui se va sfîrși aici. Aici, în locul acesta, vă rămîne trupul, pentru că aici îi este locul, în pămîntul acesta.

Și acum, semeni ai mei, acum, cînd ne ating pentru cea din urmă oară moriștele sunătoare ale strămoșilor noștri, să ne pregătim de sfîrșitul serbării. Sîntem gata să în-

¹ În mijlocul Casei celei Mari, imaginea Marelui Spirit e sculptată pe un stîlp.

² Cereemonia durează douăsprezece zile. Momentele ei cele mai importante sînt recitarea „viziunilor“ (urmate întotdeauna de un dans de-a lungul Căării Albe), împărțirea fierturii de mălai (foarte asemănătoare cu mămăliga), aprinderea unui nou foc, arderea cedrului sfințit.

cheiem slujba tatălui nostru. Acum, neamuri ale mele, plecăm spre casă și trebuie să fiți cu mare băgare de seamă, căci duceți cu voi spiritul pe care-l slăvesc cei din poporul Delaware.

MANUEL
CHIRICAHUA

PUTEREA CARE A ÎNȘELAT¹

Odată, tata m-a vindecat așa cum vă povestesc. Eram mic și de-abia îmi aduc aminte. Tata spunea că aveam vreo șase ani...

M-am îmbolnăvit rău de tot. Părinții mei credeau că o să mor. Stăteam pe atunci în munți. Nu încape vorbă, tata știa cum să-și cheme puterea în ajutor și să-i tămăduiască pe oameni. Mi-aduc aminte că a stat lângă mine o parte din zi și aproape întreaga noapte. Pe când se străduia să mă tămăduiască, am orbit cu totul.

Așa că m-am simțit ceva mai bine, dar după aceea am rămas orb. Mi se părea că ochii s-au întors din nou în țeastă, dar mă dureau foarte tare. Parcă o altă boală puneă stăpânire pe ochii mei. Mă simțeam de parcă ceva se tot învîrtea în capul meu.

Tatăl meu era foarte priceput în rînduiala dansului cu măști.

Își ținea masca în mîna dreaptă și o scutura în fața mea. Cînta cîntecele rînduite pentru asemenea prilejuri. De cîte ori cînta un cîntec, ținea masca deasupra capului

¹ Paul Clemson, *Some Apache Songs (Cîntece ale tribului Apache)*, text dactilografiat (1905—1908), la Biblioteca Universității California din Los Angeles. Nu se furnizează date despre Manuel, subiectul informator, după toate aparențele, fiul unui vraci.

meu, pe urmă dinaintea ochilor și, la sfârșit, o plimba pe deasupra întregului trup. Stăteam așezat pe un povârniș. Nu-l puteam vedea pe tata, dar știam ce face și-l auzeam ce spune. Mi-aduc aminte totul.

Din cînd în cînd, striga ; îl auzeam. Zicea :

— De ce nu mă pedepsești pe mine ? Am trăit mulți ani pe pămînt. Am văzut cum e aici. Știu cît e de greu să trăiești în lumea asta. Nu-l ucide pe băiețașul ăsta ! N-a făcut nimănui nici un rău. Mi-e drag. Nu-l lăsa să plece de-aici. Vreau să trăiască pînă la bătrînețe pe pămîntul ăsta.

Zicea :

— Dacă vrei să ucizi pe cineva în neamul acesta, uci-de-mă pe mine ! Poți să mă iei. Știu că mă poți ajuta să-i alung boala ; nu ai de ce să te porți așa cu mine.

Era mînios, îl mîniase puterea lui însăși. Îl auzeam cum o mustră. Se străduia din răputeri s-o dovedească.

— Ascultă, îi spunea, dacă n-ai de gînd să faci ce vreau eu să faci, dacă o iei tot timpul razna, n-ai decît să nu-mi spui nici o vorbă de acum încolo.

Își batjocorea puterea...

KWAKIUTL

RUGA MAMEI AL CĂREI COPIL MURISE¹

— De ce-ai făcut asta, copile ? M-am străduit din greu să mă port bine cu tine cînd ai venit și m-ai ales să-ți fiu mamă. Privește toate aceste jucării. De ce-ai plecat, copile, de lîngă mine ? Poate că ți-am făcut vreun rău, fără să

¹ Franz Boas, *The Religion of the Kwakiutl Indians* (Religia indienilor Kwakiutl), vol. 2, New York, 1920, p. 292.

fi știut, copile. Mă voi sili să nu mai fac, cînd o să te întorci la mine, copile. Te rog să te faci bine, în locul spre care te îndrepti acum. De îndată ce te vei face sănătos acolo, te rog întoarce-te la mine, copile. Te rog, nu rămîne acolo, departe. Te rog ai milă de mine, copile, de maica ta.

ELLA DELORIA ¹
DAKOTA

FEMEIA CARE ȘI-A ÎNTÎLNIT IUBITUL ÎN MOARTE ²

Era odată un deal nu prea înalt — o colină, pe care cu ani în urmă s-a dat o luptă atît de înverșunată, încît toți războinicii au murit și nimeni nu a scăpat cu viață ; așa s-a spus. Acolo au ajuns niște oameni care pribegeau și s-au oprit, căutînd un loc potrivit unde să-și așeze tabăra. Atunci s-a întîmplat ceea ce o să vă povestesc.

La poalele colinei au văzut o tabără ; și pribegii, cînd au ajuns acolo s-au oprit. Atunci, o femeie cu basmaua trasă pe frunte, începu să cînte :

„Fost-a un bărbat pe care-l iubeam :
Îl voi vedea vreodată iarăși,
Pe dragul meu ?“.

Spunînd acestea, se opri în vîrfurile colinei, cîntînd într-una. Toți se uitau la ea ; ea începu să danseze, trăgîndu-se mereu înapoi. Își dădu drumul de pe stîncă și căzu cu

¹ Indiană din tribul Sioux care învățase de la celebrul antropolog Franz Boas (1858—1942) cum să noteze și să transcrie textele folclorice ; unele dintre acestea, publicate în volumul *Dakota Texts (Publications of the American Ethnological Society*, vol. 14, New York, 1932), erau prelucrări compuse de ea ale unor povestiri care circulau în zona de nord a Marilor Cîmpii.

² *Op. cit.*, p. 261.

carnea zdrobită și cu oasele sfărâmate, pe bolovanii din vale. Oamenii îi luară trupul și-l duseră spre un *tepee*, dar bărbatul ei, mînios foarte, nu vărsa nici o lacrimă. El grăi : „Nu, n-o aduceți aici ! Duceți-o înapoi, că doar ea a spus cu gura ei că îl iubea. Lăsați-o, deci, să putrezească împreună cu el !” Așa că oamenii nu au putut să intre în *tepee* cu trupul ei. L-au dus pe locul unde căzuse și l-au lăsat acolo. Pe urmă au plecat. Și așa, oasele i s-au amestecat cu ale aceluia care, așa precum se vedea, fusese iubitul ei și împreună s-au prefăcut, după o vreme, în praf — așa cum își dorise în cîntecul ei.

După aceea, un crainic veni să vestească tuturor că tabăra se ridică și se duce în altă parte. Așa hotărîse judele. Spunea : „Nu avem altă cale. Nu putem rămîne aici. Trebuie să plecăm din locul unde s-a petrecut o faptă atît de potrivnică legii.” Așa încît, cu toate că tabăra de-abia fusese așezată, ei și-au strîns lucrurile în grabă și au plecat de acolo, chiar în seara aceea.

IROQUOIS

JELUIRE ¹

Vin iar să mă plec ție, mulțumindu-ți, o Ligă ! ²
Vin iar să mă plec, mulțumindu-vă, neamuri ale mele !
Vin iar să mă plec, mulțumindu-le războinicilor ;

¹ Horatio Hale, *The Iroquois Book of Rites (Cartea riturilor la indienii irochezi)*, Philadelphia, 1883, p. 123.

² Potrivit tradiției, „Liga irocheză a celor cinci popoare” s-a constituit în secolul al XVI-lea, cuprinzînd triburile Mohawk, Oneida, Caga, Onondaga și Seneca. Intemeietorii ei au fost Degana-vida și Hiawatha. „Liga” — multă vreme cea mai puternică formațiune politică la est de Mississippi — s-a dezintegrat în timpul Războiului pentru independență, cînd unele triburi i-au urmat pe englezi, altele pe americani.

Vin iar să mă plec, mulțumindu-le femeilor.
Strămoșilor mei, ce-au statornicit Liga,
Strămoșilor mei, dați-le ascultare !

A-haigh, vestite căpetenii ! Plecați-vă urechea, în vreme ce copiii voștri vă strigă cu adâncă jale, pentru că Liga, întemeiată de voi, a îmbătrânit. Nădăjduiesc că mă puteți auzi !

A-haigh, vestite căpetenii ! Ați spus că întunecată fi-va soarta acelora ce vor veni mai târziu.

O, vestite căpetenii ! Poate că nu rostesc rugăciunea așa cum ați hotărât voi să fie rostită.

O, vestite căpetenii ! Ceea ce voi ați întemeiat, Liga cea Mare, a îmbătrânit. Ea e pentru voi ca o pernă sub perna pe care vi se odihnește capul, în pământul unde zaceți întinși : cu toate că ați spus precum că ea va rămâne puternică peste vremi.

Ascultați voi, cei care ați întemeiat Liga cea Mare. Ea a îmbătrânit acum. Totul e numai pustietate. Voi cei care ați întemeiat-o sînteți în morminte. Ați luat-o cu voi, ați pus-o căpătîi acolo unde sînteți acum și-n urmă a rămas doar pustiul. Mințile voastre au luat totul cu voi. Ați luat cu voi și Liga cea Mare.

COEUR D'ALÈNE

OBÎRȘIA MORȚII¹

O femeie avea doi copii gemeni cărora li s-a făcut rău și au căzut, pierzîndu-și cunoștința. Poate că adormiseră numai. Mama lor i-a lăsat așa în zori și cînd s'a întors,

¹ Franz Boas, *Folk Tales of Salishan and Sahaptin Tribes* (Basme ale triburilor Salishan și Sahaptin), New York, 1917, p. 125.

tîrziu seara, ei zăceau tot fără suflare. Ea văzu urmele pașilor lor în jurul casei ; gîndi, deci că — pe cînd ea lipsea — ei înviau și începeau să se joace. Într-o zi, se furișă — fără ca ei s-o vadă — și-i găsi certîndu-se între ei, în casă. Unul zicea :

— E cu mult mai bine să fii mort.

Și celălalt îi răspundea :

— E mai bine să fii viu.

Dar o zăriră pe ea și tăcură amîndoi de-odată. Și de-a-tunci oamenii au luat obiceiul să moară din cînd în cînd. Întotdeauna cineva se naște și altcineva moare în aceeași clipă, întotdeauna vor fi unii care trăiesc și alții care mor. Dacă femeia ar fi rămas ascunsă și i-ar fi lăsat să-și termine cearta, unul din ei l-ar fi biruit pe celălalt și n-ar fi fost pe lume decît fie numai viață, fie numai moarte.

ZUȚI

O FEMEIE ÎȘI JELEȘTE BĂRBATUL ¹

...Sosiră. Îi aduceau pe cei uciși de Oamenii Albi. Mătușile mele stăteau lîngă mine. Tatăl meu, mama, mătușile mele mă luară și mă duseră într-acolo. Ajunserăm : nu mă lăsară să-l privesc. Purtam un plod în pîntece. Numai mama îl privi pe soțul meu. Îmi spuse : „Nu arăta bine...“. Îl înmormîntară în cimitir, chiar înainte de a se fi lăsat amurgul.

...Bunicul avea grijă de mine : „E foarte primejdios : trebuie să ții post. Trebuie să bei o doctorie. Trebuie să verși. E foarte primejdios. Nimeni nu te poate atinge. E

¹ În *Feathered Arrow* (Săgeata cu pană), Kansas City, 1906, p. 32—34.

foarte primejdios; trebuie să ții post. Nimeni nu trebuie să te atingă. Trebuie să rămâi singură. Trebuie să stai singură într-un ungher. Numai băiețelul poate sta cu tine. Nimeni nu trebuie să te atingă.“ Bunicul culese niște ierburi de leac. Le puse la muiat. Le amestecă într-un blid frumos. Făcu doctoria. „Asta o s-o bei ; o să verși“ — mi-a spus.

Eram foarte tristă. Și asta era primejdios. Devreme, în zori, când soarele nu se ivise, bunicul mă luă cu el, departe. Risipiră pe jos porumb sfințit. În mîna stîngă țineam porumb negru, în dreapta porumb roșu, așa cum cereau obiceiurile. Când ajunserăm departe, am trecut mîna de patru ori pe deasupra capului și l-am risipit. Nimeni nu trebuia să vorbească. Pe urmă, am risipit din nou porumbul și am rostit o rugăciune :

„Părinți ai mei,

O, Soare, Tată-al nostru !

O, Maică. Zori-de-Ziuă !

Veniți și-n locul vostru preasfînt vă așezați !

În drum o să vă trecem cîndva înaintea.

Din porumbul cel alb ni-i plămădită carnea.

din merinde-ale rugăciunii,

din scoici,

din polenul porumbului ;

pe toate în dar ți le-aduc.

Ție, Soare, părinte al nostru,

în dar ți le-aduc,

ție-ți dau în dar merindele rugăciunii,

ție-ți dau polenul de porumb.

Și-așa precum grăiește ruga mea,

asa să fie !

Să se-mplinească fără strămutare !

Rostesc aceste rugi

din inimă.

- Ție-ți aduc merindele rugăciunii
și scoici.
Polen de porumb îți aduc.
Și-așa precum grăiește ruga mea,
așa să fie !“

Am stropit pământul cu licori sfințite. Am tras în piept licori sfințite. Am stropit cu licorile cu care se cuvea să stropesc...

Am rămas singură și m-am așezat pe pământ. N-am pus în gură carne, nici sare, nici grăsime. Am ținut post de carne. Era foarte primejdios. Mătușa mea și tata îmi spusese să fiu cu băgare de seamă. Când eram tânără ei îmi spuneau : „Ești fericită să fii în viață ! Uneori vei cunoaște bucuria. Alteori vei cunoaște tristețea. O să plîngi. Așa o să fii. Ești fericită să fii în viață“ ... Și întocmai așa mi-a fost viața... Dacă unei femei îi moare bărbatul, ea nu doarme. Se culcă de parcă ar dormi și, când somnul o biruie, adoarme. Dar se trezește deîndată și nu mai adoarme. Plînge și e singură. Nu-i pasă dacă nu mănîncă. Când moare un copil sau o rudă, cel rămas în viață îl plînge așa cum trebuie. Soțul și soția stau de vorbă să-și ușureze gîndurile. Pe urmă își vor uita necazul. Dar cînd îți moare bărbatul, nu-i loc pentru bucurie...

A fost foarte primejdios. Era la fel ca atunci cînd moare un vrăjmaș, foarte primejdios. Vreme de patru dimineți am vărsat. Vreme de patru zile am stropit pământul cu licori sfințite, pînă departe, de cîte patru ori în fiecare zi. Și tot atîtea zile am ținut post. Eram încă tânără...

Un an întreg am jelit. M-am purtat cu luare-aminte cu bărbatul meu. După aceea, tata mi-a vorbit. Pe urmă, am fost fericită. Nu mai eram îngrijorată. Așa mi-a po-

runcit unchiul : „Nu-i nimic, nepoată. Nu plinge. N-ajută la nimic. Așa se întâmplă întotdeauna. Nu te mai gîndi de unde ai venit, ci încotro va trebui să te îndrepti...”

ASSINIBOINE

RUGA UNUI RĂZBOINIC ¹

O, Wakonda, vezi cît sînt de sărac :

Fie-ți milă de mine.

Plec la război să răzbun moartea fratelui meu.

Fie-ți milă de mine.

Fumez tutunul acesta pe care l-am luat din traista cu leacuri vrăjite și cu descîntece, unde l-am păstrat învelit într-o suviță de păr a fratelui meu. Îl fumez în cinstea apărătorului meu, care ești tu. Ajută-mă să mă răzbun.

Păzește-mă, pe cărările mele, de lupii turbați.

Nu-i lăsa pe dușmani să mă ia pe nepregătite.

Am adus jertfe, am fumat, inima mi-e plină
de durere.

fie-ți milă de mine. Dă-mi arcurile și săgețile dușmanilor mei. Dă-mi puștile lor. Dă-mi caii lor. Dă-mi trupurile lor. Fă să-mi pot innegri fața cînd mă voi întoarce. Fă să vină vremea cea bună, așa ca să pot vedea în jurul meu. Dă-mi vise bune, așa ca să pot afla unde sînt ei. Am avut parte de chin. Vreau să trăiesc. Vreau să fiu răzbunat. Sînt sărac. Vreau să am și eu cai. Voi aduce jertfă. Voi fuma. O să țin minte. Fie-ți milă de mine.

¹ Edwin T. Denig, *Indian Tribes of the Upper Missouri (Triburile indiene din regiunea bazinului superior al fluvialui Missouri)*, în *46th Annual Report of the Bureau of American Ethnology*, Washington, D. C., 1930, p. 284.

RUGĂ DE AJUTOR¹

Oamenii de pretutindeni și de tot soiul știu că, atunci cînd puterile omenești nu mai sînt deajuns, trebuie să caute o putere mai mare pentru împlinirea dorințelor lor. Ei pot cere în mai multe chipuri ajutorul puterii celei mari. Fiecare om trebuie s-o facă într-un chip anume. Unora le place liniștea, altora ruga față de alții. Iar altora — să fie singuri, departe de mulțime, ca să poată gîndi adînc la multe lucruri. Oricine trebuie să se dovedească vrednic să se roage, pentru ca dorința lui să fie împlinită. Dacă nu se pregătește îndeajuns, ruga lui nu va fi ascultată. Deci, cînd se hotărăște să ceară un hatîr lui Wakan'tanka, fiecare trebuie să se pregătească așa cum se cuvine. Nu-i înțelept ca un om să meargă să se roage lui Wakan'tanka, fără să se fi pregătit dinainte. Cînd își închide ochii, omul vede mai multe decît cu ochii deschiși. Atunci, el pătrunde în cugetul său și lucrurile sînt mai limpezi pentru el : dar lucrurile care-i trec pe dinaintea ochilor îi pot fura luarea-aminte. Așa că e potrivit să caute singurătate pe un vîrf de deal sau într-un alt loc înalt. Nimeni nu poate izbîndi în viață cînd e singur : el are nevoie de ajutorul celorlalți oameni. Și, dacă ajutorul oamenilor nu-i este deajuns, el se întoarce spre o pasăre sau o altă viețuitoare pe care Wakan'tanka i-o trimite în ajutor.

¹ Frances Densmore, *Teton Sioux Music*, în *Bureau of American Ethnology Bulletin*, 61, Washington, D. C., 1918, p. 184.

MISIONARIII²

Nu ne sînt de nici un folos. Dacă nu sînt de folos Oamenilor Albi și nu le aduc nici un bine, de ce-i mai trimt printre indieni ? Dacă le sînt de folos Oamenilor Albi și le aduc vreun bine, de ce nu și-i păstrează acasă ? Se vede că Oamenii Albi sînt atît de răi, încît au nevoie de lucrarea oricui care i-ar putea face mai buni. Oamenii aceștia (misionarii — *n.n.*) știu că nu le înțelegem credința. Nu putem să le citim cărțile — despre ceea ce stă scris acolo, ei ne spun povești care se deosebesc între ele și părerea noastră e că îndeamnă cărțile să grăiască în așa chip, încît să se potrivească cu ei înșiși. Dacă n-am avea bani și pămînt și țară pe care să ni le poată jefui, Veșmintele Negre nu și-ar da atîta silință pentru fericirea pe care s-o dobîndim de-acum înainte. Marele Spirit nu ne va pedepsi pentru lucrurile pe care nu le știm. El va fi drept cu fiii săi cu Piele Roșie. Veșmintele Negre vorbesc Marelui Spirit și-i cer lumină să putem vedea așa cum văd ei ; dar e limpede că sînt orbi, de vreme ce ei înșiși se sfădesc într-una asupra luminii ce-i călăuzește. Nu înțelegem aceste lucruri și lumina dată de ei face ca drumul neted și drept pe care au pășit părinții noștri să fie întunecat și plin de spaime. Veșmintele Negre ne spun să muncim și să creștem grîne ; ei nu fac nimic și ar pieri de foame, dacă nu le-ar da alții hrană. Tot ce știu să facă e să se roage Marelui Spirit ; dar asta nu va face să

¹ Numit de americani „*Red Jacket*“ (Tunică Roșie), s-a născut pe teritoriul actualului stat New York, în 1750. A fost unul dintre cei mai energici adversari ai activității misionarilor.

² William L. Stone, *Life and Times of Sa-Go-Ye-Wat-Ha or Red Jacket (Viața și opera lui So-Go-Ye-Wat-Ha, sau Tunică Roșie)*, New York, 1841, p. 334.

crească porumbul și cartofii ; dacă le-ar face să crească, de ce le-ar mai cerși de la noi și de la Oamenii Albi ?

Oamenii cu Pielea Roșie nu știau ce-i necazul pînă nu au venit Oamenii Albi ; deîndată ce ei au trecut apele cele mari, ne-au poftit țara și, în schimb, s-au arătat gata să ne învețe cum să ne sfădim asupra credinței lor. Tunică Roșie nu va putea fi prieten al unor asemenea oameni. Dacă indienii ar fi fost crescuți printre Oamenii Albi, și ar fi învățat să lucreze pămîntul și să citească așa cum lucrează ei pămîntul și cum citesc ei, soarta lor ar fi fost încă și mai rea... Sîntem puțini și slabi, dar putem să fim fericiți multă vreme dacă ne ținem strîns legați de țara noastră și de credința părinților noștri.

1824

NIKKI LOLLAN¹
DWAMISH

CUM SE FACE UN TOTEM²

Pe întregul teritoriu al Pacificului de Nord-Vest, stilul totemic are o funcție bine determinată. El nu e privit, pur și simplu, ca o reprezentare a lumii transcendente, ca o zeităte cioplită în lemn, fetiș gigantic căruia se cuvine să i te închini. Cercetînd tradițiile triburilor Nootka, Klallam, Dwamish și chiar ale celor mai de la nord, Tlingit și Tsimshian, am constatat lipsa oricărei înclinații mistice. Totemul este, de fapt, un poem ritual și orice analiză a formelor figurate pe un asemenea stilp trebuie să țină seama de acest fapt.

¹ În mai 1970, student al Departamentului de Arte al Universității Washington din Seattle.

² Lucrarea seminarială la Departamentul de Arte, 26 mai 1970.

De pe la sfîrșitul secolului trecut, totemul are și sensul unei afirmări înverșunate a identității unui popor pe care împrejurările istorice, contactul brufal cu un tip străin de civilizație îl amenință neconținut cu dispariția. E un drapel pe care cei dintîi locuitori de pe aceste locuri îl înfig în pămîntul rămas după nesfîrșitele anexări stipulate de tratate sau neîndreptățite de nici un fel de tratat sau înțelegere. În acest sens trebuie să înțelegem totemul și întregul ceremonial pe care îl prilejuiește înălțarea lui.

Cînd sfatul bătrînilor hotărăște ridicarea unui totem, se împlinește — de fapt — un act oficial cu înțeles obștesc. Stilul sculptat nu reflectă impulsul gustului artistic și imaginația este, prin definiție, limitată la modificări ale ordinii motivelor, dar nu la codificarea diversă a motivelor. Așa încît obștea este aceea care stabilește necesitatea ridicării totemului, tot așa cum hotărăște și trebuința compunerii unor poeme.

Totemul nu este decît rareori o operă epică, iar elanul liric e, prin însăși natura lucrării, interzis. El e o operă de evocare ce nu poate fi comparată cu nici o altă creație de artă etnografică din alte părți. E momentul în care figurativul nu s-a transformat încă în ornament, nu s-a eliberat de înțelesul lui primordial, dar nici nu a rămas la stadiul pe care-l poate descifra o lectură liniară.

Înainte de a porni să aleagă copacul din care urmează să se cioplească totemul, tîmplarul tribului Dwamish se retrage în coliba sfatului și, timp de o zi și o noapte, cercetează cu luare aminte netulburat de nimeni, vechile totemuri. Urmărește fibrele, le ciocănește și ascultă îndelung cum sună lemnul. Nu se atinge de mîncare, ci soarbe doar, din cînd în cînd, dintr-o cană cu apă. De obicei, în căutarea lemnului potrivit se pornește în luna iulie, cînd vremea e uscată și vînturile s-au potolit.

În zorii celei de-a doua zile, tîmplarul pornește singur spre pădure. Pe drum, rostește următoarele cuvinte :

— Ascultă-mă, vultur cu pene de aur ! Ascultă-mă broască de-argint ! Ascultă-mă, castor cu blană asemenea nopții fără de stele ! Ascultați-mă, albine cu aripi de lumină ! Veniți-mi cu toții în ajutor. Vouă vreau să mă închin cu lucrul miinilor mele. Ajutați-mă să găsesc copacul în care v-ați ascuns atît de bine că nimeni nu bănuiește unde sînteți.

Cînd ajunge în pădure, vorbește în șoaptă, spunînd :

— Să vă spun o poveste. De mult, pe aceste meleaguri, trăiau doi bătrîni. Nimeni nu știa de cînd viețuiau pe pămînt, nici de unde veniseră, nici cine le erau copiii. Stăteau cît era ziua de lungă pe stîncile care, pe vremea aceea, erau golase și pustii. și priveau în largul mării. Într-o dimineață, cînd soarele de-abia se ivise peste munti, ei văzură cum o rază de lumină verzuie scapără în depărtare și se înfige în piatră, lîngă ei. Și, pe negîndite, un copac a început să crească : într-o clipă, a dat frunze și roade, niște boabe mici și roșii, care au prins să cadă în jurul bătrînilor, ca o ploaie. Și din ele au crescut alți copaci ; fiecare avea pe scoartă semnul soarelui care-i zămislise. Bătrîni au atins copacii, pentru că nu mai văzuseră încă așa ceva. și au dat un strigăt de mirare. Și în clipa aceea, au căzut amîndoi la pămînt și s-au prefăcut în viezuri. Au luat-o la fugă și s-au tupilat fiecare în scoarta cîte unui copac. Și atunci semnul soarelui s-a stins pe toți arborii pădurii. Dar cine știe să asculte copacii, îi găsește ușor pe cei în care s-au ascuns bătrîni prefăcuți în viezuri. pentru că acolo se mai aude încă strigătul lor de uimire. Ajutați-mă, copaci, să-i găsesc pe cei în care se ascund bătrîni și poartă sub scoartă semnul soarelui.

Timplarul ciocănește pe rînd trunchiurile și le ascultă cu băgare de seamă : îl alege pe acela al cărui sunet îi destăinuie că fibrele sînt așezate așdona ca în stîlpul totemic pe care îl cercetase în coliba sfatului. Atunci se oprește, rostind următoarele cuvinte :

— *Ayaa !* Moşule, întoarce-te printre ai tăi ! Steaua de la miazănoapte şi soarele te doresc, vor iar să te vadă. Vino să stai mereu cu noi. Vino să vezi iarăşi marea şi cerul !

Cioplirea unui totem durează uneori câteva săptămîni, alteori mult mai mult ; meşterul rosteşte puţine cuvinte, dar în preajma lui stă cite un bătrîn care murmură o poveste. De pildă :

— Broasca cea sfîntă şi ursul fermecat trăiau într-o peşteră de gheaţă, unde se ascuseseră duhurile ierbii şi ale copacilor. Şi prindeau de acolo să vadă dacă vine duşmanul. Dar într-o zi, aşa, pe la amiază, i-a cuprins pe amîndoi somnul şi au venit vrăjmaşii cu chipuri de oameni şi au început să scormonească prin peşteră cu un băţ. Şi i-au străpuns şi i-au lăsat, aşa înfipti în băţ, şi i-au pus în faţa casei.

Sau :

— Nu adormiţi, voi duhuri ! Nu adormiţi, ieşiţi din lemn şi veniţi în preajma noastră să ne fiţi apărare şi sprijin. Lepădaţi somnul şi veniţi în casa aceasta, să ne aduceţi bucurie şi gânduri bune.

Şi meşterul se sileşte să cioplească în ritmul vorbelor...

PAWNEE

CE SFATURI A PRIMIT CĂPETENIA SINGURATICĂ DE LA MAICĂ-SA¹

Trebuie să te încrezi fără clintire în Ti-ra'-wa. El ne-a plămădit pe noi toţi şi prin puterea lui trăim. Cînd vei creşte mare, va trebui să fii un bărbat adevărat. Fii vi-

¹ George Bird Grinnell, *Pawnee Hero Stories and Folk-Tales*, 1889, p. 45—47.

teaz și stai neclintit în fața oricărei primejdii ți-ar ieși în cale. Să nu uiți, cînd vei privi în urmă la zilele tinereții tale, că eu te-am crescut și sprijin întotdeauna ți-am fost. N-ai avut tată să-ți poarte de grijă. Tatăl tău a fost o căpetenie de seamă, dar tu nu trebuie să te gîndești la asta. Dacă el a fost căpetenie, nu înseamnă că pentru asta și tu trebuie să fii căpetenie. Nu cel care trîndăvește în bordeiul lui poate ajunge un om de seamă ; ci acela care muncește, asudă și e întotdeauna ostentit pentru că a umblat pe cărarea războiului.

Cînd vei fi gata să ajungi bărbat, să nu uiți că voința de a fi un om de frunte e aceea care-l plămădește pe bărbat. De va trebui să pornești pe cărarea războiului, să nu te întorci din drum, ci întăi să mergi pînă la capătul drumului și apoi să te întorci. De voi trăi să te văd cum ajungi bărbat, vreau să te văd că vei fi un bărbat de seamă. Vreau să cugeți la vremurile cele grele prin care-am trecut. Să-ți fie milă de cei sărmani, pentru că noi înșine am fost sărmani și oamenilor le-a fost milă de noi. De voi trăi să te văd cum ajungi bărbat, și cum pornești pe cărarea războiului, n-o să jelesc de-o să aud că ai fost ucis în luptă. Acestea sînt lucrurile care-l fac pe bărbat : să știe să lupte și să fie viteaz. Voi plînge cu durere ne-spusă de te voi vedea cum te stingi de vreo boală. De vei fi ucis, aș vrea să știu că ai murit în cîmp și că păsările cerului ți-au ciugulit carnea și că vîntul va sufla peste tine și-ți va răscoli oasele. E cu mult mai bine să mori în cîmp, în aerul cel curat, decît să te înăbuși în pămînt. Iubește-ți prietenul și fii credincios lui. De-l vei vedea împresurat de dușmani, să nu fugi departe de el. Mergi spre el, și de nu-i vei putea scăpa viața, să fiți uciși împreună și oasele voastre să stea alături. Să fii ucis pe un vîrf de deal. Sus de tot. Bunicul tău spunea că nu se cuvine ca

un bărbat să fie ucis într-o văgăună. Cel care-ți rostește aceste vorbe și-ți dă sfaturi nu-i bărbat. Ascultă, însă, cu luare-aminte aceste vorbe, chiar dacă sînt femeie.

COCHITI

CUM S-A IVIT MOARTEA ¹

Veneau din Shipap ². Unul dintre copiii lor căzu bolnav și ei nu știau care-i pricina răului. Nu mai văzuseră pînă atunci boala. Îi spuseră căpeteniei Shkoyo ³ :

— Poate că Maica noastră din Shipap ne va ajuta. Întoarce-te și roag-o să ia de la noi acest necaz.

El se întoarse la Maica noastră și ea îi spuse :

— Copilul a murit. Dacă oamenii voștri n-ar muri, lumea s-ar umple prea tare cu oameni și nu v-ar mai rămîne loc să viețuiți. Cînd muriți, vă întoarceți în Shipap să viețuiți aici, împreună cu mine. Porniți mai departe în călătorie și nu vă tulburați cînd mor ai voștri.

El se întoarse la ai săi și le spuse ce-i grăise Maica noastră. În vremurile acelea, ei se purtau unii cu alții de parcă ar fi fost frați, toți indienii din toate *pueblos*-urile. Semănau porumb, săpînd pămîntul cu un băț și nu erau niciodată osteniți. Săpau șanțuri să aducă apă pe cîmpiile lor. Porumbul se pîrguia într-o singură zi. Cînd au ajuns la Frijoles s-au despărțit, și fiecare *pueblo* și-a urmat un drum deosebit de ale celorlalte *pueblos*-uri.

¹ Ruth Fulton Benedict, *Tales of the Cochiti Indians (Povestiri ale indienilor Cochiti) Bureau of American Ethnology, Bulletin 98, Washington, D. C., 1931, p. 5.*

² Locul unde se plămădește tot ce-i viu și unde sălășluiesc morții.

³ Cel mai mare între vracii tribului, constituit în societate ezoterică.

TĂCEREA ¹

Cînd eram copil, am învățat cum să dăruiesc ; am pierdut acest har de cînd am ajuns în rîndul celor civilizați. Duceam o viață firească întru totul, iar acum totul e artificial în viața mea. Pe atunci, fiecare copac un lucru dinaintea căruia se cuvenea să mă înclin cu adîncă pioșenie. Acum mă închin împreună cu Oamenii Albi în fața unui peisaj zugrăvit al cărui preț e socotit în dolari. Așa încît indienul e remodelat, aidoma stîncilor care sînt prefăcute în pulbere și turnate apoi în blocuri artificiale ce pot fi zidite în zidurile societății moderne.

Primii americani contopeau mîndria cu o neasemuită smerenie. Trufia era străină firii și învățăturilor lor. Ei n-au pretins niciodată că puterea de a folosi vorbirea articulată e o dovadă de superioritate față de vietățile necuvîntătoare ; dimpotrivă, socoteau că e un dar primejdios. Credeau profund în tăcere — semn al unui desăvîrșit echilibru. Tăcerea e cumpănirea absolută a trupului, a minții și a spiritului. Cel care-și păstrează firea e întotdeauna calm și netulburat de furtunile existenței — nu asemenea unei frunze, tremurînd pe ramură, nu asemenea unei alergînd pe oglinda strălucitoare a eleșteului ; aceasta e, în cugetul înțeleptului care nu știe să scrie, atitudinea și purtarea ideală în viață.

Dacă-l întrebi : „Ce e tăcerea ?“, el îți răspunde : „E Marele Mister ; sfînta tăcere e glasul Misterului“. Dacă-l întrebi : „Care sînt roadele tăcerii ?“, el va spune : „Aceste

¹ Charles Alexander Eastman (Ohiyesa), *The Soul of the Indian*, Boston. 1911. p. 78. V, pag. 95.

roade sînt stăpînirea de sine, adevărata îndrăzneală, puterea de-a îndura greutățile, răbdarea, demnitatea și adîncul respect față de alții. Tăcerea e piatra de temelie a caracterului.“

HEHAKA SAPA¹
OGLALA DAKOTA

SEMNUL CERCULUI²

Ați băgat de seamă că tot ceea ce plămădește indianul are formă de cerc, și aceasta pentru că Puterea Lumii lucrează întotdeauna în cercuri și toate lucrurile tind să devină rotunde. În vremurile străvechi, cînd eram un popor vînjos și fericit, întreaga noastră putere ne venea de la inelul preasfînt al triburilor, și atîta vreme cît inelul a rămas întreg, triburile noastre au dus o viață înfloritoare. Copacul înflorit se afla în mijlocul viu al inelului și era hrănit de cercul celor patru sferturi. Răsăritul aducea pacea și lumina, miazăziua — căldura, apusul — ploaia, iar

¹ Căruia albii îi spuneau „*Black Elk*“ (Elan Negru); s-a născut „în luna Copacilor-care-ies-din-Pămînt (decembrie) pe țărmul lui Little Powder River, în iarna cînd cei Patru Corbi au fost uciși“ (1863). Rudă apropiată a lui Cal Zănatic, prieten cu Nor Roșu și Taur-care-Șade — trei dintre cei mai vestiți fruntași indieni din secolul trecut — a participat la lupta de la Little Big Horn. Mai tîrziu, a însoțit trupa lui Buffalo Bill în Italia, Franța și Anglia, a prezentat un program de folclor indian în fața regiunii Victoria. Inițiat încă de mic în misterele tradiționale ale indienilor Dakota, a ajuns un respectat conducător spiritual al poporului său. Și-a petrecut ultimii ani în rezervația Pine Ridge din Dakota de Sud. V. pag. 101.

² În 1930—1, Elan Negru și-a dictat autobiografia lui Curcubeu înflăcărat; fragmentul de față a fost publicat în ziarul *Omaha Times* din 5 iunie 1940, p. 26—7.

miazănoaptea, cu vîntul ei aprig și înghețat, dăruia putere și tărie... Tot ceea ce înfăptuiește Puterea Lumii are forma unui cerc. Cercul e rotund și am auzit că pămîntul e rotund ca o minge și asemenea lui sînt și stelele. Vîntul, cu puterea lui dezlănțuită, stîrnește vîrtejuri. Păsările își clădesc cuiburile în formă de cerc, pentru că ele au aceeași credință ca și noi. Soarele se înalță și coboară din nou, scriind un cerc pe cer. La fel urcă și coboară luna și amîndoi sînt rotunzi.

Și anotimpurile se schimbă în cercuri și întotdeauna se întorc în locul de unde au purces. Viața omului e un cerc de la copilărie la copilărie și așa e oriunde se mișcă o putere. Corturile noastre erau rotunde, precum cuiburile păsărilor și erau înălțate întotdeauna în cerc, asemenea inelului triburilor — un cuib al multor cuiburi în care Marele Spirit hotărîse că trebuie să ne creștem și să ne ocrotim copiii.

MATO-KUWAPI¹
SANTÉE-YANKTONAI SIOUX

DANSUL SOARELUI²

Dansul soarelui e atît de sfînt pentru noi, încît nu vorbim prea adesea despre el... Tăieturile adînci pe care ni le facem în trup în timpul unui Dans al Soarelui sînt diferite de cele pe care și le fac cei aflați în durere. Trupul este pe

¹ Numit de albi „*Chased-By-Bears*”, Cel-gonit-de-urși. Cuvintele sale sînt consemnate în 1915, cu puțină vreme înaintea morții. Luase parte pentru întîia dată la un „dans al soarelui” în 1867, cînd abia împlinise douăzeci și patru de ani.

² Frances Densmore, *Teton Sioux Music*, Washington, D. C., 1918, p. 95-6.

de-a-ntregul avuția omului, și cînd cineva își dăruiește trupul sau carnea sa, își dă singurul lucru care este cu adevărat și pe de-a întregul al său... Astfel, dacă oarecine spune că îi va da un cal lui Wakan tanka, înseamnă că-i dă un lucru care, și așa, era de mult al Marelui Zeu. Aș putea să aduc în dar, la Dansul Soarelui, tutun sau alte lucruri asemenea, dar dacă le dăruiesc pe acestea și le păstrez pe cele mai de soi, nimeni nu mi-ar da crezare că sînt cu adevărat cinstit. Trebuie să aduc un lucru pe care-l prețuiesc în chip cu totul deosebit, ca să arăt că întreaga mea făptură se potrivește cu darurile de mai mică însemnătate pe care le aduc. Așa încît am făgăduit să-mi aduc trupul.

Copilul crede că numai faptele unui dușman pot pricinui durerea ; dar, prin Dansul Soarelui, noi recunoaștem mai întîi bunătatea lui Wakan tanka și apoi îndurăm durerea ca mulțumire pentru tot ce a făcut pentru noi...

Cînd un om face un lucru frumos pe care-l privesc toți cu uimire, spunem despre el că e minunat. Dar cînd vedem schimbările zilei și nopții, soarele, luna și stelele cerului și schimbătoarele anotimpuri care trec pe pămînt, cu roadele lor pîrguite, oricine înțelege că ele sînt lucrarea cuiva mai puternic decît omul. Dintre toți, cel mai de seamă e Soarele, fără de care nu putem să trăim.

Îi vorbim lui Wakan tanka și sîntem siguri că el ne aude. Toți indienii cred că, după moarte, spiritul omului sălășluiește undeva, pe pămînt sau în cer, nu știm prea bine unde, dar sîntem siguri că spiritul lui încă trăiește. Uneori oamenii au spus că dacă spiritelor le-ar fi cu putință să le vorbească oamenilor, ele ar putea să le dea semn prietenilor lor ; dar ele nu pot să ne vorbească decît, să spunem, în visele năzărite de somn. Așa e și cu Wakan tanka. Credeam că el e pretutindeni, dar el e asemenea spiritelor care s-au dus și ale căror glasuri nu le putem auzi.

CUVINTE ROSTITE LA RIDICAREA UNUI STILP
PENTRU MORȚI²

Într-o dimineată, cînd abia se crăpa de ziuă, căpetenia care trebuie să ridice stilpul și să dea ospățul, trece prin fața tuturor caselor din sat, cîntînd cîntece de jale pentru cei morți. Oamenii înțeleg ce s-a întîmplat și îl căinează. Stilpul morților îi aduce aminte de toți cei duși. Acum e vremea la care se rostește povestea Corbului.

După aceea, căpetenia se așază într-un loc de unde pot să-l audă toți cei din sat. Și grăiește așa : „Frați ai tatălui meu, părinți ai părinților, oameni de la care purced, strămoșii mei, bunici ai mamei mele, se spune că acum multă vreme lumea aceasta trăia în întuneric. O singură făptură știa că lumina zilei e adusă de Nas-cahi-yel și s-a dus repede la fiica lui. Cînd se născuse, plînsese cerînd lumina pe care o avea tatăl tatălui lui. Și tatăl tatălui lui i-o dăduse. Și nepotul lui o dăduse sărmanilor oameni pe care-i plămădisese și-i adusese în lume. Îi era milă de ei. Așa se întîmplă și cu mine. Întunericul mă apasă. Cugetul mi-e bolnav. Deci vă cer vouă lumina, părinți ai părinților mei, frați ai tatălui meu, oameni de la care purced, strămoși ai mei, bunici ai mamei mele. Puteți să-mi dați lumina, tot așa cum Nas-cahi-yel i-a dat-o fiului fiului hui, așa încît ziua să răsară și asupra mea ?”

¹ Indian Tlingit care, la începutul secolului, trăia la Wrangel, în Alaska.

² John R. Swantan, *Tlingit Myths and Texts*, 39th Annual Report of the Bureau of American Ethnology, Washington, 1909, p. 374.

Cei din jur îi răspund : „*Ye Kugwati*“, adică : „Așa vom face“. Cînd spune că „se află în întuneric“, căpetenia vrea să spună că stîlpul n-a fost încă ridicat și că, dacă o să-l ridice, oamenii or să-i dăruiască lumină. După ce s-a ridicat stîlpul, căpetenia spune : „Mi-ați adus lumină“. Pe urmă, toți o cinstesc pe căpetenia aceasta și, în semn de adîncă cinstire, rămîn tăcuți. Nici copiilor nu le este îngăduit să vorbească.

În seara zilei în care se înalță stîlpul, întregul sat dansează...

Și, cînd dansul se sfîrșește, văduvul sau cineva din neamul lui se ridică și grăiește astfel : „La începutul începuturilor, a venit potopul lui Nas-Cahi-yel. Oamenii erau vrednici de milă pentru toate cîte le avuseseră de îndurat atunci. Casele și stîlpii fuseseră luați de ape. În vremea aceea, Bătrîna-de-sub-pămînt a privit cu milă înapoi și a zvîntat pămîntul. Așa a fost și cu voi atunci cînd vă jeleați morții. Casele și stîlpii voștri au fost luați de ape. Toți au fost luați din lumea aceasta. Dar acum, strămoșii voștri s-au purtat întocmai ca Bătrîna-de-sub-pămînt. Erați ca și morți de frig. Podelele caselor voastre se ridicaseră din apele involburate. Dar acum toate s-au așezat la locul lor... Și s-a aprins un foc care o să vă încălzească trupurile înghețate.“

Atunci omul care ridicase stîlpul, se scoală și spune : „Vă mulțumesc, strămoși ai mei, pentru cuvintele voastre. Mă simt de parc-aș fi trecut printr-un potop. Dar cuvintele voastre au îndepărtat de mine potopul. Casele au fost aduse la țarm și au ajuns în locuri prielnice. Cuvintele voastre blajine au așezat la locul lor podelele casei mele. Înainte eram ca și cum ar fi trecut un îngheț peste noi. Dar voi ați aprins un foc să ne încălzim. Vă mulțumim pentru cîte ați făcut pentru noi. Ascultîndu-vă cuvintele, nu vom mai jeli. Asta e tot ce-am vrut să spunem...“

PUTEREA NUMĂRULUI PATRU¹

Pescarul prinde patru somoni argintii și cel care ciopește o canoă aruncă patru țandări căzute din trunchiul copacului, pentru că *p a t r u* e un număr sfânt. Ei se roagă unei jivine, sau unui copac, sau unei ierburi și-i spun : „Prietene, Cel-mai-presus-de-fire“. I se aduce mulțumire pentru că s-a dăruit omului și i se cere să țină departe boala și moartea. Cel-care-ciopește-luntrea ia patru țandări de lemn și le aruncă în spatele trunchiului care stă să cadă ; după ce a zvîrlit-o pe prima glăsuiește : „Tu, Cel-mai-presus-de-fire ! Dă rostire deplină puterii tale cea-mai-presus-de-fire !“ Și o aruncă și pe cea de-a doua, grăind : „Prietene ! Privește-ți cîrmuitorul care-ți spune să-ți întorci capul și să te prăbușești“. Și, aruncînd-o pe cea de-a treia, zice : „O, dătătorule de viață ! Acum ai văzut încotro a fugit puterea ta : urmează și tu aceeași cărare !“ Și o aruncă și pe cea din urmă și spune : „Prietene, te du și tu acolo unde ți s-a dus miezul, inima ta cea puternică. Te vei prăvăli și vei zace cu fața în jos, acolo unde a căzut ea.“ Și, după ce a grăit acestea, își răspunde sîși, zicînd : „Da, voi cădea cu vîrful înspre partea asta !“.

Femeia care retează rădăcinile unui cedru se roagă : „Privește spre mine, prietene ! Venit-am să-ți cer veșmîntul, pentru că știu că te milostivești de noi ; pentru că nu e nimic pe lume în care tu să nu ne poți fi de folos, pentru că acesta ți-e soiul, să nu lași să fie nimic în care să nu ne

¹ Ritualurile înfățișate aici au fost consemnate de etnograful George Hunt, în jurul lui 1900, și publicate de Franz Boas, *Ethnology of the Kwakiutl (Etnologia tribului Kwakiutl)*, 35th Annual Report of the Bureau of American Ethnology, 1913—4, Washington, D.C., 1921, pp. 617. 618, 619. Ele i-au fost povestite lui Hunt de un bătrîn indian — al cărui nume n-a fost menționat — și transcrise fără nici o modificare.

fii de folos și pentru că voia ta este să ne dai cu adevărat veșmîntul tău. Venit-am să te rog plecată să mi-l dai, tu, dătătorule-de-viață-îndelungată, pentru că din tine voi împleti un coș în care voi pune rădăcini de crin. Te rog, prietene, nu te mînia pe mine pentru cele pe care le voi face din trupul tău și te rog, prietene, să le spui prietenilor tăi toate cîte te-am rugat pe tine să-mi dai. Ai grijă, prietene al meu ! Ține molimele departe de mine, să nu fiu ucisă de boli sau în războaie, o, prietene al meu !”

OKUTE
TETON SIOUX

SOARELE ¹

Toate făpturile și toate ierburile își primesc viața de la soare. Dacă nu ar fi fost soarele, pretutindeni nu ar fi fost decît întineric și nimic n-ar fi putut să crească, pămîntul ar fi fost lipsit de viață. Dar și soarele are nevoie de ajutorul pămîntului. Dacă numai soarele ar fi avut putere asupra jivinelor și ierburilor, arșița ar fi atît de grozavă, încît ele ar muri deîndată ; dar pe cer sînt și nori care aduc ploi și truda laolaltă a soarelui și a pămîntului aduc umezeala de care are nevoie viața. Rădăcinile ierbii se împlîntă în pămînt și cu cît merg mai adînc, cu atît află mai multă umezeală. Pentru că așa au hotărît legiuirile firii și aici se deslușește dovada înțelepciunii lui Wakan tanka. Ierburile sînt trimise de Wakan tanka și vin din pămînt la porunca lui : o parte, se supun soarelui și ploii, ieșind deasupra pămîntului, iar rădăcinile coboară adînc în pămînt să afle umezeala ce se adună acolo pentru ele.

¹ Frances Densmore, *Teton Sioux Music, Bulletin 61*, Washington, D. C., 1911, pp. 172—173.

Wakan tanka le învață pe jivine și pe ierburi ce au de făcut : el le învață pe păsări să-și clădească cuiburile, dar cuiburile păsărilor nu sînt toate la fel. Wakan tanka le arată numai înfățișarea unui cuib ; dar unele păsări își fac cuiburi mai bune decît altele. Tot așa, unele jivine se mulțumesc cu adăposturi clădite la întîmplare, iar altele își fac locuințe frumoase. Unele își îngrijesc puii mai bine decît altele. Pădurea e sălașul multor păsări și al altor jivine, iar apa al peștilor și al tiritoarelor. Păsările, fie ele chiar din același neam, nu seamănă cu totul între ele ; și e la fel cu jivinele și cu făpturile omenești. Wakan tanka nu plămădește două păsări, două jivine sau două făpturi omenești întru totul la fel, pentru că fiecare ființă e așezată de Wakan tanka aici, pe acest pămînt, astfel încît să viețuiască după vrerea sa și să se poată bizui pe sine însăși. Unele viețuitoare sînt făcute să trăiască în pămînt. Pietrele și mineralele sînt așezate de Wakan tanka în pămînt, unele pietre fiind mai ușor de văzut decît altele. Cînd un vraci spune că vorbește cu pietrele sfinte, aceasta se întîmplă pentru că dintre toate cîte se află în pămînt, sînt unele care se arată mai adesea în vise și pot să le vorbească oamenilor.

De cînd eram copil, m-am uitat cu luare-aminte la frunze, la copaci, la firele ierbii și n-am găsit două aidoma. Ele s-ar putea să se asemene, dar la o cercetare mai amănunțită mi-am dat seama că sînt unele deosebiri. Ierburile fac parte din neamuri diferite ; la fel e și cu jivinele. La fel și cu făpturile omenești ; pentru fiecare e un loc anume care i se potrivește mai bine. Semințele feluritelor ierburi sînt purtate de vînturi pînă ce ajung în locul în care vor crește mai bine, unde puterea soarelui și umezeala le sînt mai prielnice, și acolo prind rădăcină și cresc. Toate viețuitoarele și toate ierburile sînt o binefacere într-o privință sau într-alta. Unele jivine își împlinesc menirea prin faptele pe care le săvîrșesc. Corbii, bărzăunii și muștele se aseamănă în privința foloaselor pe care le aduc și chiar

șerpilor au o menire de îndeplinit. La începutul începuturilor, victuitoarele mișunau, pesemne, pe pământurile unei țări nesfârșite, pînă cînd fiecare și-a aflat locul cel mai potrivit nevoilor sale. Orice jivină își duce viața așa cum hotărăsc împrejurările firii care-l înconjoară. Dacă bizonul ar mai trăi astăzi pe aceste locuri, cred că s-ar deosebi de bizonul din zilele de odinioară, pentru că toate împrejurările s-au schimbat în jur; n-ar mai găsi același fel de hrană, nici aceleași împrejurări. Vedem cum s-au schimbat caii : în vremurile vechi puteau înfrunta mari greutăți și goneau pînă la mari depărtări, fără să se adape. Se hrăneau cu un anume fel de nutreț și beau apă curată. În zilele noastre, caii pe care-i avem cer să li se dea o hrană cu tot soiul de amestecuri ; ei nu mai pot răbda ca odinioară și trebuie să-i îngrijești tot timpul. Același lucru se întîmplă cu indienii : ei nu mai au libertatea de odinioară și cad cu ușurință pradă bolilor. În vremurile vechi, erau aspri și sănătoși, pentru că beau apă limpede și se hrăneau cu carnea bivolițelor, care alergau fără opreliște pe cîmpiile întinse și nu erau închiși în Țărcuri, ca vitele din zilele noastre. Apa riului Missouri nu mai e limpede, așa cum era cîndva, și multe pîraie nu mai sînt bune de băut.

— Se cuvine ca omul să năzuiască după ceea ce e adevărat și rod al firii, și nu după ceea ce e prefăcut. Odinioară, nu se știa despre vreun amestec de pămînturi din care să se facă vopsele ; erau doar trei culori de vopsele, scoase de-a dreptul din pămînt : roșu, alb și negru, care se puteau lua numai din anume locuri. Cînd cineva ar fi vrut să le adauge și alte culori, amesteca sucuri de ierburi, dar s-a băgat de seamă că aceste amestecuri păleau și se ofileau și un singur fel de roșu era adevărat : cel pe care-l scoteau din lutul ars.

VIATA²

Ce e viața ?

Lucirea unui licurici în noapte.

Suflarea unui bizon într-o zi de iarnă.

Umbra cea mărunță care aleargă prin iarbă și se pierde
în amurg.

1890

¹ Picior de Corb, unul dintre cei mai de seamă conducători al confederației triburilor Blackfoot, constituită în 1877, se născuse în 1821 pe teritoriul actualei provincii canadiene Alberta. Acestea au fost cuvintele rostite de el pe patul de moarte.

² *The Great Falls Eagle* (Montana), 15 X 1913, p. 3.

3. POVESTIRI

IROQUOIS

LUNĂ NOUĂ ȘI CERB MITITEL¹

— Lună Nouă ! Unde ești, Lună Nouă ?

Cerb Mititel își striga prietenul, hoinărind în preajma liniștitului sat irochez.

Era în iulie și cei mai mulți bărbați în toată firea din sat plecaseră să vîneze și să pescuiască. Nu rămăseseră acasă decît bătrînii, femeile și copiii. Cerb Mititel avea doisprezece ani și, pe zi ce trecea, se simțea ca un războinic grozav.

Tocmai cînd Cerb Mititel era pe cale să se lase păgubaș, își auzi prietenul răspunzîndu-i din spatele *wigwam*-ului tatălui său.

— De ce strigi așa de tare, Cerb Mititel ?

— Pentru că mama mi-a spus că-mi dă voie să mă duc azi la pescuit și vreau ca și tu, care ești prietenul meu, să mergi cu mine. Am tot ce-mi trebuie pentru pescuit și pe malul lacului celui mare a mai rămas o canoe. Poți să vii și tu ?

Lună Nouă se gîndi o clipă. În cele din urmă, zise :

— Stai puțin ; mă duc s-o întreb pe mama.

Și intră deîndată în *wigwam*. Se întoarse zîmbind :

— Mama a spus că mă pot duce, dar să fiu înapoi cînd soarele o fi în locul lui cel mai înalt de pe cer. Tata poate

¹ George P. Harmlin, *Iroquois Stories*, (Povestiri irocheze), Chicago, 1917. p. 25.

să se întoarcă din zi în zi, și n-am terminat încă toate treburile pe care mi-a poruncit să le fac cînd a plecat.

— Haide atunci, zise Cerb Mititel. Trebuie să ne grăbim.

Băieții alergară la țărmul lacului și, după ce puseră unelte de pescuit în canoe, se urcară și ei și se depărtară de mal.

— O să vîslim de-a lungul malului, spuse Cerb Mititel.

Indienii din ținuturile de nord-est își fac undițele din puieti de tei și cîrligele din os. Numai așa pot să prindă știucile mari și vînjoase din apele de la miază-noapte, că-rora ei le zic *muskellunge*, și să agonisească bucate proas-pete.

Băieții vîsliră o vreme, pînă ce-și aruncară undițele în apă. Nimeriseră un loc bun de pescuit și în curînd mai mulți pești zăceau aruncați pe fundul luntrii. Deodată, Cerb Mititel băgă de seamă că barca începuse a fi purtată de apă, și-i spuse aceasta prietenului lui.

— Ar fi timpul să plecăm acasă, zise Lună Nouă. Soa-rele e sus de tot pe cer. Am prins mulți pești frumoși și mamele noastre or să fie mîndre de noi.

Puseră mîna pe vîsle și Cerb Mititel privi în jur, să fie sigur că barca era îndreptată spre partea în care tre-buiau ei să meargă. Fuseseră atît de prinși cu pescuitul, că apa îi dusesese departe de locul de unde plecaseră. Cerb Mititel nu știa încotro să se îndrepte ca să ajungă acasă, pentru că băieții nu plecaseră pînă atunci singuri la pes-cuit. Privi buimac în jur. Pe urmă, uitîndu-se la soare, se dumiri că apa rotise botul luntrii în partea potrivnică aceleia din care plecaseră și că trebuiau s-o întoarcă din nou, ca să poată merge spre casă. Îi spuse aceasta lui Lună Nouă și așa și făcură : întoarseră barca și începură să vîslească înspre partea despre care ei erau siguri că era cea bună.

Trecură vîslind pe lîngă mai multe ostroave, țărmul se apropia, cînd Lună Nouă strigă :

— Cerb Mititel, barca e spartă !

Cerb Mititel privi în jos, la mocasini. Apa începuse să urce în canoe. Atunci, el înțelese de ce barca asta veche fusese lăsată pe malul lacului. Se știa că era șubredă. De aceea fusese lăsată, cu gândul să fie dreasă mai tirziu.

— Lună Nouă, nu sîntem departe de țarm. Să vîslim din răspuțeri și o să ajungem înainte ca barca să se umple și să n-o mai putem urni din loc.

Așa încît băieții vîsliră cu toată puterea și nu peste multă vreme simțiră că fundul luntrii atinse, scrișnind, malul nisipos ascuns sub apă. Sărind din barcă, cei doi băieți urcară luntrea pe țarm și o lăsară jos, între tufișuri. Uitîndu-se în jur, își dădură seama că erau într-un loc necunoscut. Nici unul dintre ei nu ajunsese vreodată atît de departe, pe țarm ; privind de jur-împrejur, își dădură seama că erau ceva mai la miazănoapte de satul lor.

— Bine cel puțin că nu ne-am rătăcit, spuse Cerb Mititel. Dacă mergem spre miazăzi, de-a lungul malului, ajungem în sat. Hai, Lună Nouă ! Să punem peștii pe un băț și să-i luăm cu noi.

Băieții își luară cuțitele și tăiară două ramuri tinere dintr-un copac. Petrecură ramurile prin urechile peștilor, așa că acum puteau să-i ducă ușor. Pe urmă, porniră de-a lungul malului spre casă. În vremea aceasta, soarele începu să coboare pe cer și băieții își dădură seama că se făcuse tirziu. Zoriră mai mult pasul, ducînd pe băț șiragul de muskellunge.

Străbătuseră cam jumătate din drumul spre sat, cînd Lună Nouă începu dintr-odată să-i strige prietenului lui, care era mai sprinten :

— Așteaptă, Cerb Mititel ! Nu goni așa ! Nu pot să țin pasul cu tine ! Trebuie să mă odihnesc.

Băieții se așezară lingă lac, să-și vină în fire. Atunci, auziră un zgomot în spatele lor. Cerb Mititel se întoarse și văzu niște pene printre copaci. Era cît pe-aci să strige, să se facă auzit, cînd un războinic se ivi din pădure și își

dădu seama că nu erau irochezi, ci niște abnaki hoinari. Se aruncă repede la pământ și-l împinse pe Lună Nouă în spatele lui. Lună Nouă, luat pe nepregătite, era gata-gata să țipe. Dar Cerb Mititel îi făcu semn să tacă ; îi arătă cu degetul spre pădure și Lună Nouă văzu de ce îl silise Cerb Mititel să stea liniștit. Pe urmă, Cerb Mititel îi numără pe abnaki care pășeau în tăcere pe cărare, unul în spatele celuilalt, îndreptându-se spre partea unde era satul băieților. Erau paisprezece cu toții, înalți, vînjoși, tineri, și fiecare ducea un arc puternic și o tolbă doldora de săgeți.

După ce războinicii abnaki trecură, Cerb Mititel se întoarse spre Lună Nouă și-i spuse în șoaptă :

— Trebuie să ne grăbim. Uite-i cum se îndreptă spre satul nostru. Războinicii noștri sint plecați cu toții și n-au rămas decît bătrîni, femei și copii. Trebuie să le dăm de veste alor noștri.

Săriră în picioare și o luară la fugă, de-a lungul țărmului, spre sat. În grabă, uitară cu totul de pești și de undițe : voiau să ajungă repede acasă și să-i vestească pe cei de-acolo de primejdie.

În curînd, văzură fumul care urca din focurile aprinse în fața *wigwam*-urilor, la cîteva sute de pași de ei. Băieții simțeau că inima stă să le sară din piept, dar se sileau să nu-și încetinească fuga și, nu mult după aceea, satul li se arată privirii. Începură să alerge la trap și, cînd ajunseră în sat, erau la capătul puterilor. Se îndreptară, tot în fugă, spre *wigwam*-ul unchiului lui Lună Nouă și, cu glasul stins și întretăiat, încercară să-i spună ce văzură pe drum. În cele din urmă, unchiul lui Lună Nouă își ridică brațul :

— Stai, băiete ! Stai ! Trage-ți sufletul și pe urmă spune-mi deslușit ce te-a adus la *wigwam*-ul meu, de suflă atît de greu și arăți ca o căprioară speriată.

Băieții traseră de cîteva ori, adînc, aerul în piept și, pe urmă, Cerb Mititel îi spuse povestea.

— Dar nu sîntem în război cu abnakii, zise bătrînul. Nu încape vorbă, ei n-au ce să caute aici. Dar dacă se pregătesc cumva să se năpustească asupra noastră, trebuie să-i vestim și pe ceilalți. Mergi prin sat și spune-le tuturor să se adune la casa vraciului. Mai sînt cîțiva care pot să poarte arme. Decît să ne dăm merindele noastre puține sau femeile pe mîna vreunei cete de abnaki, mai bine îi stringem pe toți bărbații și pe femeile care mai sînt în stare să țină o armă în mînă și, dacă trebuie, vom lupta.

Și s-a dat zvon în tot satul și îndată toată lumea cîtă era acolo s-a strîns la casa vraciului. Lună Nouă nu mai contenea să le spună celor care voiau să-l asculte, același lucru pe care îl spusese și bătrînului, cînd Cerb Mititel văzu pe sub frunzișul copacilor cum se apropiau niște războinici. Era cît pe-aci să dea de veste că-i pîndește primejdia, cînd îl văzu pe tatăl său, în fruntea celor care păseau spre sat. Cerb Mititel îi alergă în întîmpinare, strîgîndu-i că abnakii erau în apropiere. Și atunci văzu că lîngă tatăl său stătea un abnak înalt și arătos. Fără să-și dea seama de ce, Cerb Mititel simți că bărbatul acesta nu era un războinic de rînd. Atunci, tatăl său îi grăi :

— Stai, Cerb Mititel, fiul meu. Ce spui despre satul nostru, că ar fi dat cineva năvală peste ai noștri ?

Cerb Mititel tăcu încurcat și privi în pămînt.

— Tată, cînd Lună Nouă și cu mine ne întorceam de la pescuit, am văzut cîțiva abnaki trecînd pe sub copaci. Aveau arcuri multe și tolbe doldora de săgeți și mergeau repede, în tăcere, spre satul nostru. Lună Nouă și cu mine am luat-o la fugă și-am alergat cît am putut de iute să dăm de veste în sat despre primejdia care ne pîdea.

— Ai făcut bine, fiule. Dar vino încoace, vreau să-i urezi bun-venit unui prieten de-al meu. Iată, aceasta este

Vulpe-Mare-care-Aleargă, căpetenie a abnakilor. Împreună cu el au sosit treisprezece dintre cei mai pricepuți vînători ai lui. Vînătorii noștri au umblat pînă departe și-au căutat vînatul peste tot, dar în zadar. După multe zile, am pornit spre casă, întristați și cu mîinile goale, cînd l-am întîlnit pe Vulpe-Mare-care-Aleargă. După ce i-am spus de ce ne aflăm în pămînturile abnakilor, el ne-a poftit în satul lor, unde ne-a dat de mîncare și ne-a adăpostit peste noapte. A doua zi, în zori, Vulpe-Mare-care Aleargă ne-a spus cum că vremea rea de astă primăvară a alungat vînatul spre miază-noapte. Pe pămînturile abnakilor e vînat din belșug, dar ei știu că vecinii lor de la miază-zi nu au ce să vîneze. Așa încît, căpetenia Vulpe-Mare-care-Aleargă ne-a îngăduit să vînam pe pămînturile lor și să agonisim hrană destulă pentru ai noștri. La rîndul nostru, l-am poftit la noi, la o serbare pe care o dăm ca să-i mulțumim pentru marea lui bunătate.

— Iartă-mă, tu, mare căpetenie, că am putut crede că o să năvăliți în satul nostru, spuse Cerb-Mititel, copleșit de rușine.

Căpetenia Vulpe-Mare-care-Aleargă își puse mîinile pe umerii băiatului :

— N-ai de ce să fii rușinat. S-ar fi putut să fi fost mînați încoace de gînduri neprietenoase și ai avut dreptate să dai de veste alor tăi, că niște străini se apropie de casa voastră. Tatăl tău are de ce să se bucure că are un fiu ca tine, iar nouă ne pare bine că ești prietenul nostru.

Și vînătorii irochezi și abnaki intrară împreună în sat. În noaptea aceea, în locul dansurilor războinice, s-au jucat dansuri vesele care sărbătoreau vînatul îmbelșugat și prietenia cea nouă. În mijlocul întregii sărbători, stăteau Cerb Mititel și Lună Nouă, vitejii cei mai de seamă ai acelei zile.

ARCUL CEL NOU AL LUI TANI¹

Tani era un băiețuș Cherokee care trăia în vremea marelui război de o sută de ani dintre triburile de la miază-noapte și cele de la miază-zi. Când a împlinit doisprezece ani, Tani nu-și dori altceva decît un arc aidoma celui al tatălui său, un arc tare din lemn de nuc sălbatic, o legătură de piele tare și o tolă de săgeți drepte și puternice.

De cîte ori îi cerea lui taică-su să-i dea un arc ca acesta, tatăl lui începea să rîdă și, punîndu-și mina pe creștetul fiului său, îi spunea cu blîndețe că era prea mic să poată minui un arc adevărat, din lemn de nuc sălbatic. Ceea ce-l mîhnea grozav pe Tani pentru că, la doisprezece ani el se socotea un bărbat. căruia i se cuvenea să aibă un arc adevărat.

Într-o bună zi, tatăl lui îl chemă și-l întrebă dacă vrea să meargă împreună cu el la vînătoare. Tani se bucură peste măsură și, vreme de trei zile nu se putu gîndi decît la vînătoria la care trebuia să-l însoțească pe taică-su. Când veni vremea plecării, Tani începu să se gătească de vînătoare întocmai ca și părintele lui ; băgă de seamă că tatăl său își vopsi semne de război pe obraz, pe piept și pe brațe. Tani își luă rămas bun de la toți și cînd își luă rămas bun de la maică-sa, văzu că ea plîngea. Nu pricepî de ce, pentru că tatăl lui nu-i spusese că plecau să-l găsească pe Talitanigkska, o mare căpetenie Cherokee, și să-i dea de știre despre mișcările unei oștiri numeroase a tribului Seneca. Era o călătorie cu multe primejdii, pentru că tribul Seneca era dușmanul de moarte al tribului Cherokee.

Pe cînd Tani și tatăl său se furișau pe poteci dosnice prin pădurile adînci spre tabăra lui Talitanigkska, un gînd

¹ Harry Rothenstein, *Indian Tales (Porești indiene)*, New York, 1909, p. 76.

se ivi în mintea băiatului : spre ce ispravă nemaiauzită îl ducea tatăl său ? Tani află curînd răspunsul la întrebarea aceasta. În seara zilei cînd plecaseră de acasă, pe cînd stăteau lingă un foc bine ascuns în marginea potecii, tatăl său îi spuse care era țelul lor.

Inima băiatului porni să bată, gata-gata să-i iasă din piept, cînd află pricina călătoriei. Noaptea, după ce se virîră sub pături groase și adormiră, Tani văzu în vis o mulțime de războinici Seneca ; se făcea că el și tatăl lui stăteau spate în spate și se luptau cu dușmanii.

Cînd se arătară zorii, Tani și tatăl lui erau de mult pe drum. Ocoleau cu grijă pămîntul moale, de teamă să nu lase urme, ca nu cumva vreun Seneca, aflat din întîmplare pe acolo, să le vadă și să-i descopere.

Pe la amiază, tatăl lui Tani ajunsese la un rîu puțin adînc și o luă prin apă, spre miază-noapte. Dintr-o dată, tatăl alunecă și căzu, izbindu-se rău la cap. Tani alergă și, cînd ajunsese lingă tatăl său, își dădu seama că el nu mai poate sta în picioare. Îl ajută să iasă pe mal și-l așeză pe pămînt, sprijinindu-l de trunchiul unui copac. O rană adîncă sîngera pe fruntea tatălui lui. Tani băgă de seamă că acesta avea și o gleznă răsucită. Nimeni nu scoase o vorbă, dar Tani aprinse un foc mic și-l ajută pe rănit să se așeze cît mai bine, ca să nu simtă prea tare durerea.

Trecură mai multe ceasuri, soarele cobora spre amurg, în spatele dealurilor și tatăl lui Tani era îngrijorat de cîte li se puteau întîmpla în starea în care se aflau. Era ostent și pe semne că ațipise, pentru că tresări simțînd cum cineva îi ia încet arcul din mînă. Privi în tăcere cum Tani pune o săgeată în arc, întinde coarda și-i dă drumul dintr-o dată. Săgeata pieri într-un tufiș din apropiere. Se auzi o bufnitură, urmată de un țipăt înfricoșător. Un Seneca țîșni din tufiș și căzu fără suflare de-a curmezișul potecii. Tani alergă spre el, îl cercetă și, fiind sigur că dușmanul

era mort, se întoarse lângă tatăl său. Fără să scoată o vorbă, rămase mai departe de veghe.

Noaptea trecu fără vreo altă întâmplare ; dar cînd zori-le începură să se deslușească, Tani auzi un foșnet într-un tufiș de alături. Ridică arcul, gata să slobozească o săgeată, dar văzu podoabele de pene ale fraților lui Cherokee și lăsă arcul să cadă la pămînt. Sări de la locul lui, cu un strigăt de bucurie. Cei doi războinici erau tocmai oșteni din tabăra lui Talitanigska. Ei meșteriră în grabă un hamac să-l ducă pe tatăl lui Tani și, în curînd, toți patru porniră spre tabăra marei căpetenii Cherokee.

Ajunseră cu bine în tabără, unde se aflau în deplină siguranță. Tatăl lui Tani fu bine îngrijit și, nu după mult timp, putu să se sprijine din nou în piciorul rănit. După două săptămîni de la sosirea lor la tabăra lui Talitanigska, un sfat mare se ținu în jurul unui foc, pentru a sărbători izbînda tribului Cherokee asupra dușmanului lui, tribul Seneca. Cînd sărbătoarea se isprăvi, Talitanigska păși în mijlocul cercului și-i porunci lui Tani să se apropie. Pe urmă, în fața tuturor căpeteniilor Cherokee, Talitanigska își desprinse de pe umăr arcul puternic din lemn de nuc sălbatic și i-l întinse lui Tani.

— Ia-l, Tani, spuse el, pentru că ești un viteaz și acum ești un bărbat în rîndul bărbaților. Ai înfruntat fără teamă primejdia și ai stat în fața ei. Ai fost iute la minte, l-ai scăpat pe tatăl tău de la moarte și ai făcut cu puțință ca tatăl tău să-mi aducă vești. Vestile astea i-au ajutat pe cei din tribul nostru să-i găsească și să-i înfringă pe cei din tribul Seneca, dușmanii noștri.

Tani nu știu ce să spună. Dar a doua zi de dimineată, cînd el și tatăl său erau gata de plecare, veni dinaintea căpeteniei Talitanigska și-i mulțumi pentru dar. Îi spuse că va îngriji întotdeauna cu dragoste arcul din lemn de nuc sălbatic și că o să-și aducă aminte de bunătatea pe

care i-o arătase una dintre marele căpetenii ale poporului Cherokee.

Acum, Tani avea un arc, întocmai ca și tatăl său. Nu era pe lume vreun băiat mai fericit decât era el, pe cînd pășea în urma tatălui său, în drum spre casă.

MONTAGNAIS

URS SOMNOROS FACE O GREȘEALĂ¹

Satul montagnais din întinsele păduri de la miază-noapte era mare și avea multe *wigwam*-uri frumoase. Fusesse ridicat pe o pajiște pe malul unui lac mare, iar aerul era mereu înmiresmat de focurile aprinse cu lemne groase și fumul urca, răsucindu-se spre cer, din fiecă *wigwam*. Era o vreme a anului cînd se adunaseră multe treburi : iarna era aproape și-i zorea pe cei din sat. Gospodarii își dregeau casele și-și croiau veșminte noi pentru zilele de iarnă.

Într-una din acele zile, Vultur Pleșuv le spuse alor săi că s-a gîndit cum că ar trebui să-și clădească un *wigwam* nou. Și se puseră pe lucru cu chibzuială. Mai întîi Vultur Pleșuv alege un loc potrivit. Pe urmă, zgîrie niște linii adînci pe pămînt, să arate unde o să se așeze casa. Tăie cîțiva copaci tineri, îi înfipse bine la locul lor, le îndoi vîrfurile ca să sprijine acoperișul și îi legă laolaltă cu niște curmeie făcute din trunchiul — gros cam de trei degete — al unui puiet de tei descojit, care se îndoaia lesne. Cel care trebuia să meșterească aceste curmeie era Urs Somnoros, fiul lui Vultur Pleșuv. Despre el e vorba în povestea mea.

¹ Harry Rothenstein, *Indian Tales*, New York, 1909, p. 111.

Cînd i s-a spus lui Urs Somnoros că el va trebui să se îndeletnicească cu treaba asta, a curmeielor, a fost mîndru de tot. Era înțîia dată cînd tatăl lui îl punea să facă o treabă atît de însemnată. Umblă mult prin pădure, pînă găsi un puiet de tei, gros cam de trei degete. Scoțîndu-și cuțitul din cingătoarea împodobită cu mărgele, începu să taie copăcelul. Tăișul de cremene era ascuțit bine și, peste puțină vreme, puiul de tei era întins la pămînt și curățat de crengi.

Pe urmă, Urs Somnoros începu să descojească puietul. După ce scoase toată coaja, alergă spre casă să-i arate tatălui său ce treabă grozavă fusese în stare să facă.

Vultur Pleșuv zîmbi :

— E foarte bine, fiule. Dar acum ne trebuie curmeiele, să legăm laolaltă parii care or să țină *wigwam*-ul.

Urs Somnoros se ghemui la pămînt și începu să taie în fișii trunchiul de tei. Lucră cu multă grijă și desprinse o fișie subțire, subțire de tot din trunchi. Pe urmă tăie altă fișie, și pe urmă alta, pînă cînd adună o grămadă bunicică. Le luă pe toate în brațe și se duse la tatăl său ; îi spuse plin de mîndrie :

— Uite, tată, ți-am adus fișiile de care ai nevoie pentru curmeie.

Fără să se uite, pentru că avea mult de lucru, Vultur Pleșuv zise :

— Foarte bine, fiule. Cîte fișii mi-ai tăiat ?

— Vreo treizeci, răspunse Urs Somnoros.

Vultur Pleșuv ridică ochii. Luă mănunchiul din mîinile băiatului, care i le întinse.

— Astea ar fi foarte bune pentru prins pește, fiule, dar pentru curmeie sînt prea subțiri. Trebuie să le faci mai groase, pentru că altminteri nu vor ține parii, așa cum vrem noi.

Dîndu-i înapoi fișiile lui Urs Somnoros, Vultur Pleșuv zîmbi și-și continuă munca la parii pe care avea să se sprijine casa.

Mihnit, Urs Somnoros se întoarce și porni spre pădure să găsească alți puieți de tei. Pe drum nu se mai gîndea la puieți, ci la rușinea pe care o simțise cînd tatăl său îi spusese că fișile lui erau prea subțiri. Lovea pietricelele cu piciorul și era foarte mînios pe el însuși. Nu băgă de seamă că mersese o bucată bună prin pădure și că era departe de sat, cînd se înnoptă dintr-o dată.

Uitîndu-se în sus, Urs Somnoros își dădu seama că a ajuns aproape de mlaștină și că trebuie să fi umblat pînă departe de tot de sat. Încet, se întoarce și porni pe cărare, căutînd puieți de tei. Într-un tîrziu, văzu vreo doi sau trei în pădure, la cîtiva pași de potecă. Se apropie și începu să-i taie și să-i curețe de crengi. Tăiase doi puieți, cînd auzi un mormăit gros în spatele lui. Se întoarce și văzu o namilă de urs stînd pe labele de dinapoi și adulmecînd aerul.

Lui Urs Somnoros i se făcu tare frică. Ghemuindu-se la pămînt, începu să se tîrască spre potecă. Ajunse la potecă și o rupse la fugă. Nu se opri pînă-n sat, unde, în sfîrșit, se simți în siguranță. Alergă la taică-su, dar nu putu rosti un cuvînt, pentru că își pierduse răsufarea. Pe urmă, gîfîind, spuse toată povestea cu ursul.

Vultur Pleșuv își puse brațul în jurul umerilor fiului său și-i zise :

— Vezi cît necaz poate aduce o greșală prostească ? Dacă te-ai fi uitat cu luare-aminte la tatăl tău, ai fi știut cît de groasă trebuie să fie o fișie de tei. Pe urmă, pentru că erai mînios, nu te-ai mai uitat după puieți de tei, aici, pe lîngă casă. Ai ajuns departe, în pădure și era cît pe-aci să fii un prînz bun pentru firtatul urs. Cînd ai fugit de el, ai lăsat puieții în pădure. Așa că, trebuie să iei de la capăt toată treaba cu fișile și curmeiele. Ai grijă, fiule, cînd faci o treabă, s-o faci cum trebuie. Sau, dacă greșești cumva, să nu-ți pierzi vremea tot tîndălind, fără să te-apuci din nou cu nădejde de ea. E mai bine să-ți dai

seama că ai greșit și s-o iei îndată de la capăt, ca s-o faci cum se cuvine.

Și așa, Urs Somnoros a învățat un lucru plin de înțelepciune din pățania sa din acea zi.

PUEBLO

• IEPURAȘ SPERIOS AFLĂ CARE E TAINA PUTERII¹

Iepuraș Sperios era un băietandru viteaz, care ducea o viață fericită și fără de griji. El nu se deosebea prin nimic de ceilalți băieți din poporul Pueblo ; doar că firea lui era atât de curajoasă, că nu-l lăsa să fie niciodată doborât de tristețe. Când se întâmpla ceva rău și oamenii erau abătuți și supărați, Iepurașul Sperios le sărea în ajutor și-i îmbărbăta cu vorbe bine alese.

• Satul în care se născuse Iepuraș Sperios era asemenea tuturor satelor pueble, de cărămidă, așa cum erau ele clădite de multe, multe veacuri. Ca să intre în casă, Iepuraș Sperios trebuia să se cațere pe o scară de lemn, pentru că toate odăile nu aveau decît o singură intrare, prin acoperiș. Noaptea, oamenii trăgeau scara în sus și nimeni nu putea intra în casă fără știrca și voia stăpînilor.

Iepuraș Sperios s-a uitat odată la niște oameni care clădeau o casă de cărămidă, înaltă de mai multe caturi. Pereții erau făcuți din argilă gălbuie și nisip, acoperișul la fel, numai că argila și nisipul erau puse aici mai din belșug, învelind birnele groase întărite cu stîlpi, crengile de salcie, parii, iarba și tufișurile aduse din pustiu. Spaniolii i-au învățat pe Pueblos cum se fac cărămidile din argilă.

¹ Harry Rothenstein, *Indian Tales*, New York, 1909, p. 111.

În pereți se lăsau niște găuri nu mai mari decît pumnul, pentru ferestre și ceva mai mari pentru ușă. Fiecare gospodărie avea o odaie mai mare și o alta (fără ușă și fără ferestre) clădită de-a dreptul pe pămînt, în care se păstrau bucatele, se țineau adunările tainice ale băieților și se aduceau prinoase Celor-de-sus.

Podelele erau trase înapoi atît cît era de lungă odaia de dedesubt ; la fiecare cat rămînea o prispă pe care femeile coceau piinea de porumb, făceau oale și împleteau coșuri, iar bărbații țeseau covoare și pinzeturi. Cînd se adunau slujitorii Celor-de-sus, cei care dănuiau sau se luau la întrecere, ceilalți nu puteau găsi un loc mai potrivit de unde să privească, decît aceste prispe de pămînt bătătorit.

Să umbli pe muchea prispei era un joc pe care nu-l putea juca oricine și era atît de greu, încît părinții nu le dădeau voie copiilor să se întrecă în felul ăsta. Dar, din cînd în cînd, cei mai îndrăzneți dintre băieți, vrînd să-și pună la încercare îndemînarea, se întreceau, alergînd pe muchea prispei. Băieții trebuiau să meargă chiar pe margine de tot, întîi la primul cat și, dacă vreunul era mai plin de îndrăzneală, se suia și la al doilea cat și, pe urmă, se urca și pe acoperișul celui de-al treilea cat. Cu cît ajungeau mai sus, cu atît rămîneau mai puțini băieți în joc. Oricine cădea de la primul cat putea s-o pățească rău ; dar o căzătură de pe al doilea sau al treilea acoperiș putea să fie pricină de rănire grozavă sau chiar de moarte.

Lui Iepuraș Sperios nu că i-ar fi fost frică, dar pregeta să intre în joc, pentru că taică-su îi spusese să nu meargă nicăieri fără învoirea lui și Iepuraș Sperios știa că taică-su nu-i va da niciodată voie să joace jocul acesta plin de primejdii. Cu inima plină de tristețe, el le striga celorlalți băieți că are treabă, și pleca de lingă ei și se ducea acasă.

Au trecut zilele, și în fiecare zi alți băieți se strîngeau să se joace pe muchea prispei, și în fiecare zi îl chemau pe

Iepuraş Sperios să se joace şi el cu ei, şi în fiecare zi Iepuraş Sperios răspundea că el nu se joacă. Pînă la urmă, lucrurile începură să fie prea din cale-afară chiar şi pentru Iepuraş Sperios. Aşa că deîndată ce băieţii l-au întrebat iar dacă nu vine să se joace cu ei, el a zis da şi s-a dus să se joace jocul cel plin de primejdii.

Băieţii tocmai alergaseră de la un cap la altul al prispei de la primul cat şi începeau să urce la al doilea cat. Cînd Iepuraş Sperios ajunsese la muchea prispei, un glas se auzi strigînd :

— Iepuraş Sperios, fiul meu, ce faci ?

Ceilalţi băieţi o rupseră la goană care încotro, dar Iepuraş Sperios se înfricoşă atît de tare de glasul minios al lui taică-su, că-şi pierdu cumpănirea. Încercă să se îndrepte pe picioare, dar la urmă căzu de-a dura pe zidul casei. Izbuti să se agaţe pentru o clipă de un fustei al scării, dar n-avu putere să se țină. Căzu cu piciorul prins sub el, o durere ascuţită îi fulgeră prin tot trupul şi-şi pierdu cunoştinţa.

Cînd Iepuraş Sperios se trezi din leşin, zăcea în patul lui.

— Iartă-mă, fiul meu, spuse tatăl lui cu glas blînd. N-am vrut să te înfricoşez. Dar mi-a fost frică să nu ţi se întîmple ceva, şi frica din inima mea i-a dat glasului sunet aspru şi plin de mînie. Dacă aşteptam pînă treceai de muche şi te-aş fi strigat cînd nu mai era nici un fel de primejdie, nu s-ar fi întîmplat toată grozăvia asta.

— Nu-ţi face vină, spuse Iepuraş Sperios. Eu sînt cel care a greşit. N-am ascultat de tatăl meu. Îmi pare rău din adîncul inimii. Dacă n-aş fi făcut o faptă rea, n-aş fi avut de ce să-mi fie teamă cînd ţi-am auzit glasul. Am făcut o prostie : mi-a fost ruşine de băieţii care rîdeau de mine şi m-am repezit ca un nebun la joacă. Aş fi fost mai înţelept dacă le spuneam că nu vreau să mă joc. Îmi este cu adevărat ruşine, tată.

— Trebuie să te odihnești, fiule. Ești lovit rău de tot la picior. După ce o să te odihnești, o să mai stăm de vorbă.

Și tatăl lui Iepuraș Sperios ieși din casă și se întoarse la munca lui.

Multe zile în șir Iepuraș Sperios zăcu în pat și piciorul îl durea din cale-afară de rău. Dar, mai rău decât piciorul, îl durea inima din pricina mîhnirii pe care i-o pricinuisese lui taică-su, cu neascultarea lui. Vru să-i spună mamei sale toate astea, dar maică-sa îi răspunse :

— Nu-ți mai face griji, Iepuraș Sperios. Tatăl tău te-a iertat.

Dar nu de asta era îngrijorat Iepuraș Sperios. Tai-că-su trebuia acum să facă toate treburile, să strîngă grî-nele, să care tărîțele și să adune bumbacul. De asta era mîhnit Iepuraș Sperios. Voia să-l ajute și el și-i plăcea să vadă cum ies grînele din pămînt și cum rodesc.

Piciorul începuse să i se tîmăduiască și Iepuraș Sperios fu în stare să se miște, șontic-șontic, sprijinindu-se într-un băț gros. Dădea o mîna de ajutor în gospodărie. După un timp, putu să iasă cu tatăl lui în grădină, șchiopătînd greu, și să pună și acolo mîna ba pe una, ba pe alta.

Luna trecu de multe ori pe cer și piciorul i se vindecă de-a binelea și putu să se sprijine în el. Dar îi rămăsese răsucit din încheieturi și, cînd mergea sau alerga. Iepuraș Sperios șchiopăta rău. Celorlalți băieți le era milă de Iepuraș Sperios. Se mișca destul de ușor cu piciorul lui rănit, dar nu le putea ține piept la joc. După o vreme, băgă de seamă că nu-l mai chemau atît de des să se joace cu ei.

Într-o zi, Iepuraș Sperios stătea în fața casei, iar tatăl lui se vedea venind din grădină. Cînd ajunsese în dreptul lui Iepuraș Sperios, se opri și-i vorbi cu blîndețe :

— De ce stai atît de abătut și de singur, fiul meu ? Te știu cît erai întotdeauna de vesel și de gureș, dar de-un

timp încoace ești tăcut și mereu mihnit. Spune-i drept tatălui tău ce te mihnește.

Și astfel, Iepuraș Sperios îi spusese că nu poate să le țină piept la jocuri de iușeală și de îndeminare și, de aceea, băieții nu-l mai cheamă să se joace cu ei.

— Fiul meu, dacă stai într-una aici și lași să-ți ia viața înainte, pentru că piciorul nu ascultă de toate poruncile tale, o să ajungi repede și mai abătut și mai singur. N-o să fii nimănuui de vreun folos, nici măcar ție. Trebuie să-ți întorci gândurile la alte lucruri. Dacă nu ești în stare să alergi repede, trebuie să te deprinzi din nou cu fuga. Dacă nu ești în stare să sari, trebuie să te deprinzi cu săritul.

— Am încercat, tată, dar nu se arată vreun semn că aș putea să fac vreo ispravă. Piciorul mi-e puternic, însă e răsucit rău și, de aceea, șchiopătez. Dacă vreau să alerg, picioarele mi se îndoiaie. Am încercat în fiecare zi, multe zile la rînd, dar fără vreun folos.

— Nu poți să stai așa și să te gîndești că lumea toată e un loc al mîhnirii. Dacă te gîndești așa, piciorul o să ți se pară că-i mai răsucit decît e cu adevărat. Trebuie să fii mulțumit că ai cum să ajungi ceva mai de seamă decît un băiețandru indian oarecare. În tine se dă acum o luptă pentru care ai nevoie de multă îndrăzneală și înțelepciune. Cum o să ieși biruitor, nu știu, dar trebuie să încerci din răspuțeri, fiul meu.

În noaptea aceea, Iepuraș Sperios nu se putu duce la culcare, pentru că stătu să chibzuiască la cîte îi spusese tatăl lui. Poate că nu-și dăduse toată silința să se facă ascultat de piciorul ăsta îndărătnic. Mîine va încerca cu mai mult sîrg.

Și astfel, în fiecare zi, Iepuraș Sperios o luă de la capăt cu mai multă osîrdie. Ceasuri în șir, zi după zi, săptămînă după săptămînă, își silea piciorul să-l asculte. Pînă cînd, într-o bună dimineată se trezi și-și simți piciorul puternic și supus poruncilor lui. După ce îmbucă ceva, plecă de acasă în căutarea prietenilor lui, ca să-i cheme la joacă.

Cînd îi găsi, tocmai se luau la întrecere, să vadă cine o să fie cel dintîi care o să ocolească satul în fugă. Fără să aştepte să-l poftască cineva la joc, Iepuraş Sperios se amestecă printre băieţi şi o luă la fugă odată cu ei. Ceilalţi erau cu mult înaintea sa, dar lui Iepuraş Sperios nu-i era teamă de asta. Îşi aducea aminte ce-i spusese tatăl lui şi, la fiecare pas, rostea în gînd : „Trebuie să-ncerc“.

Întrecerea era rapidă. Curînd, spre marea lui mirare, Iepuraş Sperios începu să-i prindă din urmă şi să-i întrecă, unul cîte unul, pe ceilalţi. Nu alerga atît de iute ca ei, dar era mai puternic şi putea să alerge într-una, fără să obosească. Zilele de încercări grele erau acum răsplătite. Ceilalţi băieţi începeau să obosească şi să-şi piardă suflarea, dar Iepuraş Sperios îl întrecu şi pe cel care alerga în frunte. Apoi îl lăsă din ce în ce mai în urmă ; îl despărteau de el o sută de paşi cînd ajunse la ţintă.

Cînd toţi ajunseseră la ţintă, abia mai răsuflînd, se strînseră în jurul lui Iepuraş Sperios, bătîndu-l pe umăr şi recunoscîndu-se învinşi. În cele din urmă, un băiat îl întrebă :

— Cum ai izbutit să nu oboseşti de loc pînă la sosire ?

— De, ştii ? răspunse liniştit Iepuraş Sperios ; cînd am căzut de pe muchea prispei în ziua aia şi mi-am rupt piciorul, am fost sigur că asta era pedeapsa pentru că nu-l ascultasem pe tata. Cînd piciorul mi s-a vindecat şi am început iarăşi să mă joc, am văzut că nu puteam să vă ţin piept. Atunci m-am gîndit iar, că nu-mi ispăsisem pedeapsa. Dar tatăl meu mi-a spus că trebuie să încerc cu mai mult sîrg. Asta mi-a dat îndrăzneală. Am început iarăşi să încerc să-mi supun piciorul bolnav şi îndărătnic, să învăţ să alerg şi să sar, cu toate că piciorul mi-era răsucit. Nu mai am iuţeala şi îndemînarea pe care le aveam, dar acum am mai multă putere şi pot să fac faţă cu bine şi să-i prind din urmă pe cei sănătoşi, aşa cum s-a întîmplat azi.

BAIATUL CEL SĂRAC ȘI CĂLUȚII DE LUT¹

Odinioară nu erau cai pe lume. Ciinii erau singurele jivine care-i ajutau pe oameni să care poverile. În acele vremuri, trăia într-un sat un băiețaș tare sărac. Mergea de la un *tepee*² la altul, cerînd cîte ceva de mîncare. Uneori era izgonit, dar se întîmpla și să fie luat înăuntru și să i se dea să mănînce.

Din cînd în cînd, intra în casa căpeteniei și, cînd căpetenia dădea cu ochii de el, era cuprins de milă și uneori îi dădea mocasini, altă dată îi dădea pulpare. Unii oameni îl dușmăneau pe băiat și o îndemnau pe căpetenie să nu-i mai dea nimic de pomană, dar căpetenia grăi :

— Tirawa știe totul despre băiatul ăsta. Cînd o să crească mare, o să aibă grijă de el și s-ar putea ca, într-o bună zi, el să fie căpetenia noastră, a tuturor.

Dar oamenii rîdeau de vorbele căpeteniei.

Băiatul văzu în vis niște căluți. I se păru că doi căluți căzuseră din ceruri și că amîndoi erau pentru el. I se iviră atît de limpede în vis, încît el le văzu deslușit coamele și cozile. Adesea, cînd oamenii ridicau tabăra și porneau la drum lung, el rămînea în urmă, lua niște lut și făcea căluți. După aceea, îi aduna în poalele veșmîntului și, apoi, pleca în urma oamenilor. Înainte de a ajunge în sat, punea cei doi căluți de lut undeva, în afara satului. În zori, se ducea în locul unde-și lăsase căluții. Îi ducea jos, la pîrîu, și se prefăcea că-i lasă să se adape. Făcu așa vreme de mai multe luni, pînă cînd oamenii se întoarseră de-a binelea în sat. Atunci, el luă căluții de lut, îi duse departe de sat și-i așeză pe malul unui eleșteu. Pe urmă îi lăsă acolo,

¹ G. A. Dorsey, *The Pawnee Mythology*, (Mitologia Pawnee) Boston, 1904, p. 123.

² La indienii din Marile Cîmpii : cort.

lipsi cîțva timp și se întoarse, făcînd așa de parcă ar fi băgat de seamă că aveau nevoie de apă. După aceea, îi strămută la iarbă bună și nu-i mai urni de pe acea pajiște.

Intr-o noapte, băiatul avu un vis. Se făcea că Tirawa deschisese cerurile și-i aruncase doi căluți. Auzi în vis cum cînta Tirawa și ținu minte atît de bine cîntecul încît, cînd se deșteptă, ieși din casă, urcă pe un deal înalt, și acolo începu să cînte cîntecul auzit în vis. Oamenii îl auziră și se întrebă, uimiți, ce însemna cîntecul acesta. În vreme ce băiatul cînta, se auzi un glas tainic care spuse :

— Cîntecul acesta ți-a fost dat ție de Tirawa. Tirawa ți-a dat un dans. Vei ajunge căpetenie. Du-te în noaptea asta acolo unde ți-ai lăsat căluții de lut și vei găsi doi căluți vii.

Alergă într-acolo și văzu doi căluți. Căluții veniră spre el și băiatul îi luă pe amîndoi. Oamenii ieșiră, să-i vadă și li se închină, pentru că erau cei dintîi căluți pe care le era dat să-i vadă.

WINTU

ȘACALUL ȘI MOARTEA ¹

De mult de tot, pe cînd trăiau cei dintîi oameni, s-au strîns laolaltă cu toții și au plănuit să înalțe o scară pînă la cer. Și s-au pus pe treabă. Eretele era căpetenia lor. Ei le spuse :

— Cînd vor fi bătrîni și orbi, oamenii vor merge la cer și vor fi iarăși tineri și sănătoși. Acolo va fi o tabără înconjurată de păduri și pe lîngă ea va curge un izvor.

¹ Cora Du Bois and D. Demetracopulou, *Wintu Myths (Mitologia Wintu)*, în *University of California Publications in American Archaeology and Ethnology*, vol. 28, nr. 5, Berkeley, 1931, p. 299.

Veni și Șacalul. Oamenii munceau întruna. Șacalul le zise :

— Ce faceți, nepoțelor ?

Oamenii nici nu se uită la el. Iar Șacalul din nou :

— Treceți la umbră și odihniți-vă. E prea cald.

În cele din urmă, ei îl ascultară. Și-i spuseră Șacalului cu ce se îndeletniceau. Șacalul răspunse :

— Ce bine ar fi să moară oamenii ! Ceilalți ar putea să meargă la îngropăciuni și să plîngă. Ar fi așa de frumos !

— Ai gânduri urite, i-o întoarseră ei.

Șacalul le vorbi, spunându-le ce bine ar fi dacă ar fi moarte pe pământ. Atunci Eretele și ceilalți ziseră :

— Când se vor coace ghindele, ele n-or să aibă coajă. Zăpada o să fie din făină de somon.

Șacalul se împotrivi din nou :

— Ghindele or să aibă coajă, așa ca toți copiii să le poată descoji și să le arunce, seara, unul în celălalt și să se veselească. Zăpada o să fie rece și, când oamenii or să iasă din case, să se ducă la vînat, or să moară. Așa o să fie bine.

La urmă de tot, oamenii se mîniară tare și nimiciră tot ce făcuseră.

FOX

CE A SPUS BUFINȚA ¹

Vă binecuvîntez, copii ai copiilor mei ! N-am avut niciodată gânduri rele despre voi. Dimpotrivă, am avut numai gânduri bune. Cît veți trăi, voi face tot ce-mi stă

¹ Truman Michelson, *The Owl Sacred Pack of the Fox Indians (Mănunchiul sfințit al Bufniței la indienii Fox)*, în *Bureau of American Ethnology, Bulletin 72*. Washington, D. C., 1921, pp. 41—43.

în putință să aveți o viață îndestulată. Și, din cînd în cînd, să-i bucurați cu faptele voastre pe oameni. Această e binecuvîntarea pe care o revărs asupra voastră. Dar, copii ai copiilor mei, să nu așteptați nici o răsplată de la cei cărora le veți aduce bucuria. Acesta e singurul lucru pe care vi-l spun. Nu mă alungați din gîndurile voastre. Cu adevărat, și eu mi-am pus gîndurile aici, în traista sfințită, cînd v-am binecuvîntat. Cînd vreau să zbor în partea aceea, într-acolo zbor. Ajung acolo unde vreau. Chiar dacă acolo curge un rîu; ajung acolo și nimic rău nu mi se întîmplă. Chiar dacă acolo unde vreau să ajung e o stîncă, ajung negreșit acolo. Nimic nu mă stînjenește. În felul acesta vă binecuvîntez. Dacă un rîu e larg și adînc, veți trece cu ușurință peste el.

Dacă e cineva rănit, îl veți tămădui. Nu-l veți lăsa niciodată să zacă fără îngrijire, dar va trebui ca el să se roage vouă : dacă nu se va ruga, nu-l veți tămădui. Chiar dacă osul lui e rupt, i-l veți pune la loc și-l veți tămădui. Veți trăi în liniște. Veți avea vreme din belșug s-o împărțiți cu alții. Dar să țineți seama de ceea ce urmează : îi veți învăța pe cei ce vor avea grijă de traista sfințită că vor trebui să aibă multă grijă de ea ; le veți spune, deci, că vor trebui să țină nestrămutat sărbătorile : și le veți spune că vor trebui să se gîndească bine de tot la ele.

Cei ce vă vor crede fără șovăire vor fi binecuvîntați de această traistă sfințită. Și cei ce nu vă vor crede nu vor mai primi binecuvîntarea voastră. Cel care se va gîndi, la voi nu va cădea niciodată bolnav. Mai mult decît atît, dacă vrăjmașii voștri vor lupta cu el, nu va fi răpus. Și vor fi unii care vor rîde de voi. Aceia vor muri.

Și zeii-manitou¹ vor auzi cu toții fluierul cînd voi veți sufla într-însul. De cîte ori veți sufla în el, ei îl vor auzi, cu toate că sunetul lui nu ajunge departe. Chiar și cei de deasupra voastră îl vor auzi.

¹ Zeii cerului la indienii din Marile Cimpii.

„Îmi veți fi cu adevărat pe plac dacă nu veți conțeni să vă gândiți la cele ce vă spun. Voi fi întotdeauna în preajmă să vă ascult ce spuneți. Și să nu vă gândiți cu dispreț la aceasta. Când le veți vorbi celor tineri, chiar dacă ei vor rîde de voi, să le vorbiți cu deplină cumpănire. Să nu vă gândiți să vorbiți cu asprime. Veți gândi : „Nu încape în-doială, cumpănirea e singura cale“.

Și vă voi da luleaua aceasta. Veți fuma de două ori din ea de-a lungul întregii veri. De aceea va trebui să fumați cu toții, să nu fiți atinși cumva de vreo molimă. Adevăr vă spun, după serbările verii, toți oamenii vor fi zdraveni și neatinși de boală. Dacă va cădea cineva atins de boală, se va face de îndată bine, dacă va fuma.

Spusele mele vor fi rostite o singură dată. De aceea va trebui să vă gândiți cu toată rîvna la spusesele mele. Nu vă vorbesc doar ca să vă veselesc. Spusele mele vor fi rostite o singură dată. Cîtă vreme pămîntul acesta va fi pămînt, dacă veți avea grijă de voi, și dacă vă veți gândi fără șovăire la toate și dacă veți ține serbările verii. mă voi gândi la voi.

TLINGIT

CHIPUL CARE A PRINS VIAȚA ¹

O tină ră căpetenie de pe insula Queen Charlotte s-a însurat, și curînd după aceea soția lui a căzut bolnavă. El a trimis pretutinden i după cei mai pricepuți vraci și șa-

¹ John R. Swanton, *Tlingit Myths and Texts* (Mituri și texte ale tribului Tlingit), în *39th Annual Report of the Bureau of American Ethnology*, Washington, D. C., 1909, p. 181—2.

mani¹. Dacă era un șaman cu adevărat priceput într-un sat, el trimitea un canoe să-l aducă. Nici unul n-a putut, însă, s-o ajute pe tinăra nevastă care, după ce a zăcut vreme îndelungată, a murit.

Căpetenia cea tinăra era foarte îndurerată de moartea soției lui. Porni să colinde din loc în loc, în căutarea unui cioplitor care să-i facă un chip al nevastei lui, dar nici unul nu izbuti să cioplească un chip care să semene cît de cît cu ea. Dar chiar în satul căpeteniei cu pricina trăia un cioplitor care știa să lucreze cu mult mai bine decît toți ceilalți. Omul acesta îl întilni într-o zi pe tinărul văduv și-i spuse :

— Colinzi din sat în sat să-ți cioplească din lemn careva un chip asemenea chipului nevastei tale și nu poți să găsești pe nimeni în stare să facă ceva, nu-i așa ? Am văzut-o pe nevasta ta umblînd de multe ori împreună cu tine... Vreau să încerc să-i cioplesc chipul, dacă tu îmi îngădui.

După aceea, cioplitorul merse și luă o bucată de cedru roșu și începu să lucreze. Cînd a fost gata, s-a dus la tinăra căpetenie și i-a spus :

— Acum poți veni cu mine și să te uiți la ce-am făcut.

Căpetenia l-a urmat și, de cum a intrat în casa cioplitorului, a văzut-o pe soția lui stînd acolo și arătînd întocmai cum era în viață. Fu bucuros foarte și luă chipul de cedru acasă. Pe urmă îl întrebă pe cioplitor :

— Cît îți datorez pentru munca ta ?

Și cioplitorul i-a răspuns :

— Fă cum socoți tu că-i mai bine.

¹ Căpetenii religioase la majoritatea triburilor indiene.

Cioplitorul fusese foarte trist cînd văzuse cu cîtă jale o plînsese căpetenia pe soția lui și de-aceea zise :

— Am făcut asta numai pentru că m-ai înduioșat cu jalea ta. Așa că nu mă plăti cu prea mult.

Cu toate acestea, căpetenia l-a plătit bine pe cioplitor, dîndu-i sclavi și tot felul de lucruri de preț.

Pe urmă, căpetenia a îmbrăcat chipul cu veșmintele soției lui și cu straiul ei lung îmblănit cu blană de jder. Atunci simți că nevasta lui se întoarce la el și se purtă cu chipul de lemn întocmai cum s-ar fi purtat cu ea însăși. Într-o zi, pe cînd stătea foarte aproape de lemnul cioplit și-și jelea soața, simți că lemnul începe să se miște. Soția lui îl iubea, de asemenea, nespus. La început, el se gîndi că mișcarea aceasta fusese doar în închipuirea lui ; dar se uita în fiecare zi cu multă luare-aminte : era sigur, că, odată, și-odată, chipul de lemn va învia. Cînd se așeza să mănînce, aducea chipul lingă el.

Ceva mai tirziu, din pieptul de lemn se auzi un sunet de parcă trunchiul ar fi crăpat ; omul înțelese că acesta era semn de boală. Puse pe cineva să-l miște din locul unde-l așezase și găsiră dedesubt un pui de cedru care creștea din podea. Îl lăsară acolo pînă creșcu mare de tot și din puietul acela creșcură toți cedrii aceia atît de frumoși de pe insula Queen Charlotte. Cînd oamenii caută un cedru roșu și găsesc unul foarte bun, ei spun :

— Parcă ar fi puiul soției căpeteniei.

Zi de zi, chipul tinerei femei semăna cu o făptură omească și, cînd auziră povestea, oamenii din cele mai îndepărtate sate veniră să privească la el și la puiul de cedru care creștea acolo și erau tare uimiți la vederea lor. Femeia se mișca puțin și n-a ajuns niciodată să vorbească, dar soțul ei afla în vis ce voia ea să-i spună. Prin mijlocirea viselor îi vorbea ea.

CIPIAS, ȘARPELE ȘI IEPURELE ¹

După ce a hotărît că oamenii vor trebui să moară, Cipias ² spuse :

— Vor muri, dar pe urmă se vor întoarce iarăși la viață.

A poruncit ca, după moarte, să aibă viață de dühuri.

După aceea s-a așezat pe pământ și i-a așteptat pe toți oamenii să vorbească. Cei dinții grăiră indienii triburilor Mission. Pe urmă cei din tribul Maricopa. Și apoi vorbiră, rînd pe rînd, toate triburile. Celor din tribul Chemehuevi le-a venit rîndul tîrziu, cînd era noaptea în toi ; de aceea, nimeni nu le înțelege graiul. Toate triburile au vorbit. Oamenilor Albi le-a venit rîndul la urmă de tot. Se spune că scînceau și plîngeau ca niște prunci. De aceea, Cipias a făcut tot ce-a putut să-i liniștească, dezmierdîndu-i : de atunci, ei sînt mai bogați decît toți indienii.

Toate vietățile — chiar și iepurii — au spus tot ce-au avut de spus ; Cipias le-a clădit o casă încăpătoare. Acolo stăteau toate jivinele pe care le făcuse el. Cînd se făcea ziuă, ieșeau toate afară și începeau să zburde împreună, născocind tot felul de jocuri. Spre seară, intrau din nou în casă. Cipias l-a făcut atunci și pe șarpe : șarpele nu avea dinți și era foarte blajin. Îl chema Kinyamás Kasur — nume care înseamnă plătînd și schiop. Celelalte jivine l-au luat și au început să-l mînuie ca pe-un bici, lovindu-se una pe alta. L-a luat și iepurele, și așa fiecare s-a jucat cu el încît șarpele era cît p-aci să moară.

¹ Leslie Spier, *Yuman Tribes of the Gila River (Triburile Yuman de pe valea riului Gila)*, în *University of Chicago Publications in Anthropology*, Chicago, 1933, p. 347—50.

² Zeitatea supremă la unele triburi din Sud-Vest.

Odată, dis-de-dimineată, au ieșit iarăși să se joace. Cîpîas stătea culcat chiar lingă ușa. Șarpele s-a tîrît pînă la el. Cîpîas l-a întrebât ce vrea. Șarpele i-a răspuns că s-a tîrît pînă la el, pentru că era tare nenorocit : celelalte viețuitoare nu se purtau bine cu el. Viața lui nu era ca a celorlalți — nu pricepea de ce toți se purtau atît de rău cu el. Cîpîas i-a spus atunci să stea acolo și să aștepte pînă va răsări soarele. Pe urmă a luat o bucată de cărbune, a mestecat-o în gură pînă ce a făcut-o bucățele mici. Stăteau unul lingă altul : șarpele s-a întors cu fața spre răsărit, în vreme ce soarele se înălța. Atunci, Cîpîas i-a spus să deschidă gura, în care i-a băgat cărbunele amestecat cu raze de soare. Acum șarpele avea dinți și se putea apăra de ceilalți.

Spre seară, cînd toți s-au întors acasă, l-au trimis pe iepure ca să ia șarpele. Dar cînd acesta l-a atins, șarpele l-a mușcat : iepurele s-a chinuit cîteva ceasuri, cuprins de durere, și a murit la miezul nopții.

După ce-a murit iepurele, celelalte viețuitoare s-au simțit din cale-afară de triste. N-au mai ieșit să se joace afară, și au rămas în casă, să-și jelească fratele. N-au știut cine i-a pus dinții în gura șarpelui. Pînă la urmă și-au dat seama că acela fusese chiar părintele lor, căruia i se făcuse milă de sărmanul șarpe. Atunci s-au întrebât, de ce nu i-a fost milă și de iepure. Și au hotărît să-l ucidă pe părintele lor — dacă vreunul din ei ar ști cum să-i facă de petrecanie. Pentru că — s-au gîndit ei — se cuvenea ca și el să moară.

Broscoiul era cel care știa cum să facă să-l ucidă. S-a cufundat sub o mlaștină, unde bătrînul obișnuia să se scalde. Cînd el a venit iarăși să se scalde, broscioiul a înghițit toată apa din mlaștină. Și de cum a ieșit din apă, bătrînul s-a simțit rău de tot. A încercat să se tămăduiască, întinzîndu-se de patru ori pe pămînt și a înghițit patru leacuri. Dar totul a fost în zadar ! Atunci, le-a spus :

— Am încercat să fac totul, ca să mă vindec de boală, dar nici un leac n-a fost bun. N-am stat cu voi atît cît ar fi trebuit ca să aflați de la mine tot ce știam. Boala trebuie să vină la oameni, întocmai cum a venit și la mine.

Pe urmă, a patra zi după aceasta, a murit.

Cînd a murit, Cipias s-a dus sub pămînt. Acolo mai zace și astăzi. Cînd cascade și se întoarce pe partea cealaltă, pămîntul se cutremură.

WAYLATPU¹
NEZ PERCÉ

BĂIATUL CODIȚĂ-DE-BUMBAC ÎNCĂLȚĂRI-DE-ZĂPADĂ²

Băiatul Codiță-de-Bumbac și iepurele Încălțări-de-Zăpadă erau buni prieteni. Era o iarnă din cale-afară de friguroasă. Băiatul Codiță-de-Bumbac trăia pe malul riului într-o locuință călduroasă și-și zicea mereu : „Mă întreb, ce-o fi făcînd prietenul meu, iepurele Încălțări-de-Zăpadă, acolo, departe, unde pîndește frigul cel verzui“.

Dar iepurele Încălțări-de-Zăpadă își zicea și el : „Mă întreb, ce-o fi făcînd prietenul meu, băiatul Codiță-de-Bumbac, acolo unde pîndește aburul albăstrui al căldurii“.

Într-o bună zi se întîlniră.

— Așadar, ne-am întîlnit, prietene. Ești bine, sănătos ?

— De ce mă-ntrebi tu pe mine, cînd eu ar trebui să te-ntreb ? Mă tot gîndeam : „Ce-ar putea să facă priete-

¹ Indiană de pe rezervația Fort Lapwai, în Idaho, mama autorului culegerii din care a fost preluată povestirea.

² Archie Phinney, *Nez Percé Texts (Texte ale indienilor Nez Percé)*, în *Columbia University Contributions to Anthropology*, vol. 25, 1934.

nul meu, acolo unde pîndește aburul albăstrui al căldurii ?“.

— Așa, care va să zică ? Ce să fac ? O duc foarte, foarte bine — îi răspunse băiatul Codiță-de-Bumbac. Am o casă bună, călduroasă, adăpostită sub o stîncă tare frumoasă. Smulg din rădăcini cîte un tufiș de coacăze și-l car acasă să-l pun pe foc. Arde grozav de bine și-i iau rădăcina și torn peste ea apă și apa e sorbită deîndată. Mă înțind să stau cît pot mai bine și mănînc rădăcina cu multă desfătare. Dar mă gîndesc adeseori la tine și-mi spun : „Ce-o fi făcînd prietenul meu, acolo unde pîndește frigul cel verzui ?“

— O, și eu o duc bine, îi răspunse iepurele Încălțări-de-Zăpadă. Am o locuință foarte bună. E un nod pe un trunchi de pin și casa mea e acolo, la rădăcină. E destul să arunc în foc așchiile de lemn căzute pe jos. Ce frumos se prefac așchiile astea în tăciuni și în cenușă ! Iau carne uscată și o prăjesc pînă se face roșie și pocnește în dinți. Mă las pe spate și mănînc cu poftă...

— Da, s-ar părea că amîndoi o ducem foarte bine.

Pe urmă și-au spus : „Rămas bun, o să ne mai întîlnim cîndva“.

ATTIRA¹
ARAPAHOE

POVESTEA GRIULUI²

Trăia odată, pe malul Mării-celei-Mari, un pescar tare sărac. Era atît de sărac, că nici măcar nu se însurase și

¹ Căpetenie spirituală a triburilor *Arapahoe* (c. 1807—1899), ale cărui povestiri au fost publicate în volumul *Sayings of an Arapahoe* (*Spusele unui Arapahoe*) Boston, 1869, sub îngrijirea lui Richard T. Brown, profesor de etnografie la Universitatea Boston.

² *Sayings of an Arapahoe* pp. 88—96.

stătea singur într-un adăpost făcut din crengi de brad. Și nici de noroc n-avusese parte, pentru că luntrea lui era atît de mică și de șubredă, că nu putea să iasă mai departe, în largul mării, unde spinările peștilor luceau ca niște cornuri de lună în nopțile senine ; el se aținea doar pe lîngă țarm, unde apa nu e adîncă și unde vin numai pești mici, lungi cît degetul unui copil.

Într-o dimineată, cînd soarele era ca un pom înflorit, pescarul stătea în luntrea lui și pîndea peștii care se apropiau de el. Ochea cu sulița tăiată dintr-o creangă de *mtu* și-i prindea pe rînd. Dintr-odată, simți că sulița se îndoaie sub greutatea unui pește. Se sperie grozav, pentru că așa ceva nu i se mai întîmplase : pînă atunci, peștii pe care-i prinsese nu fuseseră mai grei decît un pui de vrabie. Se gîndi să lase peștele înapoi în apă, cu suliță cu tot, pentru că nu i se părea a fi lucru curat : ce vietate atît de mare s-ar fi putut rătăci lîngă țarm ? Pește nu putea să fie : prin locurile acelea nu ajungeau decît peștii de potmoluri, mici și cu carnea fără gust. Trebuia să iasă la pescuit cîteva sute de zile pînă să prindă atîția cîți îi trebuiau să dea în schimbul unei pături și a unei perechi de mocasini.

Dar, în clipa aceea, văzu limpede cum o pasăre albă cu aripi albastre se desprinde din soare și pornește în zbor spre pămînt. Își dădu seama că acesta e un semn bun ; se propti cu toată puterea în sulița de *mtu* și trase peștele peste luntre. Atunci o lumină orbitoare se răspîndi peste întreaga zare și pescarul căzu, înspăimîntat, cu fața în luntre. Stătu așa multă vreme, tremurînd, fără să cuteze să privească în jur. Într-un tîrziu, simți cum vîntul începe să lege marea și atunci se gîndi că vine furtuna și că trebuie să vîslească spre țarm, să nu-l răstoarne și să-l îneco vîntul.

Se ridică să ia vîsla și văzu în fața lui o vietate tare ciudată : avea trup de pește, mai mare decît al peștilor pe care-i prindeau în larg pescarii cu luntri mari ; de trup

erau prinse patru perechi de aripi albastre și un cap de om. Se uita la pescar și părea că surîde ; avea chipul unui bărbat blajin, dar pescarul era speriat și i se părea că această vietate a venit să-l ucidă. Atunci vietatea grăi :

— Nu te speria ! Am venit de departe, de acolo unde marea e închisă între munți cu ghețuri ; am venit să-ți aduc bucurie. Am aflat cît ești de sărac și cît de mult trudești. Știu că trăiești într-un ădăpost din crengi de brad și că iarna nu ai decît o pătură roasă care să te apere de ger. De aceea, ascultă ce-ți spun : pleacă spre soare-răsare și caută-ți acolo norocul.

— Dar, răspunse pescarul cu glas tremurînd, acolo nu sînt ape și eu nu știu decît să pescuiesc.

— Du-te ! răspunse vietatea.

Și în clipa aceea se făcu nevăzută. Doar în înaltul cerului s-au zărit, pentru scurtă vreme, stelele. Pescarul înțelese că acesta e un semn bun. A ieșit la mal și, de îndată, luntrea a fost luată de valuri iar el a văzut cum s-a prefăcut într-un pește cu solzii de aramă care a început să înoate, și pe spinarea lui străluceau luceferii și curcubeiele.

A plecat pescarul. Simțea că-l duce o putere nevăzută : pașii lui străbăteau cîte zece leghe și treceau peste văi adînci, peste riuri înspumate și peste coline cu dumbrăvi de arțari. Nu era nici noapte, nici zi, ci o lumină albăstruie învăluia pămîntul ; el nu știa unde se ascunsese soarele, dar simțea cum lumina lui învăluia pămînturile întinse.

Nu peste multă vreme, văzu că se apropia de munții cei înalți, cu creste acoperite de gheață. Făcu o săritură și zări dedesubt cerbii cu coarne rămuroase și vulturii cei pleșuvi care se roteau pe deasupra pădurilor de brazi. Cîrînd se pomeni pe niște cîmpii întinse și netede, acoperite de o iarbă deasă : erau cîmpiile pe care au trăit, după aceea, strămoșii apașilor, pînă ce „cuțitele-lungi“ i-au

alungat și i-au împins aici, în locurile acestea sterpe și sărăcăcioase.

A înțeles pescarul că aici fusese menit să ajungă și că așa hotărîse vietea pe care o prinsese pe malul Mării-celei-Mari. Simțea că puterea care-i fusese dăruită atunci îl lăsase și că nu mai era în stare să facă pași de cîte zece leghe. S-a oprit, deci, și a privit în jur. Nu se vedeau decît ierburi, ierburi nesfîrșite pînă în zare, cît cuprindeai cu ochii. Și, deodată, i se ivi un lac cu apele nemișcate, și se vedea, în adîncuri, cum mișunau pești. Erau niște pești mari, cum nu apucase, sărmanul de el, să prindă niciodată în Marea-cca-Mare. A luat în grabă un fir de iarbă care s-a prefăcut, în mîna lui, într-o creangă de *mtu* ; a ochit un pește mare, cu spinarea arcuită ca o lună nouă. A aruncat sulîța și a străpuns peștele. Dar, cînd l-a tras spre el, peștele s-a prefăcut într-o pasăre cu aripile galbene ca soarele.

Pescarul a scos repede sulîța din trupul păsării ; rana s-a vindecat pe loc și pasărea s-a așezat pe un tufiș de unde a grăit spre el :

— Știu că ai fost trimis aici drept răsplată pentru sărăcia și pentru hărnicia ta. Dar află de la mine că va trebui să-ți schimbi felul de viață, că aici n-o să ai pește să te hrănești și să-l dai în schimb pentru veșminte și pentru păluri cu care să te învelești.

Pescarul se uită în jur și nu mai văzu nici urmă de lac. Era tare înfricoșat ; s-a întors spre pasărea cu trup ca soarele și i-a zis :

— Dar eu nu știu cum să trăiesc într-o țară unde sînt numai ierburi și nu sînt pești.

— N-avea nici o grijă : o să te înveți de îndată. O să plămădesc jivine pentru tine și pentru urmașii tăi, o să

te înveți să le vînezi și să le mănînci carnea, iar din pieile lor o să-ți faci straie și din oasele lor ai să-ți faci unelte.

Lovi cu pliscul într-o ramură a tufișului și se ivi un bizon cu păr lung și negru, un cerb cu coarne mari, și un căprior cu trup mlădios. Pe urmă se înalță în văzduh și se făcu o lumină orbitoare, și din trupul galben ca soarele țîșniră mii și mii de stele și fluturi în toate culorile.

Pescarul înțelese că așa e porunca, să rămînă în acele locuri. S-a uitat iarăși în jur și a văzut niște ființe ome-nești care nu păreau să știe nici cum să-și aprindă focul, nici cum să-și facă veșminte : umblau cu toții goi și mîn-cau hălci de carne crudă. Pescarul a luat sulîța de *mtu*, a aruncat-o într-un bizon și l-a lovit drept în frunte ; ji-vina a căzut la pămînt și sîngele a țîșnit din rană. Și unde curgea sîngele, iarba se schimba într-un fel de buruiană cu frunze lungi, ca oasele bizonului, și frunzele sunau — cînd bătea vîntul — ca niște oase ce se loveau între ele.

Buruiana avea niște spice, dar pescarul nu înțelegea ce s-a întîmplat. Atunci a văzut cum vine din înălțimi o pasăre cu aripi negre ca noaptea. S-a apropiat și a luat chipul unui bătrîn care i-a zis :

— Buruiana asta o să fie hrană pentru tine și pentru urmașii tăi și pentru oamenii aceștia, pe care o să-i înveți cum să aprindă focul, și să vîneze, și să se îmbrace.

Și bătrînul a aprins un foc, a luat spicele, le-a frecat în palme și a turnat făina într-un vas ; a luat puțin pămînt și l-a amestecat cu apă și a făcut un bordei. Și, pe urmă, a făcut un semn și pescarul a simțit iarăși vlagă în trup.

Cînd s-a întors spre soare-apune, a văzut cum bătrînul se preface într-un copac înflorit, cum se ridică spre cer și se face nor de ploaie. Și de-atunci, strămoșii mei au trăit pe pămîntul acela.

BĂIATUL CEL SĂRAC¹

Trăia odată, într-o pădure tare adîncă, o biată femeie văduvă. De mult, în timpul unei vînători, bărbatul ei fusese ucis de un șarpe veninos ; tovarășii lui se întîlniseră, în drumul spre casă, cu niște soldați albi, care-i prinseseră și-i duseseră legați, să muncească în gropile de unde ei scoteau fier și cărbune. Multă vreme, femeia n-a știut ce se întîmplase bărbatului ei, fiindcă n-avusese cine să vină să-i dea de veste. Într-un tîrziu, pe la începutul toamnei, și-a luat copilul, care avea doar doi ani, și a pornit pe drumul lung ce ducea spre satul lor. Era frig, ploile se dezlănțuiseră și rupeau stăvilarele cerului ; călătoria era tare anevoioasă. De multe ori i se părea că a rătăcit drumul și că nu va ajunge niciodată la ai ei. Copilul, pe care-l chema Tadu-na, stătea liniștit în sacul purtat în spate de mamă ; părea că nu-i pasă de foame și de frig și că nu se teme de întineric și de jîvinele care se zăreau, din loc în loc, printre copaci.

Pe la începutul iernii, cînd zăpada prinsese să cadă în cîmpie, au ajuns la marginea pădurii, de unde se zărea satul. Dar femeia și-a dat de îndată seama că nimeni nu mai trăiește acolo ; se vedeau colibele năruite și pe ulițe rătăceau doar șacali infometați. Înțelese că Oamenii Albi trecuseră pe acolo și că aduseseră-cu ei moarte și pustiire. Se opri în marginea pădurii : nu știa încotro să se îndrepte. În fața ei, satul părăsit, în spate — pădurile pline de primejdii. Dar, pînă la urmă se gîndi că în pădure era la adăpost de armele ucigașe ale albilor.

Și s-a întors în adîncurile pădurii.

¹ Mary Nathanson, *The Soul of the Creek* (Sufletul indienilor Creek) Chicago, 1911. pp. 120—127.

Și-a adunat un braț de crengi, și-a încropit un adăpost și, scormonind sub zăpadă, a strâns frunze uscate de arțar și le-a așternut drept culcuș pentru Tadu-na. În colibă era cald, femeia aprinsese un foc și, în dogoarea lui, obosiți de drum, au adormit și ea și copilul.

Cînd s-a trezit în zori, femeia a privit spre băiat și a scos un țipăt de spaimă : lîngă el, se cuibărise o lupoaică mare. Dar Tadu-na dormea liniștit, cu trupul ocrotit de blana jivinei.

Toată iarna au trăit din ghinda pe care o găseau sub zăpadă, o coceau la foc și o mîncau. A trecut iarna, iarba iar a început să crească și, odată cu ea, s-au întors și viețile pădurii. Femeia punea capcane și prindea capre și pui de mistreț. Așa au trecut anii, pînă cînd Tadu-na s-a făcut mare și a putut să plece la vînătoare. Maică-sa era bătrînă și acum el era cel care se îngrijea de hrana și de veșmintele amîndurora. Se îmbrăcau în pieile jivinelor vîinate și își acoperiseră coliba cu piei, să-i ferască de ploi și de geruri. Dar tot nu îndrăzneau să iasă din pădure și să coboare spre văile unde trăiau ceilalți indieni, pentru că nu știau pînă unde ajunseseră albi.

Tadu-na era acum un bărbat în toată firea ; dacă ar fi trăit împreună cu ai lui, ar fi fost vremea să se încingă în *Dansul Soarelui*. Era îndrăzneț și îndeminatic.

Într-o zi, se afla departe de colibă ; cerceta capcanele și aduna vînatul într-o grămadă. Avea de gînd să ia cu el cît putea și, ce rămînea, să pună la adăpost într-o groapă, să vină peste cîteva zile și să-l ducă la colibă. Deodată, i se păru că aude un foșnet în apropiere.

— O fi un cerb mare ; dacă-l dobor, avem de mîncare pentru toată iarna.

Și se tupilă după un trunchi. Foșnetul se auzea din ce în ce mai aproape. Băiatul își pregăti arcul. Dar, de după tufișuri, se arătară doi oameni. El nu mai văzuse pînă atunci alți oameni decît pe maică-sa, iar pe tatăl lui nu-l mai ținea minte. Însă își dădea seama că aceștia doi nu

faceau parte din nici un trib al indienilor. Purtau haine lungi, cu blănuri cusute în jurul gâtului. Bucăți mari, negricioase de piele le apărau laba piciorului și glezna. În cap purtau niște tichii care se vedea că fuseseră făcute din blană de castor.

Aveau obrazul foarte ciudat : era înconjurat de păr mare, gălbui, de nici nu se vedea dacă au sau nu gură. Dar ceea ce-l miră cel mai mult pe Tadu-na au fost sulitele pe care cei doi le purtau în spate : erau late la un capăt și mai subțiri la celălalt, dar nu ascuțite, așa că nu-și dădea seama cum puteau să străpungă vînatul.

Bărboșii se opriră în dreptul mormanului de căprioare și de mistreți pe care-l făcuse băiatul cu gîndul să-i ducă la colibă. Tadu-na îi văzu cum privesc în jur mirați ; începură să rîdă și spuseră ceva, dar băiatul nu-i înțelegea. Se apropiară de vînatul lui și începură să lege picioarele căprioarelor, ca — pe urmă — să le înșire pe vreo creangă și să le ia cu ei. Atunci, Tadu-na ieși din ascunzătoare și se repezi asupra lor. Maică-sa îi vorbise despre Oamenii albi și știa că ei nu au nici o lege, că ucid și pradă și ard sate și fură femeile și copiii. Dar nu-i venea să creadă că erau în stare să fure vînatul altuia, așa ceva nu făceau nici cele mai sălbatice triburi din miază-noapte.

Cînd l-au văzut pe băiat că aleargă spre ei cu sulita ridicată, cei doi s-au speriat și au fugit pînă hăt departe : credeau, pe semne, că în urma tînărului vînător veneau și alți războinici. Dar, cînd au înțeles că era singur, s-au întors, și-au luat sulitele de după umăr și le-au îndreptat spre Tadu-na. Numai decît izbucniră două trăsnete și băiatul simți o arsură în sold ; nu mai șovăi și aruncă sulita, cu toată puterea. Unul dintre bărboși se prăvăli pe spate, și iarba din jur începu să se înroșească. Celălalt o luă la fugă, aruncînd sulita.

Băiatul se apropie, puse mîna pe armă și începu s-o cerceteze cu luare aminte. Dar tot i se părea netrebuin-

cioasă, așa că o izbi cu putere de o piatră, o sfărîmă și o azvirli. Șoldul îi singera, dar carnea nu era ruptă, ci numai zdrelită. Luă tot vînatul pe care-l putea duce în spinare, iar restul îl ascunse într-o groapă. Pe bărbos îl lăsă neîngropat, pentru că nu știa cum sînt obiceiurile alor lui. Seara, tîrziu, ajunse la colibă.

Îi povesti totul maică-si; ea se sperie foarte tare, pentru că se gîndea că s-ar fi putut ca bărbosul celălalt să-l fi urmărit și să-i aducă și pe alții, să-i prindă și să-i ucidă. Atunci, Tadu-na se plecă dinaintea maică-si și grăi:

— Mamă, știu cîte ai făcut pentru mine. Știu cît de greu ți-a fost să trăiești în singurătățile astea, să înduri frigul și foamea și să aduni hrană pentru nevrednicul tău fiu. Știu că ai vrut să mă păzești de bărboșii cei răi care au nimicit și au prădat satul. Dar acum, ascultă-mă: am crescut mare, sînt bărbat în toată firea și, dacă aș fi trăit în sat, aș fi încins de mult Dansul Soarelui. De aceea cred că se cuvine să ascuți și tu ce voi avea să-ți spun. Ai văzut cîte are de îndurat poporul nostru. Nu cred că am dreptul că stau ascuns în pădure, de teamă ca nu cumva să-i întîlnesc pe Oamenii Albi. Ai noștri sînt nimiciți și au nevoie de războinici tineri. Hai să mergem să-i căutăm.

Maică-sa îl ascultă și plecară amîndoi. Nu știau încotro să se îndrepte; umblau mai ales noaptea, iar ziua se ascundeau în ierburi sau în umbra cîte unei dumbrăvi. Luaseră cu ei merinde și nu sufereau de foame. Într-o zi, auziră glasuri și zăriră mai mulți Oameni Albi călări, îmbrăcați în veșminte albastre și încinși cu niște cuțite lungi. Dar călăreții trecură pe lîngă ei fără să-i vadă.

Luna se rotise pe cer de trei ori; ajunseseră departe, în apropierea unei mări întinse; în noaptea aceea au văzut într-o vale niște fîcări. S-au oprit și au pîndit să vadă dacă nu erau cumva Oamenii Albi. Dar și-au dat seama de îndată că erau indieni; li se deslușeau veșmintele și

li se auzeau glasurile. Nu era limba pe care o știau ei, dar unele cuvinte le înțelegeau.

Au coborât în sat. Străjile i-au văzut și le-au ieșit în întâmpinare, îndreptînd spre ei sulițe asemenea celor pe care le avuseseră bărboșii cînd îl întîlniseră pe Tadu-na și voiseră să-i fure vînatul. I-au dus în fața căpeteniei care i-a întrebat cine sînt și de unde vin. Tadu-na începu să grăiască ; vorbea rar și căpetenia dădea din cap în semn că-l înțelege.

— Văd, zise el, că sînteți indieni Creek. Vă cunosc graiul, așa că vorbește în voie.

Tadu-na îi spuse povestea lor. Cum rămăseseră singuri în pădure, cum au trăit acolo cincisprezece ierni și cum se hotărîse el să coboare printre ai săi, să-i ajute în lupta împotriva Oamenilor Albi.

— Fii binevenit, îi răspunse căpetenia. Îmi dau seama că ești un viteaz. Avem nevoie de tine ; e adevărat, luptăm cu Albii cei cu cuțite-lungi, care vor să ne alunge de pe pămînturile noastre.

Bătrinei mame i-au dat toată cinstirea. Iar Tadu-na a ajuns războinic vestit. Indienii Cherokee i-au zis Băpanti și îl slăvesc și astăzi în cîntecele lor.

CHIRICAHUA

SPIRITELE MUNTELUI ȘI BATRÎNA¹

Acum multă vreme în urmă, indienii umblau din loc în loc. Cu ei, mergea și o femeie bătrînă. Și indienii nu puteau s-o suferă. Pare-se că au vorbit astfel între ei : „Fe-

¹ Harry Haijer, *Chiricahua and Mescalero Apache Texts*, in *The University of Chicago Publications in Anthropology, Linguistic Series*, 1938, p. 33.

meia asta nu-i bună de nimic“. Și pe urmă și-au zis : „Dacă nu-i bună de nimic, hai s-o lăsăm în drum“. Așa și-au spus și apoi au lăsat-o în drum.

Se zice că ea a început să plîngă. Și atunci Spiritele Muntelui au venit la ea. Și au întrebat-o : „De ce plîngi ?“ Așa au întrebat-o.

„Plîng pentrucă m-au lăsat aici, în drum, a spus ea. Ochii mi-s orbi, urechile surde, gura mi-e mută ; de aceea plîng.“

Și atunci ele au început să-i cînte. Și ochii ei care fuseseră orbi s-au deschis mari. Și urechile care fuseseră surde au început să audă. Fusesse oarbă acum vedea din nou.

Pe urmă, ele au grăit astfel către ea : „Am făcut un lucru bun. Întoarce-te și spune-le ce ți s-a întîmplat.“ Așa au grăit ele.

După aceea, ea a făcut încă o dată tot ce făcuseră Spiritele. Și atunci s-a întors la ai ei.

Și iar a făcut tot ce făcuseră Spiritele. În felul ăsta, lucrarea Spiritelor a ajuns să fie adesea făcută de oameni.

SEMINOLE

FATA ȘI LUNA ¹

S-a petrecut de mult, în vremea cînd oamenii trăiau laolaltă cu păsările, în norii cei albi. Pe-atunci era o fată frumoasă, pe care stelele o pizmuiau că-i mai frumoasă ca ele. S-au hotărît s-o arunce pe pămînt, să nu le mai întunece strălucirea. Luînd părtaș vîntul de miază-noapte, s-au furișat în culcușul ei și, purtînd-o în brațe, au dus-o

¹ Gladys Johnson, *A Seminole Prose-Poem* (Poem în proză seminole) în *Sunlight*, 17 V 1936, p. 36.

pină la marginea norului. Și-au aruncat-o în apa adîncă și verde a mării. Cînd trupul fetei a atins apa, o flacără de argint s-a aprins în locul în care căzuse ea. A lucit ca un soare și pe urmă s-a suit în ceruri. Și stelele au rămas să strălucească mai slab decît ea, pentru că tot fata — căreia azi îi zicem Lună — e stăpînă pe cerul nopții.

LÊN HOTWATER¹
PAIUTE

DESPRE VIAȚA MEA²

Am învățat de mic să vînez. Îmi făcusem singur arcurile și săgețile și vînam în văi iepuri și rațe. Am deprins meșteșugul vînatării de la băieții mai mari care îl cunoșteau cu toții foarte bine. Și l-am deprins și din cele învățate de la tata.

Odată, cînd neamurile mele erau plecate în ospetie în satul tatii (el se născuse în satul mamei lui), tata mi-a vorbit de vînatoare. Mi-a spus așa : „Mergi spre Muntele Negru. Toate cîte se vor apropia de tine vor veni dinspre miazănoapte. O să vină o capră sălbatică. O vei ținti și pe urmă o vei urmări spre miazăzi. Și o vei prinde.” Mai tîrziu am avut un vis și am văzut toate cîte îmi spusese tata. Stăteam în munți, privind cum niște capre sălbatice veneau drept spre mine. Cînd s-au apropiat, am țintit, am tras dar n-am nimerit. „Nu înțeleg, mi-am zis ; tata a spus că lucrurile se vor întîmpla altfel. Înseamnă că nu

¹ Indian Paiute din Arizona care, în 1920, trăia în Munții Stîncoși, pe valea lui Colorado.

² Peter H. Peterson, *Paiute Folk Tales (Porești populare Paiute)*, în *Southwest*, 15, 1940, p. 36.

mi-a spus adevărul“. Peste cîțiva ani, am avut iarăși același vis și iarăși am văzut că tata greșise. Mi-am zis : „Tot ce mi-a spus, tata e minciună. De acum înainte, cînd o să merg la vînătoare, o să fac totul după capul meu“. De atunci, m-am luat numai după mine și am ajuns un vîntor iscusit.

Cînd eram tînăr, mi s-a arătat odată în vis Muntele Mestecenilor. El mi-a spus : „O să fii întotdeauna puternic și sănătos. Nimic nu poate să-ți facă vreun rău și o să trăiești pînă la bătrînețe.“ De atunci, Muntele Mestecenilor a venit să-mi vorbească ori de cîte ori m-am aflat în nevoie și mi-a spus că toate se vor îndrepta. De aceea nu mi s-a întîmplat nimic rău și am ajuns atît de bătrîn.

Nu mult după aceea, cînd am fost vrăjit, puterea mea m-a ajutat să scap de vraja cea rea. Vraciul a avut un sfîrșit nenorocit, așa cum sfîrșesc toți cei care fac rău.

Nu puteam să scap de dragoste. Sufletul meu a mărturisit asta. Mi-a spus-o odată într-un vis : „Nu pot să scap de dragoste. Pot trăi dacă-mi lipsesc alte lucruri, dar nu pot trăi fără dragoste. N-o să mă tămăduiesc niciodată de asta.“ Știam că avea dreptate și simțeam cum mă mistuie dragostea.

Dar dragostea mi-a adus necazuri și a trebuit să-mi chem iarăși puterile în ajutor. Am căzut bolnav atît de rău, că am fost sigur că voi muri. Și sufletul meu era sigur că voi muri.

Am murit și sufletul meu a pornit spre miazăzi, spre *tiipîsi witi*. Am privit în jos și sufletul meu a văzut un stîlp cît un stat de om, înfipt în pămînt. M-am întors spre el, zicînd : „Acesta e stîlpul sufletului“. Am smuls stîlpul din pămînt și am privit spre muntele care era puterea mea. Știam că nu mi se va întîmpla nimic rău și că voi trăi de-a pururi, pentru că atunci cînd un suflet călătorește și vede stîlpul sufletului, știe că se va întoarce... Puterea care venea de la Muntele Mestecenilor m-a ajutat și acum, cum mă ajutase și la vînătoare și la boala cea grea.

Eram tînăr cînd mi-am făgăduit să fiu un om pașnic. Sufletul mi-a spus odată în vis : „Nu voi ucide pe nimeni ; dar cînd mă voi apăra, voi lupta pînă la sfîrșit“.

În vis, mai ales dacă e un vis rău care prevestește su-părare, vorbesc cu cineva care stă în întuneric. Vorbesc cu puterea mea. De aceea am ajuns să trăiesc pînă la anii aceștia. Dacă nu mi-aș fi chemat puterea, nenorocirea m-ar fi ajuns de mult...

După moarte, sufletul îmi va porni spre miazăzi, spre țara celor morți. Voi sta acolo, pe țărmul Mării-celei-Mari, și nu voi avea altceva de făcut decît să mă bucur.

DON C. TALAYESVA
HOPI

INTOARCEREA VECHILOR ZEI ¹

Cele mai vechi amintiri despre adevăratul meu bunic, Hamikniwa, sînt pline de duioșie. Am dormit multă vreme sub aceeași pătură cu el. Dimineata, înainte de răsăritul soarelui, îmi cînta și-mi spunea povești. Mă ducea la ogoarele lui, unde-l ajutam la muncă sau dormeam la um-bra unui piersic. De cîte ori mă vedea cum desenam un cerc, pășea în jurul lui cu băgare de seamă și spunea că trebuia să mă păzească bine, ca nu cumva să-i tai calea cu puterea mea de antilopă. Îmi aducea aminte întruna de această putere a mea. Sau mă lua cu el să-l ajut să cu-leagă ierburi tămăduitoare. Îl priveam cum risipește în vînt un pumn de făină de porumb și cum se roagă zeului Soare, înainte de a culege frunze, sau fructe de pădure,

¹ Don C. Talayesva, *Sun Chief Autobiography of a Hopi*, ed. by Leo W. Simmons, New Haven, 1924.

sau rădăcini de leac. Cînd mamele își aduceau copiii bolnavi la casa noastră, îl priveam cum ia cu vîrful degetelor puțină făină, iese afară și o risipește în vînt, rugîndu-se Zeului Soare, Lunii sau Stelelor și zeului său tămăduitor. Pe urmă se întorcea la bolnav, sufla deasupra mîinilor lui și începea să-l tămăduiască. Toți îl respectau. Chiar și domnul Voth, misionarul, venea să-l întrebe despre tot felul de ierburi ; bunicul îi învăța pe oameni multe și felurite lucruri. De la el am învățat tot ce știu despre ierburi. Mă sfătuia să nu mă gîndesc la lucruri rele, să stau cu fața spre răsărit, să privesc la partea frumoasă a lucrurilor și să-mi arăt o față zîmbitoare, chiar atunci cînd eram nefericit.

Domnul Voth și alți creștini veneau la Oraibi și-l lăudau pe Isus, în piață, unde de obicei dansau *Katcinas*¹. Bătrînii nici nu-i ascultau, dar nouă copiilor, ni se spunea că misionarii ne vor da de-ale îmbrăcămînții... Domnul Voth ne spunea că putem să-i cerem lui Isus tot ce ne dorea inima. Mie îmi plăceau portocalele și bomboanele și, de aceea, mă rugam pentru ele. Spuneam : „Isuse, dă-mi niște portocale și bomboane“. Și pe urmă mă uitam la cer, dar niciodată cerul nu mi-a trimis ce-i ceream.

Într-o dimineată de februarie, am văzut un *Katcina* înalt cum intră în sat, suflînd dintr-un fluier de os și strigînd : „Hu-hu-huhuhu“. Cînd ajunsese în piață, copiii și femeile au început să arunce spre el făină de porumb și să culeagă tulpini mici de grîu și crenguțe ale copacilor care se aflaseră în drumul său. Doi alți *Katcinas* veniră lîngă el și se îndreptară tustrei spre *Kiva*², unde au început să pregătească o ceremonie : suflau fumul de tutun în spa-

¹ Spiritele străbunilor a căror invocare prilejuiește o ceremonie foarte importantă în viața unui sat Hopi. Ele sînt întruchipate adesea de bărbații tribului care dansează un dans în cinstea strămoșilor.

² Clădirea din mijlocul unui sat Hopi, unde au loc ceremoniile rituale și adunările obștei ; aici se păstrează imaginile sacre, care nu pot fi arătate străinilor de trib.

tele celui dintii *Katcina* și presărau peste el făină de porumb. Se arătară atunci alți *Katcinas* : unii alergau cu picioarele încrucișate și cu toții purtau în mâini daruri. Veniseră și alții, aducînd coșuri pline de lăstari de fasole. Unora dintre noi le-au dat arcuri, săgeți, greble și păpuși. Stăteam în piață și ne uitam la ei. Deodată, mama a luat o pătură și mi-a aruncat-o pe cap ; cînd mi-a descoperit din nou ochii, *Katcinas* se făcuseră nevăzuți și oamenii priveau spre cer unde ei se zăreau zburînd. Așa spuneau ei ; m-am uitat și eu într-acolo, dar n-am văzut nimic. Mama a rîs și mi-a spus că eram, pe semne, orb.

Mai tîrziu, am văzut cîțiva *Katcinas* uriași umblînd prin sat ; aveau pliscuri lungi, negre și dinți mari, ca dinții de fierăstrău. Unul dintre ei avea un lasso, să-i prindă pe copiii neascultători. S-a oprit la o casă și a strigat numele unui băiat. „Ai fost rău, i-a spus el cu glas aspru ; te bați cu alți copii. Omori puii de găină. Te porți urît cu bătrînii. Am venit să te iau și să te mănînc.” Băiatul plîngea și țipa, făgăduind că o să se îndrepte. Uriașul s-a mîniat și l-a amenințat că-l leagă și că-l ia cu el. Dar părinții băiatului au început să se roage și ei să-l ierte și i-au dat în locul lui o bucată de carne proaspătă. Uriașul și-a întins mîna, prefăcîndu-se că vrea să-l înhațe pe băiat, dar a apucat bucata de carne. A pus-o în coș, spunîndu-i băiatului că-i mai lasă un prilej să se îndrepte. Eu eram tare speriat și am fugit să mă ascund. Auzisem, că, uneori, uriașii chiar îi iau pe băieți cu ei și-i mănîncă.

Cînd am împlinit șase ani, am învățat să mă duc singur în satul cel mare și să mă feresc în drum de mor-minte, de altare și de ierburile otrăvitoare ; mă păzcam să nu cumva să-i trezesc pe oameni din somn și să nu mă întelescu cu vreo vrăjitoare. Eram înăltuț și voinic. Umblam cu părul retezat pe frunte, chiar în dreptul sprincenelor, dar lăsat să crească lung pe spate, unde-l strîngeam într-un nod pe grumaz. Odată, mă lovisem la un ochi și era cît pe-aici să-l pierd. Purтам cercei de argint,

o cămașă ca acelea ale misionarilor sau alta făcută dintr-un sac de făină. Eram întotdeauna desculț și numai când era frig îmi puneam o pătură pe umeri. Când nu era de față nici un Om Alb, umblam gol. Dormeam vara pe acoperișul casei, și citeodată, iarna, în *Kiva*, împreună cu alți băieți. Îi ajutam pe cei mari la semănat și la plivit, duceam, împreună cu tata, oile la păscut. Mă adunam la *Kiva* cu alți băieți și schimbam cu ei felurite lucruri. Aveam un ciine și o pisică, un arc mic făcut de tata, și câteva săgeți strașnice. Uneori ascundeam chibrituri furate în gulerul cămășii. Eram în stare să călăresc un măgar domesticit, să ucid un șobolan de cîmp, să prind păsări, dar nu știam să aprind focul cu un băț și nici nu alergam atît de bine ca alți băieți de vîrsta mea. Dar oamenii mă știau că pot să vindec tot felul de boli...

Don a fost trimis la o școală organizată de europeni și rezultatele educației primite acolo în primul an sînt înfățișate astfel :

La 14 iunie, tata a venit să mă ia și ne-am întors acasă, călare pe asini ; aduceam daruri : stambă, lămpi, lopeți, topoare și alte unelte. Eram foarte bucuros că mă întorceam acasă, că o să-i văd pe toți ai mei și o să le povestesc cîte învățasem la școală. Știam acum multe cuvinte englezești și puteam spune pe de rost cîteva din cele zece porunci. Învățasem să dorm într-un pat, să mă rog lui Isus, să mă pieptăn, să mănînc cu furculița și cuțitul. Învățasem că pămîntul e rotund și nu plat, că nu se cuvine să umbli gol cînd mai sînt și alții de față. Mai învățasem că omul gîndește cu capul, și nu cu inima...

La sfîrșitul ultimului an de școală înainte de a se întoarce printre ai săi, Don meditează la rosturile lui pe lume.

Stăteam întins pe pătură și mă gîndeam la școală și la cîte învățasem acolo. Vorbeam acum ca un domn, scriam, citeam, făceam socoteli. Știam pe de rost toate Statele

Unite și capitalele lor, cărțile *Bibliei*, și multe versete ale *Scripturii*. Învățasem peste două duzini de imnuri creștine și de cîntece patriotice ale albilor. Știam să mă cert, să fac galerie la fotbal, să dansez, să cec piine, să-mi cos singur o pereche de pantaloni și să spun o grămadă de istorioare fără perdea. Ceea ce era mai important, învățasem cum să mă port cu albi. Dar învățătura supremă pe care o dobîndisem era că mă călăuzea spiritul poporului Hopi și că trebuia să-l urmez dacă voiam să supraviețuiesc. Doream să fiu iarăși un adevărat Hopi, să cînt frumoasele cîntece ale vechilor *Katcinas*, să mă simt liber să fac ceea ce mă îndeamnă inima, fără frică de păcat și de pedeapsă.

Învățasem o lecție de mare însemnătate pentru mine și acum înțelegeam că obiceiurile părinților mei însemnau viață și pace pentru noi toți; acum și în veci. Îmi părea rău că mă înscrisesem cîndva în Y.M.C.A.¹ Îmi dădeam seama că nu am nimic comun cu dogmele creștine și că obiceiurile poporului Hopi sînt mult mai potrivite pentru viața aspră a celor care trăiau în părțile acelea...

Cînd m-am însurat, am început o viață de trudă și mi-am dat seama că educația pe care o promisem mă lipsea de cele trebuincioase existenței în deșerturile unde trăiește poporul meu. Nu eram deprins cu munca aceasta grea, în arșiță și în praf, nici nu știam cum să aduc ploaia, să hotărâsc partea din care să bată vîntul, nici măcar să prevestesc vremea; nu știam cum să fac plantele să crească în nisipurile uscate, lovite de vînturi, năpădite de viermi, nici să duc oile la păscut prin furtună, prin seceta aducătoare de boli.

„Talayesva, îmi spuneau unchii și bunicii mei, trebuie să rămii acasă și să muncești din greu, așa ca noi, ceilalți. Căile lumii moderne ajută într-o măsură, dar Oa-

¹ Asociație a tineretului american, organizată de biserică.

menii Albi vin și se duc, poporul Hopi rămîne aici pe veci. Porumbul e tatăl nostru, și numai Poporul Norilor ne poate trimite ploaia de care are el nevoie... Ei vin încoace din cele șase părți ale lumii, să ne cerceteze inimile. Dacă sînt buni cu noi, se adună deasupra noastră, își pun măști de bumbac și veșminte albe și picură ploaie să ne astîmpere setea și să ne hrănească ierburile. Alungă-ți gîndurile rele și întîmpină răsăritul soarelui cu suflul plin de bucurie, așa cum făceau strămoșii în vremurile belșugului. Atunci, ploaia cădea pe toate pămînturile noastre.”

• M-am hotărît să mă întorc la viața pe care o duce poporul Hopi, să îmbrac straietele lui și să vînez capre sălbatice, asemenea lui. Mi-am lăsat părul să crească, l-am legat într-un nod pe grumaz și mi-am legat hainele de Om Alb într-un sac în care se păstrase cîndva praful de pușcă. Mîncam bucate tradiționale Hopi, cîntam cîntece *katana* și aduceam pămînt cu pătură să sădesc fasole pe brazda de lingă casă.

Mi-am pus turma la un loc cu turmele altor trei oameni, trei bătrîni, și trebuia să le scot la pascut pe vremea cea mai ciînoasă, pe lapoviță, pe zăpadă și pe ploaie ; era prea frig să ies călare și ciobanul și oile trebuiau să alerge ca să se încălzească. Vîntul tăios îmi arunca nisip în obraz și în ochi, simțeam nisipul cum îmi intra în nări și în urechi. Cînd mîncam, simțeam nisipul scîrțîindu-mi în dinți. Veșmintele mi-erău grele de atîta praf și mă rodeau cînd umblam peste cîmp... Viscole și furtuni de praf îmi impuținau turma și mă sîleau să umblu zile în șir în căutarea oilor rătăcite. Furtunile ucidău uneori oile care tocmai fătau sau le alungau de lingă micii plăpînzi care mureau loviți de grindină, de apă și de vînt. Luam în brațe mieii uzi, tremurînd de frig și îi băgam pînă la gît în nisipul cald și uscat al vreunui mal mai adăpostit. Mă uitam cu toată luarea-aminte la nori și eram foarte gri-

juliu să văd ce-mi vesteau visele, ca nu cumva să fiu prins de furtuni prea departe de adăpost.

În iulie, am fost foarte fericit că am putut aduce în sat cîteva coceni de porumb pentru Dansul Niman¹. Am cioplit cîteva păpuși și le-am legat de tulpinile unor cactuși. Mama a făcut niște plăcuțe late de trei degete. Am suit toate astea pe acoperiș și le-am dat în dar șoimilor. Am petrecut și am dansat toată ziua și le-am dat copiilor porumb dulce, păpuși și alte daruri. *Katcinas* erau trimiși la vremea amurgului să ducă rugile către ploaia de care aveau grînele atîta nevoie. Aproape toată lumea aducea o ramură de fag pe care o înfigea în ogoarele de porumb. A doua zi, dimineața, sugrumam șoimii și îi trimiteam acasă la ei ; îi jumuleam de pene, le legam ciucuri de lînă de gît, de aripi și de gheare, îi duceam spre locul de unde credeam că veniseră și-i îngropam în făină de porumb. Le spuneam să se grăbească spre casele lor și să ne trimită ploaia. Am luat și eu o creangă de fag, am dus-o la ogorul meu și am înfipt-o în nisip, am luat fierțură de porumb în mîna dreaptă și, în tăcere, m-am rugat Soarelui, Lunii și Stelelor, pentru o recoltă bună. Am răspîndit pe jos făină de porumb, închipuind o cărare pe care trebuia să vină ploaia ; aveam grijă să nu calc pe cărarea de porumb. Cînd veneau ploile, căpetenia Dansului Niman spunea că aceasta e o dovadă că rugile noastre au ajuns la Poporul Norilor.

Ținutul era foarte uscat, grînele păreau bolnave și nici măcar Dansul Șarpelui nu a fost în stare să aducă ploaie. Ne-am străduit să aflăm pricina pentru care rugile noastre nu au fost ascultate ; ne-am adus aminte că reverendul Voth ne furase multe taine ale ceremoniilor noastre și ne luase chiar unele imagini sacre și altare, le dusesese la un muzeu și ajunsese bogat. Pe vremuri, în co-

¹ *Niman*, ziua care marchează mijlocul verii la indienii din Sud-Vestul Statelor Unite.

pilăria mea, cînd el se afla prin aceste locuri, indienii Hopi se temeau de el, nu cutezau să-l atingă cu mîpa, nici pe el, nici pe vreun alt misionar, ca nu cumva Oamenii Albi să-i arunce, pentru asta, în temniță. În timpul ceremoniei, omul acesta rău dădea buzna în *Kiva* și scria tot ce văzuse acolo. Purta ghetе cu tocuri de oțel și cînd indienii căutau să-l scoată afară din *Kiva*, el îi izbea fără milă. S-a întors pentru cîteva zile la Oraibi și ne-a luat alte cîteva lucruri sfinte. Acum, crescusem mare, fusem educat într-o școală a Oamenilor Albi și nu mai mi-era frică de omul acesta. Cînd am auzit că intrase și în casa mamei mele, m-am dus într-acolo și i-am spus să iasă. I-am zis : „Ai călcat poruncile dumnezeului tău. El ți-a poruncit să nu furi și să nu ai alți dumnezei. Ți-a spus să nu pui preț pe chipuri cioplite ; tu le-ai furat pe ale zeilor noștri și le-ai așezat în muzeul tău. Ești un hoț și un idolatru care nu va putea să-și afle niciodată drumul spre ceruri.“ Știam că Poporul Norilor îl disprețuia pe omul acesta și, cu toate că acum era bătrîn și purta o barbă lungă, simțeam că l-aș lua de guler și l-aș da în brînci afară din sat.

Într-o zi, am mers să-l văd pe Kalnimptewa, fratele mai mare al tatei. Era orb. I-am spus :

— Părinte, venind încoace, am văzut un misionar Hopi care-ți citea din *Biblie*.

— Da, mi-a răspuns bătrînul, mi-a vorbit mult, dar vorbele lui n-au ajuns pînă la mine... Și a urmat să-mi vorbească astfel :

— Talayesva, fiul meu, ai ajuns un bărbat în toată firea, păstor și lucrător al pămîntului care-i hrănește pe ai săi, munca asta a ta înseamnă o viață plină de mulțumire. Cînd vine vremea rugăciunilor, roagă-te cu credință zeilor noștri și fă-i pe ai tăi să trăiască mai bine : în felul acesta, vei fi fericit tu însuși.

I-am mulțumit și m-am dus acasă, știind bine că obiceiurile altor popoare nu au nici un fel de putere în

aceste locuri. Ele pot fi bune pentru popoarele care le-au născocit și le-au statornicit, dar viața mea trebuia clădită pe vechile obiceiuri ale părinților părinților mei. Nu le voi trăda niciodată, nici chiar dacă vechile ceremonii se vor pierde în fața ochilor mei și dacă altarele se vor năruî.

SENECA

RÎURILE ȘI PĂMÎNTURILE¹

Cît vezi cu ochii, în jurul tău se-ntînd pămînturile acoperite de păduri. Pădurile sînt cele care-au zămislit tot ceea ce are viață în lume. La început, din Steaua de la Miazănoapte s-a presărat peste pămînt o pulbere gălbuie, cernută din lumina razelor ei ; pulberea s-a așternut pe bolovanii roșii și pe stîncile albastre care, pe vremea aceea, erau golașe. De îndată au început să crească mlădițe verzi și din mlădițe să dea muguri.

Atunci, din slava înălțimii sale, soarele și-a scuturat pulberea peste muguri și i-a deschis și din ei au țîșnit frunzele. Soarele s-a mai rotit de patru sute de ori pe cer și pe urmă și-a scuturat încă o dată pulberea peste mlădițe. Și ele au crescut și s-au făcut copaci. Iar printre frunze au început să se vadă roadele mici și tari ; roadele au căzut la pămînt, au sfredeliț țărîna și din ele au ieșit mlădițe, care au dat și ele roade, și acestea, la rîndul lor, au făcut să iasă mlădițe și, în felul acesta, pătura a cuprins pămîntul.

¹ Bandă de magnetofon, la Biblioteca Universității New York, înregistrată în 1949. Textul original, transmis prin tradiție orală, datează din secolul al XVIII-lea.

Cînd arborii s-au făcut mari de tot, soarele și-a revărsat asupra lor dogoarea nemăsurată. Scoarța copacilor a plesnit și sucurile au țîșnit de dedesubt ; au început să curgă la vale și s-au făcut riuri. Și, cînd roadele au căzut de pe ramuri în apa riurilor, s-au prefăcut în pești care au început să înoate în susul și în josul apei. Dar unele roade s-au dus înspre cer, chemate de puterea cea mare a soarelui ; și s-au făcut păsări și fluturi și au început să zboare, filfiind din aripi.

Unele au coborît pe pămînt, și, de cum au atins pămîntul, în locul aripilor le-au crescut picioare și s-au făcut cerbi, și urși, și bizoni, și alte felurite jivine, după locul unde coborîseră în pădure. Dar altele n-au avut destulă putere și le-au crescut numai niște mîini, în care nu se puteau sprijini să alerge, asemenea celorlalte viețăți ale pădurii ; nici nu știau să zboare ca păsările, nici să înoate ca peștii. Nu aveau nici blană, nici pene, erau niște ființe golașe și lipsite de apărare.

Pădurii i s-a făcut milă : a scuturat deasupra lor frunza și frunza s-a așezat pe trupurile lor și s-a prefăcut în veșminte calde să-i apere de frig și de arșiță. Și le-a dat apa riurilor și crengile puternice și mlădii și curmeiele trunchiurilor tinere, să-și facă arcuri. Aceștia au fost cei dintîi oameni, fiii pădurii și ai soarelui, și ei sînt strămoșii indienilor Seneca.

Dar Luna a văzut toate cîte le făptuise Soarele și a strigat :

— Oare numai el e în stare să facă pădurile și din păduri să-i facă pe oameni ? Oare eu nu sînt stăpînă pe jumătate de lume ? Nu sînt eu Soarele nopții ?

Și și-a presărat pulberea ei albicioasă peste pămînt. Și din ea au crescut ierburile veninoase, care s-au furișat printre copaci și printre ierburile folositoare. Și pe urmă pulberea a căzut și pe apa riurilor și le-a prefăcut în gheață, și peștii au murit de frig. Și s-a scuturat și pe apa Mării-celei-Mari și iată că acolo s-au ivit alte soiuri

de oameni : au furat lemnul pădurii, l-au cioplit făcîndu-și luntri mari și au venit încoace.

Întîi au venit francezii, pe urmă preoții și, mai tîrziu, oamenii din Boston și supușii regelui George. Dar ei se tem de Soare și își acoperă creștetul cu tichii de toate culorile, împodobite cu fel de fel de blănuri și de pene ale unor jivine și păsări zămislite de el, vrînd astfel să-l înșele, să creadă că și ei sînt copiii lui și să nu-i lovească și să-i doboare cu razele sale. Sînt vicleni și nestatornici ca Luna, care e zămislitoarea lor. Ei dușmănesc pădurea și-i nimicesc copacii, fără rost, pentru că doboară mult mai mult decît le-ar trebui pentru case, și împrejmui, și pentru foc în zilele de iarnă. Și nu-i doboară, așa cum facem noi, numai pe cei morți sau bolnavi, ci și pe cei sănătoși. Iar uneltele lor nu sînt de piatră, așa cum îi plac Soarelui : ci din metal adus din adîncul pămîntului, unde razele lui nu pătrund, și lucesc alb și rece ca razele Lunii.

Dar Soarele îi va ști pe toți că nu sînt copiii lui și-i va goni înapoi, peste apele cele mari de unde au venit. Că lui nu-i plac obiceiurile celor care taie pămîntul în bucăți șiucid jivinele ca să le prefacă blănurile în bani, iau păsările pădurii ca să le ducă penele peste Marea- cea-Mare, să le vîndă și să cîștige bani.

De aceea, ei vor fi alungați înapoi de copiii Soarelui, care iubesc pădurea și jivinele ei, și se închină Soarelui, și pădurii, și jivinelor celor sfinte, nu unui duh închipuit care rabdă toate răutățile și vicleniilor fiilor Lunii.

4. COSMOLOGIE

PONTIAC
OTTAWA

UN DRUM PÎNĂ LA STĂPÎNUL VIEȚII¹

Un indian din poporul Lupilor² dorea din adîncul inimii să-l vadă pe Stăpînul Vieții ; fără să le spună vreun cuvînt alor săi, și nici celor din sat, s-a hotărît deci să plece spre Țara-de-dincolo-de-Ceruri, unde știa că hălăduiește Zeul cel Mare. Dar el nu știa care e drumul cel bun și nu avea pe cine să întrebe ; așa că începu să facă niște vrăjitorii, trăgînd nădejdea că o să cheme norocul de partea lui. Pentru că acesta e obiceiul răspîndit printre indieni, chiar și printre cei care nu mai cred în superstiții : ei se încred în visuri, și fac tot ce le stă în putință să cheme visurile, așa cum o dovedește și această poveste.

Indianul din poporul Lupilor a văzut în vis că era de-ajuns să pornească la drum și că, apoi, de-a lungul călătoriei o să i se ivească și căminul ceresc. A doua zi, dis-de-dimineată și-a luat cu el toate cele trebuincioase pentru drum și pentru vînătoare ; n-a uitat nici merindele, nici armele. Și-a mai luat și un ulcior mare, și-a pornit spre cer.

Au trecut primele șapte zile, și toate i-au fost prielnice. A mers întruna, fără să-și piardă credința că va

¹ Pioneer Society of the State of Michigan, *Collections*, vol. 8 (1907), pp. 268—70.

² Triburile Delaware.

ajunge la ținta călătoriei. Și au trecut opt zile, și nu i-a ieșit în cale nici un fel de opreliște. În seara zilei a opta s-a oprit, după cum își făcuse obiceiul, la marginea unei prerii nu prea întinse, unde i s-a părut potrivit să se odihnească peste noapte. Un pîriu trecea prin apropiere. Pe cînd își pregătea adăpostul unde să poată dormi, a zărit la celălalt capăt al preriei trei cărări largi care porneau toate dintr-același loc și i s-a părut că ele aveau o înfățișare neobișnuită. Și-a văzută, însă, mai departe de lucru, înjghebîndu-și adăpostul și aprinzînd un foc. Își făcea de mîncare, cînd băgă de seamă cum, cu cît întunericul se lăsa mai des, cu atît mai tare prindeau a străluci cele trei cărări. Era mirat și înfricoșat și o clipă chiar șovăi, cugetînd ce are de făcut, dacă să rămînă pe loc, sau să-și caute adăpost în altă parte. Dar cugetînd mai bine, și-a adus aminte de vrăjitoriile lui sau, mai degrabă de visul lui, și că deabia pornise la drum în căutarea Stăpînului Vietii. Atunci și-a venit din nou în fire și s-a gîndit că una din cele trei cărări trebuie să fie cea care să-l ducă pînă la capătul drumului, s-a hotărît să rămînă pe loc și să aștepte pînă a doua zi, cînd o să pornească la împlinire pe unul din drumurile care i se deschideau dinainte. Dar curiozitatea nu-i dădea pace ; își lăsa adăpostul și focul și porni pe cărarea care i se părea că e cea mai largă dintre toate. Și merse cale de-o jumătate de zi și fără opreliște. După aceea a stat să-și mai tragă răsufierea, cînd dintr-odată a văzut un foc mare care a țîșnit din pămînt și l-a îndemnat să meargă să vadă ce poate fi cu el.

Cînd s-a apropiat, a băgat de seamă că pe cînd el se apropia de foc, focul creștea mai mult ; s-a speriat și s-a întors ca s-o apuce pe cel de-al doilea drum, care era mai îngust decît primul. Merse și de data asta, tot atît cît mersese pe drumul dinainte, și i se arătă același foc. Ceea ce i-a stîrnit din nou spaima, care se potolise cînd schimbase drumul. Se întoarse din nou și porni pe cea de-a

treia cărare. A mers o zi întreagă și nimic nu i-a ieșit în cale. Pe urmă a văzut ceva care semăna cu un munte de o nespusă albeață. Se miră tare mult, dar nu se opri din drum și merse mai departe să vadă ce era cu muntele acela, la poalele căruia nu se mai zărea drumul. Asta l-a întristat nespus, pentru că nu știa încotro s-o apuce. Stătea descumpănit, când văzu în vârful muntelui o femeie a cărei frumusețe îi lua ochii și ale cărei veșminte făceau ca zăpada să pară întunecată. Ea stătea jos și-i spuse în graiul lui : „Ești speriat, pentru că nu mai vezi calea ce duce la ținta călătoriei tale. Știu că de mult doreai să-l vezi pe Stăpînul Vieții, ca să-i vorbești, și că ai plecat de-acasă numai ca să-l vezi pe el. Drumul spre căminul lui trece peste acest munte și ca să-l urci trebuie să te lepezi de tot ce ai și să te dezbraci de toate hainele tale. Lasă-ți veșmintele la poalele muntelui, că nimeni nu-ți va face vreun rău și, după ce te vei scălda în riul pe care o să ți-l arăt, o să poți urca.“

Lupul cel sălbatic ascultă de glasul femeii ; dar mai rămînea o greutate pe care s-o învingă ; anume, să știe cum să urce pe munte, că era pieptiș de tot și nu se vedea nici o cărare și era neted ca sticla. O întrebă pe femeie, cum să facă să urce și ea îi răspunse că, dacă voia cu adevărat să-l vadă pe Stăpînul Vieții, trebuia să urce doar cu ajutorul mîinii sale stîngi și al piciorului stîng. Ceea ce Lupului i s-a părut cu neputință ; dar, îndemnat de femeia aceea, începu să urce și izbuti doar cu multă greutate. Cînd a ajuns în vîrf, a văzut cu uimire că nu era nimeni acolo. Femeia se făcuse nevăzută și el s-a trezit singur, fără nici o călăuză ; în stînga lui erau trei sate, ceea ce l-a făcut să-și piardă iarăși cumpătul. Nu le știuse pînă atunci, dar i se părea că sînt clădite în alt chip decît satele poporului său, că erau mai frumoase și mai bine ridicate. Se opri o vreme, visînd la ceea ce-i rămî-

nea de făcut ; după aceea, s-a îndreptat spre cel care i s-a părut cel mai frumos ; dar după ce merse ceva mai mult decît jumătate din drum, și-a adus aminte că e în pielea goală și i s-a făcut frică să meargă mai departe ; deodată însă s-a auzit un glas care i-a spus să nu se oprească și că n-are de ce să-i fie frică : fiindcă se scăldase în rîu și putea să meargă fără să se teamă de nimic. Așa că nu s-a mai codit și a plecat mai departe și a ajuns într-un loc care i se părea a fi poarta satului. Acolo s-a oprit și a așteptat să i se deschidă ca să poată intra în sat. În vreme ce se uita la această așezare și se minuna de frumusețea ei, poarta s-a deschis și s-a ivit o femeie tare mîndră, înveșmîntată cu totul și cu totul în alb, care l-a luat de mîna și i-a spus că îl va duce la Stăpînul Vieții. Lupul s-a lăsat călăuzit de femeie și au ajuns amîndoi într-un loc fără seamăn de frumos, de care Lup sălbatic nu se putea minuna îndeajuns. Acolo îl văzu pe Stăpînul Vieții care-l luă de mîna și-i dădu o pălărie tivită toată cu aur, să se așeze pe ea. Lupul șovăi, de teamă să nu strice pălăria, dar i se porunci să se așeze și el ascultă fără să mai scoată o vorbă.

Cînd Lupul sălbatic s-a așezat, Zeul cel Bun i-a spus : „Eu sînt Stăpînul Vieții pe care tu vrei să-l vezi și căruia dorești să-i vorbești. Ascultă bine la cele pe care ți le voi spune, ție și tuturor fraților tăi cu piele roșie. Eu am făcut cerul și pămîntul, copacii, lacurile, rîurile, oamenii și tot ceea ce vezi și tot ceea ce ai văzut pe pămînt. Pentru că voi îmi sînteți dragi, va trebui să faceți ce vă voi spune eu și nimic din cîte nu-mi plac. Nu-mi place să beți pînă vă pierdeți judecata, așa cum fac unii din poporul vostru. Nici să luptați unul împotriva celuilalt. Sau să vă luați două neveste sau să alergați după ne-

vestele altora ; astea sînt fapte rele care nu-mi plac de loc. Trebuie să țineti doar cîte o singură nevestă, cu care să rămîneți pînă la moarte. Cînd plecați la război faceți vrăji, încingeți dansul vracilor și credeți că eu sînt cel care vă vorbește. Nu e adevărat, îi vorbiți lui Manitou ; e un spirit rău, care nu vă șoptește decît sfaturi rele și pe care-l ascultați, pentru că nu mă cunoașteți bine. Pămînturile acestea unde trăiți, pentru voi le-am făcut și nu pentru alții. Cum de-i îngăduiți pe Oamenii Albi pe pămînturile voastre ? Nu mai puteți trăi fără ei ? Știu că aceia cărora le spuneți copii ai Tatălui vostru cel Mare vă ajută să vă împliniți nevoile ; dar dacă nu ați fi fost răi, așa cum sînteți, ați fi putut trăi și fără ei, întocmai ca înainte de a-i fi cunoscut pe ei. Pînă ce oamenii aceștia cărora le spuneți frați ai voștri să fi venit pe pămînturile voastre, nu vă erau de-ajuns arcul și săgețile pe care le aveau ? Nu vă trebuia nici pușcă, nici pulbere, nici toate celelalte lucruri ale, și — cu toate astea — prindeați destule jivine să aveți din ce trăi și ce îmbrăca ; dar, cînd am văzut că sînteți porniți spre rele, am chemat înapoi jivinele în adîncul pădurilor, așa că ați avut nevoie de frații voștri să vă îplinească nevoile și să vă apere. Dacă veți fi iarăși buni și veți face lucrurile pe care le doresc eu, vă voi trimite iarăși jivinele să vă aducă de mîncare. Nu vă opresc, pentru aceasta, să-i îngăduiți printre voi pe copiii Tatălui vostru. Îmi sînt dragi, ei mă cunosc și se roagă mie și eu le dau tot ceea ce le trebuie și tot ceea ce vă aduc vouă. Dar pe cei care au venit să vă pricinuiască numai necazuri, alungați-i, porniți război împotriva lor. Nu-i iubesc pe ei, ei nu mă cunosc, sînt vrăjmașii mei și vrăjmașii fraților voștri. Trimiteți-i înapoi în țara pe care am făcut-o pentru ei. Și acolo să rămînă.”

OBÎRȘIA POPORULUI ARIKARA¹.

Cu multă vreme în urmă, oamenii trăiau în pământ. **Tăicuțul Porumb** a chemat jivinele să-l ajute și să-i scoată pe oameni din pământ. Jivinele se înfățișară și spuseră : „Tăicuțule Porumb, o să te ajutăm“. Erau un bursuc, un popîndău, un șoarece cu nasul lung și-o cîrțiță.

Bursucul se ridică primul și spuse: „Tăicuțule Porumb, eu o să sap cel dintîi“. Și bursucul începu să sape prin pământ ; după un timp se opri. Se întoarse și spuse : „Tăicuțule Porumb, am ostenit“. O altă jivină începu să sape, osteni și se întoarse. Veni la rînd cîrțița și șoarecele cu nas lung porni, cel din urmă, să sape și el. Sfîrșeau pămîntul cu nasul. Pe urmă, cîrțița a vrut să vadă lumina,-a săpat prin pământ, a ieșit afară și a orbit de îndată. Cîrțița s-a întors și a spus : „Tăicuțule Porumb, o să rămîn pentru totdeauna sub pământ“.

Veni la rînd popîndăul. A pornit-o în sus, încercînd să iasă din vizuină. Era ceas tîrziu de seară, așa că jivina s-a ales cu o dungă neagră de-a curmezișul ochilor. Porni la lucru bursucul ; săpă și lărgi cotlonul vizuinei și ieși afară. Era dimineată și soarele se ridicase pe cer. Soarele îi pirli picioarele din față și blana din jurul botului, dar nu-l orbi. S-a ridicat atunci șoarecele, zicînd : „Tăicuțule Porumb, cînd am încercat să deschid poarta pămîntului, să-i ajut pe oameni să iasă afară, mi-am strivit nasul și am rămas cîrn. Botul mi s-a făcut mai mic și o să rămîn pe veci cu înfățișarea asta, așa încît oamenii or să știe că eu am fost acela care le-am deschis lor porțile pămîntului.“

¹ George A. Dorsey, *Traditions of the Arikara*, (Legende ale tribului Arikara), Washington D.C. 1904, p. 98—102.

S-a ridicat apoi cîrțița și a zis : „Tăicuțule Porumb, am orbit de-a binelea. Nu pot merge cu voi și oamenii tăi vor trebui să-mi îngăduie să rămîn aici, să pot sta în veci sub pămînt.“ Tăicuțul Porumb i-a dat încuviințarea și de aceea cîrțița trăiește și astăzi sub pămînt. Nu iese decît noaptea și, dacă se arată soarele, ea trebuie să se oprească în loc și să stea nemișcată ziua întreagă, pînă vine noaptea și atunci o pornește iarăși la drum.

Oamenii au ieșit din pămînt și s-au ridicat în picioare. Au văzut alte poteci pe care alți oameni, înaintea lor, ieșiseră din pămînt, cu ajutorul bivolului.

Și au pornit oamenii în călătorie. Dar s-au oprit din drum, pentru că i-au auzit pe conducătorii lor zicînd : „Iată, s-a ivit o piedică, o prăpastie adîncă. Spune-ne, ce putem face, Tăicuțule Porumb ?“ Tăicuțul Porumb a strigat : „Ajutor ! Grăbiți-vă !“ Și i-a chemat pe zei. Zeii au trimis un nagîț, care zise : „Tăicuțule Porumb, eu o să vă croiesc drum, ție și oamenilor tăi“. Nagîțul porni în zbor și străpunse malul prăspastiei și malul se prăbuși. Și a zburat în jurul cetii de oameni și a străpuns și celălalt mal și s-a prăbușit și malul ăsta, așa că de astă dată cele două maluri s-au împreunat și au podit un drum pe care să treacă toți cei plecați în călătorie. Dar unii dintre cei care văzuseră cum s-au răsturnat malurile, s-au întors spre Tăicuțul Porumb zicîndu-i : „Tăicuțule Porumb, vrem să rămînem aici, în malurile acestea, și să fim viermi“. Și Tăicuțul Porumb le-a îngăduit să rămînă în malurile răsturnate și să fie viermi. Ceilalți porniră și trecură peste prăpastie și își urmară călătoria.

Și le-a ieșit în cale o altă piedică — o pădure deasă — și Tăicuțul Porumb i-a chemat pe zei strigînd : „Ajutor ! Grăbiți-vă !“ Și zeii au trimis-o pe bufnița cea vrăjită. Și bufnița a zburat și s-a oprit lingă Tăicuțul Porumb și a zis : „Tăicuțule, eu o să vă tai drum“. Și a zburat bufnița prin pădurea cea deasă și a tăiat drum. Trecură oamenii prin pădure și unora le plăcu atît de mult pădurea, că se

intoarseră spre **Tăicuțul Porumb** și-i ziseră : „Tăicuțule, vrem să rămînem cu bufnița cea vrăjită“. Și s-au prefăcut în jivine și în păsări și au rămas în pădure.

Și iar au pornit oamenii la drum și iar le-a ieșit în cale o piedică. De data asta ajunseră la un lac înconjurat de munți, dar ei izbutiră să coboare pînă la lac. Și au zis oamenii : „Tăicuțule Porumb, ce ne facem, că ne stă lacul acesta în drum?“ Și **Tăicuțul Porumb** a strigat spre zei : „Ajutor ! Grăbiți-vă !“ Zeii trimiseră un **cufundar**. Coborî cufundarul și se opri lîngă ceata de oameni și zise : „Tăicuțule Porumb, o să te ajut să tai drum pentru oamenii tăi“. Și a zburat cufundarul spre lac și a străbătut apele și apele s-au deschis dînd la iveală fundul lacului, așa că oamenii au putut să treacă. Unii au sorbit din apa lacului și s-au prefăcut în pești și au rămas în urmă. După ce au trecut lacul, alții au grăit : „Tăicuțule Porumb, vrem să rămînem cu pasărea vrăjită, cu prepelița“. **Tăicuțul Porumb** le-a dat învoirea. Și s-au prefăcut în prepelițe și au rămas în urmă. Piedicile fuseseră trecute.

Era acum vremea ca **Tăicuțul Porumb** să înalțe fum în cîntea zeilor. Fumul a fost gata deîndată. Jivine și zburătoare au fost trimise să caute daruri pentru zei.

Cînd pipa a fost umplută, jivinele și zburătoarele au pornit să găsească daruri. **Potîrnichea** a găsit o pisică sălbatică și a ucis-o. Și a adus **oamenilor** pisica sălbatică și a lăsat-o în afara taberei lor. Și s-a dus **potîrnichea** la **Tăicuțul Porumb**, zicîndu-i : „Tăicuțule Porumb, am ucis o jivină s-o dăm jertfă zeilor“. Și a întrebat **Tăicuțul Porumb** : „Cum arată jivina pe care ai ucis-o ?“. Și **potîrnichea** : „E o jivină cu blana pestriță“. Și **Tăicuțul Porumb** a spus : „Ai făcut un lucru bun. Jivina cu blana pestriță înseamnă cerurile, iar petele albe înseamnă stelele. Așa că o vei aduce aici și o s-o dăm în dar.“ Și **prepelița** a plecat și a adus jivina cu blana pestriță.

Cînd a venit timpul să înalțe fumul, oamenii au văzut că n-au o pipă care să scoată fum. Erau trei stele

înspre soare-răsare și ele au văzut că oamenilor le lipsea pipa. Și ele au spus : „Tăicuțele Porumb, o să-ți dăm pipa de care ai nevoie“. Și au pornit cele trei stele și au găsit o piatră și au adus-o Tăicuțului Porumb. Și au zis ele : „Sîntem cele trei stele care se înalță la soare-răsare. Știm că spre noi s-a înălțat fumul.“ Ele erau Stea-Roșie, Stea-Galbenă și Marea-Stea-Căzătoare-cea-Neagră. Și așa Tăicuțul Porumb a primit piatra prefăcută într-o pipă.

Cînd s-a făcut pipa și s-a umplut cu tutun, Tăicuțul Porumb a chemat-o pe potîrniche și i-a zis : „Trebuie să duci pipa asta zeului dinspre miazăzi“. Și potîrnichea a luat pipa și a zburat spre miazăzi. După o bucată de vreme, s-a întors și a spus : „Zeul din miazăzi a primit pipa și a fumat din ea“. Și Tăicuțul Porumb a umplut iarși pipa cu tutun, a chemat-o pe potîrniche și i-a dat-o, poftind-o s-o ducă zeului de la miazănoapte. Și iar a zburat potîrnichea și iar a lipsit o bucată de vreme. Cînd s-a întors, i-a spus Tăicuțului Porumb : „Zeul din miazănoapte a primit pipa și a fumat din ea“. Tăicuțul Porumb a luat și a umplut iar pipa și a chemat-o pe potîrniche și i-a spus : „Du pipa asta zeului din soare-apune“. Și potîrnichea a luat pipa și a zburat spre soare-apune. Cînd s-a întors, i-a spus Tăicuțului Porumb că zeul din soare-apune a primit pipa și a fumat din ea. Și iar a umplut Tăicuțul Porumb pipa și i-a dat-o potîrnichei și ea a zburat spre Soare-răsare. Și s-a întors și a zis : Tăicuțele Porumb, zeul din Soare-răsare a primit pipa și a fumat din ea“. Și iarși s-a umplut pipa și potîrnichea a fost chemată s-o ducă lui Nesaru. Și ea a făcut întocmai. Potîrnichea a zburat în ceruri și a spus : „Nesaru a primit pipa și a fumat din ea. Și alți zei cu chip de jivină au fumat împreună cu Nesaru.“ Și a mai zis potîrnichea : „Tăicuțele Porumb, drumurile au fost grele. Vîntul sufla cu putere, pietrele de pe jos erau colțuroase și mi-au lovit aripile și au lăsat urme albe. Am zburat prin vînt și am căpătat puteri să străbat furtunile. Pietrele mi-au lovit

aripile și mi-au lăsat urme albe. Vreau să rămân așa cum sînt.“

Tăicuțul Porumb a zis : „Așa să fie ! Așa cum ești, o să rămîi pe vecie.“ De aceea, potîrnichea are urme albe pe trup și pe aripi. „Așa cum ai dus tu însuți pipa zeilor, tot așa toți cei care vor aduce jertfă zeilor, vor trebui să se supună serbării fumului, pentru ca zeii să primească darul fumului de la cel care aduce darul.“

Și, pe cînd fuma, Nesaru le spuse celorlalți zei, că-i îngăduie Tăicuțului Porumb să-i aducă pe oameni pe pămînt. Și că zeii vor trebui să le dea putere oamenilor și să-i apere. Și așa, zeii sînt datori să-l ajute pe Tăicuțul Porumb ori de cîte ori el le cere să-l apere și să-l sprijine.

După ce au isprăvit de fumat în cinstea zeilor, un cîine a venit în fugă în tabăra oamenilor și i-a spus Tăicuțului Porumb că unul dintre zei, Vîrtej-de-Vînt, care sălășluiește mai departe, spre soare-răsare, fusese uitat în sărbătoarea fumului și că era minios foarte. Și i-a zis cîinele Tăicuțului Porumb : „Zeul acesta, Vîrtej-de-Vînt, vine încoace. Fă repede ceva pentru oameni, pentru că zeii din cer au făgăduit să te ajute cînd oamenii vor fi la necaz.“ Tăicuțul Porumb se ridică și grăi : „Nesaru și voi, zei, vreau să mă ajutați, pentru că Vîrtej-de-Vînt vine să-mi nimicească oamenii !“ Atunci o femeie a ieșit în fața celorlalți și a zis : „Eu o să-i scap pe oameni“. Și s-a ridicat în picioare și s-a prefăcut în cedru. Atunci s-a auzit un vuiet în ceruri și o piatră căzu lîngă cedru. Un glas grăi din ceruri și spuse : „Sînt Marea Stea-Căzătoare-cea-Neagră. O să-l ajut pe cedru să-i apere pe oameni“. Și oamenii au fugit pe crengile cedrului și de jur împrejurul pietrei. Și a venit Vîrtej-de-Vînt și unii oameni o luară la goană — unii spre miazăzi, alții spre soare-apune, alții spre miazănoapte și alții spre soare-răsare ; și cînd Vîrtej-de-Vînt i-a izbit pe oamenii aceștia, ei și-au schimbat graiul în care vorbeau. Cei care au stat pe crengile cedrului și în jurul pietrei s-au chemat poporul Arikara. Cînd Vîrtej-de-

Vînt l-a lovit pe Tăicuțul Porumb, din el a ieșit o apă roșie și după apa cea roșie a ieșit o boabă roșie de porumb. Și pe urmă a ieșit din el o apă galbenă și o boabă galbenă de porumb. Și după aceea a ieșit o apă neagră și o boabă neagră de porumb. Și a ieșit și o apă albă și o boabă albă de porumb. Vîrtej-de-Vînt trecu pe lângă oameni și se întoarse și veni la Tăicuțul Porumb. Și îi spuse : „Ai uitat de mine la serbarea fumului. M-ai mîniat afară din cale. Am lăsat în urma mea molime, așa că oamenii se vor îmbolnăvi și vor muri. Ai vrut să fie fără de moarte, dar eu le-am lăsat molima, așa că oamenii se vor îmbolnăvi și vor muri. Ai vrut ca oamenii tăi să trăiască veșnic, dar eu le-am lăsat boala care se va abate asupra celor trufași și celor ce se îmbracă în veșminte scumpe. Dar adu-ți aminte că, ori de cîte ori dăruiești fum zeilor, trebuie să-mi trimiți și mie mai la urmă, așa încît să nu vin prea adesea printre oameni.“ Și Vîrtej-de-Vînt plecă. Atunci cedrul grăi : „Tăicuțele Porumb, Vîrtej-de-Vînt mi-a răsucit trupul și, uite !, e îndoit în multe locuri. Lasă-mă să rămîn așa și să mă știe oamenii ca pe «Bunicul cel Fermecat». Mă vor așeza în fața colibeii vrăciului și vor avea o serbare pe care le-o voi dărui cînd or să mă sădească în fața colibeii lor.“ Și Marea Stea-Căzătoare-cea-Neagră spuse : „Tăicuțele Porumb, aș vrea să mă știe oamenii ca pe «Bunica cea Fermecată». Voi sta lângă Bunicul cel Fermecat, în fața colibeii vrăciului, și oamenii își vor aduce aminte întotdeauna că eu i-am scăpat de Vîrtej-de-Vînt.“ Pe urmă grăi cîinele și spuse : „Tăicuțele Porumb, eu am adus vestea. Am mers pe urmele oamenilor din locul de unde au ieșit din pămînt. Voi rămîne întotdeauna cu ei, să le păzesc taberele și satele, și cînd vrăjmașii se vor apropia, o să-i vestesc cu lătratul meu. Duhul meu e asemeni acelorale zeilor. Carnea mea e bună de mîncat și seul trupului meu tămăduiește răni. Lasă-i pe oameni să mă ucidă în timpul serbărilor lor și să-mi dăruiască și carnea zeilor din ceruri. Lasă-i pe vraci

să-mi folosească grăsimea ca pe un leac împotriva rănilor și durerilor." Tăicuțul Porumb era mulțumit. .

Apoi Tăicuțul Porumb s-a ridicat și a spus : „Oameni buni, boabele acestea de porumb sînt ale voastre. Ele sînt sămînța porumbului. Puneți-le în pămînt și, cînd va fi nevoie, le veți putea dărui și zeilor. S-a săvîrșit aceasta ca să vă aducă aminte că odinioară eu însumi am fost Porumb acolo, sus, în ceruri, și am fost trimis să vă scot de sub pămînt. Cei care au rămas pe drum, despărțindu-se de voi, vor fi dușmanii voștri. Cei care au rămas în soare-apune se vor chema *Sahe*, Dușmanul-care-Lovește ; cei care s-au dus spre miazănoapte se vor chema *Pichia*, Oamenii-din-Țara-Înghețului ; cei dinspre soară-răsare se vor chema *Iroquois*, Fețe-de-Lemn, pentru că vor purta fețe de lemn la serbările lor. Iar cei care au pornit spre miazăzi se vor chema Oamenii-Vrăjilor, pentru că vor ști tainele vrăjitoriei. Ei vor înțelege taina Bufniței, a Ciocă-nitoarei, a Curcanului și a Șerpilor și se vor chema *Wichita*". Și toți ceilalți oameni și-au primit atunci numele pe care-l poartă și astăzi.

Tăicuțul Porumb a rămas împreună cu poporul lui și i-a învățat pe oameni Sărbătoarea culesului. Cînd a isprăvit să-i învețe aceste lucruri de folos, le-a spus că se întoarce în locurile de unde pornise împreună cu ei și că vor trebui să cînte cîntecele culesului, pe care-i învățase el. Le-a mai spus să adune toți mocasinii copiilor, să-i lege la un loc și să-i pună în spatele lui ; că acum venise vremea să plece și el. Le-a spus că trebuie să-l ducă și să-l arunce în rîu. Oamenii nu l-au auzit, pentru că își vedeau mai departe de cîntecele lor. A trecut noaptea și, cînd s-a făcut iar ziuă, s-au uitat la locul unde stătuse Tăicuțul Porumb și au văzut că se prefăcuse într-un știulete de porumb. Veșmîntul de piele de bizon pe care-l purtase atîrna de-a lungul știuletelui. S-a dat de veste tuturor oa-

menilor din sat și ei au venit cu mocasinii copiilor și i-au pus de jur împrejurul Tăicuțului Porumb dimpreună cu pielea lui de bizon și l-au aruncat în rîu. Ani mulți în șir el nu s-a întors. Dar într-o toamnă, cînd ei aveau sărbătoarea culesului, un bărbat cu înfățișare tainică intră în coliba unde oamenii sărbătoreau culesul. Într-un tîrziu, îl recunoscără pe Tăicuțul Porumb. El i-a învățat cîntece noi pentru sărbătoarea culesului și, înainte de ivirea zorilor, s-a făcut nevăzut și nimeni nu l-a mai zărit de atunci.

SMOHALLA¹
SOKULK

O COSMOGONIE INDIANA²

Odinioară, pe lume nu era decît apa și Saghalee Tyee trăia singur în nemărginita întindere. Era singur, nu avea unde să-și pună piciorul, așa că scormoni nisipul din străfunduri și făcu pămîntul și stîncile și copacii și pe om. Și omul avea aripi și putea ajunge oriunde-i era voia. Omul era singur și Saghalee Tyee i-a făcut o femeie. Mîncau pești din apă, și Saghalee Tyee l-a făcut pe cerb și alte jivine și l-a trimis pe om să le vîneze și i-a spus femeii să frigă carnea și să se îmbrace cu pieile jivinelor. Mulți bărbați și multe femei s-au ivit și au crescut și trăiau pe malul rîului celui mare ale cărui ape erau pline de somon.

¹ Fondator al „sectei visătorilor”, născut între 1815—20 în regiunea de est a actualului stat Washington. Unul dintre cei mai energici adversari ai creștinării indienilor.

² *Fourteenth Annual Report of the Bureau of American Ethnology* Part 2, 1898, p. 720—721.

În munți era vînat din belșug și în cîmpii erau nenumărați bizoni. Erau atît de mulți oameni, încît cei mai puternici îi împilau pe cei slabi și îi alungau de lîngă locurile cele mai bune de pescuit și ziceau că ei sînt stăpîni peste acele locuri. Oamenii se războiau unii cu alții : oasele lor se mai pot vedea risipite pe dealuri. Saghalee Tyee s-a mîniat pe ei și le-a luat aripile și a poruncit ca pămînturile și locurile de pescuit să fie ale tuturor celor care trăiau acolo. Ca ele să nu fie niciodată însemnate cu numele celor care le-ar fi stăpînit și nici împărțite între oameni, ci să se bucure cu toții de roadele pe care Saghalee Tyee le-a sădit în pămînt și de jivinele care trăiau pe pămînt și de peștii din ape. Saghalee Tyee le-a spus că el este tatăl și țărîna este mama oamenilor ; că natura e legea pe care el le-a dat-o s-o urmeze ; că jivinele și peștii și ierburile ascultau de natură și numai omul a săvîrșit păcatul neascultării. Așa era legea cea veche.

Am cunoscut multe feluri de oameni. Pe cei din poporul meu : Saghalee Tyee i-a făcut pe ei cel dintîi. După aceea a făcut un francez ¹ și pe urmă un preot ². Multă vreme după aceea au venit oamenii din Boston ³ și, la urmă, oamenii regelui George ⁴. Toți aceștia sînt oameni noi. Numai indienii sînt din spița cea veche. După o vreme, cînd Saghalee Tyee va fi gata cu toată lucrarea sa, îi va alunga pe toți, păstrîndu-i doar pe cei care i-au păzit legea.

Cei care au tăiat pămîntul în bucăți sau au scris hîrtii pentru pămînturi vor pierde tot ce au avut și vor fi pedepsiți de mînia lui Saghalee Tyee. Moise a fost un om rău : el a vîndut casele poporului său și mormintele mor-

¹ Aluzie la călătorii canadieni din Compania Golfului Hudson.

² Misionarii europeni.

³ Americanii, numiți astfel în dialectul Chinook, pentru că primii pionieri americani au ajuns pe valea fluviului Columbia în 1796, cu o corabie din Boston.

⁴ Englezii.

ților din neamul lui. Cuvîntul care ne vine de la Washington e un cuvînt rău. E o nelegiuire să se ia poporul meu de lingă mine și să fie silit să păcătuiască împotriva legii lui Saghalee Tyee.

Îmi cereți să ar pămîntul. Pot, oare, să iau un cuțit și să-l înfig în pieptul maicii mele ? Cînd voi muri, ea nu mă va lua să aflu odihna la sînul ei.

Îmi cereți să sap și să caut pietre. Pot, oare, să scotocesesc în trupul ei, căutîndu-i oasele ? Cînd voi muri, nu voi mai avea cum să intru în trupul ei ca să mă nasc a doua oară.

Îmi cereți să tai iarba, s-o fac fîn și s-o vînd, ca să fiu bogat asemenea Oamenilor Albi. Dar cum aş putea să tai pletele maicii mele ?

E o lege rea și poporul meu nu poate s-o asculte. Vreau ca poporul meu să rămînă aici cu mine. Toți morții se vor întoarce la viață. Duhurile vor intra din nou în trupurile lor. Trebuie să așteptăm aici în casele părinților noștri și să fim pregătiți să-i întîlnim în sînul maicii noastre.

N. SCOTT MOMADAY¹
KIOWA

MUNTELE PLOII²

O singură movilă se înalță în cîmpia Oklahomei, la nord-vest de Munții Wichita. Pentru poporul meu, indienii Kiowa, ea are o mare însemnătate și i-au dat numele

¹ Scriitor indian contemporan, laureat al premiului Pulitzer.

² *The Sunset*, 16 X 1968, p. 36.

de Muntele Ploii. Cea mai aspră climă din întreaga lume aici se află. Iarna aduce viscole, primăvara se ridică vijelii fierbinți, vara cîmpia e ca o nicovală încinsă. Iarba e cafe-nie și se sparge, ca sticla, sub picior. Sînt curele verzi de-a lungul rîului și a pîraielor, prelungi dumbrăvi de *hickory* și de *pecan*, de sălcii și de aluni țepoși. În iulie și în august, din frunzișuri ies aburi de parcă sînt gata să înceapă a se zvîrcoli în flăcări. Lăcuste uriașe, verzi și galbene, mișună pretutindeni prin iarba înaltă, țîșnind asemeni floricelelor, ca să te înțepe în carne și broaștele țestoase se tîrăsc greoaie, fără țintă, fără grabă pe pămîntul roșiatic.

Singurătatea e numele acestor locuri. Toate lucrurile din cîmpie sînt izolate ; ochiului nu i se înfățișează nici o îngrămădire de obiecte, ci doar un deal, un copac sau un om. Cînd privești peisajul în zori, cu soarele în spate, pierzi simțul proporțiilor. Imaginația prinde viață și ți se pare că de aici a purces Creațiunea.

HEHAKA SAPA
SIOUX OGLALA

OSTROAVELE¹

Wasichii² au venit și au făcut niște ostroave mici pen-tru noi³ și alte ostroave mici pentru jivinele cu picioare, și ostroavele se fac din ce în ce mai mici, pentru că în jurul lor se năpustesc talazurile chinuitoare ale lui Wasichi, pline de murdăria minciunilor și a lăcomiei.

¹ John G. Neihardt, *op. cit.*, p. 9, V. pag. 101, nota. 1.

² Oamenii albi.

³ Rezervațiile.

POVESTEA FACERII¹

Înainte de începutul tuturor începuturilor, Awonawilona, Plămăditorul a toate câte sînt, Cel care pe toate le cuprinde în făptura lui, Tată al tuturor părinților, era singur în ființă. Nimic nu se mai afla în nemărginitele întinderi ale veciilor, ci numai pretutindeni întunericul cel negru și pustietatea.

La începutul facerii, Awonawilona s-a plămădit pe sine înăuntrul însuși al ființei sale ; și și-a zvîrlit gîndul în întinderile cele fără de margini. Și iată că neguri ale creșterii tuturor celor câte au viață, aburi plini de putere au început să se adune pretutindeni și să se ridice. Și astfel, numai cu atotpătrunzătoarea lui știință pe care o avusese dintotdeauna, Atotcuprinzătorul s-a plămădit pe sine sub chipul Soarelui slăvit de noi ca părintele nostru și care atunci s-a ivit și a căpătat ființă. Cînd s-a ivit, nemărginirea s-a umplut de strălucirea luminii lui, și cînd lumina i s-a răspîndit pretutindeni, negurile s-au strîns laolaltă și au căzut prefăcînd apa în apă. Și așa s-a născut marea care întreaga lume o cuprinde.

Cînd și-a dat jos carnea de pe trup, Tatăl-Soare a zămislit semințele lumilor gemene și le-a aruncat în adîncile ape. Și iată : în dogoarea luminii lui ele s-au făcut verzi și spumele de deasupra s-au făcut trandafirii și au început să lungească într-o parte și-n alta și să se facă tot mai grele, pînă cînd, minune !, s-au prefăcut în Awitelin Tsita, Împătrita Maică Țărîină și Apoyan Tă'chu, Tatăl Cer carele peste Toate se boltește.

Și din împerecherea acestor puteri gemene pe fața marilor ape ale lumii, viața pămîntească s-a zămislit ; și s-au

¹ Din *Thirteenth Annual Report of the Bureau of American Ethnology*, 1895, p. 379—381.

ivit făpturile pământului, oamenii și jivinele, în pîncele de patru ori roditor al Lumii.

După care Maica Țărină îl alungă pe Tatăl Cer ; și a crescut ea și s-a cufundat în îmbrățișarea apelor de dedesubt și s-a despărțit de Tatăl Cer pe care l-au îmbrățișat apele de deasupra. Și precum o femeie prevestește întîmplări rele în soarta celui dinții născut al ei, tot astfel Maica Țărină a văzut cum soarta cea rea îi pîndește pe copiii ei. Și nevrînd să le dea naștere miilor de mii de prunci ai ei, a ținut sfat cu Tatăl Cer.

— Cum — și-au zis ei unul către celălalt — cînd or crește copiii noștri să fie purtați dintr-un loc într-altul chiar de lumina cea albă a Părintelui Soare ?

Dar, precum toate ființele atotputernice cîte se află pe lume, Maica Țărină și Tatăl Cer erau schimbători ca fumul în vînt, mișcători ca gîndul, înfățișîndu-se sub orice chip le-ar fi fost voia, așa cum dănuitorii își pot schimba masca oricînd vor.

Și astfel, asemenea unei femei stînd la sfat cu soțul ei, și-au vorbit unul către celălalt. Și zise Maica Țărină, ținînd în mină un blid adînc, plin cu apă, care se ivise lîngă ea :

— Privește ! Așa se vor înălța casele copiilor mei cei mărunți pe trupul meu. La marginea fiecărei țări în care umblă ei se vor înălța munți și podișuri ; într-un ținut se vor înălța mai mulți și fiecare țară se va deosebi de celălaltă și, înlăuntrul fiecărei țări, un loc se va putea cunoaște de toate celelalte din jur. Privește !

Și aruncă puțin praf în apa din blid și începu a clătina blidul și a amesteca apa cu degetele. Și s-a ivit atunci spuma și s-a adunat pe lîngă marginea blidului, înălțîndu-se din ce în ce mai sus.

— Așa, grăi ea, și din pieptul meu ei își vor lua hrana, fiindcă astfel ei vor afla temeiurile vieții, din care ne-am luat noi înșine viață. Privește !

Și cu răsuflarea ei fierbinte, suflă peste marginile blidului care închipuiau podișuri. Și bucăți mari de spumă s-au spart sub răsuflarea ei și, plutind pe deasupra apei, s-au lovit de răsuflarea cea înghețată a Tatălui Cer care stătea în preajmă și s-au risipit pe marginea apei într-o puzderie de picături ca o ceață.

— Tot astfel vor pluti norii cei albi venind de pe apele cele mari pînă la marginile lumii și se vor strînge peste podișurile munților ce se vor înălța în zare și vor fi purtați încoace și-ncolo peste întinderile cele mari de suflarea plină de putere a făpturilor însuflețite și a copiilor și se vor întări și se vor frînge lovite de suflarea ta cea rece și vor cădea în jos, prefăcîndu-se în ploi, în apă dătătoare de viață, atingînd întregul trup al ființei mele. Și voi face din făptura mea adăpost al copiilor noștri, oameni și jivine, și le voi da căldură cînd suflarea ta cea înghețată se va năpusti asupra lor.

Așa că, iată, chiar copacii de pe munții cei mai înalți de lingă nori și de lingă Tatăl Cer se pleacă spre Maica Țărină să caute căldură și ajutor. Maica Țărină e caldă și Tatăl Cer e înghețat, așa cum femeia e întotdeauna caldă și bărbatul e rece și aspru.

Grăi Tatăl Cer ;

— Așa să fie ! Dar nu vei fi tu singură de ajutor copiilor, pentru că, privește !

Și își mișcă mîna cu palma deschisă spre pămînt și în toate zbîrciturile și crăpăturile se iviră grînele strălucitoare și gălbui. În întunericul începutului lumii ele se mișcau și luceau ca niște scînteii cînd mîna lui se mișca pe deasupra blidului și lucea și se cufunda în adîncul apei.

Grăi el, arătînd cele șapte grăunțe pe care le ținea cu cele cinci degete :

— Privește ! Acestea îi vor călăuzi pe copiii noștri. Pentru că atunci cînd Părintele Soare nu se va afla în preajmă iar podișurile plămădite de tine sînt negre ca însăși bezna (fiind toate cele cîte se află pe lume ascunse

înlăuntrul întunericului), atunci copiii noștri vor fi călăuziți de alte lumini, asemenea acestor lumini ale celor șase ținuturi rotindu-se în jurul luminii din mijloc, așa cum în jurul locului unde vor viețui acești copii ai noștri se vor afla celelalte ținuturi ale nemărginirii. Așa va fi ! Și tot așa cum aceste grăunțe se ivesc strălucind din apă, alte grăunțe asemenea lor, dar fără de număr, se vor ivi din trupul tău când apele mele îl vor atinge, să dea hrană copiilor noștri.

Acestea și multe altele au hotărât ei, în felurite chipuri, pentru soarta odrăslirii lor.

TAUR TÎNĂR
PITAHANAT PAWNEE

SFÎRȘITUL LUMII¹

Cu mulți ani în urmă, când eram copil, îmi plăcea să mă uit la bătrînii care stăteau în *tipi* sau în colibe, zăngănind semințele în dovlecii uscați și cîntînd. Uneori îl întrebam pe tata despre ce cîntă bătrînii. Tata îmi răspundea :

— Bătrînii cîntă despre Tirawa. Când o să crești, o să înveți mai multe despre cîntecele bătrînilor.

Eram nerăbdător să aflu mai multe despre toate cele sfinte și despre cîntecele bătrînilor. Când a venit noaptea, m-am dus lîngă bunica și am întrebat-o :

— Bunico, de ce bătrînii stau în bordeie, zăngănesc dovlecii și cîntă ?

Atunci bunica mi-a spus povestea aceasta :

¹ A. Dorsey, *The Pawnee Mythology*, Part I, Washington, D.C., 1906, pp. 117—119.

— Nepoate, cu multă vreme în urmă, înainte ca noi să trăim pe pământul acesta, Tirawa așezase aici niște făpturi omenеști minunate. Știm despre ele și le spunem Ființele Minunate sau Oamenii-cei-Uriși. Trăiau pe locul unde e Movila Swimming din Kansas. Oasele lor s-au găsit pe poviṛnișurile Movilei Swimming. Bătrînii ne-au spus că în locul acela ploile s-au revărsat din ceruri și apele au venit dinspre Miazănoapte și Apus, au acoperit pământul, au crescut năpraznic și au ucis aceste ființe minunate.

Cînd făpturile acestea au fost ucise de potop, Tirawa a așezat un bizon bătrîn în partea de miazănoapte și de apus, de unde veniseră apele din apa cea mare, de acoperiseră pământul. Bizonul fusese pus acolo să oprească apele, ca să nu mai potopească vreodată pământul. Bizonul avea să rămînă acolo vreme îndelungată. În fiecare an, un fir cade din blana bizonului. Cînd or să cadă toate firele de păr ale bizonului, atunci nimeni nu o să mai trăiască pe pămînt.

Tirawa spunea că sînt patru chipuri în care va aduce pieirea oamenilor, dar a făgăduit că nu va mai trimite niciodată potopul. Tirawa spunea că sînt alte chipuri în care oamenii de pe pămînt vor fi nimiciți. Erau mai multe feluri de a trimite furtuni care să-i ucidă pe oameni. Era un lucru pe care Tirawa nu era sigur că-l va făptui vreodată, și acesta era să trimită foc din cer, să-i mistuie pe oameni. Zeii din ceruri, care stăteau unde îi așezase Tirawa, trebuiau să se strîngă la sfat și să aleagă o zi în care toate se vor sfîrși, și să hotărască în ce chip lucrurile nu vor mai fi. Bătrînii ne-au spus că Steaua Dimineții stăpînea peste zeii mărunți din ceruri ; că Steaua Dimineții și Steaua Serii le-au dat viață oamenilor de pe acest pămînt. Soarele și Luna le-au ajutat să le dea viață oamenilor. Bătrînii ne-au spus că Steaua Dimineții a vestit cum că, atunci cînd va veni vremea sfîrșitului lumii, Luna se va face roșie. Cînd Luna se va face neagră, aceasta va fi o prevestire că o mare căpetenie va muri. Că dacă Luna

se va face roșie, atunci oamenii vor ști că a venit sorocul pieirii lumii. Soarele va străluci cu putere și dintr-odată această strălucire se va stinge și atunci va veni sfârșitul lumii.

Steaua Dimineții a mai spus că aceste semne se vor ivi ; că, de vreme ce ei le-au dat viață oamenilor, au și puterea de a le lua viața înapoi, pentru că nu vor spune când se va sfârși lumea. Și a mai spus Steaua Dimineții că, la începutul lucrurilor, au așezat Steaua de Miazănoapte la miazănoapte, să nu se poată clinti. Ea trebuie să vegheze asupra celorlalte stele și asupra oamenilor. Steaua din Miazănoapte este aceea care va aduce sfârșitul lucrurilor. Steaua Dimineții le-a spus oamenilor că Steaua din Miazănoapte stătea la miazănoapte și că la stînga ei era o cărare care mergea de la miazănoapte la miazăzi. Când moare cineva, e luat de Steaua din Miazănoapte și așezat pe cărarea ce duce la Steaua Morții, în Ținutul Spiritelor, Steaua din Miazăzi.

Și a mai spus Steaua Dimineții că, la începutul începuturilor, Stelei din Miazăzi i s-a dat puterea să vină, uneori, lîngă Steaua din Miazănoapte și să vadă cu ochii ei dacă s-a clintit de la locul hotărît ei, în miazănoapte. Dacă Steaua din Miazănoapte se află acolo, cealaltă trebuie să se întoarcă neîntîrziat la locul ei. Steaua Dimineții grăi către oameni și le spuse că la cel dintîi sfat, cînd s-a hotărît unde trebuie să stea fiecare zeu în ceruri, doi oameni au căzut bolnavi. Un bătrîn și un tînăr. Au fost așezați pe tîrgi și purtați de cîteva stele care au legat tîrgile de Steaua din Miazănoapte. De atunci, cele două tîrgi se rotesc neconținut în jurul Stelei din Miazănoapte. Și Steaua Dimineții le-a mai spus că, ori de cîte ori Steaua din Miazăzi pleacă de la locul ei, ea urcă din ce în ce mai sus. Că atunci cînd va veni timpul ca lumea să se apropie de sfîrșitul ei, Steaua din Miazăzi va urca sus de tot, pînă ce

va prinde stelele care poartă tărgile cu cei doi bolnavi. Și că, deîndată ce le va prinde, bolnavii vor muri. Steaua din Miazănoapte va pieri atunci și se va pierde cu totul și, Steaua din Miazăzi va lua în stăpînire pămîntul și oamenii. Bătrînii știu că atunci cînd va veni sfîrșitul lumii, se vor arăta multe semne. Vor fi semne ale stelelor. Prin ceruri vor zbura stele căzătoare. Luna își va schimba mereu culoarea. Și soarele va îmbrăca alte și alte culori, dar semnul cel mai apropiat de oameni va fi acela că rîurile și pîraiele vor urca în matca lor. Jivinele, precum castorul, vidra și altele, vor fi purtate în josul rîurilor. Și, cînd vor fi duse de apele umflate, vor scoate țipăt de frică și țipătul lor va fi întrutotul asemenea țipătului omenesc. Cînd oamenii se vor arunca în rîuri, scoicile vor striga la ei și cînd ei vor încerca să scape de scoici, unele li se vor prinde de veșminte și, văzîndu-le, li se vor părea că sînt păsări. Dar ele vor fi scoici și ele vor țipa asemenea pruncilor.

Nepoate, unele semne s-au ivit, dar au trecut deîndată. Stele au căzut în mijlocul oamenilor, dar Steaua Dimineții ne arată bunătate, iar noi viețuim mai departe. Luna s-a făcut neagră de mai multe ori, dar știm că Steaua Dimineții a spus că ori de cîte ori Luna se va face neagră, va fi semn că o căpetenie sau un războinic de seamă va muri. Nepoate, bătrînii ne-au spus că Steaua Dimineții și Steaua Serii i-au așezat pe oameni pe pămînt. Steaua din Miazănoapte și Steaua din Miazăzi vor aduce sfîrșitul tuturor lucrurilor. Toate poruncile au fost date la apus și ele sînt împlinite în partea de răsărit a acestor pămînturi. Porunca de a sfîrși toate lucrurile a fost dată Stelei din Miazănoapte și Steaua din Miazăzi va împlini poruncile. Poporul nostru a fost plămădit de stele. Cînd va veni vremea să se sfîrșească toate lucrurile, oamenii din poporul nostru se vor preface în stele mici și vor zbura spre

Steaaua din Miazăzi, pentru că acolo le este locul. Când va veni vremea sfârșitului lumii, stelele cădea-vor iarăși pe pământ. Se vor amesteca printre oameni, pentru că vor purta solie către oameni să fie gata să se prefacă în stele.

BLACKFOOT

PIATRA BIZONULUI ¹

Cei dintii oameni sînt cei care au găsit Piatra Bizonului. Infometați erau, în vremea aceea, cu toții. Unul din ei i-a spus soției lui : „Adu niște lemne și aprinde focul“. Ea a răspuns : „Nu am putere ; mă doboară foamea“. „Du-te !“ i-a spus el din nou, nu mai sînt lemne de loc.“ Atunci ea s-a ridicat, zicînd : „O să mă duc după lemne“. Și a plecat.

A ajuns într-un loc unde erau lemne destule și a început să le adune încet, unul cîte unul. Deodată, a auzit un cîntec și s-a oprit, uitîndu-se în jur. În cele din urmă, și-a dat seama de unde venea cîntecul. S-a așezat pe o movilă și a privit iarăși : cîntecul venea dinspre Piatra Bizonului. Pămîntul lîncea la vale, și, dedesubt, se ivise Piatra. Piatra Bizonului cînta :

„Ia-mă cu tine :
Am multă putere“.

Stătea în blana bizonului ca într-un culcuș ; își întinse mîinile în lături. Femeia a înțeles că piatra i se arătase ca ea să găsească de-ale gurii. De aceea, luă piatra, o înveli în blana bizonului și o ascunse sub veșminte. Acum știa

¹ Clark Wissler, *Mythology of Blackfoot Indians*, în *Anthropological Papers of the American Museum of Natural History*, vol. 2, New York, 1908, pp. 87—9.

că o să poată face rost de cîte ceva de-ale gurii. A plecat spre tabără și s-a oprit la adăpostul unde dormea bărbatul ei. A intrat înăuntru și i-a spus surorii ei mai mari : „Spune-i bărbatului nostru că o să fac niște vrăji“. Și sora mai mare i-a spus soțului lor : „Sora mea mai mică o să facă niște vrăji“. El a răspuns : „Cred fără smintire în vrăjile ei. Las-o să le facă și o să avem de-ale gurii.“

Pe urmă a început a striga, chemînd întreaga suflare din tabără. Și cu toții — bărbați, femei, copii — au venit și au intrat în casă. „Nevastă-mea o să facă vrăji, a spus el. Aduceți un viezure, le mai spuse : unul mic de tot.“ Și oamenii au plecat să caute un viezure ; au umblat multă vreme pînă ce-au prins unul.

Femeia a frecat piatra cu seu ; Piatra a început să cînte, spunîndu-i :

„Ia-mă cu tine ;
Am multă putere“.

Cei de față au văzut Piatra. Femeia le-a dat-o și ei au trecut-o din mînă în mînă și au sărutat-o. „O să aveți de-ale gurii“, le spunea femeia. Și a început să cînte și, pe urmă, să danseze. Cei de față mormăiau asemenea bi zonului. Femeia cînta : „O sută, o sută voi călăuzi pe cărare“. Și le-a spus : „Cînd veți cînta să nu roștiți niciodată un cuvînt mai mare de o sută“. Și un bărbat a început să cînte, zicînd : „Peste o sută voi călăuzi pe cărare“. Femeia spuse : „Am greșit cu toții. Dacă vin atît de mulți, țarcul se va prăbuși și ei vor sări peste împrejmuire și vor scăpa. O să vină la noapte un taur singuratic, rătăcind prin cîmpie. O să fie un taur vrăjit. Nimeni nu-l va ucide... Dacă taurul vine la noapte, scăpăm cu toții. Dacă Piatra o să se întoarcă cu fața în jos, cu toții o să fim fericiți. O să avem mîncare din belșug.“

Atunci oamenii s-au împrăștiat. Erau mulțumiți că vor avea de mîncare. Femeia a adormit lingă Piatra unsă cu seu. Piatra îi dăduse putere.

Și a venit peste câmpii cel care ea prevestise că va veni : taurul vrăjit. L-au cunoscut cu toții. Și au zis : „Nu-l ucideți ! Frecați-i spinarea cu o bucată uscată de lemn.“ În zori, erau fericiți că taurul vrăjit venise peste noapte. Nu-l ucisese ră pe cel despre care se vestise că va veni noaptea. Când femeia a privit la Piatră, a văzut că Piatra se întorsese cu fața în jos. Și le-a spus să fie fericiți, fiindcă vor avea ce să mănince. Uitându-se în jur, oamenii au văzut mulți bizoni care se adunaseră în preajma taberei. Tinerii cei iuți se repeziră spre ei și începură să-i mîne. Îi mînară în șiruri lungi. Strigau la ei ca să-i sperie și să-i facă să gonească. Bizonii au intrat în țarc. Oamenii alergară într-acolo. Bizonii erau înăuntru. Erau atît de mulți, că împrejmuirea căzu la pămînt. Erau peste o sută : de aceea dăduseră jos gardul. Puțini dintre ei au fost uciși. Toți bizonii fuseseră tauri. De aceea putuseră da jos împrejmuirea.

Bărbatul femeii le-a luat coastele și grăsimea de pe spinare, zicînd : „O să pregătim un ospăț și nevastă-mea o să facă iarăși vrăji“. Oamenii nu erau pe deplin mulțumiți, pentru că nu fuseseră uciși prea mulți bizoni. „Am scăpat de foame pentru o vreme : avem ceva carne“, spuse omul.

Noaptea, s-a hotărît din nou ca femeia să facă vrăji. De data asta, ea a poruncit numai femeilor să danseze, ca să aducă spre tabără vacile bizonilor. Așa că femeile au dansat. Bărbații s-au străduit să nu mai facă vreo greșală. În zori, au privit din nou spre colină. Piatra căzuse iarăși cu fața în jos și oamenii au fost fericiți. Și iar au ieșit tinerii cei iuți ; acum, în țarc erau numai vaci. Le-au ucis pe toate cu săgețile. Oamenii erau fericiți : aveau carne din belșug. Cu toții credeau acum în puterea Pietrei. Femeii care găsise Piatra, bărbatul ei i-a adus de-atunci multă cinstire.

DUHUL PORUMBULUI¹ .

Cîndva, un om hoinărea prin prerie. A ajuns într-un loc unde se ridicase de curînd o tabără și acolo a auzit plîngînd o femeie. Omul s-a dus pînă acolo de unde venea plînsul, dar nu era nimeni și el nu știa ce să mai creadă. Cînd a ajuns acasă, s-a culcat și peste noapte a avut un vis. Se făcea că întîlnise o femeie. Femeia îi vorbea și grația astfel :

— Sînt acolo de unde venea plînsul și mi-a părut bine că m-ai căutat și că ai vrut să mă găsești. Vreau să te ajut să mă afli și o să-ți dau voie să mă vezi. De cum o să coboare soarele spre asfințit și începe să se întunece, să te duci spre locul unde ai auzit plînsul. O să fiu acolo, o să mă vezi și o să-ți spun unele lucruri pe care nu le cunoști.

Cînd s-a trezit, el s-a gîndit la femeia pe care urma s-o vadă în seara aceea, așa că stătu de veghe și privi peste întregul ținut, pînă cînd soarele coborî spre asfințit. Privea la femeile care treceau prin sat și, de îndată ce soarele se făcu nevăzut și se ivi întunericul, se îndreptă spre locul unde se auzise plînsul. De cum a ajuns la locul acela, nu auzi nici un fel de plîns, dar văzu o femeie. Ea îi vorbi, spunîndu-i :

— Uită-te la mine, privește-mă, pentru că eu sînt aceea care plîngea în locul acesta.

El o privi și văzu că era frumoasă. Ea spuse din nou :

— Tinere, cînd oamenii au trecut pe aceste pămînturi, mergînd la vînațoare de bizoni, m-au lăsat aici. De atunci plîng fără conținere.

Pe urmă femeia grăi :

— Uită-te în jos, la pămînt, acolo unde-mi sînt picioarele.

¹ George A. Dorsey, *Traditions of the Skidi Pawnee (Legende ale tribului Skidi Pawnee*, Boston, 1904, pp. 58—61.

El privi și văzu un bob de porumb. Bobul era, parcă, stropit cu multe picățele.

— Acum, zise femeia, ia bobul de porumb și țin-mă mereu cu tine. Spiritul meu este cel al Măicuței Stea-a-Înserării care ne dă laptele din bobul de porumb. Oamenii ne mănincă și dobîndesc viață. Femeile dau pruncilor același soi de lapte din sînul lor. Păstrează-mă în tolba cu săgeți și voi fi de-a pururea cu tine.

El ridică bobul de porumb de pe jos și femeia se făcu nevăzută pe dată. S-a dus acasă și a păstrat pentru totdeauna bobul de porumb cu sine. A pus bobul într-o traistă și traista se sfinți. Tînărul ajunsese un războinic de seamă. Odată, el zise :

— În trib e o fată frumoasă care îmi place.

Femeia-de-Porumb îi vorbi în vis, spunîndu-i :

— Voința mea e să rămii neînsurat vreme de două anotimpuri. Cînd vei fi primit duhul meu și mă vei înțelege, atunci te vei însura. Trebuie să-i spui mamei tale să mă pună în pămîntul unei coline. Cînd o tulpină va crește din pămîntul colinei și vei afla un știulete de porumb pe tulpină, să nu-l iei să-l mănînci, ci să-l lași acolo. Pe urmă, în primăvara următoare, maică-ta să semene alt porumb și toamna vei avea un cules îmbelșugat și vei vedea cum s-a înmulțit porumbul.

Tînărul făcu întocmai cum i se spusese. Cînd veni primăvara, maică-sa puse bobul cel bălțat în pămîntul unei coline mări. Și o tulpină s-a înălțat din pămîntul acela și purta multe boabe pe el. Le lăsă acolo pînă în primăvara următoare. Atunci semănă alt porumb.

Cam în vremea aceea, tînărul se însură. El și soția lui au avut mulți copii și copiii lor au avut și ei copii. Cînd Femeia-de-Porumb se făcu nevăzută, ea îi spuse tînărului să le spună oamenilor din tribul lui că, atunci cînd vor voi să semene porumb, să se roage întîi Tăicuțului Porumb și pe urmă Măicuței Tărîină.

— Cînd o să puneți porumbul în pămînt, să vă întoarceți spre soare apune și să vă rugați Măicuței Stea-a-Înserării să trimită pămîntului ploaie, așa ca porumbul să crească. Rugați-vă și la Măicuța Lună, care ajută să se dea viață oamenilor, și ea va asculta rugăciunea oamenilor. Să nu aruncați nici un bob pe pămînt, pentru că Tăicuțul Porumb vă va blestema și viața voastră se va scurta.

Femeia-de-Porumb îi mai spuse că, atunci cînd porumbul va crește înalt în holde, toți vor trebui să-și ia cu ei copiii și să-și treacă mîinile întii peste tulpine și apoi peste copii. Așa se va face că toți copiii vor crește mari și molimile vor rămîne departe de ei. Femeia-de-Porumb i-a mai spus :

— Cînd ciucurii vor ieși din știuleți, să fiți cu băgare de seamă. Atunci se va auzi o cîntare în cîmpii. Să știți că această cîntare vine din știuleții cei sfinți ai porumbului. Desprinde unul de pe tulpină și du-l celui mai bătrîn bărbat din trib, care îl va așeza în traista sfințită, așa încît oamenii să știe că Tăicuțul Porumb i-a cîntat celor din poporul său.

Cei din poporul Pawnee se închină Tăicuțului Porumb pentru că el o înfățișează pe Măicuța Stea-a-Înserării.

CHEROKEE

OBÎRȘIA CELOR-ȘASE-STELE ȘI A PINULUI ¹

Demult, demult de tot, cînd lumea era încă nouă, erau șapte băieți. Ei își petreceau toată vremea lîngă Casa Sfatului, jucîndu-se *gatayû'sti* un joc cu o roată de piatră

¹ James Mooney, *Myths of the Cherokees* (Miturile tribului Cherokee), în *19th Annual Report of the Bureau of American Ethnology*, Washington, D.C., 1900, p. 258.

pe care o rostogoleau lovind-o cu un băț îndoit. Mamele lor îi ocărau, dar fără nici un folos, și că, într-o zi, ele au strâns toate pietrele *gatayû'sti* și le-au fiert laolaltă cu porumbul pentru cină. Când băieții veniră flămânzi acasă, mamele scoaseră pietrele din oală și le spuseră așa :

— Am văzut că vă plac pietrele *gatayû'sti* mai mult decît lanurile de porumb. Așa că luați-le și mâncați-le acum, la cină, în loc de porumb.

¹Băieții se miniară și plecară spre Casa Sfatului, zicîndu-și între ei :

— Dacă mamele noastre se poartă așa cu noi, hai să mergem acolo unde n-o să le mai putem face necazuri !

Începură să joace un dans (unii spun că ar fi fost Dansul Penei) și dădură ocol o dată, și încă o dată Casei Sfatului ; în răstimp, se rugau duhurilor să-i ajute. În cele din urmă, mamele s-au speriat că se întîmplă ceva rău și s-au dus să-și caute copiii. Îi văzură dansînd în jurul Casei Sfatului, dar băgară de seamă că picioarele le plutesc deasupra pămîntului și că, de cîte ori se-nvîrt în roată, se înalță tot mai sus în văzduh. Alergară să-și ia copiii, dar era prea tîrziu : ei ajunseră mai sus decît acoperișul Casei Sfatului. Afară de unul singur pe care mamele să-l tragă în jos cu bățul de *gatayû'sti* ; dar, cînd a căzut, el a lovit pămîntul cu atîta putere, că se cufundă și pămîntul se închise pe dată deasupra lui.

Ceilalți șase se învîrteau roată tot mai sus, pînă ce au ajuns în cer, unde-i vedem sub chipul celor șase stele care se cheamă Anitsutsa¹, și numele acesta înseamnă *Băieții*. Oamenii i-au jelit multă vreme ; dar femeia al cărei copil se dusesese în pămînt venea în fiecare dimineață și în fiecare asfințit în locul acela. Plîngea întruna, pînă cînd pămîntul s-a udat de lacrimile ei. Atunci, a răsărit

¹ Constelația Pleiadei care, în chip curios, nu are în astronomia tribului Cherokee decît șase stele.

o mlădiță verde care a început să crească pînă cînd a ajuns să fie copacul înalt căruia-i spunem *pin*. Și *pinul* are aceeași obirșie ca și stelele și cuprinde în el aceeași lumină strălucitoare.

NAVAJO

NAȘTEREA LUI YOLKAI ESTSAN¹

Erau pe atunci niște vremuri foarte grele. Prétutindeni erau făpturi care-i mînceau pe oameni. Într-o zi, se văzu un nor negru de ploaie cum se așează pe vîrfurile muntelui Tc'o'li. A doua zi, ploaia cădea pînă aproape de mijlocul povîrnișurilor muntelui. A treia zi, ea trecuse cu mult de mijloc și, într-a patra zi, întregul munte era învăluit de ploaia care ajungea pînă la poalele lui.

Cel Dintii Om, privind la toate acestea de pe vîrfurile muntelui Dzilna'oditi, grăi către Cea Dintii Femeie :

— Bătrînic, acum patru zile un nor negru de ploaie a poposit pe vîrfurile muntelui Tc'o'li și, uite, acum tot muntele e acoperit de ploaie. S-a întîmplat ceva. Mă duc să văd ce se petrece acolo.

— Acolo sînt lucruri de care se cuvine să-ți fie frică. Făpturile care-i mîncă pe oameni mișună pretutindeni. De ce să te duci acolo ? întrebă Cea Dintii Femeie.

¹ Ruth Behler, *Navajo Texts*, dactilogramă la Biblioteca Universității Washington din Seattle, 1905, pp. 84—6. În panteonul triburilor Navajo, locul cel mai înalt e ocupat de Estsanatlehi, Femeia-Care-Se-Schimbă, numită astfel pentru că întinerește de fiecare dată cînd ajunge la anii bătrîneții. Sora ei unică e Yolkai Estsan, Femeia-Scoicii-albe ; albul e culoarea zorilor și a răsăritului, scoica e simbolul apei. Această zeitate e căsătorită cu Klehanoai. Purtătorul-Lumii.

— N-~~c~~ să mi se întîmple nimic, spuse Cel Dintîi Om și plecă. După ce alergă o buca'ă de drum, începu să cînte :

„Aproape, vin tot mai aproape ;
tovarăș cu zorii, sînt Omul Dintîi.
De muntele Tc'o'i vin mereu mai aproape,
de norii cei negri vin tot mai aproape,
de fulgerul cel frînt vin tot mai aproape,
de curcubeu vin tot mai aproape,
de apa mustind vin tot mai aproape,
stăpîn pe viață lungă,
stăpîn pe noroc, vin tot mai aproape.
Norocul e-naintea mea,
norocul e în urma mea,
norocu-i dedesubtul meu,
norocul e deasupra mea,
norocul e de jur-împrejurul meu :
cu norocul rostit de buzele mele, m-apropii.“

Cînd cel Dintîi Om ajunsese în vîrful muntelui, auzi un copil scîncind. Dar fulgerul scăpăra pretutindeni și ploaia care se revărsa, potop, din cer, nu lăsa să se vadă nimic. În cele din urmă, îl găsi pe prunc așezat cu capul spre soare-apune și cu picioarele spre soare răsare ; două curcubeie mici erau puse sub el, asemenea unui leagăn. De-a curmezișul, pe piept și pe picioare, era înfășurat în razele soarelui răsare. Arcuit, pe deasupra obrazului, era un alt curcubeu. Pruncul era înfășat în patru scutece : un nor albastru, un nor galben, un nor negru și un nor alb. De-o parte și de alta, erau două inele făcute din fulgere și, prin ele, era țesută o rază de soare.

Cel Dintîi Om nu știa cum să desfacă legăturile, așa că luă pruncul cu leagăn cu tot și porni spre casă. Cînd ajunsese acasă, o strigă pe nevastă-sa :

— Bătrînico, am găsit un prunc ! L-am adus de unde e beznă și unde sînt nori negri.

Puse pruncul pe pământ, în spatele focului, trase de capătul legăturilor și legăturile se desfăcură.

— Iată leagănul. Dedesubt or să se așeze bucăți mici de lemn. De fiecare parte vor fi niște inele. Coaja de stincă, sfărîmată și bine lustruită o să-i slujească de pat.

Era fetiță. O zi a fost cît un an. A doua zi, fetița s-a ridicat în picioare și, cînd trecuseră două zile, ea se uită în jur. Și a treia zi începu să danseze.

În cea de-a zecea zi, i s-a dat numele de Yolkai Etsan.

OSAGE

MITUL FACERII¹

De mult, de mult de tot, o parte a tribului Osage trăia în cer. Ei au vrut să-și afle obîrșiile, rădăcinile din care se trage făptura lor. S-au dus întîi la soare. Soarele le-a spus că ei erau copiii lui. Pe urmă, ei au mers mai departe și au ajuns la lună. Luna le-a spus că ea le-a dat lor naștere și că soarele era tatăl lor. Și le-a mai spus că trebuie să-și lase sălașurile, să coboare pe pământ și să trăiască acolo. Au venit pe pământ, dar l-au aflat acoperit de apă. Nu mai puteau să se întoarcă în locurile pe care le lăsaseră și începură să plîngă, dar nici un răspuns nu le veni de nicăieri. Începură să plutească prin văzduh, căutînd ajutor de la vreun zeu pe care l-ar fi întîlnit pe drumurile lor ; dar nu aflară nici unul. Toate jivinele erau împreună cu ei și, dintre ele, cerbul elan era cel mai frumos și cel mai statornic și toate jivinele aveau mare încredere în el. Așa încît ele i-au cerut ajutor elanului. El se aruncă în apă și începu

¹ Alice Fletcher and Francis la Fléche, *The Omaha Tribe, (Tribul Omaha)*, in *27th Annual Report of the Bureau of American Ethnology*, Washington, D.C., 1911, p. 63.

să se ducă la fund. Le-a strigat pe vînturi și vînturile veniră din toate zările și suflară asupra apelor, pînă ce apele s-au ridicat spre cer sub chip de ceață.

La început, numai stîncile ieșiră la iveală și oamenii umblau prin locuri stîlcoase unde nu creștea nimic și nu aveau ce minca. Pe urmă, apele au început să coboare, pînă ce pămîntul cel moale a ieșit la iveală. Cînd a văzut că se întîmplă acestea, cerbul elan a început să se rostogolească de bucurie prin pămîntul cel moale și firele blănii lui se risipiră pe pămînt. Firele din blana cerbului elan crescură și din ele ieșiră vrejuri de fasole, coceni de porumb, cartofi și napi și, pe urmă, toate ierburile și copacii.

ASSINIBOINE

CELE ȘAPTE STELE¹

Trăiau odată pe lumea aceasta șapte băiețandri. Unul dintre ei avea părul roșcat. Ei nu știau ai cui sînt și dacă au pe cineva pe lume. Trăiau, din pricina aceasta, cu durerea în suflet. „În ce să ne prefacem?“, se întrebau unul pe celălalt. Unul din ei spuse : „Hai să ne schimbăm în pămînt“. Cel pe care-l chema Ksábe² zise : „Nu, pămîntul e menit să moară, în el se sfredelesc peșteri.“ Zise atunci altul : „Să ne prefacem în pietre“. „Nu, pietrele se pot sparge în bucăți.“ Al treilea zice : „Trebuie să ne schimbăm în copaci, în niște copaci mari, mari de tot“. „Nu, pe ei furtuna îi poate doborî.“ Și al patrulea : „Să ne pre-

¹ Robert H. Lowie, *The Assiniboine (Indienii Assiniboine)*, în *Anthropological Papers of the American Museum of Natural History*, vol. 4, Washington, D.C., 1909, p. 177.

² Cel înțelept.

schimbăm în apă“. „Nu, și ea poate pieri, că s-ar putea să sece cu totul.“ Al cincilea zise : „Să ne preschimbăm în noapte“. „Nu, noaptea aleargă, și nu după mult lumina se ivește.“ Al șaselea băiat grăi : „Să ne schimbăm în zi“. „Nu, ziua aleargă și, când soarele nu se mai vede, vine din nou bezna.“ Și Ksábe adaugă : „Cerul de deasupra noastră nu moare niciodată, el trăiește întruna. Lucrurile cele strălucitoare acolo trăiesc. În ele să ne schimbăm și acolo să sălășluim.“

Și așa au făcut. Cel mai mic dintre ei îi săltă în sus, și-i prinse de o pânză de păianjen. Puse trei de-o parte și trei de-alta, și el se așeză la mijloc. Când ajunseră sus cu toții, el rupse pânza la mijloc, o aruncă jos și o dădu păianjenului.

CADDO

ȘACALUL ȘI OBÎRȘIA MORȚII¹

La începuturile lumii acesteia, nu se știa de moarte. Toți trăiau pînă ce ajunse să fie atîta lume, încît nu mai era loc pe pămînt pentru nimeni. Căpeteniile ținură sfat să hotărască ce-i de făcut. Una dintre ele se ridică și spuse că ar fi bine dacă oamenii ar muri și ar pleca pentru o vreme și, pe urmă, să se întoarcă. De cum s-a așezat el, Șacalul se ridică și spuse că oamenii ar trebui să moară pentru totdeauna, pentru că lumea e prea mică să-i cuprindă pe toți și, dacă cei morți s-ar întoarce la viață, n-ar fi destulă mîncare pentru atîta omenire. Toți ceilalți se împotriviră, spunînd că ei nu voiau ca prietenii și rudele

¹ George A. Dorsey, *The Traditions of the Caddo*, Washington, 1905, pp. 15—6.

lor să moară și să se despartă de ei pentru totdeauna, pentru că, atunci, oamenii ar fi mereu îngrijorați și plini de durere și n-ar mai fi bucurie pe lume. Toți, în afara Șacalului, hotărîră ca oamenii să moară și să plece numai pentru o bucată de vreme, și pe urmă să se întoarcă la viață.

Vraciul clădi din iarbă o casă mare, cu fața spre soare-răsare, și cînd o termină îi chemă laolaltă pe oamenii tribului și le spuse că sfatul căpeteniilor hotărîse să-i aducă pe cei care muriseră în casa vraciului și, acolo, să-i cheme iar la viață. Vraciul cel mare îi îndemnă să cînte un cîntec care să cheme în casa de iarbă duhurile celor morți și, cînd duhurile vor veni, să le întoarcă la viață. Toți oamenii erau bucuroși, pentru că doreau din adîncul inimii ca morții să fie aduși din nou la viață și să trăiască laolaltă cu cei vii.

După o vreme, cînd întîiul om muri, toți vracii se strînsă în casa de iarbă și începură să cînte. Peste vreo zece zile, un vîrtej de vînt se stîrni în spre soare-apune și înconjură casa de iarbă. Șacalul îl văzu ; și, cînd vîrtejul era cît pe-aci să intre în casă, el îi închise ușa. Duhul care sălășluia în vîrtejul de vînt, găsind ușa închisă, plecă mai departe. Moartea veni astfel pentru totdeauna pe pămînt și, de atunci încolo, oamenii îi jelesc pe morți și inima le este plină de durere.

Ori de cîte ori cineva vede un vîrtej sau aude cum șuieră vîntul, spune : „Cineva umblă prin preajmă“. De cînd Șacalul a închis ușa, duhurile morții rătăcesc pe pămînt, căutînd un loc spre care să se îndrepte, pînă cînd — în cele din urmă — află drumul spre Țara Duhurilor.

Șacalul sări în sus, o luă la goană și nu se mai întoarse niciodată pentru că, văzînd ce făcuse, îl cuprinsese frica. După aceea, el alergă fără conținere dintr-un loc în altul, uitîndu-se întruna peste umăr, apoi peste celălalt umăr, să vadă dacă nu cumva cineva s-a luat după el. Și tot de atunci el flămînzește mereu, pentru că nimeni nu îi dă ceva să mănînce.

ȚARA DUHURILOR¹

A fost odată un sat și, printre cei care trăiau acolo, era un om care avea o nevastă nespuse de frumoasă. El se gândea numai la ea și-și petrecea tot timpul la vânătoare, așa încît aveau de mîncare din belșug.

După o vreme, li se născu un copil și copilul se făcu mare. Cînd el ajunse pe la doisprezece ani, mama lui muri. Tatăl avea multă grijă de băiat, pentru că era singurul lui copil. Dar băiatul căzu bolnav și muri.

Tatăl nu mai știa ce să facă, dacă să se omoare și el, sau să pornească în pribegie. Și s-a hotărît să plece. Vreme de patru zile a jeli la mormîntul copilului și, pe urmă, porni să colinde prin ținuturi. Merse multe zile la rînd și ajunse în niște locuri acoperite de păduri. Le străbătu; avea o tolbă plină de săgeți și un arc. Și deodată auzi niște oameni vorbind în limba lui și se opri în loc. Unul dintre ei se apropie și, privindu-l, spuse :

— Ce copac minunat ! Veniți cu toții încoace ! Am găsit un copac minunat ! Seamănă cu un om.

Omul rămase nemișcat și ceilalți se apropiară și spuseră :

— Cu adevărat un copac vrăjit ! Uitați-vă : are ochi, nas, păr. Uitați-vă aici : o tolbă și un arc.

Cînd auzi acestea, omul scoase un țipăt și spuse :

— Credeam că sînteți morți cu toții ! Și cînd colo, umblați prin tot ținutul.

De cum scoase el cuvintele acestea, ei o luară la fugă. Îl auzi pe unul dintre ei strigînd :

— M-a prins !

¹ George A. Dorsey, *Traditions of the Skidi Pawnee (Legende ale tribului Skidi Pawnee)*, Boston, 1904, pp. 74—8.

Altul zicea :

— M-a prins de picior.

Dar ciulinii și bozii o prinseseră de picior pe faptura aceea. Alergară pînă departe de tot, pe urmă se opriră și începură să spună cum de-abia scăpară de omul pe care-l întîlniseră.

Pe cînd stăteau de vorbă, omul se apropie din nou, iar ei o luară iarăși la fugă. Atunci îi urmări. De data asta, se făcură nevăzuți după clinul unui deal. Era tîrziu și omul se gîndi să meargă, să-i găsească și să încerce să li se alăture peste noapte. Pe drum, se gîndea :

— De ce n-aș rămîne pentru totdeauna cu ei ?

Ajunse în locul de unde se făcuseră nevăzuți și, sub o viță mare de vie, văzu intrarea într-o groapă, destul de adîncă pentru ca un om în toată firea să se poată strecura înăuntru. Mai departe, se deschidea o peșteră. O știa și pe căpetenia lor : știa că purtase traista sfințită și fusese mai-marele lor în vreme de război. Dar se uită iarăși la ei cu luare-aminte și își dădu seama că se rătăciseră ; că fuseseră loviți de dușman și scalpați. Stătea acolo, privindu-i. Vorbeau despre el. Omul nu intră cu totul înăuntru, pentru că îi era și lui frică. Dintr-odată, cineva țipă :

— Uite-l !

Și se îngrămădiră cu toții, claie peste grămadă.

Căpetenia lor, care ședea sub traista sfințită, spuse :

— Stați liniștiți oameni buni ! Omul acesta e dintre-ai noștri. Ridicați-vă, aprindeți focul și să-l ascultăm, ce-are să ne spună.

Făcură focul și fiecare se așază la locul lui, în cerc. Și căpetenia îl întrebă ce-l adusese aici.

— Nava, îi răspunse omul, mi-am pierdut nevasta. Aveam un copil și l-am pierdut și pe el. Am rămas singur. L-am jelit vreme îndelungată, fînjind după moarte, așa încît să mă pot întîlni în moarte cu soata și cu fiul meu. Am rătăcit de-acasă pînă aici. Am ajuns aici și sînt bucuros că-mi pot face casă împreună cu voi, frații mei ; pentru că

de aci încolo nu-mi pasă dacă pe viitor voi mai fi sau nu cu neamurile mele.

Căpetenia răspunzînd îi zise :

— Ai dreptate, dar nu putem să te luăm să trăiești împreună cu noi. Sîntem morți. Ceea ce vezi tu acum sînt duhuri. Ar fi trebuit să mergem în Țara Duhurilor, dar nu putem din pricina traistei acesteia. Ea nu e a noastră, e a tribului și Tirawa a slobozit duhurile noastre, să ne putem întoarce înapoi și să le dăm traista celor din trib. Frate, sînt bucuros că ai venit la noi. O să te învățăm rînduiala traistei acesteia ; după aceea, o s-o duci acasă și o să le dai de știre alor noștri că traista a fost iarăși găsită.

Omul tăcu o bucată de vreme, pentru că știa că, dacă primește, înseamnă să dobîndească o putere mai mare decît a celorlalți oameni din trib și să ajungă să fie căpetenia lor. Dar, la urmă de tot, zise :

— Frați ai mei, mi-e inima grea. Nu pot primi să fac ce mă îndeamnă fratele meu, pentru că nu mă voi mai întoarce la cei vii. Dacă nu-mi voi vedea iarăși fiul, sînt hotărît să mor și eu.

Se ridică în picioare și urmă :

— Frați ai mei, fie-vă milă de mine ! Luați-mă cu voi în Țara Duhurilor să-mi pot întîlni băiatul. Nu pot să duc traista la ai mei, pentru că n-am nici un strop de mulțumire.

Își trecu mîinile pe creștetul căpeteniei și, apoi, de-a lungul brațelor lui.

— Fie-ți milă de mine, mai spuse el încă o dată.

Căpetenia stătea cu capul plecat. După aceea se sculă în picioare, luă traista și, după ce aruncă în foc niște iarbă înmiresmată, o deschise. Privi la lucrurile strînse înăuntru, le scoase afară, așa încît zeii care le dăruiseră să le poată vedea — și spuse :

— Frați ai mei, trebuie să-l ajut pe omul acesta să rămîna aici. Mă voi duce la zei, în soare-apune, să le duc-

vorbele lui. Mi-e milă de el. Cred că și zeilor li se va face milă. Plec.

Și se făcu nevăzut. Ceilalți așteptară ceasuri în șir. Deodată, auziră cum coboară o pală de vînt. Căpetenia se întorsese. Se duse de-a dreptul la traistă, scoase niște tutun și îl arse, dăruindu-l zeilor. Apoi grăi :

— Fiule, zeii din soare-apune au primit vorbele tale, cu toții au trimis vorbă lui Tirawa, și Tirawa le-a încuviințat celor din Țara Duhurilor să vină să-i vadă pe cei vii. Vor înălța împreună tabără și vor sta laolaltă patru nopți și patru zile, fără să-și vorbească. O să ți se îngăduie să fii aproape de copilul tău, să stai de vorbă, dar să nu-l atingi. Celor care vor să rămînă cu neamurile lor, precum și cei care vor să meargă în Țara Duhurilor li se va îngădui să facă și ei la fel. Acum du-te, fiul meu. Adu-ți-i pe ai tăi. Pune-i să-și înalțe tabăra aici, în apropiere.

Și omul plecă în seara aceea. Băgă de seamă că mergea foarte repede. Nu înțelegea de ce. În cele din urmă, ajunse în sat. Chemă un vestitor și-i spuse să umble prin tabără și să le spună oamenilor că erau așteptați într-un loc anume și că vor vorbi cu morții lor.

A doua zi, desfăcură tabăra și plecară spre miazăzi. Merseră drum lung, pînă cînd ajunseră într-un ținut acoperit de păduri. Acolo poposiră. Omul nostru se duse la duhuri. Află de la ei că și morții porniseră la drum și că vor sosi dimineața. Se întoarse la ai săi și-i spuse vestitorului să meargă liniștit prin tabără și să le spună oamenilor, unul cîte unul, să fie gata să-și vadă prietenii. Unii își băteau joc, dar alții credeau că așa se va întîmpla.

A doua zi, oamenii începură să se pregătească să-și întâlnească prietenii. Își unseră cu alifie sfințită capetele, obrajii și mîinile. În după amiaza aceea se văzu un nor de praf care ajungea pînă la cer. Oamenii începură să fie cuprinși de frică. Alții se bucurau, pentru că aveau să-și întâlnească iar prietenii morți. Prinseră să cînte cîntece de bucurie. Pe urmă, duhurile începură să treacă. Oamenii își

zărură prietenii morți, dar nu cutezau nici să-i atingă, nici să le vorbească. Și, pe cînd duhurile mergeau mai departe, se ivi și fiul omului nostru. Tatăl său îl cuprinse în brațe. I se poruncise să nu-i atingă, dar el nu ascultă ; și, de cum își îmbrățișă fiul, îi vorbi și îl dezmierdă, zicîndu-i în cugetul său :

— N-o să te las să pleci !

De îndată, duhurile se făcură nevăzute. Toate duhurile pieriră. Omul nostru se depărtă cu inima frîntă de durere. Ceilalți oameni se întoarseră acasă, dar el nu mai veni înapoi niciodată. Oamenii spuneau :

— A rămas cu scalpații.

Dar, după o vreme, fu văzut din nou, înfășurat într-o piele de cal. Se sălbăticișe și părea că nici n-are de gînd să se întoarcă printre ai lui. Toți îl dăduseră uitării ; pentru că, dacă nu și-ar fi cuprins copilul în brațe, duhurile și oamenii ar fi trăit iar împreună, și nimeni n-ar mai fi știut ce-i moartea.

LUISEÑO

MITUL FACERII ¹

La început, totul nu era decît un deșert nesfîrșit. Singura ființă de pe lume era Ké-vish-a-tak-vish. Vremii aceleia i s-a spus *Om-ai-ya-mai*. Pe urmă a venit timpul care s-a chemat *Ha-ruk-rug*, și pe urmă timpul numit *Chu-tu-tai* și, pe urmă, *Yu-vai-to-vai* ; după aceea a venit vremea *Tul-mul Pushim* și, mai apoi, *Why-yai Pee-vai* și, după ea,

¹ Constance Goddard Du Bois, *Mythology of the Mission Indians* (Mitologia indienilor din regiunea misiunilor spaniole), in *Journal of American Folklore*, vol. 19, 1906, p. 318.

Mit'ai Kwai-rai. Urmă o vreme când toate s-au oprit în loc și căreia i se spune *Na-Kai Ho-wai-yai*.¹

Atunci *Ké-vish-a-tak-vish* a făcut un bărbat, *Tuk-mit*, Cerul, și o femeie, *To-mai-yo-vit*, Glia. Lumină nu era de fel, dar în miezul beznei, cele două făpturi și-au dat seama, fiecare din ele, că pe lume mai trăiește cineva. -

-- Cine ești tu ? a întrebat bărbatul.

— Sînt *To-mai-yo-vit*. Devin mai mare, cuprind mai mult, tremur, răsun din adîncuri, mărimea-mi scade, sînt cutremur, mă rotesc, mă învîrt, dispar. Și tu cine ești ?

— Sînt *Tuk-mit*. Sînt noapte, mă răstorn, le acopăr pe celelalte toate, mă înalț, înghit totul, sorb, smulg, trimîț departe sufletele oamenilor. Retez, despîc viața.

— Atunci tu ești fratele meu.

Și Glia e de atunci mama tuturor lucrurilor, și Cerul e tatăl lor.

WISHOSK

GUADATRIGAKWITL ȘI FACEREA ²

La început, nu erau nici copaci, nici rîuri, și nici oameni pe pămînt. Nu se vedea pretutindeni decît țărîna. Nu era nici oceanul. Atunci *Gudatrigakwitl* a fost mîhnit că lucrurile arătau așa. Se gîndi :

¹ În limba triburilor Tanoan, din grupul cărora face parte și Luiseño, numirile au următoarele semnificații : *om-ai-ya-mai* = „deșert ; nu-i nimeni acolo“ ; *ha-ruh-rug* = „prefacere ; lucruri care capătă contur“ ; *chu-tu-tai* = „lucruri care se prăbușesc“ ; *yu-vai-to-mai* = „lucruri aflate în întuneric, lipsite de lumina soarelui și a lunii“ ; *tul-mul Pu-shim* = „în inima pămîntului, lucrurile lucrează împreună“ ; *why-yai Pee-vai* = „o sclipire cenușie, asemănătoare cu aceea a chiciurii“ ; *mit'ai Kwai-rai* = „umbra adîncă a asfințitului“ ; *na-kai Ho-wai-yai* = „lucruri oprite în loc“.

² A. L. Kroeber, *Wishosk Myths* (Miturile tribului Wishosk), în *Journal of American Folklore*, vol. 18, 1905.

— Cum se face că nu sînt nici un fel de viețuitoare ?
Privi în jur, dar nu văzu nimic. Căzu, atunci, pe gînduri. Și gîndi așa :

— O să încerc. Cineva o să trebuiască să fie pe pămînt.
Dar cum o să se descurce aici ?

Și s-a hotărît să facă o luntre. Făcea lucrurile apropiindu-și mîinile și apoi depărtîndu-le. Nu-i trebuiau unelte. Așa-i făcu și pe oameni. Cel dintîi om a fost Wat ¹. Cei dinții oameni au fost făcuți cum se cuvine și muriră cu toții. Gudatrigakwitl se gîndi că muriseră pentru că fuseseră răi. Dori să vadă niște oameni buni care să aibă copii. La început a vrut ca fiecare om să aibă zece vieți ; cînd ajungea la vîrsta bătrîneții, trebuia să se prefacă iar în copil. Pe urmă și-a dat seama că nu poate face așa ceva. Le-a dat oamenilor vînat, pești și tot felul de copaci.

Gudatrigakwitl nu avea nevoie nici de lut, nici de nisip, nici de bețe ca să-i facă pe oameni ; el se gîndea, și cum începea a se gîndi, ei prindeau ființă. Guadatrigakwitl se gîndi așa :

— Cînd ceva e viu, cum ar fi o iarbă, nu moare. Se ridică din nou, din rădăcini și crește iarăși. Așa o să fie și cu oamenii și cu jivinele și cu tot ce e viu.

Gudatrigakwitl le-a dăruit oamenilor tot soiul de dansuri. Le spuse :

— Cînd veți avea o serbare, chemați-mă. Dacă vreunui dintre voi n-o să placă ce voi spune, lăsați-l așa cum e el. Dar cei cărora le voi lăsa învățăturile mele și le vor spune mai departe, copiilor lor, vor trăi bine. De cîte ori veți avea un necaz, chemați-mă. O să vă pot scăpa într-un fel sau altul, oricît de mare va fi necazul vostru. Dacă un om nu mă va chema, îl voi lăsa să se ducă.

¹ Numele unui pește oceanic din familia codului.

Gudatrigakwitl străbătu lumea în lung și-n lat, privind în jur. Și le făcu pe toate câte sînt pe lume. La urmă, cînd terminase totul, i-a făcut pe oameni.

Gudatrigakwitl nu e chemat de oameni în fiecare zi. Ei îl cheamă doar cînd au vreun necaz.

WAPOCTANXI¹
DĀKOTA

LUCRURILE PE CARE LE-AM VĂZUT ÎN TOTUL IERNII²

În anul 1856 am mers la Colinele Negre și am plîns, am plîns și deodată am văzut deasupra mea o pasăre care mi-a spus : „Oprește-ți plînsul ; sînt o femeie, dar o să-ți spun ceva : Tatăl meu cel Mare, Zeul-Tată, care a făcut locurile acestea, mi le-a dat drept casă și mi-a poruncit să veghez asupra lor. A așezat un cer albastru deasupra capului meu și mi-a dat un steag albastru să-l înfig în țara aceasta verde. Tatăl meu cel Mare, Zeul-Tată, a crescut și carnea lui s-a făcut pămînt și piatră și metal și lemn și apă. El a luat din toate acestea și le-a pus aici pentru înestularea mea și mi-a poruncit să veghez asupra lor. Eu sînt Femeia-Vultur și îți spun numai adevărul. Oamenii Albi știu că aici sînt patru steaguri negre ale Marelui Zeu : patru împărțiri ale pămîntului. El a muiat întii pămîntul, turnînd asupra lui apă, și l-a tăiat pe urmă în patru părți, dintre care una

¹ Numele dakotan al lui Battiste Good, poet și cîntăreț Sioux care, în jurul lui 1880, trăia pe rezervația Fort Totten, în Dakota de Nord.

² Garrick Mallery, *Picture-Writing of the American Indians* (Scrierea pictografică a indienilor americani), în *10th Annual Report of the Bureau of American Ethnology*, Washington, D.C. 1888/9, p. 289.

— unde se află Colinele Negre — a dat-o Dakoților și, pentru că sînt femeie, n-o să încuviințez niciodată să se verse sînge peste această casă, temelie a tuturor neamurilor. Veni-va timpul cînd o să-ți aduci aminte de cuvintele mele, fiindcă — după mulți ani — vei crește în mijlocul Oamenilor Albi.“ Pe urmă se roti, și încetul cu încetul se pierdu din zarea ochilor mei. Am văzut urme de mîini omenеști și de copite ale cailor, scrise pe stînci, și urmele a două mii de ani și, alături, semnele a o sută de milioane de dolari. M-am depărtat plîngînd. Am spus toate acestea mai multor oameni din tribul Dakota și toți au înțeles că așa înseamnă că, dacă vrem să păstrăm neîntinat de sînge acest pămînt, atunci trebuie să păstrăm pacea cu Oamenii Albi.

GLOOSCAP¹
PASSAMAQUODDY

POVESTEA LUI PISICĂ NEAGRĂ²

I-am spus, întîi de toate, rămas bun nisipului. Nisipul s-a strîns, cînd a rămas singur, în cortul Șarpelui. Dar Șarpele l-a trimis să aducă un băț cu care plănuia să-l ucidă cînd se va întoarce. Nisipul l-a întîlnit pe Pisică Neagră, care l-a învățat cum să-i ducă Șarpelui un băț strîmb. Și Șarpele n-a avut cum să-l omoare și degeaba a încercat să-l lovească : Pisică Neagră l-a pîndit ascuns după o tulpină de cucută, l-a prins și l-a tăiat în bucățele mici.

¹ Poet și cîntăreț care trăia, pe la 1885, pe rezervația Potawatomie din Kansas.

² Garrick Mallery, *Old and New Indian Songs (Cîntece indiene vechi și noi)*, Philadelphia, 1897, p. 68.

INTINDERILE CELE ALBE¹

Zăpada e albă aici, pe pământ. În ceruri, zăpada e-albastră. Zăpezile sînt mereu de altă culoare ; de unde vine zăpada ?

În ceruri stă castorul și-aruncă zăpada peste cîmpii și peste rîuri. Pe crengile brazilor cade zăpada, ca și peste potecile ascunse-n pădure.

În ceruri stă bufnița sfîntă și-aruncă zăpada peste cîmpii și peste rîuri. Bufnița sfîntă ține sub aripă soarele și stelele sub aripă le ține ; cînd ea presară zăpadă peste întinderile albe, ține ascunse sub aripă soarele și stelele.

În ceruri stă pinul cel sfînt și peste-ntinderi presară zăpadă.

HURON

POVESTEA LUPULUI²

Trăia într-un sat un băietăndru viteaz și-ndemînat în toate. Era bun vînător și ochea fără greș și dușmanilor le era teamă de el. Dar sărmanul băiat nu avea pe nimeni pe lume, căci ai lui fuseseră uciși, cînd el era încă mic, de niște negustori albi care veniseră la el în sat după blănuri. Și, după ce prețuiseră blănurile, s-au prefăcut că se-ntorc la sînii să ia uneltele și făina pe care se tocmiseră s-o dea

¹ Ch. Bardier, *Les chants des Hurons* (Cîntecele Huronilor), Montreal, 1911, p. 68.

² *Idem*, p. 116.

în schimb, dar au scos puștile, i-au omorât pe cei din trib și le-au luat blănurile.

El se oploșise pe lângă doi bătrâni care-l creșteau ca pe copilul lor. Le dădea întreaga cinstire cuvenită unor adevărați părinți și împărțea vînatul cu ei.

Odată, băiețandru' plecă la vînătoare de elani. Trecură zile multe în șir și nu se întoarse. Dar bătrînii băgară de seamă că un lup tare blind tot dă tîrcoale casei lor. Și înțeleseseră că el era. În pădure se întîlnise cu duhurile adevăraților părinți și se prefăcuse în lup, ca să rămînă cu ei. Și bătrînii l-au lăsat să plece.

De atunci, printre lupi sînt și unii blînzi care vin fără gînd rău în sate, să le mulțumească oamenilor că odinioară au avut grijă de unul de-ai lor. Și le trag săniile peste cîmpie, pînă departe. Și le păzesc casa de jivinele rele.

Doar că trebuie să-i cunoști, să-i știi pe cei buni : pentru că, altfel, lupii cei lacomi de sînge își rup hățul și sar în sanie și-i sfîșie pe oameni. Dar, dacă ai făcut o faptă bună și ai scăpat viața cuiva, făptură cu blană, cu pene sau om, lupul te apără și ți se supune.

FOX

VORBE ALE STRĂMOȘILOR¹

Dușmanul cel mai înverșunat al omului e minciuna : ea îl prefăce în șacal și în șarpe veninos și-l îndeamnă să-și piardă omenia.

¹ M. T. Perry, *The Wisdom of the Fox* (Înțelepciunea poporului Fox), New York, 1900, pp. 6, 9, 75, 81, 83, 84.

Vorbărețul și lăudărosul trebuie să alungați din trib : ei fac cel mai mare rău omului cinstit. Îl învață să fie lenș și să fie mulțumit de cîte-a făcut.

Cel care-și păstrează toată puterea pentru sine și pentru cei din casa lui e asemenea unui pom cu țepi care nu rodește pentru nimeni, ci doar pentru el însuși.

Să-ți fie mai teamă de prietenul vorbăreț decît de dușmanul care tace.

Cel care-i vinde pe ai săi e mai rău decît un șacal turbat : el trebuie pedepsit fără cruțare, pentru că otrava trădării îl orbește și-l împinge la fapte nesăbuite.

E ușor să fii bun cu aceia care au fost buni cu tine : e mai greu să fii bun cu aceia care ți-au făcut rău. Dar, dacă-i ierți pe cei care au adus nenorocire tribului tău, înseamnă că ești de-o seamă cu ei.

Cel care vrea să trăiască ani mulți, trebuie să se încreadă în nevastă, în copii, în căpetenia lui, în ceilalți oameni ai tribului și în umbra pădurii. Și să nu-i creadă niciodată pe dușmani.

Cine se teme de moarte înseamnă că se teme și de lumina soarelui, și de rîu, și de iarbă și de copiii săi ; pentru că toate au fost lăsate pe lume cu același rost : ele, laolaltă, sînt parte a aceleiași Firi.

Calul năvălaș îl cunoaște după dinți și dușmanul după căutătura ochilor.

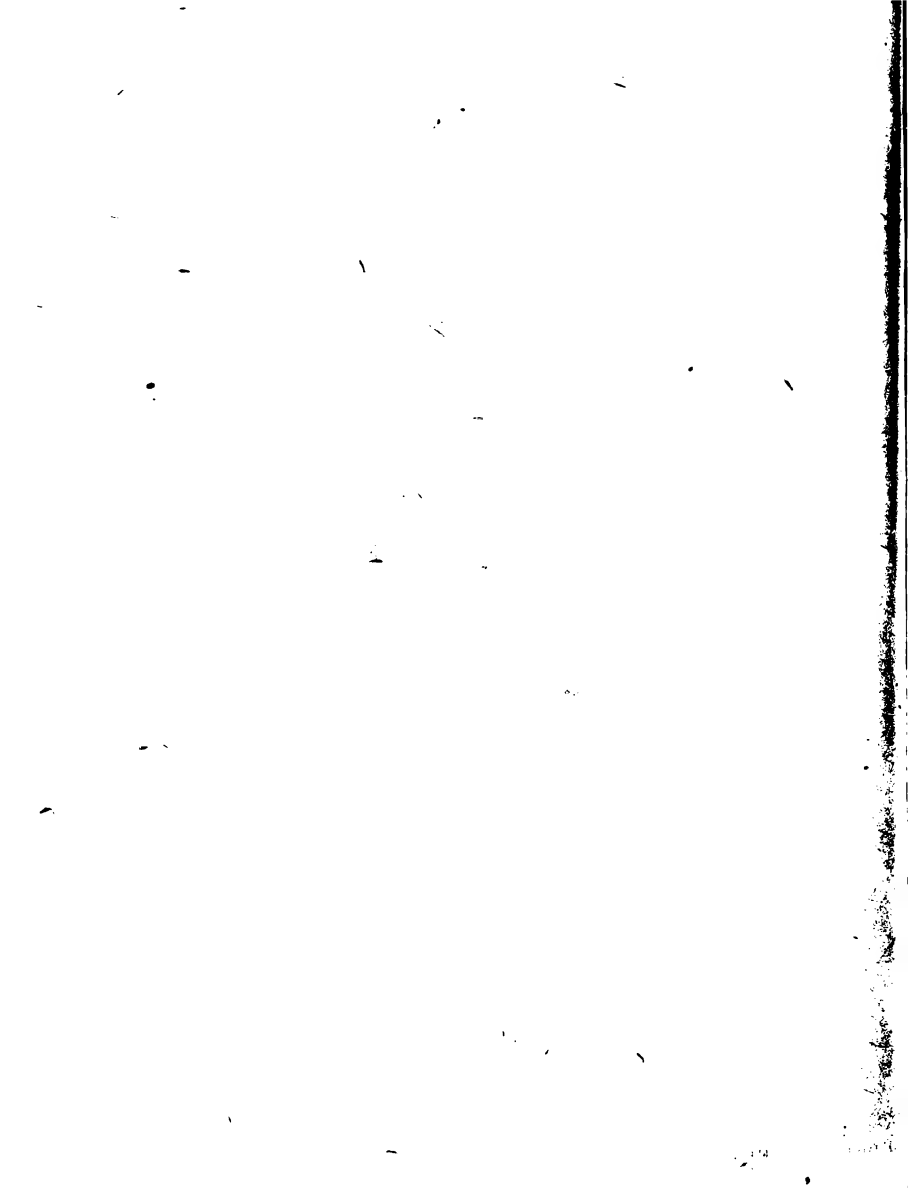
Copilul care nu se supune părinților, războinicul care nu-și ascultă căpetenia sînt ca ramura care se desprinde de trunchi : se usucă.

Minia e ca săgeata ce lovește fără țintă : ochiul războinicului trebuie să aibă grijă de ea.

Trufia îl orbește pe om ca furtuna care răscolește praful câmpiilor.

Prietenul nu e cel care-ți dă, ci acela care te ajută să dobândești un lucru.

II. VERSURI

1. ZONA PĂDURILOR RĂSĂRITENE

FOX

BOCET ¹

El e, el e,
omul cu duh de bufniță ;
el e, el e
omul cu duh de bufniță ;
el e, el e.

Toți zeii manitu jelesc,
că, pribegind, și eu jelesc,
că, pribegind, și eu jelesc,
toți zeii manitu jelesc.

Jeli-va cerul,
cerul,
la capătul pământului,
jeli-va cerul.

¹ Truman Michelson, *The Owl Sacred Pack of the Fox Indians* (Mănunchiul sfințit al Bufniței la indienii Fox), în *Bureau of American Ethnology*, Bulletin 72, Washington, D.C., 1921, p. 29.

CUVÎNT CĂTRĂ CEI MORȚI ¹

Din ziua asta, nu mai zărești lumina zilei.

Gîndește-te numai la lucruri bune,
nu îți risipi gîndurile în zadar.

Gîndește-te numai la lucruri bune.

Vei merge să viețuiești
cu nepotul nostru-mpreună.

Să nu gîndești lucruri rele
despre neamurile tale.

Cînd pleci de lingă ele-n ziua aceasta,
nu îți întoarce gîndul spre ele
cu păreri de rău.

Și nu te simți rău
pentru că lumina zilei ai pierdut-o.

Asta nu ți se-ntîmplă doar ție,
și nu vei fi singur în moarte.

Binecuvîntează-i pe oameni,
să nu-i atingă vreun rău.

Așa se cuvine să faci.

Binecuvîntează-i așa cum se cuvine,
ca lor o viață de muritori să li se dea.

Gîndește-te bine cu mare blîndețe.

Azi e ultima oară cînd îți vorbesc :
acum mă opresc și nu-ți mai vorbesc.
ție, rudă de-a mea.

¹ Truman Michelson, *On the Fox Indians* (Despre indienii Fox),
in *40th Annual Report of the Bureau of American Ethnology*,
Washington, D.C., 1925, p. 417.

BLESTEM ¹

Ascultă ! Venit-am să calc pe sufletul tău.
 Tu ești din clanul Lupului : te cheamă Ayûiuni.
 Sîngele ți l-am pus sub pămînt.
 Sufletul ți l-am pus sub pămînt.
 Am venit să te-acopăr cu stîncă cea neagră.
 Am venit să te-acopăr cu negrele lespezi,
 nicicînd să nu te-ntorci la lumină.
 Cărarea ta se îndreaptă
 spre negrul sicriu, în Țara Beznei Adînci.
 Acesta-ți va fi partea.
 Lutul Țării de Sus venit-a
 deasupra ta să se-așeze.
 De-ndată lutul cel negru s-a oploșit
 lingă negrele case din Țara Beznei Adînci.
 Cu negrele lespezi, în sicriul cel negru
 am venit să te-acopăr.
 Sufletul tău s-a topit în vîzduh
 și s-a făcut albastru.
 Cînd noaptea o să vină,
 duhul tău va descrește
 pînă cînd nimeni n-o să-l mai vadă
 și pe veci se va pierde.
 Ascultă !

¹ James Mooney, *Sacred Formulas of the Cherokees* (Formule rituale ale indienilor Cherokee), în *8th Annual Report of the Bureau of American Ethnology*. Washington, D.C., 1891, p. 391.

CÎNTEC CARE CHEAMĂ IUBIREA ²

Ascultă !

Te odihnești în pămîntul Alahíyi,
o, Neasemuită Femeie !

Venit-ai mai aproape să mă asculți.
Acolo, în Alahíyi, ți-e dată odihna,
o, Albă Femeie !

Nimeni nu-i singur cînd se află cu tine,
tu ești nespus de frumoasă.

Pe negîndite, m-ai prefăcut în om alb.
Nimeni nu-i singur cînd se află cu tine.
Mi-ai așternut dinainte albă cărare ³.

Nicicînd nu voi fi cuprins de-ntunerice,
nicicînd n-o să mă fac albastru.

Coborît-ai pentru mine drumul cel alb,
m-ai așezat în miezul pămîntului :
voi sta drept în picioare.

Nimeni nu-i singur cînd se află cu mine.
Sînt chipeș : m-ai așezat în casa cea albă :
voi sta acolo, și ea încet o să se miște,
și nimeni nu va fi singur în preajma mea.

Și-acum, în pămîntul Alahíyi,
prefăcut-ai femeia într-o făptură albastră :

¹ Indian de pe rezervația Cherokee din Carolina de Nord, de la care James Mooney a cules mai multe cîntece rituale. Indienii Cherokee au păstrat multe opere tradiționale, consemnate în scris, datorită scrierii inventate de șamanul Sequoyah în 1821.

² James Mooney, *Sacred Formulas of the Cherokees*, în *7th Annual Report of the Bureau of American Ethnology*, Washington, D.C., 1891, p. 376—7.

³ Albul e culoarea bucuriei ; albastrul — a nenorocirii.

i-ai aşternut dinainte cărare albastră ;
las-o-nvelită-n singurătate.

Aşaz-o pe cărarea albastră.

Şi-acum coboar-o

şi s-o aduci pe pământ,
acolo unde paşii îi umblă acum
şi oriunde va putea să se ducă,
lasă singurătatea semnul să-şi pună asupra-i.

Las-o să fie-nsemnată de singurătate.
oriunde o să se-aşeze.

Ha ! Eu sînt din clanul Lupului,
din clanul care a fost sortit vouă.

Nimeni nu-i singur cu mine. Sînt chipeş.

Las-o să-şi pună sufletul
în miezul sufletului meu, nicicînd să nu plece.

Fă astfel ca, printre bărbaţi,
ea nicicînd să nu se gîndească la ei.

Eu sînt din clanul care v-a fost sortit,
la început, cînd cele şapte clanuri
s-au întemeiat pe pământ.

Acolo unde trăiesc alţi bărbaţi,
ea să simtă că-i singură ;
silă să-i fie de ei.

Dihorul i-a făcut să fie asemenea lui,
• şi ei pot doar lui tovărăşie să-i ţină ;
bărbaţii aceştia au ajuns să fie
gunoaie.

Ţi-e silă de ei.

Hirciogul i-a făcut să fie asemenea lui,
şi ei pot doar lui tovărăşie să-i ţină.

Ţi-e silă de ei.

Şi corbul i-a făcut să fie asemenea lui,
şi ei pot doar lui tovărăşie să-i ţină.

Ţi-e silă de ei.

Jalnicul nagiț aducător de ploi
i-a făcut asemenea lui ;
doar lui pot ei tovarășie să-i țină.

Cele șapte clanuri deolaltă
celui ce-și petrece viața în mijlocul lor
i-aduc nețarmurita singurătate.

Ele rătăcesc îmbrăcate în zdrențe
și rătăcesc cu gunoi acoperite.

Dar eu,
eu am fost menit să fiu un om alb.

Cu fața stau spre Țara Soarelui.
Nimeni nu-i singur cu mine. Sînt chipeș.
Sînt sigur că nu voi fi albastru nicicînd.

Deasupra mea-i veșnicul acoperiș alb,
oriunde m-aș duce.

Nimeni nu-i singur cu mine.
Sufletul tău a venit pînă-n miezul

l sufletului meu,
și-o să rămîină acolo pe veci.

Eu, Gatigwanasti,
inima-ți iau.

ROBERTA HILL¹
IROQUOIS

O NAȚIUNE ÎNFAȘURATA ÎN PIATRĂ²

Cînd umbrele nopții lunecau de-a curmezișul cîmpiei,
văzut-am un om cum dormea
în preajma calului său : în locul acela

¹ Tinăra poetă originară din Green Bay, Wisconsin. Și-a publicat versurile mai ales în revistele *Cut Bank* și *Poetry Northwest* ; multă vreme, a predat poezia la școlile mari din Minneapolis.

² *American Poetry Review*, vol. 2, no. 6, nov.—dec. 1973, p. 23.

nimeni nu fusese mai înainte. M-am întors să mă rog la o stea ce mințise.

Spiritele de sub tavanul camerei tale
n-au venit oare călări, torcînd roua în fire
sub luna cea albă ?

În asprele zile neîntreprupte
nu te-ai temut de cenuși, nici de plîns.
Noi, cei rămași, nu putem da căldură razei de soare.
Isaac, plecat-ai cu vîntul.

Zmeura crește cu mult mai încet. Am ținut-o
în brațe pe soața ta, tremurînd :
ferestrele tremurau în camera de miază-noapte.
Rîul se chinuie și devine zăpadă.

Sîngele palid aleargă.
Ne-ai învățat să fim buni unii cu alții.
Acum, ne trezim, întrebîndu-ne
Visele. Păsări de noapte în ceața fierbinte.
O națiune înfășurată în piatră.
Ce știi doicile
despre fin și despre miresmele
plutind, frînte, prin marile canioane,
de puterea fețelor trase ? Voi ați jeli
dragostea, nicidecum moartea.
În preajma patului vostru, bufnîte-au stat.

Vîntul de nord ne rănește cu muzici,
destulă durere s-aprindă mari focuri pe dealuri.
Vîntul de la soare-apune mîrîie-ntruna
în jurul lui Parmalee.

Țărmurile arse de soare, țărmurile bolovănoase
vor cuprinde mai mult ger. Spre deosebire de praf,
nu putem fi uciși de lacrimi. V-ați așezat
într-o prerie tăcută. Ochii-nfășurați în lîntoli
stau pe tufișuri, dînd o pricină

să fie cuprinși de coaja aceasta groasă.
Rămas-am aici cu durerea. Ne scufundăm
spre oasele noastre și timpul
sădește ploi îmbibînd copacii.

ROBERTA HILL
IROQUOIS

VIS DE RENĂȘTERE

Stăm pe marginea rănilor, alintînd conserve de carne,
așteptăm venirea bufniței
care să macine miresmele nopții
în urechile noastre. Peste cîmpii,
bezna se clatină. Corbii se strîng.
Ne urăm desfătările. Durere. Miini ostenite
duc palide resturi din omoruri uitate.
De-aș putea să alin sau să schimb
foamea aceasta, miezul acesta de noapte
ce crește mereu
de patru sute de ani !

Gem în noi plînsete încă neauzite.
Ne-am născut cu pînze de păianjen pe buze,
sîngerînd cu proorociri.
Dar înăuntrul făpturii acesteia
un duh alintă clarul de lună
lucind în adîncuri de mare.
Semințele-acestea prind rădăcini
în tăcerile-amurgului. Cîntecul,
un subțire ecou, tămăduiește
mlăștini sărate
și supune vedenii care nu tremură
în strînsarea noastră.

Am visat o tăcere desăvîrșită, păsări zburat-au.
Soarele, pală speranță, sfințitu-l-am iarăși.
Minia trebuie să ne purifice.
Vulturii ne vor aduce iar rugăciunile.
Și vom uita ciudățenia milei noastre.
Unii dintre noi mirui-vor
mormintele cu polen.
Unii se vor scula
Și nu vor avea pricini de rușine.
Unii vor ridica dimineața cea clară
asemenea rîndunelelor.

2. ZONA MARILOR CÎMPII

SIOUX

CÎNTECUL ÎNFRÎNGERII ¹

Lup
socoteam că aş fi,
Dar bufniţele ţipă
şi noaptea
mi-e frică.

SIOUX

DOUĂ CÎNTECE DE ÎMBARBĂTARE ²

1. CÎNTEC DE RĂZBOI

Oşteni,
Aţi fugit,
Dar şi vulturii mor.

¹ Frances Densmore, *Teton Sioux Music*, (*Muzica triburilor Teton Sioux*) în *Bureau of American Ethnology Bulletin*, nr. 61, 1918, p. 339.

² *Idem*, pp. 394 ; 449.

2. CÎNTECUL MARELUI SFAT

Prieteni,
tot soiul de încercări
m-au întîmpinat.
Dar nu-mi este frică,
atîta vreme
cît sînt viu.

TETON SIOUX

CÎNTECE ALE DANSULUI SOARELUI

1. RUGĂ DE ÎNCEPUT ¹

Părinte cel Mare !
Către tine trimite-voi glasu-mi,
dă-mi ascultare !
Peste întreaga lume
trimite-voi glasu-mi,
dă-mi ascultare,
Părinte cel Mare !
Voi trăi !
Am zis !

¹ Idem, p. 131.

2. RUGĂ ROSTITĂ ÎN TIMPUL DANSULUI ¹

Wakan'tanka,
de cîte ori mă rog lui,
mă aude.
Toate cele ce-mi sînt de folos
mi le dăruieşte.

OSAGE

CINTECUL PORUMBULUI ²

În mijlocul pămîntului, înnoit în verdeaţă,
În mijlocul fumului care se-nalţă
Cînd umblu aşa, fără ținţă,
Văd urmele paşilor bunicului meu.
Fumul care se-nalţă-l zăresc,
Cînd umblu aşa, fără ținţă.
În mijlocul tuturor celor ce pot fi văzute,
Văd fumul care se urcă,
Îl văd, cînd umblu fără de ținţă.

În mijlocul tuturor celor ce pot fi văzute,
Colinele-n şiruri le văd,
Cînd umblu aşa, fără ținţă.

¹ *Idem*, p. 140.

² Francis La Flèche, *The Osage Tribe: The Rite of Vigil (Tribul Osage; ritualul priveghiului)*, în *39th Annual Report of the Bureau of American Ethnology*, Washington, 1925, pp. 634—5.

În mijlocul tuturor celor ce pot fi văzute,
Firele ierbii crescînd pretutindeni le văd,
Cînd umblu așa, fără țintă.

În mijlocul tuturor celor ce pot fi văzute,
Lumina zilei o văd
Cînd umblu așa, fără țintă.

OSAGE

BOCETUL ȚESĂTORULUI¹

M-ai lăsat să tînjesc singur și făr' de nădejdi,
Cînd lingă mine erai, nu știam ce-i mîhnirea.
M-ai lăsat să merg în durere.
Să merg în durere. O, durere !
Să merg în durere. O, durerea, durerea, durerea !

M-ai lăsat să tînjesc singur și făr' de nădejdi.
Cînd lingă mine erai, nu cunoscusem durerea.
Ai plecat și durerea mă va-nsoți pe cărările mele
O, durerea, durerea !

Ai plecat și durerea mă va-nsoți pe cărările mele,
M-ai lăsat să tînjesc singur și făr' de nădejdi.
Cînd lingă mine erai, nu cunoscusem durerea.
Ai plecat și durerea mă va-nsoți pe cărările mele
O, durerea, durerea, durerea !

Cînd lingă mine erai, nimic altceva nu doream.
M-ai lăsat să merg în durere: O, durerea, durerea, durerea !

¹ Francis La Flèche, *The Osage Tribe : The Rite of Vigil*, in *39th Annual Report of the Bureau of American Ethnology*, Washington, 1925, p. 692.

CÎNTEC DE PRIVEGHI ¹

Cînd vor pași pe-ale vieții cărări, cum se vor împodobi
ale lor trupuri ? Așa s-a rostit în casa aceasta.

Din purpura Zeului Zilei care stă-n ceruri
Vor face culoarea lor sfîntă cînd vor porni
în călătoria cea lungă a vieții.

Și Zeul care-nroșește înaltele ceruri
spre ei va veni,
Și purpura lui fi-va culoarea lor sfîntă
cînd vor porni în călătoria cea lungă a vieții.

Cînd trupurile lor se vor împodobi cu purpura
revărsată de Zeul Zilei,
Cei mici vor fi slobozi,
Nu vor avea pricină de moarte, cînd vor porni
în călătoria cea lungă a vieții.

Și ce își vor pune drept pană cu nețărmurită putere ?
Așa s-a rostit în casa aceasta.
Că Zeul ce se ivește odată cu zorii.

Poartă de-a dreapta
O rază, stînd dreaptă, așa, ca o pană.
Din raza aceasta ei își vor face pană sfînțită.

Și ce partă or să-și anine pe piept ?
Așa s-a rostit.

¹ Francis La Flésche, *Idem*, p. 74.

Din pavăza scoicii ce stă pe pământ
Ei face-vor o pafă s-o anine pe piept.
În cerul înalt stă Zeul, Zeul Zilei,
Pe pieptul lor ei îl vor apăsa cu putere pe Zeu,
Pafă pe piept le va fi Zeul acesta.

Cei mici vor fi slobozi,
Nu vor avea pricină de moarte, cînd vor porni
în călătoria cea lungă a vieții.

OSAGE

CINTECUL UNUI RĂZBOINIC CARE
ÎNSOTEȘTE ALAIUL DE ÎNGROPĂCIUNE¹

1

Așteaptă, pornesc să dau pămîntului ocol !
Așteaptă, pornesc să dau pămîntului ocol !
Pornesc precum puma, cea-n vitejie neîntrecută !
Pornesc s-ajung cît mai departe,
Pornesc precum puma, cea-n vitejie neîntrecută !
Așteaptă, pornesc să dau pămîntului ocol !

O, Honga și Wá-zha'zhe !
Sînt unul dintre aceia
care-ntr-un zeu și-au prefăcut trupul,

¹ Robert Schulman. *The Osage Indians (Indienii Osage)*, Philadelphia, 1902, pp. 36—7.

într-un zeu al nopții,
mi-am prefăcut trupul :
moartea nu mă poate înfringe.

2

Așteaptă, pornesc să dau pământului ocol !
Așteaptă, pornesc să dau pământului ocol !
Pornesc precum ursul cel negru,
cel neîntrecut în vitejie !
Pornesc s-ajung cât mai departe !
Pornesc precum ursul cel negru,
cel neîntrecut în vitejie !
Așteaptă, pornesc să dau pământului ocol !

OSAGE

UN RĂZBOINIC ÎȘI ÎNFRUNȚĂ DUȘMANUL ¹

Imi vorbești de primejdii și-mi spui să mă tem ;
dar nu șovăi să plec, prietene-al meu.
Waxada răcnește, mînia stîrnindu-mi :
voi izbi pe oricine, chiar și pe Wa-Kon-dă,
de-mi va sta împotrivă.

Imi vorbești de primejdii, mă-ndemnați să mă tem ;
dar nu șovăi să plec, prieteni ai mei.

¹ Fragment din *Ritualul războiului* la tribul Osage. Robert Schulman, *op. cit.*, p. 80.

CÎNTECUL RĂZBOINICULUI ¹

Nimeni n-a aflat un drum
 care să ocolească moartea,
 să treacă, nevăzut, pe lângă ea.
 Bătrînii care-au întîlnit-o,
 care-au ajuns pînă la locul
 unde moartea stă așteptînd,
 nu ne-au arătat drumul
 ce-o ocolește.
 Moartea e greu s-o înfrunți.

OMAHA

CÎNTECUL UNUI RĂZBOINIC DIN
HETHUSHKA ²

Eu voi pieri și-o să mă pierd cu totul ;
 dar țara prin întînderea căreia
 îmi port pașii
 o să rămînă
 neschimbată-n veci.

¹ Alice Fletcher și Francisc La Flêsche, *The Omaha Tribe (Tribul Omaha)*, în *27th Report of the Bureau of American Ethnology*, Washington, D.C., 1911, p. 431.

² *Idem*, p. 475. „Hethushka era o societate a triburilor Omaha al cărei scop era stimularea spiritului eroic și evocarea faptelor de vitejie din trecut” (Margaret Astrov. *American Indian Prose and Poetry*, New York, 1972, p. 133).

◆ CÎNTECUL SOARELUI¹

Drumul tău

spre-o țintă vrea să se-ndrepte,
și nimeni, doar tu,
nu umblă pe drumul cel rău.

Cînd făptura-mi întreagă

acolo așteaptă,
cînd primăvara-n cîmp se ivește,
cioplesc zece stîlpi, douăzeci,
și-n vîrful lor pun un dăr,
și ție, iată,-l întind.

S o a r e .

Ție,
doar ție.

Acolo clădi-voi o casă înaltă :

e frig.
Cărbunele, iată-l stropesc :
cînd el o să ardă de tot,
moartea mea va să vină.

Soare,
ție-ți închin
toate cîte le am.

¹ Cules de la Bob Bluesnow, student de la Universitatea Washington din Seattle, care l-a recitat la un festival de poezie, în toamna lui 1971, declarînd că-l știe de la Sturdy Hawk (= Soim Vinjos) din Wyala, de pe Rezervația Crowden — Montana.

Vreau să rămîn de-a pururi acolo,
asta vreau, numai asta.
Îți mulțumesc.

Vreau să fiu viu,
să fiu viu.

Dacă-n poporul meu alții iar se vor
naște,
toți ți se vor închina.

Așa grăiesc către tine,
fă ca nimeni dintre ai mei
bolnav să nu cadă.

Așa să faci, Soare,
așa.

BLACKFOOT

RUGA CĂTRE SOARE¹

Soare, ai milă de mine, o, fie-ți milă de mine,
Bătrînilor ani, bătrînilor ani,
Ne rugăm bătrînilor ani, anilor tăi,
Pentru tot ce-am ales.
Steaua-de-seară și Stelele-strînse-n mănunchi,
Și pîlcul celor șapte luceferi,
Pe-acești copii ai tăi, și pe stelele celelalte
Le chemăm să ne stea-ntr-ajutor.

¹ Clark Wissler, *Ceremonial Bundles of the Blackfoot Indians* (Desaga cu obiecte rituale ale tribului Blackfoot), în *Anthropological Papers of the American Museum of Natural History*, vol. 7, New York, 1912.

Eu le-am chemat pe toate să-mi vină într-ajutor.
Fie-ți milă de mine,
Fie-ți milă și lasă-mi un trai cu noroc.
Pe pruncii mei să-i duc spre anii bătrâni.
Pentru toate acestea, pentru tot ce-am ales,
Ai milă de mine.
Spre anii bătrâni, spre ei lasă-mi copiii să-i duc.
Și dă-mi o herghelie cu cai foarte mulți...
Ai milă de mine și-ngăduie-mi să-mi iau plată dreaptă
Pentru munca mea.
Ai milă de mine, ai milă de mine, ai grijă.

JAMES WELCH¹
BLACKFOOT

MERGEȚI VA 'ROG, ÎNAINTE *

Brațele mele au mirosul plăcut.
Cred c-o să-mi fac o crescătorie de păstrăvi.
fete-ncordate și mlădii,
momeala cea mai tristă dintre toate.
Cu multe decenii în urmă
aflat-am că zilele te-au lăsat printre ierburi,
pietrele vechi rămân puse-n durerea mea.

Iubita mea, în Montana
curcanii grăiesc.
Olimpu-mi trimite neliniști.
Am fost gaz,

¹ Indian originar de pe o rezervatie pe valea lui Milk River, în Montana, autor al unui volum de poeme și al unui roman descriind viața de pe rezervatie.

² *The American Poetry Review*, nov.-dec. 1973, p. 28.

am fost materie fierbinte
adusă din vest,
carabinieri,
mile întregi au rămas din drum
înainte de-a fi cuprins de somn.
Nimic nu se clintește
în afara vîntului
care ne spală o dată pe an.
Am cumpărat o marcă nouă de țigări,
trag fumu-adînc
și bat încă un cui.
Scrie-mi cînd o să mă simt mai bine
Cum s-a-ntîmplat azi noapte,
cînd praful din Marea Egee
a izvodit multe poeme.
Întunecată maică,
l-am prins pe cel mai nătîng dintre noi,
și-acela am fost eu.

DAKOTA

CINTECUL SARBATORII HEYOKA¹

Ard asemenea unei jertfe !

Privește-mă !

Sfințită laudă aduc.

Sfințită laudă aduc.

Popor al meu, privește-mă cu bunătate !

Puterea mea e ziua soarelui,

¹ Bill A. Blackstone, *The Dakotas Speak (Vorbesec indienii Dakota)*, 1903, text dactilografiat, aflat în Biblioteca Universității de Stat din Portland, p. 39.

Căra~~rea~~ lunii îmi va fi veșmîntul.
Sfințită laudă aduc.
Sfințită laudă aduc.

RAY A. YOUNG BEAR¹
MESQUAKI²

ÎN VIS : INTIMITATEA LUCRURILOR CARE VOR VENI³

așteptîndu-mă întotdeauna ca iarna
care-o să vină
să fie o iarnă tristă,
am adormit după ce mă ospătasem
și-am așteptat pînă ce
merindele au prins viață.
au dat la iveală coarne de cerb
și s-au adunat în cercuri,
vorbind între ele în tihnă
despre liniștitul bun-venit
care urma să le-ntîmpine :
imitînd distanța
dintre cer, pămînt
și copii,
modelînd un chip de zăpadă,
știută și vizibilă

¹ Indian din Tama, în statul Iowa, student al Colegiului Grinnell.

² Noua denumire a uniunii triburilor Sauk și Fox, originare de pe Valcea fluviului Ohio și împinse de irochezi în Wisconsin, apoi, în jurul lui 1830, strămutate de guvernul federal în partea de vest a statului Illinois, pe țărmul lui Mississippi. Urmașii lor trăiesc în Iowa.

³ *The American Poetry Review*, vol. 2 nr. 6, nov.-dec. 1972, p. 25.

în ochii bătrînilor
 alergînd spre trunchiuri
 și flăcări,
 desfășurînd fețele contractate
 ale rudelor :
 lungi cărări de fum țîșniră afară
 din bordeiele
 adînc îngropate în dealuri.
 copacii stăteau pretutindeni
 cu brațe întinse
 deasupra frunții
 alungau soarele,
 mirîndu-se de ce risul copilului
 acoperea totul,
 pe-ntreaga vale care absorbea sunetul.
 copacii s-au întors spre bătrînul
 ce stătea în dreptul
 soarelui.
 bătrînul se gîndi că știe
 motivul pentru care ochii copacilor
 se-nchideau ori de cîte ori
 se-ntîlneau cu ai săi.
 se așeză din nou,
 prefăcîndu-se că privește
 departe, dincolo de copaci,
 de-a lungul văii,
 alinat, fluieră ca o pasăre
 și dintr-o dată își dădu seama
 cît de-adîncă e liniștea
 care plutea în aer.
 fără de păsări și frunze,
 fără nici un obiect
 care să meargă cu vîntul la drum :
 doar cugetul lui
 zbura din copac în copac,
 alungat de toate auzurile.

s-a simțit străin,
s-a ridicat în picioare
și a văzut pentru-ntia dată
copii alergînd în aer liber,
ducînd zmee în mînă.
bătrînul era deprins
cu feluritele chipuri din cer
și odinioară în vis
chipurile acestea erau toate
zei deghizați,
păsări bolnave care-și coboară
strunele
pînă la gura copiilor.
toți au murit din pricina zmeelor.

afără, oaspetele-aștepta,
iar vremea se-adunase în jurul meu
ținînd în mîini
strune-ale inimilor uscate.
povara apropiată a morții.
cu gura plină de cenuși,
sapă-n pămînt,
cu nădejdea că-și va salva căldura
s-o dea cîinelui care doarme fără de vise,
sau că nu-i voi mai sta deasupra.
să-i amintesc de frigul
și de păsările negre și plăpînde
ce-mi răscoleau pîntecele,
amintirea singelui e legată
în traiste de demult.
uitînd binefacerile
primăverii care va veni,
unghiile mi-au crescut
asemeni unor hîrlețe fragile
și-au scos din adînc fazanul
și veverița.

pietre aidoma între ele.
speriate de lumină.
ei n-au ieșit decît pe jumătate
din pămînt.
am vrut să le apăr.
m-am gîndit numai la ceea ce le așteaptă.
m-am gîndit cum să înșel
păsările negre și plăpînde
risipite prin ceruri,
purtînd măști.
m-am gîndit că oricine
s-ar înălța prin aerul lor
ar putea din zbor să se oprească
și să se prăvale,
speriat că doar urletul meu
s-ar putea auzi prin văzduh,
amestecat cu graiul cerbilor.
cerbii ce rîd cîteodată,
cînd juipoaie un om după ce l-au vînat.
degetele lor împungînd
prin cărările glonțului,
urmărind cheagurile.
capul și l-au lăsat pentru oameni
în pădure.
m-am pomenit în văzduhul
schimbătoarei vremi,
și nu știam
ce trebuie să ucid.
pentru că straturi de vînt
îmi înfășurau ochii,
făcîndu-mă să fiu
mai bătrîn și nesigur...
cîndva, un băiat cu ochi bulbucați
și-a luat cerul gurii
și și-a ascuțit cuțitul
de inimă.

a lins cuțitul și a suris,
 mi-a cioplit o luntre
 cu brațe și picioare.
 toată noaptea, luntrea a-ncecat
 să-și ridice la cer
 pîntecul ars.
 simțind că băiatul a adormit,
 veni și lumina zilei,
 luă cuțitul băiatului
 și-i reteză degetele,
 le zdrobi, le uscă și le trecu prin sită
 cu mîinile și cu suflarea lui,
 prefăcîndu-le-n arbori.
 particulele care-au explodat
 țîșnind din suflarea caldă
 a zilei
 l-au făcut pe băiat să viseze
 că-și freca palmele
 de cer.

MANDAN

CÎNTEC PENTRU JOCUL TĂCERII¹

Dar asta,
 asta
 a cui urmă este ?
 Bunicul
 Doi-Dinți,
 căruia alții-i zic Castor,

¹ Frances Densmore, *Mandan and Hidatsa Music* (Muzica triburilor Mandan și Hidatsa), în *Bureau of American Ethnology Bulletin*, 80 Washington, D.C., 1923, p. 171.

a lui este urma !

Dacă e urma lui,
mergi de-ă lungul ei
și-o să ajungi la un wigwam ;
izbește wigwamul
cu un picior obosit
care nu mai e bun de nimic,
cu un sac care nu se astîmpără.
În vârful wigwamului
stă întins
un vițel de bizon,
mare și gras,
cu pîntecul moale.
Cînd umblă,
rupe crengile uscate
și carapacele crabilor.
Hai să dansăm !
El
și-a pierdut ochiul pe jos.

3. CALIFORNIA ȘI ZONA INTERMONTANA

SHOSHONE

CÎNTECUL CÎMPULUI¹

Cît de nedrepti ați fost cu poporul acesta,
voi, zei de peste creste de munte !
Cîtă durere i-ați dat acestui popor,
voi, zei din adîncuri de ape !

Copiii ni i-ați ucis,
mușcîndu-i cu vipera foamei ;
trupurile lor s-au făcut
țărîină fierbinte-n pustiuri.
Nevestele mor, otrăvite
de ghearele frigului.
Bătrînii-au murit cu ochii la stele,
visînd în zadar la țara strămoșilor,
cu dumbrăvi și fîntîni,
cu vînat și cu pești.

De-acolo ne-au izgonit -
oamenii albi ;

¹ Mark T. Spear, *Shoshone Poems (Poeme ale tribului Shoshone)*, 1910, text dactilografiat în Biblioteca Universității Washington din Seattle, p. 16.

au răscolit măruntaiele gliei,
au înnegrit apele toate,
au otrăvit rădăcina copacilor.
Porumbul s-a uscat
ca oasele celor morți.

Și noi am întâlnit moartea
în pământul acesta vrăjmaș.

MODOC

CINTECUL BUFNIȚEI CU CAPUL ROTUND ¹

Pribeagul trecea prin pădure ;
brazii în drum se-aprindeau,
arși de jeraticul lunii.

Deasupra lui se rotea
o bufniță cu capul rotund,
vestind nenorociri fără număr.

Dincolo de riul cu țărături de piatră
iarba-i uscată, copacii-au murit.
stoluri de corbi se rotesc peste-ntinderi;

¹ Albert S. Gatschet, *Songs of the Modoc Indians (Cîntecele indienilor Modoc)*, în *American Anthropologist*, vol. 7, Washington, D.C., 1894, p. 27.

Oamenii albi prin cîmpie-au trecut
și în urma lor au rămas
focul și moartea. Plînge pribeagul.

YOKUTS

CÎNTEC PENTRU ȘARPE¹

Căpetenia șerpilor grăit-a
așa, către năpîrca otrăvită :
„Nu mă atinge Jackie !
nimic nu poți să-mi faci,
așa cum zaci întinsă,
cu pîntecele plin,
năpîrcă stînd pe pietre,
să nu m-atingi, ai grijă !
Nu, nu-mi poți face rău,
ți-e pîntecul prea plin.
Zăcînd în vizuina veveriței,
să nu cutezi să-mi faci vreun rău !
Ce rău gîndești că poți să-mi faci ?
Năpîrcă din dumbravă,
întinsă stai la umbră,
nimic nimănui nu-i poți face.
Nu mă atinge, Jackie !
Năpîrcă-ascunsă-n vale,
ochi alb

¹ A. L. Kroeber, *Handbook of the Indians of California* (Cărțică despre indienii din California), în *Bureau of American Ethnology Bulletin* 78, Washington, D.C., 1925, p. 506.

în care, uite,
scipește-naltul soa
Să nu m-atingi cumva !

CINTECUL BIZONULUI*

Călător printre anotimpuri,
ne-a ajuns din urmă vara,
într-un câmp plin de bizoni.
Am văzut
bizonii cei mai bătrâni
cu grumazu-acoperit
de brîndușe-aurii ;
alții purtau flori-ale-soarelui
înfipte în coarne.

Iarna,
plecase de-acasă
și-n drum se schimbase
într-un copil.

Sau poate a fost primăvara,
sau, poate, aceeași zi
sau aceeași înserare.

Acum e bătrîn.
Și-a-nceput să cadă zăpada.

* Walter Whitman, *The Oto (Indianii Oto)*, New York, 1917,
pp. 137—8.

Oamenii albi prin cîmpie-au trecut
și în urma lor au rămas
focul și moartea. Plînge pribeagul.

YOKUTS

CÎNTEC PENTRU ȘARPE¹

Căpetenia șerpilor grăit-a
așa, către năpîrca otrăvită :
„Nu mă atinge Jackie !
nimic nu poți să-mi faci,
așa cum zaci întinsă,
cu pîntecele plin,
năpîrcă stînd pe pietre,
să nu m-atingi, ai grijă !
Nu, nu-mi poți face rău,
ți-e pîntecul prea plin.
Zăcînd în vizuina veveriței,
să nu cutezi să-mi faci vreun rău !
Ce rău gîndești că poți să-mi faci ?
Năpîrcă din dumbravă,
întinsă stai la umbră,
nimic nimănui nu-i poți face.
Nu mă atinge, Jackie !
Năpîrcă-ascunsă-n vale,
ochi alb

¹ A. L. Kroeber, *Handbook of the Indians of California* (Cărțică despre indienii din California), în *Bureau of American Ethnology Bulletin* 78, Washington, D.C., 1925, p. 506.

în care, uite,
sclipește-naltul soa
Să nu m-atingi cumva !

CINTECUL BIZONULUI*

Călător printre anotimpuri,
ne-a ajuns din urmă vara,
într-un câmp plin de bizoni.
Am văzut
bizonii cei mai bătrâni
cu grumazu-acoperit
de brîndușe-aurii ;
alții purtau flori-ale-soarelui
înfipte în coarne.

Iarna,
plecase de-acasă
și-n drum se schimbase
într-un copil.

Sau poate a fost primăvara,
sau, poate, aceeași zi
sau aceeași înserare.

Acum e bătrîn.
Și-a-nceput să cadă zăpada.

* Walter Whitman, *The Oto (Indianii Oto)*, New York, 1917,
pp. 137—8.

Indeamnă-mă la muncă
Să muncesc în grădină,
Să sap, porumb să sădesc și apă să-i aduc.

Tu, soare, fii bun cu noi cînd spre zare cobori
Noi adormim, gîndind la lucruri bune.

Cînd eu încă dorm, tu-n zare te-arăți.
Urmează-ți, deci, drumul de nenumărate ori.
Și adu-le oamenilor doar lucruri bune.

Fă-mă să fiu mereu așa cum sînt astăzi.

4. SUD-VESTUL

APACHE

CÎNTEC¹

Curcanul cel negru bolborosește :
spre răsărit, în mijlocul potecii,
zorii se-nalță.

Curcanul cel negru bolborosește :
și penele rotatei sale cozi,
se-albesc sub zorii de deasupra noastră.

Curcanul cel negru bolborosește
și penele rotatei sale cozi
sînt galbene : deasupra urcă zorii.

Raze de soare curg fără tihnă :
băieții-acestor zori
cu galbene-ncălțări scînteietoare.

În virful razelor de soare
ce curg neconținut spre noi,
ei dansează.

La răsărit, se mișcă-ncetișor
un curcubeu : sînt fetele din zori
cu galbene-ncălțări scînteietoare
și galbene cămăși : dansează-ntr-una.

Deasupra noastră zorii se revarsă.

¹ Intonat la Ceremonia rituală a pubertății — el sugerează creația lumii. Edward Scott, *Mescalero Apache Songs (Cîntece ale indienilor Mescalero Apache)*, Los Angeles, 1902, p. 211.

Deasupra noastră,-n munți.
 văd ierburile înverzind.
 Deasupra noastră,-n pisc de munte,
 văd ierburile-ngălbenind.
 Deasupra,-n munți, cu galbene-ncălțări,
 merg printre roade, merg și printre ierburi
 ce scînteiază fără contenire.
 Deasupra,-n munți, scînteietoare roade,
 cu galbene-ncălțări și straie,
 spre noi se-apleacă.
 Deasupra,-n munți, e faptul zilei.

WHITE MOUNTAIN APACHE

CE S-A ÎNTÎMPLAT CU FLĂCAUL
 CARE S-A PREFĂCUT ÎN APA¹

1

douăsprezece rotiri ale lunii
 și nici o clipă de somn
 apoi se trezi înconjurat
 de fetele apei adunate în cerc
 „vino cu noi să dansezi“
 oamenii apei
 spuneau
 că vor dansa împreună
 pe urmele lor venea apa

¹ Pliny Earle Goddard, *White Mountain Apache Texts (Texte ale indienilor Apache de la White Mountain)*, în *Anthropological Papers of the American Museum of Natural History*, vol. 24, part. 4, 1920, pp. 128—31.

erau cu toții plămădiți din apă
împodobiți cu penele moi ale apei

tot mai aproape veniră
și apa trecu
ei veniră tot mai aproape
și mâinile lor
erau asemenea fulgerelor

oamenii ceței dansau cu el și vorbeau
ceața era zid
ei veneau
și erau ceață
împodobiți
cu penele moi ale ceței
tot mai aproape veniră
și ceața trecu
ei veniră tot mai aproape
și mâinile lor
erau asemenea fulgerelor

în fața lor luna spuneau
se ridică pînă la-nălțimea
unui cap de femeie
și niciodată mai sus
și dinaintea lor soarele spuneau
se ridica
pînă la-nălțimea unui cap de bărbat
sau mai sus

„vino cu noi să dansezi“
și iarăși douăsprezece rotiri ale lunii
și nici o clipă de somn

Deasupra noastră,-n munți.
 văd ierburile înverzind.
 Deasupra noastră,-n pisc de munte,
 văd ierburile-ngălbenind.
 Deasupra,-n munți, cu galbene-ncălțări,
 merg printre roade, merg și printre ierburi
 ce scînteiază fără contenire.
 Deasupra,-n munți, scînteietoare roade,
 cu galbene-ncălțări și straie,
 spre noi se-apleacă.
 Deasupra,-n munți, e faptul zilei.

WHITE MOUNTAIN APACHE

CE S-A ÎNTÎMPLAT CU FLĂCAUL
 CARE S-A PREFĂCUT ÎN APA¹

1

douăsprezece rotiri ale lunii
 și nici o clipă de somn
 apoi se trezi înconjurat
 de fetele apei adunate în cerc
 „vino cu noi să dansezi“
 oamenii apei
 spuneau
 că vor dansa împreună
 pe urmele lor venea apa

¹ Pliny Earle Goddard, *White Mountain Apache Texts (Texte ale indienilor Apache de la White Mountain)*, în *Anthropological Papers of the American Museum of Natural History*, vol. 24, part. 4, 1920, pp. 128—31.

erau cu toții plămădiți din apă
împodobiți cu penele moi ale apei

tot mai aproape veniră
și apa trecu
ei veniră tot mai aproape
și mâinile lor
erau asemenea fulgerelor

oamenii ceței dansau cu el și vorbeau
ceața era zid
ei veneau
și erau ceață
împodobiți
cu penele moi ale ceței
tot mai aproape veniră
și ceața trecu
ei veniră tot mai aproape
și mâinile lor
erau asemenea fulgerelor

în fața lor luna spuneau
se ridică pînă la-nălțimea
unui cap de femeie
și niciodată mai sus
și dinaintea lor soarele spuneau
se ridica
pînă la-nălțimea unui cap de bărbat
sau mai sus

„vino cu noi să dansezi“
și iarăși douăsprezece rotiri ale lunii
și nici o clipă de somn

De chinuri nu-mi mai pasă, pot umbla.
 Cu inima voioasă pot umbla.
 Precum odinioară pot umbla.
 Cu bucurie pot umbla.
 Cu bucurie, cu-mbelșugați nori negri pot umbla.
 Cu bucurie, cu-mbelșugate ploi eu pot umbla.
 Cu bucurie, cu-mbelșugate ierburi pot umbla.
 Cu bucurie, pe-o cărare de polen pot umbla.
 Cu bucurie pot umbla.
 Așa precum odinioară pot umbla.
 Dacă ar fi toate frumoase naintea mea !
 Dacă ar fi toate frumoase în urma mea !
 Dacă ar fi toate frumoase dedesubtul meu !
 Dacă ar fi toate frumoase deasupra mea !
 Dacă ar fi toate frumoase jur-împrejurul meu !
 Și toate să sfârșească-n frumusețe.

HASTEEN KLAH
 NAVAJO

CÎNTEC DIN CĂRAREA FURNICILOR ROȘII¹

Sub pământ, flăcăii cu roșie piele
 împodobiți cu roatele roșii,
 împodobiți cu penele roșii,
 în mijlocul casei cu-acoperiș țuguiaț ;
 le-am dat o piatră rotundă și roșie
 ori de câte ori m-au bucurat cu-o faptă bună.
 Călca-voi în lung și-n lat pământul.
 Sub pământ, fetele cu piele neagră,
 împodobite cu penele negre,
 în mijlocul casei cu-acoperișul țesit ;

¹ Transcriere de pe benzile înregistrate (cca 1929) de Ray Robinson, aflate în fonoteca Universității Californiei din Los Angeles.

le-am dat o carapace de scoică

ori de cîte ori m-au bucurat cu-o faptă bună.

Călca-voi în lung şi-n lat pămîntul.

Din adîncul pămîntului, iată-i, ies la lumină,

bătrîni de sub adîncul pămînt ies la lumină,
împodobiţi cu roatele roşii ies la lumină,

în mijlocul casei cu-acoperiş ţuguiat ies la lumină,
fiindcă le-am dat o roşie piatră ies la lumină,
cînd mă vor bucura cu-o faptă bună,

călca-voi pămîntul asemenea lor, ieşind la
lumină,

pe drumul cel roşu ies cu toţi la lumină.

Bătrînele cu piele neagră ies la lumină,

împodobite cu roatele negre ies la lumină,

împodobite cu negrele pene ies la lumină,

în mijlocul casei cu-acoperişul ţeşit ies la lumină,

fiindcă le-am dat o carapace de scoică ies la lumină,
cînd mă vor bucura cu-o faptă bună.

călca-voi pămîntul asemenea lor, ieşind la
lumină,

de sub adîncul pămîntului ies la lumină.

NAVAJO

ZEUL RĂZBOIULUI ÎŞI CÎNTĂ CALUL¹

Sînt fiul Femeii de Turcuoază !

Pe vîrfurile înaltului Munte-cu-Cingătoare

Cai prea frumoşi, ageri ca nevăstuica !

Copita calului meu e-asemeni unei agate vrîstate ;

Şi chişiţa-i la fel de subţire ca pana de şoim,

Picioarele ca fulgerul iute,

Şi trupul ca o săgeată-împodobită cu pene,

¹ Dane and Mary Roberts Coolidge, *The Navajo Indians* (Los Angeles, 1922. p. 2.

Și coada ca norul cel negru și gros.
 Îi pun în spinare doar lucruri ușoare și moi :
 Prin părul lui suflă Vântul cel Sfânt.
 I-e coama țesută din mici curcubeie,
 Urechile-i sînt din știuleți de porumb,
 Și ochii lui, stele mari și frumoase,
 Și capul lui, ape-n vîltori
 (Apele-s sfinte : el niciodată nu-i însetat).
 Dinții-s ca scoicile albe,
 Și frîul său lung e asemeni
 Unul lung curcubeu.
 Cînd calu-mi nechează, cai de toate culorile
 Supuși, vin în urmă-i,
 Cînd calu-mi nechează, oi de toate culorile
 În urma lui vin.
 Calul acesta mă face bogat.
 În fața mea, pace,
 În urma mea, pace,
 Și dedesubt pace,
 Deasupra, iar pace,
 De jur-împrejur, numai pace —
 Pașnice glasuri — cînd calul nechează.
 Sînt veșnic și pașnic,
 Din pricina calului meu.

NAVAJO

CÎNTECUL PORUMBULUI ¹

Crește porumbul.
 Apa din norii cei negri picură, picură.
 Ploaia coboară.

¹ Washington Matthews, *Songs of Sequence (Înșiruire de cîntece)*, în *Journal of American Folk Lore*, VII, 1899 p. 191.

Apa din frunza porumbului picură, picură.
Ploaia coboară.
Apa din ierburi picură, picură.
Crește porumbul.
Apa din piclele negre picură, picură.

CHIRICAHUA

RUGA ROSTITA DUPA CE S-AU CINTAT CINTECELE GAHE¹

Spirit al Marelui Munte Albastru,
 ți-e casa clădită din nouri albaștri,
 și-naltii ei căpriori
 din părelnice vedenii albastre ;
 acolo tu te-ai născut,
 acolo e căminul bunătății :
-îți mulțumesc pentru tot ce-i clădit
 din bunătate, aici, pe pământ.

Spirit al Marelui Munte Gălbui,
 al Marelui Munte din miazăzi,
 ți-e trupul făcut dintr-o ceață ușoară ca duhul.
 din nouri gălbui ;
 tu, căpetenie peste-ale Munților Spirite,
 tu, Spirit Sfint al Marilor Munți,
 temeiul vieții tale-i bunătatea.

Spirit al Muntelui Alb.

¹ Gregory Stewart, *Songs of the Chiricahua Indians* (Cîntece ale indienilor Chiricahua), în *Southwest*, nr. 16/1907, p. 69. Cîntecele „gahé” sînt intonate de cîntăreți mascați care participă la Sărbătoarea pubertății fetelor.

al Marelui Munte din soare-apune,
ți-e trupul făcut dintr-o ceață ușoară ca duhul,
din albe vedenii ;
tu, Spirit Preasfânt al Marilor Munți,
tu, Căpetenie peste-ale Munților Spirite,
sînt bucuros pentru cîte mi-ai spus,
ești bucuros pentru vorbele mele.

Spirit al Muntelui Negru,
al Marelui Munte ce stă-n miază-noapte,
ți-e trupul făcut din norii cei negri :
și astfel, Spirit al Muntelui Negru,
tu, Spirit Preasfânt al Marilor Munți,
tu, Căpetenie peste-ale Munților Spirite,
sînt bucuros pentru cîte mi-ai spus,
ești bucuros pentru vorbele mele
și totul e bine.

CHIRICAHUA

CÎNTECUL FETELOR ¹

1

Vin la Femeia Vopsită în Alb ²,
adusă de viața cea lungă vin la ea.
adusă de binecuvîntarea ei vin la ea,
adusă de soarta-i fericită vin la ea,

¹ Se cîntă la Cereemonia rituală a pubertății. Paul Robert Calhoun, *Apache Rites (Rituri Apache)*, San Francisco, 1899, p. 171—4.

² Reprezentare a pămîntului.

adusă de roadele ei de tot felul vin la ea,
adusă de viața cea lungă ce-o-mparte femeilor
vin la ea.

Adusă de adevărul cel sfânt pe care-l rostește.

2

Cînta-voi cîntecul acesta al vostru,
Cîntecul vieții îndelungate.
Soare, stau pe pămînt cu cîntecul tău pe buze,
Lună, vin cu cîntecul tău.

3

Puterile Femeii Vopsite în Alb cresc întruna,
puterea ce-aduce somnul.
Femeia Vopsită în Alb s-o poarte
pe fata aceasta :
s-o poarte prin viața cea lungă,
s-o poarte spre noroc,
s-o poarte spre anii-ndestulatei bătrîneți,
s-o ducă spre somnul liniștit.

4

Voi ați purces pe-acest pămînt prea bun :
și ați purces cu trainici mocasini,
cu mocasini legați cu curcubee,
cu mocasini legați cu raze de soare,
voi ați purces,
și-n mijlocul belșugului voi ați purces.

DOUA CINTECE ALE VULTURULUI ¹

1

Razele soarelui
De-a' lungul aripei îmi lunecă.
Și-n vârful aripei se-adună.

2

Un vârtej cenușiu
Alcargă să mă prindă din urmă.
De-a curmezișul cărării mele
Se-nvîrtește mereu.

CINTEC LA SARBATOAREA SOARELUI ²

La răsărit, e casa soarelui.
Pe-acoperișul acestei case
soarele urcă și umblă
deasupra noastră.

¹ Benzi de magnetofon aflate în Biblioteca Universității Californiei din Los Angeles. Versuri culese de Dr. Michael Joule, între 1949—1963.

² Frances Densmore, *Papago Music (Muzica tribului Papago)*, în *Bureau of American Ethnology Bulletin*, 90, 1929, p. 137.

Și dedesubt umblăm noi.
Ridic spre soare mîna și, apoi,
trupu-mi lovesc
așa cum cere legea Sărbătorii.

PAPAGO

CINTECE ALE PLOII

1

Lîngă zarea dinspre soare-apune
Cîntă Oceanul cel Mare.
Spre mine valul se rostogolește,
Acoperit cu nori nenumărați.
De-aici, de unde stau, îl aud cum răsună
Pămîntul se zguduie sub tălpile mele,
Și-l aud bubuind în adîncuri.

2

Un nor cîntă pe vîrful Muntelui-veșnic-verde
Un nor stă neclintit
Pe vîrful Muntelui-veșnic-verde.
Acolo, sus, plouă și tună,
Aici, ploaia cade-n șuvoaie.
Sub munte, canafii porumbului se leagănă,
Sub munte, coarnele puiului de porumb scînteiază.

¹ Frances Densmore, *Papago Music*, in *Bureau of American Ethnology Bulletin*, 90, Washington, D.C., 1929, pp. 140—1.

CÎNTECUL PLOII¹

Pămîntul vuieste
 De bătaia tobelor noastre din nuiele-mpletite.
 Pămîntul vuieste de bătaia
 Tobelor noastre, răpăind pretutindeni.
 Pămîntul vuieste, ploaia cade pretutindeni.

Smulge penele
 Din aripa șoimului și-ndreaptă-le
 Spre soare-răsare, unde se văd norii cei_groși.
 Smulge puful cel moale
 De pe pieptul șoimului și-l îndreaptă
 Spre soare-apune, unde plutesc norii cei subțiri.
 Dedesubtul sălașului zeilor ploii
 Răsună tunetul.
 Porumbul înalt crește acolo.
 Sub sălașul zeilor ploii
 Ploile cad. Porumbul cel scund crește acolo

SIA

CÎNTECUL PLOII²

Nori albi plutitori.
 Nori asemeni cîmpiilor
 Se-apropie și udă țărîna.

¹ Frank Russell, *The Pima Indians (Indienii Pima)* in *26th Annual Report of the Bureau of American Ethnology*, Washington, D. C., 1904, p. 332.

² Mathilde Cox Stevenson, *The Sia (Tribul Sia)*, in *11th Annual Report of the Bureau of American Ethnology*, Washington, D.C., 1894, p. 130.

Soare, cuprinde țărîna în brațe
 Ca ea să poată rodi.
 Lună, leu de miazănoapte,
 Urs din soare-apune,
 Bursuc din miazăzi,
 Lup din soare-răsare,
 Vultur din ceruri, scorpion al pămîntului,
 Tu, viteazule mai vîrstnic,
 Voi, războinici din cei șase munți ai pămîntului,
 Rugați-vă poporului norilor
 Să ne ude țărîna.
 Blid pentru vrăji, blid pentru nori, ulcior pentru apă,
 Dați-ne inima voastră,
 Să fie udată țărîna.
 Am podit străvechiul drum cu bucate,
 Cîntecul meu să poată trece de-a dreptul
 Drumul cel vechi.
 Femeie cu șiraguri de scoici albe,
 Care se-arată cînd soarele scapără-n amurg,
 Maică Vîrtej-de-vînt, maică Sûs'sistumako,
 Maică Ya-ya, zămislitoare de gînduri bune,
 Femeie galbenă din miazănoapte, femeie albastră din
 soare-apune,
 Femeie roșie din miazăzi, femeie albă din
 soare-răsare,
 Femeie gălbuie din vîrful cel mai înalt al cerului,
 Femeie întunecată din valea cerului cea mai adîncă,
 Vă chem să-i rugați pentru noi pe oamenii norilor.

VRAJĂ PENTRU LUNA UCISĂ ¹

Vino, vino afară :
luna a fost ucisă !

Cine ucide luna ? Puiul de corb.
Cine ucide luna, adesea ? Puiul de vultur,
Cine ucide luna, mereu ? Șoimul cel rău.
Cine ucide luna ? Bufnița, bufnița.
Toți laolaltă, iată, se-adună,
luna vrînd s-o ucidă.

Vino, vino afară,
cu pietre aruncă în casele lor !
Vino, răstoarnă ulciorul cel plin
și apa azvîrle-o !

Să n-o lași să fie
galbenă sau asemenea sîngelui,
din rănilor lunii ucise.

O, ce-o să se întîmple cu lumea
cînd luna n-o să mai fie ucisă ! ?

Ea nu moare nicicînd fără pricină :
numai cînd celui sărman moartea i se urzește,
numai atunci luna-i ucisă...

Uită-te-n jur, lumea privește-o,
dăntuiește, cu pietre aruncă-n casele lor !

Privește la lună :
ce neagră-i acum ; dar chiar dacă piere,
o să se-ntoarcă, fii sigur !

¹ Leo J. Frachtenberg, *Alsea Texts and Myths (Texte și mituri ale Tribului Alsea)*, în *Bureau of American Ethnology, Bulletin 67*, Washington, D. C., 1920, pp. 227—9.

Nu te gîndi la nimic ;
în casă, iată, mă-ntorc,
și ceilalți toți plecat-au departe.

MANUEL THOMAS¹
YUMA

CÎNTEC PENTRU TĂMĂDUIREA BOLII

Ai inimă bună.
Strălucitoarea beznă o să vină
să stea în preajma noastră.
Te gîndești
doar la năpaste și la fapte rele.
Spre cele bune sufletul întoarce-ți
Te culcă și adormi aici.
Strălucitoarea beznă o să vină
cu noi să stea-mpreună.
Gîndește-te la bunătatea-aceasta
În visul tău.
De bunătate parte vei avea,
o voi chema și ea aici veni-va,
aicea va veni.
Chema-voi bunătatea :
și-o să vină
cînd eu voi sta aicea, lîngă tine.
De bunătate parte vei avea
cînd eu voi sta aici, în acest loc.

¹ În 1970, student la Universitatea Californiei din Los Angeles.
Originar din orașelul Yuma-Arizona, lîngă frontiera de sud-est a Californiei.

5. PUEBLOS

TEWA

SĂLCIILE DE PE MALUL APEI ¹

Sărmană răsuflare,
sub sălciile de pe malul apei stam adesea
și galbeni cintezei cîntau în preajmă ;
îmi amintesc, și plînsul mă doboară.
Sub frunze de porumb ieșind din mugur
am stat adesea ; codobaturi mici
se adunau să cînte-n preajma noastră ;
îmi amintesc, și plînsul mă doboară.
Pe pajiștea cu galbene flori
adesea mergeam.
Sărmană răsuflare ! O, inimă sărmană !
Pe pajiștea cu-albastre flori
adesea mergeam.
Vai, cîtă vreme a trecut
de cînd umblam alături, bucuroși !
Atunci, cunoșteam doar bucuria.
vai, cîtă vreme a trecut !
Pe pajiștea cu flori de purpură,
mergeam adesea.
Sărmană răsuflare,
acum merg singur, cu amar și lacrimi.

¹ Herbert J. Spinden, *Songs of the Tewa (Cîntece ale tribului Tewa)*, New York, 1908, p. 73.

MUNTELE DIN DEPARTARE ¹

Casa mea de departe, o, casa mea de departe,
 Casa mea de departe, de tine aminte mi-aduc !
 Cînd văd muntele acela din zare,
 Plînsul cel greu mă doboară.
 Vai mie ! Ce pot să mai fac ?
 Casa mea de departe, de tine aminte mi-aduc !

TEWA

CÎNTEC DESPRE IVIREA CERULUI ²

O, tu, maică a noastră, Țărîna !
 O, tu, tată al nostru, înaltule Cer !
 Copiii voștri noi sîntem : cu spinări ostenite,
 V-aducem cu toții daruri ce vouă vi-s dragi.
 Și Țesem, pe urmă, veșmînt strălucit pentru noi :
 Urzeala să-i fie alba lumină a zorilor,
 Bătaia — sclipirea cea roșie a înserării,
 Și ciucurii — ploaia ce cade din cer,
 Și marginea — un neclintit curcubeu.
 Așa ne vom țese veșmînt strălucit pentru noi,
 Pe urmă, pășind rar și cu grijă,
 Vom merge acolo unde e cîntec de păsări,

¹ *Idem*, p. 72.

² *Idem*, p. 94.

Păși-vom rar și cu grijă acolo unde iarba e verde,
O, tu, maică a noastră, Țărîna !
O, tu, tată al nostru, înaltule Cer !

ZUŢI

RUGĂCIUNE CĂTRE STRAMOȘI DUPĂ CE S-A ÎNCHEIAT CULESUL ¹

De-acolo de unde voi stați neclintiți,
întruna trimiteți spre noi
nori mici destrămați de vîntul ușor,
șuvițe de nouri subțiri,
grămadă de nouri trimiteți ;
cu ploile voastre frumoase și bune
pămîntului dați dezmierdare ;
cu apele voastre, cu apele toate,
veniți către noi pe cărările voastre.
Cu marile voastre năvale de ape,
cu ploaia ce-abia atinge pămîntul,
veniți către noi pe cărările voastre.
Părinți ai noștri, inimile voastre
plecați-le spre noi.
și apele voastre,
semințele voastre,
și viețile voastre îndelungate,
și anii bătrîni

¹ Ruth Bunzel, *Zuñi Ritual Poetry (Poeme rituale ale tribului Zuñi)*, în *47th Annual Report of the Bureau of American Ethnology*, Washington, D.C., 1932, pp. 622—3.

pe toate și nouă în dar să le dați.
Înduplecat-am inimile voastre,
părinți ai noștri buni,
copii ai noștri :
deci într-o apărare ne veți sta.
Copiii mei ce-ncet pe scări coboară
la capătul cărării vor ajunge :
vor fi bătrâni.
Cu viață voi ne binecuvîntați.

ZUȚI

CREȘTE PORUMBUL

(Invocarea Păstrătorului Focului la Solstițiul de iarnă) ¹

Încolo, spre soare-răsare,
cu rugile noastre
deschisu-ne-am drum.
Cum va fi lumea ?
Cum vor fi zilele ?
Acestea am fi vrut să știm.
Și, poate, dacă fi-vom fericiți,
Țărîna, maica noastră,
se va înfășura într-o mantie
de patru ori împăturită,
o mantie de porumb alb
împodobită cu flori de ger.
Podea de gheață vor întinde

¹ Înregistrată la Festivalul etnografic din Santa Monica, California, 27 august 1970.

pădurile peste întreaga lume.
Și carnea maicii Țărîne
se va rupe de frig.
Apoi, primăvara, cînd ea va fi doldora
de ape vii,
vom pune porumb de soiuri felurite
în sînul maicii Țărîne.
Apele vii ale maicii Țărîne,
lumina tatălui Soare
le vor da viață :
și își vor întinde mîinile, cerînd apă.
Apoi, cu apele lor proaspete,
aducătorii de ploi ne-o vor lua înainte
pe drumurile noastre.
Ținîndu-și strîns pruncii în brațe,
îi vor ajuta să se ridice
îi vom aduna la adăpost în casele noastre,
Cu gîndurile noastre pe urma lor.
Așa vom trăi veșnic.
Astfel se vor întîmpla toate ;
nerăbdători, v-am așteptat ziua.
Acolo unde ajunge drumul cel dătător de viață
al tatălui nostru, Soarele
pot drumurile voastre să ajungă ;
acolo să vi se împlinească
îndelungata călătorie.
Suflării voastre eu îi adaug
cîntarea aceasta.
Spre încheierea aceasta, o părinți ai mei,
o, copii ai mei,
Fiți cu toții binecuvîntați cu lumină.

CINTECUL DUHULUI CARE PLEACA ¹

1

Toți vulturii norilor albi
 Pe aripa lor mă ridică,
 Ducîndu-mă-n Țara Shipap.
 Veniți voi, toți vulturii lumii,
 Ridicați-mă pe aripa voastră,
 Purtîndu-mă mai sus decît zarea.
 Nimeni nu poate să vadă
 Unde aveți să mă duceți.
 Departe, în soare-apune,
 Acolo unde părinții ne-au plecat,
 Acolo duceți-mă pe-aripile voastre.

2

Mulțumescu-ți Maică Țărină,
 Lume, și ție îți mulțumesc,
 Și ție, Măicuță Acvilă.
 Binecuvîntați-mi poporul :
 Sînt Duhul :
 Purced spre zarea în care
 De-a pururi voi fi fericit.
 Aminte-mi voi aduce mereu
 De voi, oamenii poporului meu.
 Vă mulțumesc tuturor.

¹ Frances Densmore, *Music of Santo Domingo Pueblo (Muzică din Pueblo San Domingo)*, New Mexico, în *Southwest Museum Papers*, nr. 12, Los Angeles. 1938, p. 67—8.

6. COASTA DE NORD-VEST

KWAKIUTL

RUGACIUNE PENTRU CEDRUL CEL TINĂR¹

Prietene, la tine privește !
Venit-am veșmîntul să-ți cer,
 c-așa se cuvine,
 milă să ai de noi toți.
Nimic din toate cîte-s a' tale
 nu poate să fie nicicum lepădat...
Că tu ne dai nouă veșmintele tale :
 de-aceea-am venit să te rog,
 pe tine, Dătător-de-Viață-Lungă.
Din ramurile tale mlădii
 voi împleti un coșuleț
 în care
 voi strînge rădăcinile de crîm.
Prietene, te rog, te rog din suflet
 să nu fii minios pe mine
 pentru acestea toate ; — ascultă :
 te rog, prietene, să spui
 prietenilor mei, să afle
 ce te-am rugat, să-mi dăruiești.
Prietene, ai grijă !
 să ții de mine molima departe,
 să nu pier de vreo boală sau în luptă,
 prietene.

¹ Franz Boas, *The Ethnology of the Kwakiutl* (Etnologia tribului Kwakiutl), în *35th Annual Report of the Bureau of American Ethnology*, Washington, D.C., 1921, p. 619.

CINTECUL LUNII NOI¹

Voi crește
 și voi rămîne în viață.
 Chiar dacă oamenii spun :
 „Știm c-o să moară !“.
 Asemenea ție voi fi,
 din beznă iarăși m-oi ridica.
 Chiar dacă rele nenumărate te mistuie,
 chiar dacă broaștele
 te înfulecă,
 și jivinele rele — șopîrlele —
 și ele te-nfulecă,
 tu iarăși pe cer te înalți.
 Asemenea ție voi fi
 și eu în vremea ce vine.

RICHARD LEE PORT²
 TAKELMA

CINTEC MAGIC

Voi dobîndi bogății,
 Dar voi rămîne în viață.
 Chiar dacă vor spune cu toții :

¹ Edward Sapir, *Takelma Texts (Texte ale indienilor Takelma)*, Washington, D.C., 1909, p. 197.

² Tânăr indian, student la Universitatea Portland, originar din orașelul Simnasho, de pe rezervația Warm Springs, pe versantul estic al Munților Cascadei, în Oregon. Versurile au fost recitate la serbarea studenților indieni, la 25 iulie 1971.

„Ar fi trebuit să moară“.
 Lună, asemenea ție,
 Asemenea ție;
 Neconținut mă voi înălța.
 Beznele te împresoară,
 Broaștele mușcă din tine,
 Pîndindu-te-n beznă.
 Șopîrlele mușcă din tine ;
 Și ele mușcă din tine,
 Dar tu din nou te înalți.
 Asemenea ție, ajută-mă, lună, să fiu.

KHALSERTEN SERPASS
 OKANAGAU

VRĂJITORUL¹

Adînc, în pădure.
 Se-yah-na, vrăjitorul
 stătea cu surorile lui,
 Sit-dat-til, cea mare,
 și Shakh — cea mai mică...

Tsee-ah-Khum, sfîntul soare.
 pășea prin S-Way-Hill — cerul.
 Ducea aceeași viață
 ca toți luptătorii din trib.
 Dar cînd S-pah-lah-hum —

¹ Text dactilografiat. aflat la Biblioteca Universității Californiei din Los Angeles. Fișa poartă următoarele precizări : „Ciclul de pîntece a fost cules de la căpetenia Khalserten Serpass (1841—1943) din Chillwack — Columbia Britanică (Canada) — de Eloise Street și tradus de doamna C. L. Street (1857—1942). Ea a consacrat patru ani (1911-5) acestei munci“.

ceața înserării —
se înalță întocmai ca un fum
ce urcă din jarul lui Kwah-sil,
steaua cea pală,

See-yah-na

ieșit-a din sat
și s-a pierdut în zare
asemeni unei neguri,
cînd Tsee-ah-Khum, sfintul soare,
din somnu-i se scoală
și intră măreț
pe O-ah-bitz — ușa cea roșie —
să se așeze
din nou în S-Way-Hill — cerul.

See-yah-na plecase ;

surorile lui
în nopte-așteptau
întoarcerea fratelui lor,
ce nu se-ntorsese
la focul de seară ce-n tabără arde,

De multe ori luna pe cer s-a rotit

și-n fiecă noapte,
surorile stau ghemuite
și focu-l ațîță
și-ntruna-l așteaptă
pe See-yah-na.

Odată,-ntr-o zi,

cînd See-ah-Khum — sfintul soare —
păși peste pragul cel roșu
al lui O-ah-bitz — zorii zilei —,
See-yah-na se-ntoarse în sat :
în mînă ținea un os fără măduvă
ce-i zice Tchow-Kwis.

Lui Sit-dat-til îi spuse :

„Ți-aduc un dar de la Khals.

Căpetenie a lui Tsee-ah-Khum ;

poartă-l în nări, sfredelindu-le :

osul acesta te va face bogată“.

Shakh începu atunci să plîngă :

fratele lor doar un os adusese.

În noaptea aceea,

cînd See-yah-na se pierdu în pădure,

surorile sale porniră să cate,

creangă cu creangă.

piatră cu piatră,

comoara de oase albite,

comoara lui See-yah-na s-o afle.

Și o găsiră în cele din urmă,

ascunsă-ntr-o piatră rotundă.

sub o grămadă grozavă de oase,

oasele fără de măduvă —

banii lui Khals.

Shakh își luă unul,

și surorile fugiră, de-ndată :

de spaimă pentru fapta lor rea.

Pădurea întregă strălucea, luminată

de aurul curat al dimineții.

În sat îl găsiră pe fratele lor,

cuprins de adîncă durere,

fiindcă văzuse osul cel alb

pe care Shakh în nări îl purta.

Grăi : „Duceți oasele-acestea

și dați-le tribului nostru ;

sînt oasele-bani

date în dar de Marele Khals...

Din pricina faptei acesteia, a voastră,
eu trebuie-acum să vă las..
De-acum pînă-n veci,
-nevăzut pentru voi o să fiu“.

Cele două surori
cuprinse erau de adîncă durere
pentru fapta aceasta a lor.
Grăiră :
„De ce să-l pierdem pe fratele nostru,
pentru-o grămadă de oase albite ?
îl vom căta necurmat
în pădurea adîncă ;
pe Skuh-mai îl vom ruga să ne-ajute.“

Și astfel Skuh-mai — ciinele lor —
zburda pe cărare,
sărea
și-adulmeca
urma stăpînului său.

Noapți după nopți și zile în șir,
pe cărările-ntunecatei păduri,
Sit-dat-til și Shakh —
cele două surori —
l-au căutat pe See-yah-na.

La urmă,
ostenite de mers,
se culcară să doarmă
pe o netedă piatră.
Skuh-mai
începu să alerge
jur-împrejurul netedei pietre :
scormonea în pămînt și lătra.
Grăi Sit-dat-til :

„Ciinele vrea să ne spună ceva :
hai piatra să o dăm la o parte“.
Și cele două surori —
Sit-dat-til și Shakh
împinseră piatra din greu
și-o dădură deoparte.
Dedesubt văzură o groapă adîncă
prin care, coborînd, ajungeai
în Țara-de-sub-pămînt.
Surorile se plecară pe marginea gropii
și priviră în jos.

Dedesubt,
pe-o cîmpie întinsă,
mulți tineri se vedeau cum se joacă
Tsee-Khwal-eh — jocul cu mingea

Acolo era See-yah-na ;
fiecare șuviță a părului său
era-mpodobită cu oase albite,
așa cum purtau cei din țara aceea.
Sit-dat-til și Shakh
îl văzură pe fratele lor
și-n plîns izbucniră.

See-yah-na simți dintr-odată
cum lacrimile surorilor lui
pe creștet, ca un pîrîu, se revarsă.
Și-atunci ridică ochii...
Și fără de veste se ivi lingă ele.
Pe Sit-dat-til în cîrcă-o săltă,
și pe Shakh pe umărul lui o săltă.
Le spuse : „Închideți-vă ochii,
spre țara aceea eu am să vă port“.

Drum lung străbătură tustrei.

Shakh astfel gîndi :

„Pădurea în preajmă defel nu se-aude“.

Și ochii-și deschise

o clipă.

Atît.

Și-n clipa aceea,

se-ntoarseră iarăși pe piatra rotundă.

See-yah-na era abătut

și astfel grăi :

„Vom încerca încă o dată :

dar ochii să-i țineți închiși“.

Drum lung străbătură tustrei...

Sit-dat-til gîndi :

„Pădurea în preajmă defel nu se-aude“.

Și ochii-și deschise

o clipă.

Atît.

Și-n clipa aceea,

se-ntoarseră iarăși pe piatra rotundă.

See-yah-na grăi :

„Vom încerca încă o dată“.

Surorile

deschiseră ochii din nou

să vadă ce nu se cuvîna

să fie văzut.

See-yah-na grăi :

„Acuma sfîrșitu-s-a totul.

Vă las, că astfel se cade.

Iar oasele-acestea albite

le duceți tribului nostru.

Nicicînd pe mine n-o să mă vedeți.“

Plecă.

Și ele încercară piatra s-o miște,
dar cît se-opintiră, ea nu se clinti.
Stătea nemișcată,
înfiptă-n pămînt
ca stîncă în munte.

Plîngînd,

cele două surori
spre sat s-au întors
lăcrămînd cu amar.
Cu ele duceau
oasele-albite și fără de măduvă.
darul lui Khals.

Cu oasele-acestea, oamenii tribului
cumpărau și vindeau,
petreceau și-și făceau daruri scumpe ;
oasele treceau dintr-o mînă în alta.
Și-așa se iviră bogați și săraci :
Tchow-Kwis — banii lui Khals —
au venit pe pămînt,
pămîntul ce-i spune Schvail.

WEERHAE¹
TSIMSHIAN

CÎNTEC DE LEAGAN²

Fetița culege-va flori de măceș :
de-aceea a venit pe pămînt.

¹ Cărui albii îi spuneau Robert Pearl — indian din Columbia Britanică (Canada).

² H. R. Harris, *Tsimshian Songs (Cîntece ale tribului Tsimshian)*, Vancouver, B.C., 1911, p. 31.

Fetița va plivi ovăzul sălbatic :
de-aceea a venit pe pământ.

Va strînge și sucul din scoarta de brad.
culege-va fragi și căpșune :
de-aceea a venit pe pământ.

Va culege bobite de coacăze
și flori de măceș va culege :
de-aceea a venit pe pământ.

NĒLUK¹
NOOTKA

CÎNTEC STRAVECHI AL DOCTORULUI TOM²

Eu te cunosc. Mă cheamă Tom.
Pricina bolii vreau să-ți aflu.
Știu de unde-ți vine suferința
Fii sigur, boala o să ți-o iau.
Mă cheamă Tom, sînt doctor bun.
Nu spun minciuni — sînt doctor bun.
Postit-am multe zile-n șir.
Unelte n-am adus cu mine.
Nici sacul nu-l am aici.

¹ Cîntăreț de pe valea riului Thompson din Columbia Britanică, în Canada.

² Helen Johnson, *Songs of the Nootka Indians (Cîntece ale indienilor Nootka)*, Vancouver, B.C. 1924, p. 116. Despre „doctorul Tom“, autoarea culegerii precizează că „a fost un indian care, la începutul secolului, era angajat la un circ și colinda orașele de pe coasta de nord-vest a Pacificului“.

Mă cheamă Tom.
Fii sigur, boala o să ți-o iau —
Vedea-vei cum te lecuiesc.

HALAWASU¹
NOOTKA

CÎNTECUL CETIÎ

De ce ne stai împotrivă,
 făptură mereu nevăzută ?
De ce asupra celor de jos
 arunci cumplite nenorociri ?
De ce-ai lăsat să se stingă
 puterea fiilor tăi cu pieile roșii ?
De ce le-ai dat pămîntul și apa
 dușmanilor tăi cu pieile albe ?
Ai ridicat zidul acesta,
 fumul acesta înveninat
 căreia ceață i-ai zis,
 lăsînd-o să cadă de pe creste de munte
 și să cuprindă pădurea și țărmul
 și casele noastre ;
 orbi, rătăcim prin orașe
 și plîngem puterea pierdută.
Ai ridicat zidul acesta
 să nu ne mai vezi cîm trudim,
 plini de durere ; de-accea,

¹ Numele indian al bătrînului Stephen F. Appleton, originar din Columbia Britanică, vînzător la magazinul „Safeway” de pe University Way din Seattle. Cules la 15 ianuarie 1971.

Făptură mereu nevăzută,
Între tine și noi
Ai pus ceața.

TED BEAUFARDEAU¹
SKAGIT

CÎNTECUL URSULUI CENUȘIU²

Trec norii cu pene de lebădă
 peste brazii-acoperiți cu zăpadă
 de la Snoqualmie Pass.
Vulturii trec în zboruri rotate
 peste povîrnișu-ngropat în zăpadă
 al lui Snoqualmie Pass.
Oamenii Albi-au scormonit stîncile
 și le-au aruncat în adîncile prăpăstii
 al lui Snoqualmie Pass.
Motoarele lor vuiesc prin pădurile
 înveșmîntate-n zăpadă
 ale lui Snoqualmie Pass.
Vino cu mine-n Snoqualmie Pass
 să căutăm urmele ursului cenușiu.
 zeul tăcut și înțelept și puternic
 din Snoqualmie Pass.
Pașii lui nu mai lasă urme-n zăpadă.
 sub brazii înalți
 ai lui Snoqualmie Pass.

¹ În toamna lui 1970, Ted Beaufardeau, originar din Wapato, așezare indiană de pe rezervația Yakima, în sudul statului Washington, era student la Departamentul de engleză al Universității Washington din Seattle.

² Dictat de Ted Beaufardeau la 15 octombrie 1970.

Vino cu mine-n Snoqualmie Pass,
să găsim leșul ursului cenușiu,
zeul tăcut și înțelept și puternic
din Snoqualmie Pass.

Vino, vino cu mine,
să găsim leșul
sub brazii de unde zăpada se scutură
peste mașinile Omului Alb,
în Snoqualmie Pass.

TLINGIT

CINTECUL CUFUNDARULUI¹

...Mă simt atât de singur și de departe de toate !
Cînt înăuntrul cugetului meu, cînt...
Dar în cîntecul meu, neconținut ursita mi-o plîng.

PANA-DE-PODOABA²
TLINGIT

BOCET³

Dați-mi credința voastră, prunci ai lui Kágrantan.
Casa strămoșilor mei se rotește întruna cu mine :
Unde e cel care o să mă scape de durere ?

¹ John R. Swanton, *Tlingit Myths and Texts* (Mituri și texte ale indienilor Tlingit), în *39th Annual Report of the Bureau of American Ethnology*, Washington, D.C., 1909, p. 412.

² Fiica unei căpetenii Tlingit, întâlnită de Swanton într-un sat din apropierea orașului Juneau, în Alaska.

³ John R. Swanton, *Tlingit Myths and Texts*, în *39th Annual Report of the Bureau of American Ethnology*, Washington, D.C., 1909, p. 408.

CÎNTECUL CÎNTĂREȚULUI¹

Numai cînd îmi plîng ursita,
cîntecul îmi prinde trup.

APĂ LIMPEDE
TLINGIT

BOCET²

Fratele-mi mezin mi-aduse
veselie, ris și șagă ;
Știu cărarea care duce
spre ținutul cel ascuns
Unde duhurile merg :
mă voi duce drept la el.

DUANE NIATUM³
KLALLAN

CORBUL O LAUDA PE BUFNIȚA⁴

1

A fost un miracol că a văzut-o pe bufniță
Clătinîndu-și aripile prin privirile lui,
Ducîndu-i ochii de-a rostogolul în dealuri,
Lunecînd, ca pe un lac înghețat :

¹ *Idem*, p. 410.

² *Idem*, p. 408.

³ Indian din Seattle. Autor a două volume de versuri, *After the Death of an Old Klallan* (După moartea unui bătrîn indian Klallan) și *Climbing to the Red Cedar Moon* (Urcînd spre luna de cedru roșu).

⁴ *The American Poetry Review*, oct-nov. 1973, p. 27.

Se legăna prin cer asemenea unei pendule.
Umbla pe urma stelelor prin lanul de grâu,
Chemat, oare, de foame sau de luminile lunii ?
Făptura aceasta de vis era modelată de oer ?
Părea mulțumită că-și schimbă rădăcinile
Oglindindu-și zboru-n zăpezi. Poezia
Îl așeza pe fereastra din spate-a mașinii
Cu puterea ei agilă și tăcută.
Șoarecele-a rămas nemișcat
Din pricina prea desăvârșitei tăceri ?
Oricum, artiștii, femeile, visele
Nicicînd nu i-au arătat acestea
El pleacă, haidem să-l ducem acasă,
Lăsîndu-i sufletul să tinjească
După lumina galbenei luni.

2

Întors după patru ani de pe mare, aude
într-un bar cu sudoare și cu răni dureroase
un om care-i bate pe demonii dansului,
iar femeia e goală și fericită.
Vedenia-i un șarpe albastru, încolăcindu-se
în jurul paharului acestuia gol și înalt :
corbul, captiv în oglinzile barului,
sare, deschizînd cutia fermecată
lăsîndu-l să afle gustul neînfricării,
în clipa în care află fără greșală
de unde poate să cadă cu un bubuit mai puternic.
Mulțimea rîde ca un ceas gîdilat.
Luna nu spune nimic primăverii dezamăgite
Despre alegerea chinului.
Țîșnind prin trufia Shaman-ului,
privește la corbul legat în privirea-i.

Femeile, arta și barurile în adincul privirii
 i se scufundă ; marea-l răpește încă o dată.
 În docuri, dorința lui este un puls tăcut al ploii ;
 dimineța încet se strecoară ca un fluier slab de tren.
 El ia un taxi de-a lungul tuturor străzilor,
 Desenîndu-și harta precisă a sufletului ;
 îl vede pe trișorul la care n-a pierdut niciodată
 și îi întinde un deget. Surîsul, însă,-i pălește
 de parc-ar vedea o nălucă străină.
 Șoferul îi spune n-ai grijă
 se-ntîmplă adesea ciocniri pe drumul acesta.
 Îi trebuie un salt, trei prăbușiri, și un cîntec
 să ajungă la ușă. Încearcă să creadă
 că de-ndată ce pleacă cea din urmă femeie,
 el taie tufișul de roze și luna se-arată
 parcă nu chiar atîta de hîdă.
 În coliba lui, cu grumazu-ntre perne,
 îl vede pe trișor potrivindu-și
 povestea lui obsedantă, pornind de la grămăzi de cenușă.

Amiază, a doua zi. Ochii pălesc
 asemenea ochilor unui hering bătrîn.
 Foamea sfîrșește cu prima frunză albă de ger.
 Seattle. Noaptea urlă-n tufișul aprins.
 Inimile îngheață în străzile ce sîngeră lovite.
 Insomnia fuge pe peretele camerei de dormit
 ca o cerneală-mproșcată ; șoarecele prins în cursă
 a prins pisica lîngă o gaură de zid ;
 greierele prevestește năruirea orașului :
 un trosnet de cărămizi căzînd în talazuri.
 Ce mîngiere pot afla în cărțile părinților lor ?

Strămoșii lui indieni nicicând n-au ajuns pe insula asta ;
taică-su cînta cîntece irlandeze de beție
și s-a-necat :
părinții lui germano-suedezi nu-și amintesc de nimic:
Nădărdind, că Eros îi călăuzește prin beznă pe proști
și-au făurit propria mitologie.

JOHN LITTLEFOX
TANANA

CÎNTECUL PEȘTELUI¹

Era de mult, în anul în care s-a tăiat
valea riului ce se pierde în mare ;
cînd munții Snoqualmie fost-au clădiți
cu lespezi desprinse din luna de zinc.
Treceau, cu fulgere-argintii,
somonii cu trupuri prelungi ;
năvoadele părinților noștri sclipeau
cu fulgerele lor argintii,
în sate, sub flacăra fagilor,
în nopți înmiresmate de toamnă,
fumul urca de sub cazanele mari,
copiii zburdau prin poiene cu brazi
și cu veverițe **mal** sprintene
decît săgețile strămoșilor noștri.

S-au ridicat ziduri
de-a curmezișul apelor vechi ;

¹ În 1971, student la Departamentul de ceramică al Universității Washington din Seattle. Era originar din orașul Taholah, pe Rezervația Quinault, în Peninsula Olimpică, în vestul statului Washington.

² Recitat la Festivalul Cîntecului Folcloric de la Universitatea Washington, 25.X.1971.

fulgere largi aleargă de-acolo
de-a lungul unor fire
furate din lumina năstinsă a lunii.
Dar fulgerele-acestea
nu sînt smulse din cer ;
sînt fabricate de mașini fără suflet.
Asemenea cutiilor de conserve,
și-a bucuriilor pentru copii,
fabricate în serie.
Zadarnic așteptăm somonii
să fulgere cu-argint prin apele-adînci !
ei mor lingă zidul înalt de beton.
Foamea și umilința
coboară pe rîu
și noi în năvoade le prindem.
Somonii nu mai coboară pe rîu
și veverițele se hîrjonesc
prin poienele pălite de-arșiță.
Sus, lingă mormîntul părinților,
se văd uniformele gărzii naționale.
Ne izgonesc, descarcă puștile-n noi
de-ndată ce-aducem năvodul
să prindem somonii.

Lung fulger de-argint.
Fulger zadarnic de-argint.

7. EXTREMUL NORD

YWETANAN

CÎNTECUL UNEI FEMEI ¹

Mergi încoace și-ncolo
Și-ncerci să-ți amintești
Făgăduințele vechi.
Dar nu poți să ți le-aduci aminte.

CHIPPENWAYAN

CÎNTEC ÎN VIS ²

Prin ceruri
Îmi port pașii ;
O pasăre
Umblă cu mine-mpreună.

¹ Frederick R. Burton, *American Primitive Music*, New York, 1900, p. 277.

² Frances Densmore, *Chippewa Music* (Muzica indienilor Chip-pewa), II, *Bureau of American Ethnology Bulletin*, 53, 1913, p. 288.

CÎNTEC DE DRAGOSTE ¹

Oh,
Aşa cred,
Oh,
Aşa cred
Că mi-am găsit iubitul.
Oh,
Cred că aşa e !

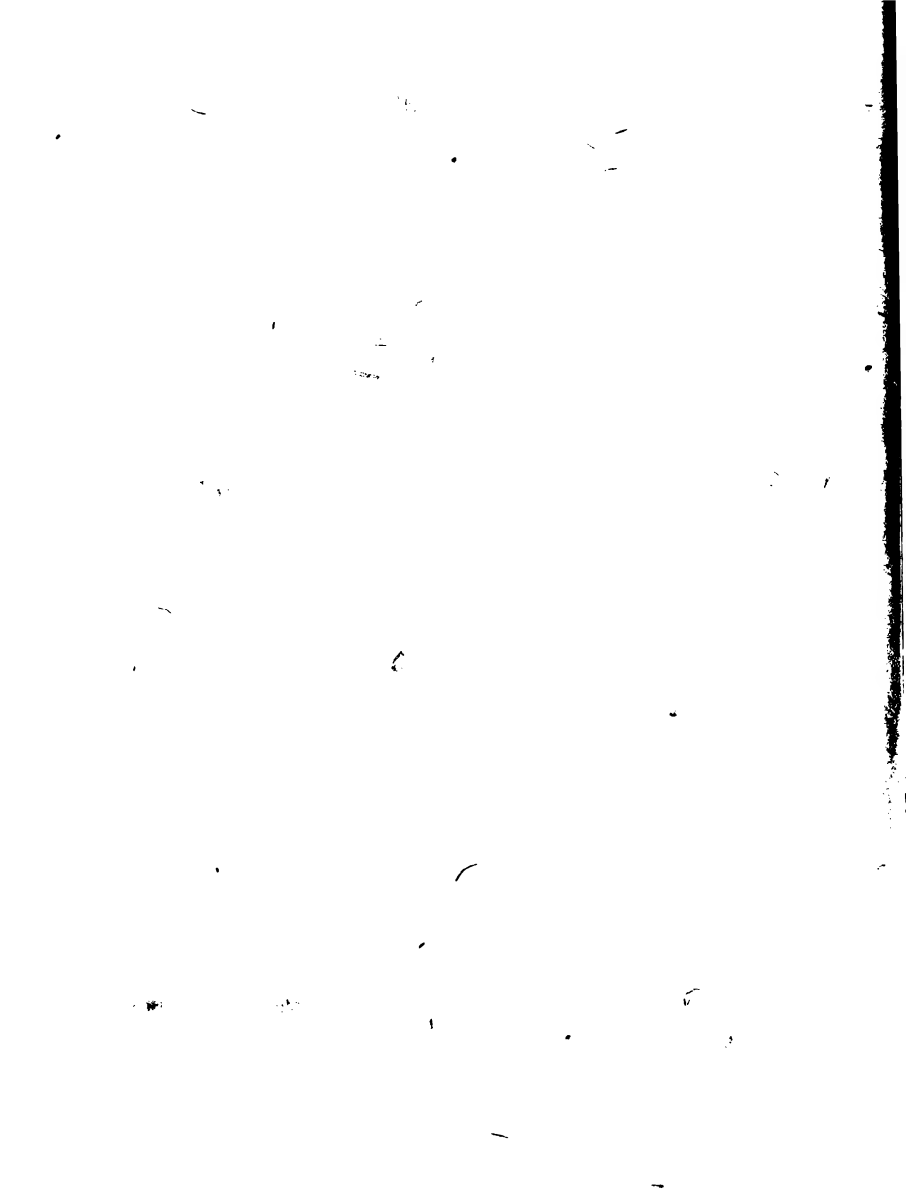
CHIPPENWAYAN

CÎNTEC DE DRAGOSTE ²

Un cufundar credeam c-a fost,
Dar era
Vişla iubitului meu
Lovind apa.

¹ Frances Densmore, *Chippewa Music I, Bureau of American Ethnology Bulletin*, 45, Washington, D.C., 1910, p. 300.

² *Idem*, p. 89.

CUPRINS

Prefață	V
Indice al triburilor indiene de la Nord de Rio Grande	XXXI

I. PROZA

1. Istorie

Cuvînt către căpitanul John Smith	3
De ce vorbiți despre țara noastră ca despre iadul pe pămînt ?	4
Sfaturi către europeni	7
Cuvînt la sfîrșitul războiului	8
Drumul spre soare-apune în căutarea obîrșurilor tribului meu.	9
Cuvînt către generalul Washington	15
Cuvînt către indienii moravieni	17
Îndemn către frații săi	18
Cuvînt către generalul Harrison	19
Blestem	21
Răspuns colonelului Cadwell, superintendent al afacerilor indiene, la Chenaille	21
Răspuns tatălui nostru celui mare	23
La plecarea din țara strămoșilor	24
Cuvînt de rămas bun	27
Cuvînt către generalul Atkinson	30

Rămas bun, popor al meu ! Rămas bun, Șoim Negru . . .	31
Răspuns unei defăimări . . .	37
Cuvînt către reprezentanții guvernului la Sault Sainte Marie.	38
Cuvînt către trimișii guvernului . . .	42
Cuvînt către guvernatorul Isac Stevens al teritoriului Washington . . .	43
Cuvîntare la Sfatul de la Fort Laramie, Wyoming . . .	49
Cuvînt la adunarea de la Medicine Lodge (Kansas). Luna vremii ce se schimbă . . .	50
Cuvînt către Oamenii Albi . . .	52
Cuvîntare la Sfatul de la Powder River . . .	53
Cuvînt către membrii guvernului și ai Congresului . . .	54
Uciderea lui Șarpe Mare, căpetenie Ponca . . .	56
Cuvîntare la Sfatul de la Duck Lake . . .	58
Povestea unei întâlniri cu Oamenii Albi . . .	59
De ce nu ne vindem pămîntul . . .	60
Povestea vieții mele . . .	61
Poporul Apache se stinge . . .	62
Cuvînt către Oamenii Albi . . .	63
Cuvînt de rămas bun . . .	64
Soarta indienilor . . .	65
Drepturile indienilor . . .	66
Centenarul Canadei . . .	68
Proclamație : Către marele tată alb și întregul său popor . .	70
Scrisoare către președintele Statelor Unite . . .	72
Ce știu Oamenii Albi despre pămînt . . .	75

2. Viața zilnică

Vînătoarea de cerbi . . .	76
Povestea lui Poonokow . . .	80
Amintiri din viața mea . . .	82
Moartea tatălui meu . . .	93
Cuvinte rostite în zori . . .	94
Cum ne vorbesc cei morți . . .	95
Dragostea de natură . . .	96
Ce grăiește pămîntul . . .	97

Intrupările vieții	98
Legenda Alabamei	99
Graiul lucrurilor	100
Rugăciune	101
Plecarea	103
Natura și moartea	103
Povestea vieții mele	104
Vinătoarea fericită	106
Mărturisiri	107
Orație funebă	108
Povestea vieții mele	109
Sfaturile unui părinte către fiul său	115
Povestea strămoșului meu Weshgishega	122
Sărbătoarea casei celei mari	125
Puterea care a înșelat	128
Ruga mamei al cărei copil murise	129
Femeia care și-a întâlnit iubitul în moarte	130
Jeluire	131
Obârșia morții	132
O femeie își jelește bărbatul	133
Ruga unui războinic	136
Rugă de ajutor	137
Misionarii	138
Cum se face un totem	139
Ce sfaturi a primit căpetenia singuratică de la maică-sa	142
Cum s-a ivit moartea	144
Tăcerea	145
Semnul cercului	146
Dansul soarelui	147
Cuvinte rostite la ridicarea unui stîlp pentru morți	149
Puterea numărului patru	151
Soarele	152
Viața	155

3. Povestiri

Lună Nouă și Cerb Mititel	156
Arcul cel nou al lui Tani	162
Urs somnros face o greșală	165
Iepuraș sperios află care e taina puterii	168
Băiatul cel sărac și căluții de lut	174
Șacalul și moartea	175
Ce a spus bufnița	176
Chipul care a prins viață	178
Țipias, șarpele și iepurele	181
Băiatul Codița-de-Bumbac și iepurele Încălțări-de-Zăpadă	182
Povestea grîului	184
Băiatul cel sărac	189
Spiritele muntelui și bătrîna	193
Fata și luna	195
Despre viața mea	195
Întoarcerea vechilor zei	197
Rîurile și pămînturile	205

4. Cosmologie

Un drum pînă la stăpînul vieții	208
Obîrșia poporului Arikara	213
O cosmogonie indiană	220
Muntele ploii	222
Ostroavele	223
Povestea facerii	224
Sfîrșitul lumii	227
Piatra bizonului	231
Duhul porumbului	234
Obîrșia celor șase stele și a pinului	236
Nașterea lui Yolkai Etsan	238
Mitul facerii	240
Cele șapte stele	241
Șacalul și obîrșia morții	242
Țara duhurilor	244

Mitul facerii	248
Gudatrigakwitl și facerea	249
Lucrurile pe care le-am văzut în toiu iernii	251
Povestea lui Pisică Neagră	252
Întindentele cele albe	253
Povestea lupului	253
Verbe ale strămoșilor	254

II. VERSURI

1. Zona pădurilor răsăritene

Bocet	259
Cuvînt către cei morți	260
Blestem	261
Cîntec care cheamă iubirea	262
O națiune înfășurată în piatră	264
Vis de renaștere	266

2. Zona marilor cîmpii

Cîntecul înfringerii	268
Două cîntece de îmbărbătare	
1. Cîntec de război	268
2. Cîntecul marelui Sfat	269
Cîntece ale Dansului soarelui	
1. Rugă de început	269
2. Rugă rostită în timpul dansului	270
Cîntecul porumbului	270
Bocetul țesătorului	271
Cîntec de priveghi	272
Cîntecul unui războinic care însoțește alaiul de îngropăciune	273
Un războinic își înfruntă dușmanul	274
Cîntecul războinicului	275
Cîntecul unui războinic din Hethushka	275
Cîntecul soarelui	276
Rugă către soare	277
Mergeți, vă rog, înainte	278

Cîntecul sărbătorii Heyoka	279
În vis : intimitatea lucrurilor care vor veni	280
Cîntec pentru jocul tăcerii	284

3. California și zona intermontană

Cîntecul cîmpului	286
Cîntecul bufniței cu capul rotund	287
Cîntec pentru șarpe	288
Cîntecul bizonului	289
Foame	290
Rugă	291

4. Sud-Vestul

Cîntec	293
Ce s-a întîmplat cu flăcăul care s-a prefăcut în apă	294
Rugă pentru cîntul de noapte	297
Cîntec din cărarea furnicilor roșii	298
Zeul războiului își cîntă calul	299
Cîntecul porumbului	300
Rugă rostită după ce s-au cîntat cîntecele Gahé	301
Cîntecul fetelor	302
Două cîntece ale vulturului	304
Cîntec la sărbătoarea soarelui	304
Cîntece ale ploii	305
Cîntecul ploii	306
Cîntecul ploii	306
Vrajă pentru luna ucisă	308
Cîntec pentru tămăduirea bolii	309

5. Pueblos

Sălcii de pe malul apei	310
Muntele din depărtare	311
Cîntec despre ivirea cerului	311
Rugăciune către strămoși după ce s-a încheiat culesul	312

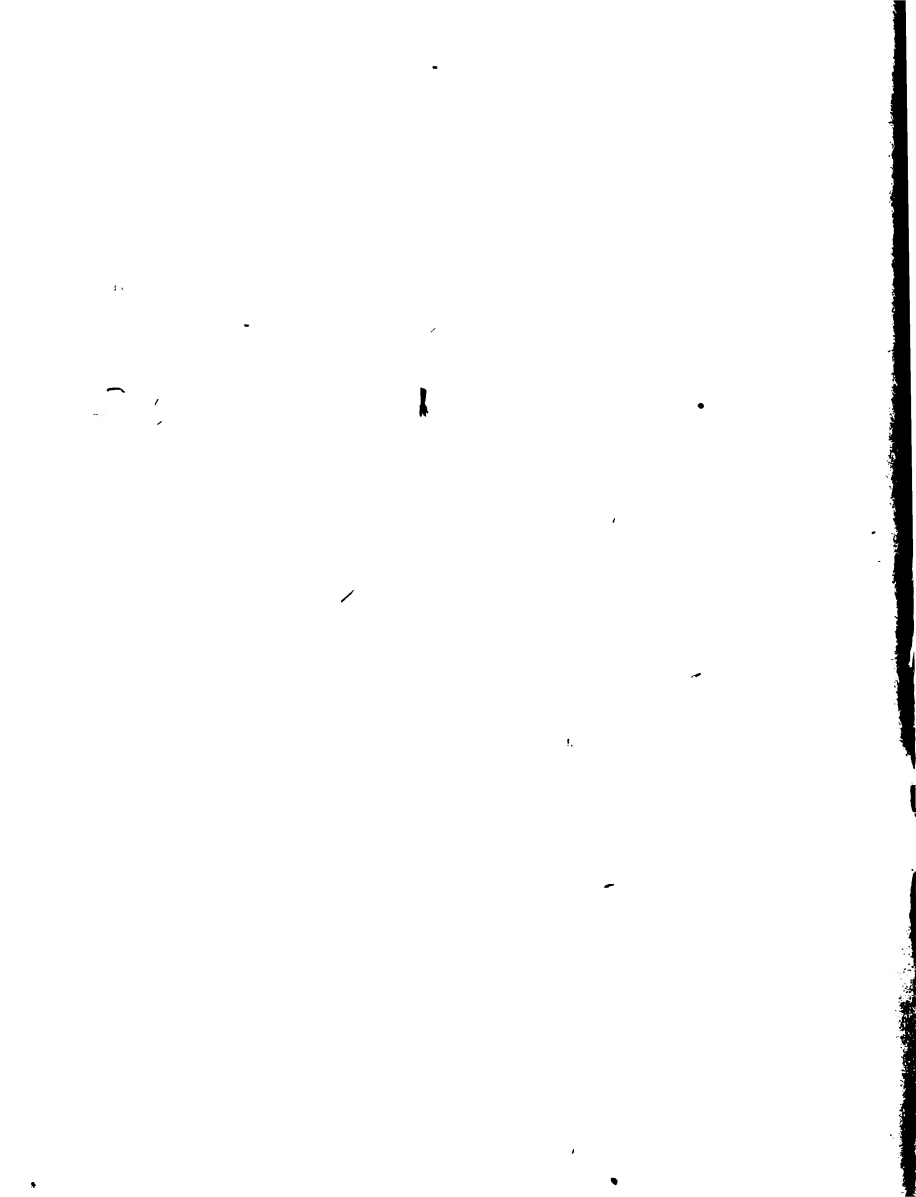
Crește porumbul	313
Cîntecul duhului care pleacă	315

6. Coasta de Nord-Vest

Rugăciune pentru cedrul cel tînăr	316
Cîntecul lunii noi	317
Cîntec magic	317
Vrăjitorul	318
Cîntec de leagăn	324
Cîntec străvechi al doctorului Tom	325
Cîntecul ceții	326
Cîntecul ursului cenușiu	327
Cîntecul cufundarului	328
Bocet	328
Cîntecul cîntărețului	329
Bocet	329
Corbul o laudă pe bufniță	330
Cîntecul peștelui	333

7. Extremul Nord

Cîntecul unei femei	335
Cîntec în vis	335
Cîntec de dragoste	336
Cîntec de dragoste	336

Lector : BIANCA ZAMFIRESCU
Tehnoredactor : ION GHICA

Bun de tipar 5.IV.1978. Tiraj 53 130 ex. bro-
șate. Coli ed. 17,91. Coli tipar 12,25.

Comanda nr. 70 707
Combinatul Poligrafic „Casa Scintei”
Piața Scintei nr. 1 București
Republica Socialistă Română